

**VILNIAUS UNIVERSITETAS
ŠIAULIŲ AKADEMIJA**

ISTORIJA IR POLITIKA MAGISTRANTŪROS STUDIJŲ PROGRAMA

INDRĖ RAPALAVIČIŪTĖ

Magistro studijų baigiamasis darbas

**ATMINTIES KULTŪROS RAIŠKA JAV PAVELDOSAUGOJE:
OAKLANDO IR MAGNOLIJOS PLANTACIJŲ ATVEJIS**

Darbo vadovė: dr. Laura Prascevičiūtė

Šiauliai, 2021

**Studijuojančiojo, teikiančio baigiamąjį
darbą, GARANTIJA**

WARRANTY of Final Thesis

Vardas, pavardė <i>Name, Surname</i>	Indrė Rapalavičiūtė
Padalinys <i>Faculty</i>	Šiaulių akademija <i>Šiauliai Academy</i>
Studijų programa <i>Study Programme</i>	Istorija ir politika <i>History and politics</i>
Darbo pavadinimas <i>Thesis topic</i>	Atminties kultūros raiška JAV paveldosaugoje. Oaklando ir Magnolijos plantacijų atvejis. Expression of memory culture in USA heritage preservation. Oakland and Magnolia plantation case.
Darbo tipas <i>Thesis type</i>	Baigiamasis darbas <i>Final Thesis</i>

Garantuoju, kad mano baigiamasis darbas yra parengtas sąžiningai ir savarankiškai, kitų asmenų indėlio į parengtą darbą nėra. Jokių neteisėtų mokėjimų už šį darbą niekam nesu mokėjęs.

I guarantee that my thesis is prepared in good faith and independently, there is no contribution to this work from other individuals. I have not made any illegal payments related to this work.

Šiame darbe tiesiogiai ar netiesiogiai panaudotos kitų šaltinių citatos yra pažymėtos literatūros nuorodose.

Quotes from other sources directly or indirectly used in this thesis, are indicated in literature references.

Aš, Indrė Rapalavičiūtė, pateikdama šį darbą, patvirtinu (pažymėti)
I, Indre Rapalaviciute, by submitting this paper confirm (check)

**Embargo laikotarpis
Embargo Period**

Prašau nustatyti šiam baigiamajam darbui toliau nurodytos trukmės embargo laikotarpį:
I am requesting an embargo of this thesis for the period indicated below:

- _____ mėnesių / *months*
(embargo laikotarpis negali viršyti 60 mėn. / *an embargo period shall not exceed 60 months*).
- Embargo laikotarpis nereikalingas / *no embargo requested*.

Embargo laikotarpio nustatymo priežastis / *Reason for embargo period:*

Turinys

ĮVADAS	4
1. ATMINTIES KULTŪROS ELEMENTAI	20
1.1. <i>Kitinimo</i> vaidmuo	22
1.2. Mitas ir mitologija	25
1.3. Kultūrinis kraštovaizdis, medvilnės pietūs	29
1.4. Kultūrinės traumos interpretacija	36
2. PAVELDAS – POLITINĖS KULTŪROS DĖMUO	41
2.1. Oficialus paveldas ir tapatumas	41
2.2. Nacionalinio parko tarnybos (NPS) ir vergovės ideologija.....	45
2.3. Paveldo diskurso reglamentavimas	49
3. MARGINALIZUOTOS ATMINTIES RAIŠKOS ALTERNATYVOS.....	54
3.1. Rasistinės hierarchijos reprezentacija grožinėje literatūroje.....	57
3.1.1. Rasinių konstruktų manifestacija Keitės Šopen apsakyme	57
3.1.2. Fikcinė vergovinės praeities reprezentacija Toni Morison romane.....	59
3.2. Žodinės istorijos apklausų analizė	63
3.3. Istorijos politikos pliuralistinis posūkis	71
IŠVADOS	73
ŠALTINIAI IR LITERATŪRA	75
Šaltiniai.....	75
Literatūra	77
SANTRAUKA.....	83
ABSTRACT	84
PRIEDAI	86
1 PRIEDAS. Cukranendrių upės kreolų istorinio parko erdvinės organizacijos planai.	86
2 PRIEDAS. Vergų kvartalo architektūriniai elementai.	89
3 PRIEDAS. Valstybės subsiduojamų gyvenamųjų projektų pavyzdžiai.	90
4 PRIEDAS. Žodinės istorijos respondentai.	91
5 PRIEDAS. Lauko tyrimo duomenų iliustracijos.	93
6 PRIEDAS. Žodinės istorijos interviu klausimynas ir transkripcijos.	96

IVADAS

Temos aptarimas. Pirmą kartą su Naujojo Orleano lietuviais, broliais Donauskais, Luizianos valstijoje esančioje plantacijoje „Ažuolų alėja“ teko lankytis 2005 m. Be išpūdingos trijų šimtų metų senumo azuolų alėjos, nutiestos nuo Misisipės upės iki pagrindinio plantacijos namo, prabangių baldų ir gidžių, pasipuošusių pūstomis suknelėmis, įsimena dar viena detalė. Tai informacinė lenta su įrašu apie tai, kiek plantatoriai sumokėjo už vergus, dirbusius plantacijoje, bei nuoroda, kur yra buvęs vergų kvartalas. 2013 m. toje dalyje ant originalių pamatų atkurtos dviejų vergų lūšnelių kopijos.

Antrą kartą Luizianos valstijoje esančioje plantacijoje lankytasi 2019 m. gegužę. Aplankyta praktikos vieta Nakitoše, Luizianoje, Cukranendrių upės kreolų Nacionaliniame istoriniame parke (angl. Cane River Creole national historic park, toliau CARI). Kur buvau paskirta gavus Nacionalinę išsaugojimo tarybos mokslų stipendiją (angl. NCPE). Šiame šiaurinės Luizianos valstijos miestelyje Valstybinių parkų tarnyba (angl. *National Park Service, NPS*) valdo dvi plantacijas – Oaklando (toliau darbe liet. „Ažuolyno“) ir „Magnolija“. „Ažuolyno“ plantacijoje dėmesį traukia ne ištaigingi ir originalūs baldai plantatoriaus namuose, bet prie vergų lūšnelės tarytum žmogaus ranka pasėtų trauklapių vešlumas. Amerikos čiabuviai plačialapį gyslotį pavadino Baltojo žmogaus pėda, kadangi į Šiaurės Ameriką šis augalas buvo atneštas kolonizatorių. Trauklapi retai sutinkamas JAV pietuose, bent jau Teksaso Hiustono mieste, todėl augalų gausa prie vergo namelio nupiešia žmonių kančios paveikslą: trauklapis – praeities paliktas įrašas lankytojams liudija nuo bausmių ir plakimo gydytas žaizdas.

Tiek pirma ekskursija į plantaciją „Ažuolų alėja“ pietinėje, tiek antras apsilankymas plantacijoje „Ažuolynas“ šiaurinėje Luizianos dalyje žadino nuojautą, kad šioje vietoje, šioje praeities versijoje kažko trūksta, daug yra nutylėta. Neoklasicistinio stiliaus (amerikiečių akademiniuose darbuose sutinkamas prancūziškas *Antebellum* terminas, nurodantis architektūrinį stilių iki Pilietinio karo) statiniai, plantacijos pagrindiniai namai ir juos atkartojantys modernūs neoklasicistiniai (*antebellum*) statiniai yra būdinga Jungtinių Amerikos Valstijų pietų kraštovaizdžio dalis. Pietinėse valstijose nuo Floridos iki Teksaso, įskaitant Džordžiją, Misisipę, Alabamą, Arkanzasą, Luizianą, Virdžiniją, Šiaurės ir Pietų Karoliną bei kt., tiek privačios, tiek į valstybės saugomų vietų registrą įtrauktos plantacijos laikomos pasididžiavimu. Jos yra dažnai lankomos tiek praeitį romantizuojančių keliautojų, tiek vietinių, jose rengiami įvairūs renginiai, pobūviai, vestuvės, filmuojami meniniai filmai, realybės šou.

NPS CARI internetinėje svetainėje pastebima pasididžiavimo gaida dviem aspektais: tuo, kad plantacijos, kuriomis disponuoja NPS, yra išlikusios nepalietos, t. y. mažiausiai pakitusios iš visų JAV medvilnės plantacijų, bei trumpame titulinio puslapio apraše du kartus išskiriama kreolų tapatumo svarba. Šiame darbe gilinimasi į tai, kas be plantacijose „Magnolija“ ir „Ažuolynas“, kurias

saugo NPS, išlikusių ūkinių pastatų visumos apibūdina praeities pilnavertiškumą. Į JAV politikos kontekstą, kurio ašyje nusistovėjusi tvarka diktuoja žmogaus savęs supratimo ir kito vertinimo normas, įsilieja ir aukščiau minėti identiteto ir paveldo objektų aspektai.

Istoriografija. Kompleksinė atminties tema vienija teorinių erdvių įvairovę. Tapatumai yra kuriami ir formuojami per atminties mechanizmus. Tapatumo studijos glaudžiai susietos su nacionalizmo tyrimais, kur svarbų vaidmenį vaidina didieji naratyvai: praeities perteikimas, mitai, įamžinimas. Praeities perteikimo ypatumus diktuoja ideologija, kuria yra pateisinama, ką ir kaip prisiminti, ko nevalia, o ką privalu užmiršti. Prisimintinas atminties vietas, tiek materialia, tiek nematerialia jų forma įteisinus per politinės galios organus, gimsta oficialus paveldas. Aukščiau išvardintos sąvokos pastaruosius penkias dešimtis metų susilaukė nemažo akademikų, rašytojų bei politikų dėmesio ir ekvivalentiškai didelio kiekio tyrimų, teorinių diskusijų. Kadangi šios sąvokos yra aktualios ir šiame tyrime, privalu aptarti teorines konstrukcijas, kuriomis pagrįsta ši tarpdisciplininė analizė.

Šis tyrimas paremtas atminties studijų teorija. Atminties tyrimų pradininkų ir klasikų Maurice'o Halbwechs'o, Pjiero Nora, Jorno Ruseno, Jano Asmano¹ publikacijos ir straipsniais yra grindžiama atminties teorinė konstrukcija paveldo kontekste. Kolektyvinės atminties teorijos pradininko M. Halbwechs'o darbas padeda susidaryti vaizdą, kaip kolektyvinės atminties rėmai tampa pagrindiniu veiksnium, lemiančiu individo bei grupės narių tapatybes. P. Nora sukurta nauja istoriografinės interpretacijos kategorija „Atminties sferose“ (pranc. *les lieux de memoire*) skatina naujus atminties ir istorijos panaudojimo būdus visuomenės tapatumų formavime. J. Asmano įžvalgos apie kolektyvinės atminties ypatumus ją skirstant į dvi skirtingas atminties šakas – kultūrinę ir socialinę – paskatino siekį apžvelgti istorijos mitologizavimo problemą. J. Ruseno pastabos apie istorinės sąmonės tipus leidžia atpažinti kryptingą paveldo pasitelkimą formuojant visuomeninį susiskaldymą pagal rasę / klasę. Supratimas, kokį vaidmenį atminties kultūra vaidina paveldo formavime, padeda atsakyti į klausimą ar plantacijų istorijos interpretacija skatina daugialytį praeities suvokimą, ar ne.

Sprendžiant istorinės atminties dalomą daugiarasės visuomenės reprezentatyvumo problemą tautinio tapatumo kontekste, atsižvelgta į *Kito* ir *Savo* dichotomijos konceptų veiksmą. Šiame tyrime pasitelkti Edvardo Seido, Reičel Blūl, Maiklo Bušardo, Georgijaus Bogdano² darbai, kuriuose

¹ Assmann, Jan. *Cultural Memory and Early Civilization*. Cambridge University Press. 2011; Halbwechs, Maurice. *On Collective memory*. Translated by Coser L.A., Chicago, 1992; Nora, Pierre, Kritzman, Lawrence D. *Realms of memory: rethinking the French past*. Vol.III. Columbia University Press, 1996; Rusen, Jorn. *Historical consciousness: Narrative Structure, moral function, and Ontogenic Development*. Theorising Historical consiuosness. Editor Seixas, Peter. Toronto, 2004;

² Said, Edward W. *Orientalism*. New York, 1978; Bloul, Rachel. *Beyond Ethnic Identity: Resisting exclusionary identification*. *Social Identities*, Volume 5, Numer 1, 1999; Bouchard, Michel, Bogdan, Gheorghe. *From barbarian other to chosen people: the etymology, ideology and evolution of „nation“ at the shifting edge of medieval Western Christendom*. *National Identities*, Vol. 17, N. 1. 2015.

gvildinama *Kitinimo*³ tema. E. Seidas, vienas pirmųjų įvardinęs *Kito* apibrėžtį orientalizmo kontekste, nagrinėja, kaip remiantis *Kitinimu* yra nubrėžiami rėmai, į kuriuos išstumiami visa, kas Vakarų kultūros atstovų primetama Rytų kultūrai. *Kito* ir *Savo* dichotomijos konstantos tęstinumą kintant aplinkybėms tyrimu įrodo M. Bušardas ir G. Bogdanas. R. Blūl studijoje išskiriamas horizontalaus (kirstinio) tapatumo tipas, kuriuo remiantis yra įmanomas dalinis daugialypis tapatinimasis su *Kitais*, sureikšminant empatijos vaidmenį ir sumenkinant priklausymo vienai bendruomenei svarbą. Zygmunto Baumano ir Kristoferio Klesmano teoriniuose darbuose⁴ išsakytos autorių mintys taip pat padėjo gilintis į multikultūrizmo reprezentacijos problemą.

Pačia plačiausia prasme visi tekstai yra praeities dalimi, tai ką užrašome šiandien, rytoj taps praeitimi. Literatūriniai tekstai natūraliai įsilieja į atminties kultūros ir paveldo temą, kadangi literatūrinis paveldas taip pat yra kolektyvinės sąmonės išraiška. Tam, kad geriau būtų suvoktas grožinės literatūros vaidmuo perteikiant naratyvą apie praeitį, šiame darbe gilinamasi į Rolando Barto, Tonio Morison, Viktorijos Daujotytės, Vytauto Kavolio, Žako La Gofa⁵ literatūros analizės teorinius ir empirinius darbus.

R. Barto⁶, V. Daujotytės⁷ ir Natali Tabak⁸ tekstai pasitarnavo siekiant įvertinti mito, mitinės istorijos svarbą paveldo kontekste. T. Morison literatūros kritikos studijoje supažindinama su juodos ir baltos spalvinio kontrasto veikimo procesu. Pateikiami pavyzdžiai, kaip grožinėje literatūroje sudaromas ir perteikiamas tam tikras visuomenės įvaizdis, nukreipus neigiamas asociacijas į juodą spalvą, konstruojamas baltos spalvos išskirtinumas, pranašumas. V. Kavolio analizėje pristatoma istorinių epochų sąmoningumo struktūrų raiška grožinėje literatūroje, atspindinti tam laikmečiui būdingą visuomeninį charakterį. Literatūros ir meno šaltinių svarbą mentalitetų istorijoje pabrėžia J. La Gofas.

Tapatumų kismą globalizacijos kontekste nagrinėja Aržunas Apadurajus⁹. Jo teigimu, etninio tapatumo formavime prieraišumas prie vietos netenka galios globalizacijos akivaizdoje. Materialaus paveldo paskirtį ir nematerialaus paveldo reprezentacines galimybes daugiarašinėje visuomenėje

³ Anglų kalboje vartojamas iš įvardžio *other* išvestas pasyvus veiksmažodis *othering*. Šiame darbe veiksmažodis verčiamas į lietuvišką atitikmenį *kitinimas*.

⁴ Bauman, Zygmunt. Kultūra takiojoje modernybėje. Vilnius, 2015; Klessmann, Christopher. Istorijos politika ir kolektyvinis atsiminimas: sąvokos, problemos ir istoriniai pavyzdžiai. *Nuo Basanavičiaus, Vytauto Didžiojo iki Molotovo ir Ribbentropo: atminties ir atminimo kultūrų transformacijos XX-XXI amžiuje*, sudaryt. A. Nikžentaitis. Vilnius: LII leidykla, 2011;

⁵ Le Goff, Jacques. *Mentalities: a history of ambiguities*. Editors Le Goff, Jacques and Nora, Pierre. Constructing the past: essays in historical methodology. Cambridge, 1987; Kavolis, Vytautas. *Moterys ir vyrai lietuvių kultūroje*. Vilnius 1992; Morrison, Toni. *Playing in the dark; whiteness and the literary imagination*. Harvard University Press, Cambridge, London, 1990; Daujotytė, Viktorija. Tekstas ir kūrinys. Kultūros leidykla Vilnius, 1999; Barthes, Roland. *Mythologies*. New York, 1991.

⁶ Barthes, Roland. *Mythologies*. New York, 1991.

⁷ Daujotytė, Viktorija. Tekstas ir kūrinys. Kultūros leidykla Vilnius, 1999.

⁸ Thaback, Natalie. *Untangling the Muses: A comprehensive study of sculptures of Muses in the Greek and Roman world*. The department of History of Art and Architecture, Harvard University, Massachusetts, 2002.

⁹ Appadurai, Arjun. *Modernity at Large: Cultural Dimensions of Globalization*. Minneapolis: University of Minnesota Press, 1996.

aptaria Gregoris J. Ashvortas ir Džonas E. Turnbridžas¹⁰, o į paveldo diskurso legitimavimo ir autorizavimo problemą gilinasi Loradžėinė Smit¹¹. Ideologijos reikšmę socialinėje istorijoje, būtent plantacijų paveldosaugos kontekste, padeda gvildinti Lui Altuseras¹², Žoržas DUBY¹³, L. Smit teorijos. Vergovės ideologijos ir politikos ypatumą – dalinimo principą – išryškina Maniša Sina¹⁴.

Vergovės studijos Jungtinėse Amerikos Valstijose apima platų temų diapazoną, visose socialinių mokslų šakose vykdomi tyrimai, susiję su vergovės palikimu, rasiniu visuomenės pasidalinimu, baltųjų rasine viršenybe, socialine nelygybe, rasiniu reprezentatyvumu politikoje, ekonominiu baltaodžių pranašumu ir kt. Archeologijos, antropologijos, literatūros, filosofijos ir psichologijos disciplinų atstovai nagrinėja vergovės ir rasizmo reiškinius. Istorijos moksle sutinkama tyrimų tokiomis temomis, kaip: vergų rezistencijos, vergų bėglių, vergų veisimo (sic) industrijos, atlantinės prekybos vergais, didelio masto žudynių, vergovės panaikinimo, buvusių vergų įkalinimo, paveldosaugos, reprezentatyvumo, atminties ir pan. Su dauguma aktualiausių straipsnių ir knygų šiomis temomis susipažinta, tačiau koncentruojamasi tik į mokslinius tyrimus, artimus šio darbo temai. Juos galima padalinti pagal analizės kryptį į tris grupes: archyvinis istorijos, paveldosauginis, atminties ir istorijos tyrimus.

Archyviniam istorijos tyrimams priskirtini tie darbai, kuriuos atliekant iš esmės remtasi archyvine medžiaga. Karinos Peler-Semens Raudonosios upės regioninio tyrimo problemoje akcentuojama, kaip vergovė, pereinamasis laikotarpis – rekonstrukcija, laikmetis po rekonstrukcijos, buvo įsisavinti ir suvokti regiono gyventojų, kaip regioninis tapatumas formavo po emancipacijos kuriamą sistemą bei rasių sąveiką. Autorė pristato Luizianos regioninei istoriografijai nebūdingą poziciją – įvardija vergovinės sistemos tiesą: vergvaldžiai, orientuoti į rinkos taisyklės, pelno siekimo vedami kraustėsi į Raudonosios upės regioną. K. Peler-Semens išvalgiai artikuliuoja Raudonosios upės regionui būdingą išnaudotojišką charakterį, kur galios struktūra yra pagrįsta juodaodžių darbo išnaudojimu ir dominavimu¹⁵. Tyrime pateikta perspektyva yra vertinga, nes kalbama apie regioną, siejamą su Raudonąja upe, kurios senoji vaga buvo pervadinta į Cukranendrių upę ir yra Nakitošo centre, jungia „Magnolijos“ ir „Ažuolyno“ plantacijas. Nors K. Peler-Semens darbe konkrečiai nėra kalbama apie NPS valdomų paveldo objektų buvusių savininkų Prudhomų ir Hercogų šeimas,

¹⁰ Tunbridge J. E., Ashworth G. J. *Disonant heritage. The management of the past as a resource in conflict*. Chichester, 1996 ir Ashworth, G. J., Graham, Brian, Turnbridge, J.E. *Pluralizing pasts. Heritage. Identity and Place in Multicultural societies*. Pluto press, London, Ann Arbor, MI. 2007.

¹¹ Smith, Laurajane. *Uses of Heritage*. London, New York, 2006.

¹² Althusser, Louis, Etienne Balibar, Jacques. Bidet, and G. M. Goshgarian. *On the Reproduction of Capitalism: Ideology and Ideological State Apparatuses*. London: Verso, 2014.

¹³ DUBY, Georges. Ideologies in social history. Editors Le Goff, Jacques and Nora, Pierre. *Constructing the past: essays in historical methodology*. Cambridge, 1987. P. 151–165

¹⁴ Sinha, Manisha. *Counterrevolution of Slavery: Politics and Ideology in Antebellum South Carolina*. Chapel Hill: The University of North Carolina Press, 2000.

¹⁵ Peller-Semmens, Carin. *Ureconstructed: Slavery and Emancipation on Louisiana's Red River, 1820-1880*. PhD thesis. A University of Sussex Brighthton, England. 2016. P. 1–54.

K. Peler-Semens tyrime apibūdina regiono plantatorių tapatumui būdingą charakterį, kuris tarnauja kaip kontrastas vertinant NPS istorinį naratyvą „Ažuolyno“ ir „Magnolijos“ parkų komplekse.

Plantacijų vergų istorijos ir atminties tyrimai yra komplikuoti dėl rašytinių šaltinių stokos. Vis tik netrūksta norinčių ieškoti atsakymų į kylančius klausimus apie vergų patirtis ir tą patirtį supančią tylą. Pavyzdžiui, Džonas Smolenskis, pasitelkęs mikroistorijos metodologiją, skaitydamas Virdžinijos plantatoriaus Lendono Karterio dienoraščius (XVIII a.), bando atkurti plantatoriaus dešinėsios rankos – vergo Nassau pasaulį. Kitiškai skaitydamas L. Karterio dienoraštį, Dž. Smolenskis per vieno asmens patirtis siekia atskleisti etnografinius vergų gyvenimo aspektus. Vergo kasdienybę, santykius su plantatoriumi, plantacijos vergais bei šeima istorikas išskaito iš plantatoriaus įrašų apie Nassau. „Tankiu aprašymu“ Dž. Smolenskis nukreipia dėmesį nuo *ego* dokumento kūrėjo ir kultūrinio teksto į kultūrinio dialogo skaitymą.¹⁶ Tokiu būdu atskleidžiama praeities interpretacija iš naujo pažiūros taško, tuo tikimasi peržiūrėti, tikslinti rasės kategorijų atsiradimo sampratą.

Dž. Smolenskis analizuoja konfliktą tarp vergvaldžio ir vergo, pastebėdamas, kad autoriteto ir vyriškumo kategorijų kova dialogiškai pasireiškia L. Karterio dienoraščio įrašuose. Bet reikia pastebėti, kad Dž. Smolenskiio interpretacija nėra vienintelė galima ir būtinai teisinga. Skaitant Dž. Smolenskiio straipsnį kyla klausimas, ar plantatoriaus dienoraštyje užrašyta visa tiesa, kuri buvo žinoma pačiam *ego* dokumento kūrėjui? Iš Dž. Smolenskiio pateiktų dienoraščio ištraukų matyti, kad Nassau buvo ypatingoje, viršesnėje pozicijoje nei kiti plantacijos vergai, jis atliko ne vien plantacijos gydytojo užduotis. Dienoraščio tekste akivaizdžiai įvardinta, kad Nassau priskiriamos asmeninio tarno ir vežiko pareigos. Tačiau L. Karterio įrašas, kad jis liepė Nassau nuplakti kitą plantacijos vergą, perša išvadą, kad Nassau pareigos buvo artimos prievaizdui.

Prievaizdo pozicijai dažnai būdavo skiriami nesantuokiniai plantatorių (arba jų giminių) ir vergių vaikai¹⁷. Baltaodžio vyro ir vergės nesantuokinis vaikas paveldėdavo moters užimamą socialinę padėtį, todėl automatiškai jų vaikai tapdavo vergvaldžio nuosavybe.¹⁸ Nors tokiais atvejais teisiškai ir morališkai vyras nebuvo įsipareigojęs savo vaikui nei jo motinai, o šviesesnė naujagimio (mulato) odos spalva liudijo vyriškosios genų linijos kilmę, vis tik nesantuokiniai plantatorių vaikai buvo priskiriami aukštesnei socialinei pozicijai. Taigi interpretacija, kad Nassau autoriteto ir vyriškumo raiška vergvaldžio atžvilgiu liudija nesantuokinius giminytės ryšius tarp Nassau ir L. Karterio, yra įmanoma.

¹⁶ Smolenski, John. „Hearing voices: Microhistory, Dialogicality and the Recovery of Popular Culture on an Eighteenth-Century Virginia Plantation”, *Slavery and Abolition*, 24, no.1 (2003): 1. P. 1–23.

¹⁷ Foner, Laura. The free people of color in Louisiana and St. Domingue, *Journal of social history* 3, 4. 1970. P. 407.

¹⁸ Fenton, Zanita E. *Bastards! ...And The Welfare Plantation*. University of Miami Law School. University of Miami School of Law Institutional Repository. 2014. P. 9–34.

Šio darbo autorės nuomone, skaitant ir tiriant L. Karterio *ego* dokumentus, svarbu užduoti klausimą, kas L. Karteriui nebuvo svarbu, galbūt net gėdinga užrašyti? Turint omenyje, kad dienoraščius jis rašė Apšvietos idėjų įkvėptas, leistina kelti prielaidą, kad popieriaus lape Virdžinijos plantatorius save idealizavo. Neužrašyta, ištrinta, nutylėta, nepatogi, kompromituojanti atmintis, galima teigti, yra viena iš JAV Pietų istorijos pagrindinių savybių.

Šarlotės Džouns vienas iš naujausiai atliktų tyrimų, kuriame autorė nagrinėja gyvulininkystės kreolizaciją. Autorė aptaria rasines Luizianos gyventojų sandaros variacijas, ir, remdamasi įdagų knygomis¹⁹, tiria įdagų simboliką, pagal kurią išskiria kultūros sluoksniškumą, nustato Ispanijos kolonizavimo įtaką regionui bei apibūdina įdagų įvairovę buvus kreolų kūrybingumą bei materialinį sinkretizmą liudijančiu šaltiniu.²⁰ Mano darbui tyrimas yra aktualus tuo, kad jame ignoruojamas žinojimas²¹, kad įdagai plantacijose naudoti ir žmogiškajai nuosavybei ženklinti. Š. Džouns tyrime nėra užsiminta apie galimą įdago panaudojimą vergams žymėti, šio darbo autorės nuomone, tai pažymint būtų išskiriamas papildomas kreolų tapatumui būdingas kultūrinis aspektas. CARI Kultūrinuose ištekliuose yra saugomi 3 išlikę įdagai, kurių paskirtis taip pat nurodoma buvus tik gyvulininkystės srityje. Reikia pabrėžti, kad juodaodžiai vergovės rekonstrukcijos Džimo Krou (rasinės segregacijos įstatymai JAV pietų valstijose) veikimo metu nebuvo priskirtini žmonių kategorijai, todėl tokia įdagų paskirtis visai galima, o remiantis bioarcheologijos technologijomis būtų galima išsiaiškinti ar tikrai jie buvo naudojami tik gyvuliams ženklinti.

Nesantuokinių plantatorių ir vergių vaikų visuomeninę padėtį, legalų statusą remdamasi teisiniais dokumentais aptaria Z. Fenton.²² Kristinos Miler archeologinis tyrimas svarbus tuo, kad jis atliktas plantacijoje „Magnolija“ ir remiantis archeologiniais radiniais bandoma atkurti vergo kasdienybę.²³ Tai retas pavyzdys, kuomet moksliniu tyrimu siekiama reprezentuoti aptariamo regiono vergų populiaciją.

Paveldosauginių tyrimų aptarimas pradedamas nuo Erinės Lin Tainen. Jos straipsnyje akcentuojama kultūrinio paveldo vaidmuo ir konfederacinių simbolių reikšmė tapatumų formavime.²⁴ Straipsnyje parodoma, kad didžioji dalis paveldo naratyvo JAV buvo ir tebėra formuojama tų individų

¹⁹ [LDL/University of Louisiana Lafayette/Opelousas and Attakapas District Brand Books, 1739-1944](https://louisianadigitallibrary.org/islandora/object/ull-brandbooks:collection). This collection contains cattle brand books for brands registered in Lafayette, St. Landry, St. Martin, St. Mary, and other parishes of south Louisiana from 1739 to 1944. Donated by Mrs. Gradney Cochran, these are presumably the oldest cattle brand books in the United States. The collection is comprised of two volumes: 1739-1888 and 1888-1944. In addition to the books being digitized, microfilm copies are also available for patrons. Internetinė prieiga [interaktyvus, žiūrėta 2021 m. gegužės 4d.] < <https://louisianadigitallibrary.org/islandora/object/ull-brandbooks:collection>>.

²⁰ Jones, Charlotte. Conveyors of creolization: Animal husbandry practices in Louisiana, 1716–1822, *Louisiana History. The Journal of the Louisiana Historical Association*. Winter 2021, P. 39–41.

²¹ Hoenig, Leonard J. The Branding of African American Slaves, *Arch Dermatology, Notable note*. 2012;148(2):271.

²² Fenton, Zanita. *University of Miami School of Law Institutional Repository*. 2014. P. 9-34

²³ Miller, Christina. *Slavery and it's aftermath: The archeological and historical record at Magnolia plantation*. Doctoral dissertation thesis. Florida State university college. 2004.

²⁴ Tynen, Erin-linn. Reclaiming the past as a matter of social justice: African American heritage, representation and identity in the United States. Sudaryt. Apaydin, Veysel. *Critical Perspectives on Cultural Memory and Heritage: Construction, Transformation and Destruction*. London: UCL Press, 2020. P. 255–268.

ir grupių, tikinčių *Prarastosios priešasties* mitu, t. y., kad pralaimėjimas pilietiniame kare (1860–1865 m.) reiškia valstijų teisių suvaržymą, patogiai „užmirštant“ vergovės problemą buvus vienu iš pagrindinių konflikto priežasčių. Autorė įvardina vergovės įpaminklinimo stygių autorizuotame paveldo diskurse. Valstybiniame istorinių vietų registre tik 8 nuošimčiai visų 86 tūkst. vietų, reprezentuoja afroamerikiečius²⁵.

Renė Anita Donel istorinės paveldosaugos srityje 2014 m. parašė diplominį magistro darbą – „Afroamerikiečių patirties interpretavimas Čarlstono (Pietų Karolina) apskrities plantacijose“²⁶. Keliamas klausimas, kokiais būdais Čarlstono plantacijų interpretacijai suteikti įvairovės, įvairiapusiškumo. Tyrime analizuojama kultūrinio paveldo valdytojo (angl. *cultural heritage manager*) ir istorinės vietos valdytojo (angl. *historic site manager*) pareigos teorijoje ir praktikoje bei jų vaidmuo afroamerikiečių istorijos interpretavime keturiose Pietų Karolinos plantacijose. Pristatoma interpretacinių metodų įvairovė ir istorinių vietų tipai, aptariami sunkumai su kuriais susiduriama interpretuojant afroamerikiečių patirtis istorinėse vietose. Autorė atvejo tyrimui atlikti sukūrė du klausimynus: vienas klausimynas skirtas istorinių vietų gidams, o antras – interpretacinės programos vadovams. Tai, kad iš keturių plantacijų tik vienoje plantacijoje veikia interpretacinė programa, autorei apsunkina analizės tikslumą. Šio darbo autorės nuomone, pusiau struktūruotas klausimynas, kurį būtų galima užduoti gidui, iš dalies atliekančiam ir interpretacinės programos vadovo pareigas, padėtų tyrimą patikslinti. R. A. Donel remiasi istorinių vietų interpretacijos teorinėmis priegomis, pateikia istorinį kontekstą, tačiau jos darbe trūksta istoriografijos, susietos su jau atliktais plantacijų istoriniais tyrimais apžvalgos.

Šiam darbui aktuali Dženiferės Aišted ir Styveno Smolo monografija „Vergovės reprezentacijos: rasė ir ideologija Pietinių plantacijų muziejuose“²⁷. Tyrime autoriai analizuoja, kaip pristatoma vergovė 122 buvusiose plantacijose, kurios 1996–2001 m. turėjo veikiančius muziejus Pietinėse valstijose Džordžijoje, Luizijanoje ir Virdžinijoje. J. Aišted ir S. Smolo studija susilaukė kritikos iš esmės dėl to, kad joje giluminiškai neanalizuota, kokios struktūros (muziejaus valdyba, profesionalūs istorikai ar muziejininkai) yra atsakingos už interpretacinių programų kūrimą, kokiais šaltiniais remtasi ir kokiais principais vadovautasi plantacijų muziejuose, atminties vietose. Monografijoje atkreipiamas dėmesys į vergų istorijos ignoravimą arba nutylėjimą, ir tai kritiką atsveria, nes analize padėti pagrindai naujos interpretacijos srities afroamerikiečių reprezentacijos istorinėse vietose tyrimuose formavimuisi. Todėl tapo galimi tokie darbai kaip R. A. Donel tyrimas.

²⁵ Ten pat.

²⁶ Donnell, Renee' Anita. *Interpreting the African American experience on Charleston county plantations*. BSS International Studies, Bethune-Cookman University, 2012.

²⁷ Eichstedt, Jennifer and Small, Steven. *Representations of Slavery: Race and ideology in southern plantation museums*. Washington, 2002.

Makso A. van Balgu sudarytame straipsnių rinkinyje²⁸ dėmesys telkiamas į interpretacines istorinių vietų, paveldo objektų, muziejų galimybes bei rekomendacijas, atsižvelgiant į afroamerikiečių praeities patirtis. Straipsnių rinkinyje publikuoti paveldosauginiai tyrimai interpretavimo metodologijos klausimais, iššūkiai, su kuriais susiduriama interpretuojant afroamerikietišką praeitį, sudėtingų ir jautrių temų interpretacinės galimybės bei naujų šaltinių paieška.

Viena iš jau minėtos monografijos autorių Amanda Seimūr visuomenę skirsto į hegemoninę ir nehegemoninę ir raiškiai apibūdina esamą reprezentacijos padėtį: didžiulė žmonių grupė neturėjo hegemoninės trifektos²⁹, turtingiems baltiems vyrams būdingų bruožų, kadangi jie nebuvo privilegijuotos grupės nariai, dėl to jų istorijos nėra privilegijuotos, tinkamai saugomos, tinkamai pristatomos. Autorės teigimu, kuomet paveldo objektuose bei muziejuose yra vengiama tikroviškai perteikti vergovę, yra skatinamas netikros nostalgijos konkrečiam istoriniam periodui kūrimas.³⁰ Tenka sutikti su A. Seimūr siūlymu, kad privalu įpinti gerai parengtą vergovės informaciją į pagrindinius paveldo objekto turus. Tai vienas iš būdų kelti kokybiškumo standartą paveldo vietose.

Susipažinus su aukščiau išvardintais tyrimais ima aiškėti NPS parko pozicija formuojant atminties kultūrą per oficialius paveldo objektus. NPS užsakymu atliekami paveldosauginiai tyrimai, tokie kaip paveldo objektų struktūriniai elementai³¹, kultūrinio kraštovaizdžio ataskaitos³². Taip pat šios plantacijos yra tapusios baigiamųjų tyrimų objektu³³, bei naujausia, 2019 m. publikuota istorinių resursų studija³⁴. NPS užsakomi tyrimai yra informatyvūs, tačiau dėl to, kad juos atlieka tas pats asmuo, juose pristatomas gana vienašališkas, hegemoniškos trifektos – naudojant A. Seimūr išsireiškimą – istorijos faktų interpretavimas.

²⁸ Balgooy, Max A. van. *Interpreting african american history and culture at museums and historic sites*. Lanham, London, 2015.

²⁹ I.R. Trifekta (a.k. *trifecta*) – lažybų būdas, kuomet žirgų lenktynėse lažininkas teisingai atspėja pirmus tris lenktynininkus pagal jų eiliškumą.

³⁰ Seymour, Amanda G. *Pride and Prejudice: interpreting slavery at the homes of five founding fathers*. Ed. Balgooy, Max A. van. *Interpreting african american history and culture at museums and historic sites*. Lanham, London, 2015. P. 14–23.

³¹ Tarp NPS užsakymu atliktų yra ir parko valdymo rekomendacinių planų, tačiau čia pateikti istorinio, o ne valdymo pobūdžio darbai: United States. National Park Service. Southeast Regional Office. Cultural Resources Stewardship. *Cane River Creole National Historical Park: Magnolia Plantation: Gin Barn: Historic Structure Report*. Atlanta, GA: Cultural Resources, Southeast Region, National Park Service, 2004;

Cane River Creole National Historical Park: Oakland Plantation: Prud'homme's Store: Historic Structure Report. Georgia: Cultural Resources, Southeast Region, National Park Service, 2004;

Cane River Creole National Historical Park : Oakland Plantation Big House : Historic Structure Report. Georgia: Cultural Resources, Southeast Region, National Park Service, 2004;

³² Firth, Ian, Turner, Suzanne. *Magnolia Plantation, cultural landscape report*. National Historical Park. December 2006; Turner, Suzanne Associates LLC. *Cane River Creole National historical Park. Oakland Plantation Cultural Landscape Report:Part II*. April, 2019; Firth, Ian, Turner, Suzanne. *Magnolia Plantation, cultural landscape report*. National Historical Park. December 2006.

³³ Yousaf, Rebekah Zubaida. *Examining Slavery's Architectural Finishes: The Importance of Interdisciplinary Investigations of Humble Spaces*. Graduate historic preservation thesis. 2018.

³⁴ *Cane River Creole, National Historical Park, Natchitoches Louisiana. Historic Resource Study*. National Park Service Southeast Regional Office. National park service U.S. Department of the interior. June, 2019

Atminties ir istorijos tyrimų tema plačiai nagrinėta Rono Ejermano, Ženeviėvės Fabre, ir Roberto O'Mylio³⁵ straipsnių rinkinio autorių bei Margaretos M. Mulronei. R. Ejermanas³⁶ koncentruojasi į kultūrinės traumos aspektą afroamerikiečių tapatumų formavime. Ž. Fabre ir R. O'Mylis bando išspręsti naujų šaltinių paieškos iššūkį pasitelkdami P. Noros atminties vietų teoriją, autorių dėmesio centre yra istorijos ir atminties santykis. M. Mulronei darbe³⁷ dėmesys telkiamas į kolektyvinės atminties konfliktą lokalinės istorijos kontekste Vilmingtone, Šiaurės Karolinoje.

Šaltiniai. Rengiantis šiam darbui peržiūrėti visi prieinami nepublikuoti ir publikuoti šaltiniai. Remtasi temos nagrinėjimui svarbiausiais šaltiniais, kurie gali būti suskirstyti į keturis pagrindinius blokus: 1) archyviniai – CARI kultūriniuose ištekliuose saugomos fotografijos ir Šapel Hilo (Chapel Hill) archyvuose saugomi išlikę plantatorių žemės ūkio apskaitos aprašai; 2) teisinio-administracinio pobūdžio įstatymai, įteisinantys paveldosaugos praktiką ir Cukranendrių upės kreolų nacionalinį istorinį parką bei Cukranendrių upės paveldo sritį; 3) duomenys gauti iš lauko tyrimo, dalyvių stebėjimo; 4) naratyviniai – originalūs žodinės istorijos interviu atlikti su keturiais Nakitošo apygardoje gyvenančiais bei literatūrinio paveldo darbai.

Į archyvinių šaltinių bloko sudėtį įeina ir Šapel Hilo archyvuose saugoma suskaitmenintos agrokultūrinės apskaitos knyga³⁸. Šis šaltinis yra svarbus tyrimui tuo, kad čia randame informacijos apie darbinius santykius tarp plantatoriaus, prievaizdo ir vergų. Didžioji „Ažuolyno“ plantatorių Prudhomų šeimos archyvų dokumentų dalis nėra suskaitmeninta, tačiau atliekant tyrimą peržiūrėti visi suskaitmeninti dokumentai. Svarbu paminėti, kad Šapel Hile esantys Prudhomų šeimos archyvai yra mažai tyrinėti, net 2019 m. išleistoje NPS Istorinių išteklių studijoje jie nėra panaudoti³⁹. Taip pat tyrime pasitelktos oficialiame CARI Kultūrinių išteklių archyve saugomos nuotraukos.

Teisinio-administracinio pobūdžio šaltiniai yra svarbūs tuo, kad oficialiai patvirtina praeities naratyvą ir įteisina atminties kultūros aspektų pateikimą visuomenei. Tyrime analizuoti valstybiniai įstatymai reglamentuojantys paveldosaugos praktiką. Tai – Senienų įstatymas (angl. *antiquity act*), Nacionalinis istorinės paveldosaugos įstatymas, Nacionalinės parko tarnybos įsteigimo įstatymas,

³⁵ Fabre, Genevieve and O'Meally, Robert. *History and Memory in African-American Culture*. Oxford University Press, 1994.

³⁶ Eyerman, Ron. *Cultural Trauma: Slavery and the Formation of African American Identity*. Cambridge: Cambridge University Press, 2001

³⁷ Mulrooney, Margaret M. *Race, Place, and Memory: Deep Currents in Wilmington, North Carolina*. Gainesville: University Press of Florida, 2018.

³⁸ The Southern Historical Collection at the Louis Round Wilson special collections library. Collection number 00613, Title: Prudhomme Family Papers 1765-1997. Subsection 3.1 General Plantation Materials, 1788-1989. Box 20, Folder 270, digitized scans. Record and account book. Introduction- Scans 7-10. The duties of an overseer, Scan 55-56 „The Cotton Plantation Record and Account Book by Thomas Affleck. Printed in New Orleans, these books offered the opportunity to make entries under titles such as "Daily Record of Passing Events," "Daily Record of Cotton Picked," and "Planter's Annual Record of His Negroes."

³⁹ Cane River Creole, *National Historical Park, Natchitoches Louisiana. Historic Resource Study*. National Park Service Southeast Regional Office. National park service U.S. Department of the Interior. June, 2019. P. B-27 - B-29.

Istorinių vietų įstatymas ir Nacionalinės globos istorinei paveldosaugai įstatymas. Jais apibrėžiamas paveldas, apibūdina, kokias savybes ir vertę turintys objektai yra saugotini valstybės, sukuriama Valstybinių parkų tarnyba. Kiti du įstatymai reglamentuoja Cukranendrių upės regiono paveldo sritį, išskiria istorinio parko paveldo objektų apsaugą: „Magnolijos“ ir „Ažuolyno“ plantacijas⁴⁰.

Trečia grupė – duomenys gauti iš atvejo analizės, lauko tyrimo, dalyvių stebėjimo apima: paveldo objektus ir jų istoriografinius tyrimus, interpretavimą. Kultūrinių resursų artefaktai (pvz., vergų kapinaitėse buvę kryžiai, geležinis įdagas, suvenyras „Gerasis tamsuolis“, senelio nuotrauka su konfederatų uniforma, atminties kultūros objektai: komemoraciniai varpo dūžiai, Rudens piligriminis namų turas, kreolų gidžių rūbai. Ši šaltinių grupė padeda skaityti mitologinį plantacijos tekstą.

Naratyvinių, antrinių, šaltinių bloką sudaro originalūs žodinės istorijos interviu, atlikti praktikos CARI valstybiniame istoriniame parke metu. Taip pat panaudoti grožinės literatūros darbai, tai Keitės Šopen, „Dezirėjos kūdikis“, Tonės Morison „Mylima“. Šie yra svarbūs mano tyrimui, nes K. Šopen buvo ištekejusi už Prudhomų šeimos nario, ir namas, kuriame ji gyveno, Cukranendrių upės paveldo zonoje įpaveldintas kaip istorinė vieta. Iš K. Šopen kūrybos per lingvistinę sistemą galima pažinti XIX a. Luizianos gyventojų charakterį, požiūrius, saviraiškos būdus, tarprasinius santykius. T. Morison romanas „Mylima“ nagrinėjamas dėl dviejų priežasčių – pirma, romanas parašytas remiantis tikru istoriniu nutikimu. Antra, T. Morison Nobelio 1993 m. premijos laimėjimas literatūros kategorijoje išpopuliarino „Mylimą“. Knyga tapo labiausiai skaitoma (įsivaizduota) refleksija apie vergų patirtis, ji „suteikia gyvybės esminiams amerikietiškos realybės aspektams“⁴¹. Nors novelės veiksmas ir nevyksta Luizianos valstijoje, šis grožinės literatūros darbas yra aktualus ta prasme, kad padeda formuoti atsaką į didžiojo naratyvo konstrukciją, padiktuotą oficialaus paveldo diskurso, ir formuoja atminties kultūrą apie vergovę.

Problema. Šio tyrimo problema yra rasinio konflikto apraiškos pavelde, institucionalizuotų paveldo objektų reprezentatyvumas. Tačiau prieš gilinantis į problemą, bus aptariamose keletas sąvokų reikšmių, o trumpa istorinio konteksto apybraiža padės susidaryti supratimą apie Luizianos valstijos istoriją bei suvokti tyrimo problematiką.

Svarbu atkreipti dėmesį į tai, kad dabartinę Luizianos teritoriją apimančios žemės nuo seno priklausė čoktavo čiabuviams, muskogiano klanų genčiai pietinėje bei kadų genčiai šiaurinėje valstijos dalyje. Žmogaus istorija ten iki europiečių atkeliavimo tęsėsi dešimtis tūkstančių metų. Vis

⁴⁰ United States Department of the Interior, Bruce Babbitt, secretary, National Park Service Robert G. Stanton, director. *Laws relating to the National Park Service*. Supplement VI, 99th, and 101st Congress January 1985 to December 1990. Compiled by Beverly P. Davenport. Washington. 2000.

108 STAT.4757 TITLE III—CANE RIVER CREOLE NATIONAL HISTORIC PARK. Section 301 short title. Title III and IV of this Act may be cited as the "Cane River Creole National Historical Park and National Heritage Area Act". PUBLIC LAW 103-449—NOV.2, 1994.

⁴¹ The Noble Prize in Literature 1993, Toni Morrison. The Noble Prize. Interaktyvus [žiūrėta 2021 balandžio 22d.] <<https://www.nobelprize.org/prizes/literature/1993/summary/>>.

tik, šiam tyrimui istorinis kontekstas koncentruojamas į kultūrinius ir socialinius Luizianos valstijos istorijos bruožus (po europiečių atsikėlimo), lėmusius pagrindinius plantacijų paveldo aspektus, būdingus pietinėms JAV valstijoms.

XVIII a. etniniu pagrindu Luizianos populiaciją sudarė Amerikos čiabuviai, prancūzai, ispanai, britai, būta imigrantų ir iš kitų Europos šalių: Vokietijos, Airijos, Portugalijos. Pirmieji afrikiečiai importuoti į Luizianą 1712 m. Tačiau pirmoji didžiausia, 491 žmonių siunta atgabenta 1719 m. Kita siunta patrigubino šį skaičių. XVIII a. pradžioje atvežti vergai atliko sunkiausią žemės paruošimo agrokultūrinei veiklai darbą. Pažymėtina, kad afrikiečiai, pagrobtai iš Afrikos, turėjo ypatingą vertę: agrokultūrinių žinių ir praktikos, kaip auginti indigažolę bei ryžius, taip pat kalvininkystės, rankdarbystės įgūdžių. Šios afrikiečių savybės buvo neįkainojamos kultūrinant pelkėtą Luizianos teritoriją, statant gyvenamąją erdvę⁴².

1861 m. Luizianos teritorija tapo Luizianos Respublika ir iki 1862 m. veikė išvien su Konfederacinėmis Valstijomis pilietiniame kare prieš Sąjungą (angl. *union*). 1862 m. JAV prisijungė Luizianą, kartu paveldėdama etninės ir rasinės įvairovės populiaciją. JAV valdymo metu juodaodžių ir baltaodžių populiacijų skaičius pamažu ėmė panašėti (iki tol, prancūzų ir ispanų valdymo metais, juodaodžių populiacija viršijo baltaodžių populiacijos skaičių). Luiziana buvo unikali tuo, kad teisiškai laisvi juodaodžiai turėjo kur kas daugiau laisvių ir teisių nei kitose pietinėse valstijose. To priežastis buvo tai, kad Luizianoje maišytos rasės vaikų baltaodžiai tėvai kur kas dažniau negu kitose pietinėse valstijose savo nesantuokinius vaikus išlaisvindavo iš vergovės arba paskirdavo į tarnybą. Vis tik net ir į išlaisvintuosius juodaodžius bei maišytos rasės atstovus buvo žiūrima iš aukšto, jie buvo traktuojami esant menkesniais, nepilnaverčiais žmonėmis. Toks nelygus „laisvų“ žmonių traktavimas suintensyvėjo po to, kai Amerika perėmė Luizianos teritorijų kontrolę.⁴³

Nuvarius nuo gimtųjų žemių čiabuvių, pasisavinus jų žemę, turint nemokamą afrikiečių darbo galią ir išradus medvilnės valymo mašiną (1740 m.) medvilnės auginimas tapo pelningiausia žemės ūkio šaka JAV pietuose. XVIII a. ir XIX a. sankirtoje į Luizianos šiaurę besikeliantys amerikiečiai atsigabendavo nuosavybę – vergus ir įsikurdavo valstijos šiaurinėje dalyje, kur gimė didžiausi JAV medvilnės produkcijos regionai. Nors Luizianoje buvo auginamas tabakas, indigažolė ir ryžiai, vis tik dauguma vergų dirbo medvilnės bei cukranendrių laukuose⁴⁴. Pasak Rodžerio Šugo XVIII a. viduryje dažniausiai pasitaikydavo iki šimto vergų su vienu prievaizdu plantacijoje modelis, ir tik 30 proc. šeimų laikė vergus, 70 proc. baltaodžių gyventojų vedė namų ūkį be vergų.⁴⁵ Reikia turėti

⁴² Eichstedt, Jennifer L. and Small, Stephen. *Representations of slavery: race and ideology in southern plantation museums*. Smithsonian institution press, Washington and London. 2002. 50–57

⁴³ Ten pat.

⁴⁴ Molone, Ann Patton. *Sweet chariot: Slave family and household structure in Nineteent century Louisiana*. Chapel Hill. 1992. P. 21–55.

⁴⁵ Shugg, Roger W. *Origins of class struggle in Louisiana: a social history of white farmers and laborers during slavery and after, 1840–1875*. Louisiana State University Press. 1968. P. 24–27.

omenyje, kad vergų populiacija (kadangi jie buvo tik nuosavybė) į šiuos skaičius neįtraukta. Vadinas, ekonominė bei politinė galia buvo sutelkta 30 procentų baltaodžių mažumos rankose. Tik maža Luizianos visuomenės elito dalis kontroliavo didžiąją plantacijų agrokultūros komerciją. Buvusios medvilnės plantacijos „Ažuolynas“ ir „Magnolija“ priklauso Nakitošo apygardai. Šių dienų apygardos populiacijos (iš viso 38 158) rasinė sandara, pagal 2019 m. gyventojų registrą, susideda iš 54.5 proc. baltaodžių ir 41.3 proc. juodaodžių. Likę 4.2 proc. sudaryti iš latino (terminas apibūdinantis Centrinės ir Lotynų Amerikos imigrantus Amerikoje⁴⁶), azijiečių, Amerikos čiabuvių segmentų.⁴⁷ Rasinė praeities ir šių laikų visuomenės sandara skatina kelti plantacijos paveldo objektų reprezentatyvumo klausimus: kaip „Ažuolino“ ir „Magnolijos“ plantacijose pristatomi vergovės laikų populiacijos segmentai? Ar naratyvas apie praeitį įtraukia vergų ir jų palikuonių istoriją?

Elgsenos normas ir madą diktavo visuomenės elitas. Prancūziškojo kolonializmo kultūra, kalba, architektūra, katalikybė dominavo ilgą laiką. Afrikiečiams buvo draudžiama išpažinti savą tikėjimą, tai užtikrino „Juodasis Luizianos kodas“⁴⁸ (pranc. *Code Noir*). Bet pamažu ėmė įsigalėti angliškoji kultūra ir palengva transformavo Luizianą į anglo-protestantišką valstiją⁴⁹, kurioje, be amerikiečių, dominuoja du baltaodžių tapatumai: kreolai (dažniausiai savo kilmės ieškantys prancūziškose šaknyse) ir kadžunai (angl. *cajun*). Kreolai dominavo pietinėje valstijos dalyje, kadžunai pietvakarinėje, o anglo etninių šaknų amerikiečiai šiaurinėje Luizianos dalyje. Nors Cukranendrių upės kreolų istorinis nacionalinis parkas yra šiaurinėje valstijos dalyje, abiem tyrimo atvejais, tiek „Magnolijos“, tiek „Ažuolino“ plantacijos priklausė prancūzų kilmės Hercogų ir Prudhomų šeimoms atitinkamai, todėl ir Nacionalinio parko pavadinime sutinkame nurodymą į kreolų tapatumą.

Kreolų sąvoka bendriausia prasme reiškia mišrios kultūros, kilmės, kalbos, kai kuriais atvejais rasės žmogaus tapatumą.⁵⁰ Kreolų terminas, skirtinguose rasių / klasių sluoksniuose turi skirtingą prasmę ir priklauso nuo sąvokos vartojimo vietovės bei laikmečio. Žodžio pradžios ieškoma ispanų ir portugalų kalbose, kur yra sietina su „vergo, gimusio vergvaldžio namuose“ reikšme. Tuo tarpu prancūziškos žodžio ištakos sąvokai suteikia baltaodžių, gimusių kolonijose, imigrantų vaikų

⁴⁶ Rapalavičiūtė, Indrė. *Kultūrinės ir socialinės atminties sampyna Teksaso meksikiečių folklore. Bakalauro darbas*, Šiauliai, Houston. 2018. P. 17.

⁴⁷ United states Census bureau. „QuickFacts, Natchitoches Parish, Louisiana.“ [žiūrėta 2020, gruodžio 29d.] <<https://www.census.gov/quickfacts/fact/table/natchitochesparishlouisiana/RHI225219#RHI225219>>

⁴⁸ Vidal, Cécile, ed. *Louisiana : Crossroads of the Atlantic World*. Philadelphia: University of Pennsylvania Press, 2013. Accessed April 16, 2021. ProQuest Ebook Central.

⁴⁹ Eichstedt, Jennifer L. and Small, Stephen. *Representations of slavery: race and ideology in southern plantation museums*. Smithsonian institution press, Wasington and London. 2002. 50–57.

⁵⁰ Dubois, Silvie, Horvath, Barbara M. *Creoles and Cajuns a portrait in black and white*. American speech, Vol 78, No 2, 2003. P. 192–195.

prasmės⁵¹. Kreolų sąvoka yra problematiška etninė ir rasinė kategorija, kurios reikšmei priklausomai nuo vietos ir laikmečio suteikiamos arba teigiamos, arba neigiamos savybės.⁵²

Manau, kad kreolų sąvokos panaudojimas Nacionalinio parko aptarnavimo saugomoje paveldo vietoje, vienoje grupėje – prancūzų kilmės baltaodžių plantatorių – kelia pasididžiavimą, kitoje grupėje – vergų palikuonių – pažeminimą ir neįtrauktumą. Tai vienas iš būdų, skatinančių rasinės vergovės atminties, didžiulės istorijos dalyvių dalies, išstūmimą iš paveldo objektų. Galbūt tai padėtų paaiškinti gaudžiančią tylą, juntamą „Magnolijos“ plantacijos vergų kvartale ir buvusiam vergų / nuomininkų namelyje „Ažuolyno“ plantacijos valdose? Todėl būtina ieškoti būdų skaityti ir perteikti ne tokią akivaizdžią užmirštosios populiacijos – juodaodžių vergų praeitį.

Kalbant apie žodžio reikšmes, privalu pastebėti momentą, kad Amerikos akademinėje sistemoje, paveldosaugos institucijose (o galbūt ir visame angliškai kalbančiame istorijos, politikos ir paveldo pasaulyje) imta slinkti nuo sąvokų „vergas ir vergvaldys“ link „įvergintasis ir įvergintojas“ (angl. *enslaved, enslaver*). Ši žodžių kaita yra grindžiama politiško korektiškumo idėja. Teigiama, kad sąvoka „vergas“ nurodo į nekintančią kokybinę žmogaus savybę, tuo tarpu „įvergintasis“ apibrėžia ne patį žmogų, o tik jo situaciją, ir yra humaniškesnis buvusių vergų atžvilgiu. XX a. devintame dešimtmetyje, kuomet imta vesti diskusijas dėl šių terminų naudojimo, buvo pateiktas neįgalaus žmogaus *versus* žmogaus su negalia pavyzdys.⁵³ Galbūt, žvelgiant iš kalbininkų pozicijos, naujo istorinio termino įvedimas turėtų padėti vergų palikuoniams jausti orumą dėl jų protėvių vergovinės praeities?⁵⁴ Šio darbo autorės nuomone, girdint, kaip įvergintojo sąvoką vartoja CARI Kultūrinių išteklių vadovas, tai tarsi nuima moralinio svorio našta nuo vergvaldžių palikuonių pečių. Šiame darbe naudojamos įprastos „vergo ir vergvaldžio“ sąvokos todėl, kad, mano manymu, šios sąvokos tiksliau nurodo į vergo pozicijos alternatyvų pasirinkimo stoką bei vergovinės sistemos nehumanškumą.

Iš tūkstančių išlikusių JAV plantacijų vietų tik keliose iš jų galima aptikti bandymų perteikti daugiaperspektyvią istorinę praeitį, pažymint sunkų plantacijų statymo ir išlaikymo darbus atlikusių žmonių atmintį. Atsižvelgiant į praeities naratyvo institucionalizavimo ypatybes JAV paveldosaugos sistemoje, tirtinos rasinio konflikto apraiškos paveldo objektuose. Iš istoriografijos apžvalgos matyti, kad akademinėje literatūroje yra bandymų aiškinti atminties ir istorijos santykį JAV pavelde, tačiau nėra detalaus tyrimo, nagrinėjančio institucionalizuoto paveldo vietų „Ažuolyno“ ir „Magnolijos“ NPS parkų kompleksų kuriamas reikšmes. Kokia kieno atmintis iškeliamą, suaktualinama, kokia,

⁵¹ Brosman, Catharine Savage. *Louisiana Creole Literature : A Historical Study*. Jackson: University Press of Mississippi, 2013. P. 12–14.

⁵² Istre, Elista. *Interpreting Multiculturalism: The Creole experience*. Louisiana association of museums: Disaster recovery: Museums working together conference presentation. LAMcon2019, Natchitoches, LA. September 8–10.

⁵³ Waldman, Kate. *Slave or enslaved person?*. [Interaktyvus, žiūrėta 2021 kovo 8d.] <<https://slate.com/human-interest/2015/05/historians-debate-whether-to-use-the-term-slave-or-enslaved-person.html>>

⁵⁴ Shaleigha D'Clark. *The etymology of „slavery“*. Shades of Noir. [Interaktyvus, žiūrėta 2021 kovo 8d.] <<https://shadesofnoir.org.uk/the-etymology-of-slavery/>>

kieno atmintis nustumama į užmarštį; kokiais būdais, kaip šios aplinkybės daro įtaką žmogaus savęs suvokimui. Kokie pasakojimai apibūdina afroamerikiečių vergovės patirtis plantacijose, kaip vergovės praeitis yra prisimenama iš plantatorių klasės pozicijos. Kokį vaidmenį atlieka plantacijų paveldas, kraštovaizdis, kuriant atminties kultūrą, kas, kam ir kaip turi tam įtaką?

Šiuo tarpdisciplininiu darbu siekiama užpildyti istoriografijoje esančią spragą ir pasekti atminties kultūros raiškos tęstinumus oficialioje paveldo saugos (istorinio mito, archyvinės, kraštovaizdžio įtvirtintą reglamentais, interpretacinės) ir atminties vietų (žodinėje tradicijoje, literatūros pavelde, simbolinėje) plotmėse.

Galima prielaida, kad vienašališkos istorijos perteikimas plantacijų paveldo vietose padeda įtvirtinti rasių nelygiavertiškumo konstrukta, baltaodžiams suteikiamas privilegijuotumo pojūtis. Atvejis yra tipinis išnaudojamųjų ir išnaudojančių reprezentacijos pavyzdys, istoriniai tyrimai kitose JAV pietinių valstijų vietose susišaukia, atkartoja vienas kitą. Luizianos Nacionalinio parko aptarnavimo institucijos valdomi plantacijų paveldo objektai nėra išimtis, greičiau atvejis patvirtinantis taisyklę. Įtvirtinamas per centralizuotos valstybinės galios aparatą – NPS parko tarnybos sistemą, padeda išlaikyti galią baltųjų rasės rankose. Literatūrinis paveldas tarnauja kaip atsvara atminties kultūros raiškoje.

Aktualumas ir naujumas. Idėja magistro darbo tyrimo temai kilo dar 2019 m. vasarą, atliekant praktiką CARI nacionalinio istorinio parko padalinyje, prieš suintensyvėjant protestams dėl Džordžo Floido, Brijanos Teilor, (dabar dar ir) Daunčio Raito nužudymų. Tačiau tematikos svarba įsisąmoninta judėjimo *Juodaodžių gyvybės svarbios* (angl. *Black Lives Matter, BLM*) šviesoje, nes atminties kultūros raiškos JAV paveldosaugoje segmentų, matmenų nustatymas turi tiesioginį ryšį su pastangomis, dedamomis įgyvendinti *rasinio teisingumo ir lygybės* tikslus (angl. *racial justice and equality*) JAV instituciniame lygmenyje, šiuo atveju paveldosaugos srityje. Rasizmo reiškinyje egzistuojančios visuomenės, tekstų, istorijos ir kultūros sankirtos padeda atskleisti galios, politikos, ideologijos veikimą⁵⁵. Atminties kultūroje išreikštų istorijos naratyvų aktualumą geriausiai apibūdina tai, kad būtent šiuo metu pastebimas visuomenės mobilizavimosi pagreitis, augantis į pilietinį judėjimą, ginantį žmogaus teises. Reikalaujama rasinės lygybės įgyvendinimo, išryškinamos vergovės palikimo pasekmės ir skiriamas dėmesys struktūrinio rasizmo mažinimui, vykdant socialinį teisingumą.

Skaitant plantaciją kaip kultūrinį tekstą, tyrime panaudota paveldosauginiuose tyrimuose novatoriška R. Barto mitologinė analizė. Tikiuosi, kad šiuo darbu bus atvertos naujos praeities reprezentacijos dimensijos, į pasakojimą įtraukiant įvairiapusišką socialinių, rasinių stratų požiūrius.

⁵⁵ Formuluoatė remiama E. Seido išsireiškimu apie orientalizmą vakaruose. Manychiau, kad Seido formulė taikytina tuose kontekstuose, kur visuomeninės reprezentacijos dalys išskiriamos į *mes* ir *juos*. Said, Edward W. *Orientalism*. New York, 1978. P. 24

Chronologinės ribos. Pagal tyrimo kontekstą apibrėžtos chronologinių rėmų ribos nuo 1803 m. iki XXI a. Pradine data imami istorinio įvykio – Luizianos perpirkimo (angl. *Louisiana purchase*) metai, kuomet buvusi Prancūzijos teritorija patenka JAV valdon, kadangi tai žymi kalbinius, kultūrinius ir ideologinius pokyčius. Dėl to, kad tyrimas yra paveldosauginio pobūdžio, pirminė chronologijos riba nėra griežtai nubrėžta, o baigtinė chronologijos riba siekia iki 2021 m.

Tyrimo objektas. Atmintį sudarantis, palaikantis ir keičiantis reikšmių kūrimas JAV paveldo viešojoje erdvėje yra šio tyrimo objektas. Siekiama pažinti atminties kultūros formų ir simbolių visumą, kuria remiantis yra reprezentuojama praeities politika plantacijų pavelde. Šiaurinėje Luizianos valstijos dalyje, vien Nakitošo apygardoje apie 47.000 hektarų sudaro buvusios plantacijų žemės, čia yra ir atitinkamai didelis privačių plantacijų skaičius. Plantacijų paveldas pasitelkiamas perteikti pasakojimams apie praeitį, ir atlieka keletą pagrindinių funkcijų – privatūs plantacijų muziejai, renginių vietos, nakvynės namai, privačios rezidencijos, yra neatsiejama šio regiono kraštovaizdžio bei kultūrinio paveldo dalimi. Atvejo pasirinkimas motyvuotas tuo, kad „Ažuolyno“ ir „Magnolijos“ plantacijų paveldo objektų išskirtinumas glūdi jų reglamentavime, ir tame, kad jomis operuoja federalinė / valstybinė institucija – NPS, priklausanti JAV Vidaus reikalų ministerijai.

Tikslas ir uždaviniai. Koncentruojantis į Luizianos valstijoje esančias plantacijas „Magnolija“ ir „Ažuolynas“ darbui keliamas tikslas nustatyti atminties kultūros raiškos ypatumus JAV paveldosaugoje, išanalizuoti, kaip per paveldo objektus veikia JAV galios struktūra, kokiais būdais perteikiamas konfliktinis praeities naratyvas. Siekiant užsibrėžto tikslo keliami uždaviniai:

1. Remiantis atminties tyrimų teorijomis, išskirti pagrindinius atminties kultūros elementus, atskleisti santykį tarp istorijos, atminties, paveldo ir tapatumų;
2. Vadovaujantis atminties kultūros ir paveldo teorinėmis konstrukcijomis, pasekti, kaip oficialiame NPS plantacijos paveldo objektų istoriniame naratyve yra reprezentuotas rasinės vergovės reiškinys bei jo dalyviai;
3. Išanalizuoti paveldo objektus įteisinančius reglamentus ir jų pritaikymą Cukranendrių upės kreolų istoriniame nacionaliniame parke, pasigilinti, kokius tęstinumus užtikrina saugomas plantacijų kraštovaizdis;
4. Pasitelkus istoriografinę literatūrą ištirti ar plantacijų „Ažuolynas“ ir „Magnolija“ paveldo objektai pietinių plantacijų muziejų kontekste gali būti įvardinti tipiškais ar išskirtiniais objektais;
5. Literatūrinio paveldo darbų, žodinės istorijos interviu pagalba ir remiantis mitologine analize įvertinti reprezentacijos alternatyvas.

Tyrimo metodai. Teoretizuojant (multi)rasizmą per reglamentuotų paveldų objektų bei literatūros kritiką, taikyta metodologinė sintezė, tam kad būtų galima atskleisti istorinių vaizdinių krūvį / svorį ir jų reprezentacinę įtaką. Per R. Barto mitologinės analizės prizmę plantacija skaitoma

kaip tekstas, kuriame egzistuoja simboliai, žymenys ir žymintieji. Atvejo analizė, lauko tyrimo metodologijos taikymas praverčia stebint dalyvius, padeda pažinti perspektyvas, elgseną ir kultūrinę įvairovę, reikšmių kūrimo sistemas. Lauko tyrimo metu atlikto dalyvių stebėjimo duomenys atskleidžia braižą kaip reglamentai veikia per paveldosaugą. Lauko tyrimo duomenis papildo antrinių šaltinių turinio analizė.

Esant rašytinių šaltinių stokai apie vergų ir jų palikuonių patirtis istorinės literatūros ir nuotraukų analizė suteikia patikimą informaciją jautria tema. Grožinės literatūros analizė yra tinkamas būdas iš skirtingų rasių konflikto stovyklaviečių / pozicijų pateikti / pristatyti / nusakyti rasių santykių siužetą laiko tėkmėje.

Tiriant žodinės istorijos interviu duomenis taikyta asmeninio gyvenimo pasakojimo, naratyvinių struktūrų analizė⁵⁶. Tokia tyrimo taktika leidžia klausti: kokiam tipui priklauso naratyvas (tradicinis, išskirtinis, kritinis ar genetinis), ar pastebima sąsaja su kalbančiojo amžiumi, išsilavinimu? Žodinės istorijos interviu tikslas – identifikuoti kaip plantacijos paveldas priimamas juodaodžių grupės narių, ar matoma sąsaja su literatūroje išreikštomis sąmonės struktūromis.

Sistemingam darbo planavimui sudaryti minčių žemėlapiai, o kuriant tekstą naudotas analitinis aprašomasis metodas.

Darbo struktūrą sudaro įvadas, dėstymas, išvados, šaltinių ir literatūros sąrašai, darbo santraukos lietuvių ir anglų kalbomis bei priedai. Darbo planavimas yra orientuotas į darbo temos atskleidimą, ir padalintas į tris dalis. Skyriai ir poskyriai yra išskiriami taip, kad atitiktų išsikeltus uždavinius tikslui pasiekti.

Pirmame darbo skyriuje aptariami atminties kultūros teoriniai pagrindai, per tyrimo objekto prizmę paryškinami teorijos ir empiriniai tyrimo saitai. Pirmame poskyryje nustatomi pamatiniai atminties kultūros dėmenys: *Kitinimo* procesas, mitas. Antrame poskyryje analizuojami kultūrinio kraštovaizdžio ir traumos reiškiniai. Antras skyrius tiria JAV paveldosaugos, kaip politinės kultūros dėmens, bruožus, supažindina su paveldo sąvokomis. Antrą skyrių sudaro trys poskyriai, kuriuose analizuojama paveldosaugos sistemos struktūra, paveldo objektų reglamentavimas ir jų reikšmė tapatumų formavime. Trečia tyrimo dalis skirta grožinės literatūros, kaip šaltinio panaudojimo galimybės, aptarimui. Šios dalies pirmas poskyris padalintas į dvi dalis, grožinės literatūros pavyzdžiai pasitelkiami atskleisti rasių hierarchijos ir vergovinės praeities reprezentacijai. Antrame poskyryje per žodinės istorijos interviu analizę nušviečiama atminties kultūros ypatumų raiška ir autorizuoto paveldo diskurso reikšmė marginalizuotoje visuomenės dalyje. Trečiame poskyryje trumpai pristatomos naujausios, pereinamojo teisingumo idėjos, paveldosaugos srityje.

⁵⁶Rüsen, J. Historical consciousness: Narrative Structure, moral function, and Ontogenic Development, *Theorising Historical consciousness*. Editor Seixas, Peter. Toronto, 2004. P. 82.

Darbo priedus sudaro trys grupės: 1) plantacijų paveldo objektų struktūriniai planai, 2) lauko tyrimo duomenų vaizdinė medžiaga, 3) žodinės istorijos interviu, respondentų nuotraukos, žodinės istorijos interviu pirminis klausimynas bei trys interviu transkripcijos.

1. ATMINTIES KULTŪROS ELEMENTAI

Terminu atminties kultūra nusakomas platus visuomenės sferų, susijusių su praeitimi ir jos tyrimais, laukas. „Atminties kultūra suprantama kaip visuma nebūtinai mokslinio viešo istorijos naudojimo, ypač žiniasklaidoje, muziejuose, paminkluose ir pan.“⁵⁷ – taip atminties kultūrą, perfrazuodamas Hanso Ganterio Hokertso apibrėžimą, pateikia K. Klesmanas. Atminties kultūros terminas leidžia išreikšti plačią praeities reprezentatyvumo ir santykio su praeitimi būdų spektrą, yra universalus reiškiny, kuriantis bendruomeniškumą taip Vasilijus Safronovas pristato Kristoferio Korneliseno ir Asmanų atminties kultūros apibūdinimą.⁵⁸ V. Safronovas atminties kultūrą apibrėžia esant „Reikšmių sistema formuojama įvairiomis praeities reprezentatyvumo formomis aktualizuojant praeitį“⁵⁹. Taigi visa, kas susiję su praeitimi – praeities perteikimas, interpretacija, pasakojimai bei būdai kuriais atkurama praeitis telpa po atminties kultūros skraiste. Šioje dalyje bus aptariama kaip gimė atminties tyrimų teorija, apžvelgiami pagrindiniai atminties tyrimų konceptai ir idėjos, ypatingą dėmesį skiriant tapatumo konstravimui per paveldą ir jų sąlyčio taškams.

XXI a. pradžioje imta vis dažniau kvestionuoti praeities įvykių pateikimą viešose erdvėse ir kelti reprezentacijos teisingumo, tinkamumo problemą. Praeities liudijimai įsiliedami į aplinką skatina kolektyvinės atminties kūrimą. Autorizuotos istorijos perteikimo būdai susilaukia viešos kritikos iš įvairių etninių ir kultūrinių mažumų ne vien JAV, bet ir kitose pasaulio dalyse kur greta viena kitos egzistuoja konkuruojančios atmintys.

Atminties tyrimų pradžia siejama su prancūzų filosofo ir sociologo M. Halbvakso darbu „Kolektyvinė atmintis“, davusiame pradžią sociologinei atminties teorijai. M. Halbvakso pagrindinė tezė: „Kolektyviniai rėmai [...] yra instrumentai naudojami kolektyvinės atminties praeities vaizdinio atkūrimo, praeitis yra harmonijoje su kiekvienos epochos vyraujančiomis visuomenėje nuomonėmis“⁶⁰. M. Halbvakso samprotavimu, kuomet asmenų grupė išgyvena reikšmingą įvykį, grupės narių mintyse tam įvykiui yra rezervuojama vieta. Tas įvykis yra apipinamas svarbos gijomis, grupė įvykį žymi data ir aplinkybėmis, kada ir kaip tam tikras įvykis atsitiko. Tai vienas iš būdų

⁵⁷ Klessmann, Christopher. Istorijos politika ir kolektyvinis atsiminimas: sąvokos, problemos ir istoriniai pavyzdžiai. *Nuo Basanavičiaus, Vytauto Didžiojo iki Molotovo ir Ribbentropo: atminties ir atminimo kultūrų transformacijos XX-XXI amžiuje*, sudaryt. A. Nikžentaitis. Vilnius: LII leidykla, 2011. P. 31.

⁵⁸ Safronovas Vasilijus. *Kultūrinė atmintis ar atminimo kultūra? Kultūrinės atminties teorijos taikymo modernių laikų tyrimams problemos. Nuo Basanavičiaus, Vytauto Didžiojo iki Molotovo ir Ribbentropo: atminties ir atminimo kultūrų transformacijos XX-XXI amžiuje*, sudaryt. A. Nikžentaitis. Vilnius: LII leidykla, 2011. P. 3964.

⁵⁹ Ten pat. P.60.

⁶⁰ Halbwacks, Maurice. *On Collective memory*. Translated by Coser L.A., Chicago, 1992, P. 40

leidžiančių kolektyve įtvirtintai įvykio atminčiai nepasiduoti užmaršties grėsmei. Plantacijose praeitis įtvirtinama teisiškai apsaugant atminties vietas, kryptingai sureikšminant vieną, teisingą praeities variantą.

M. Halbvaksas pabrėžia individo atliekamas profesines funkcijas visuomenėje (pvz. fotografas, daktaras, plaukikas ir pan.), teigdamas, kad pagal atliekamą funkciją individas priskiria save vienai ar kitai individų kategorijai, kuri yra sukaupusi vienodą tam tikrų žinių kiekį ir vadovaujasi tam tikrų vidinių taisyklių rinkiniu ir normatyvu. M. Halbvakso teigimu, priskirdamas save tam tikram profesiniam ratui, žmogus privalo save „atverti“ korporacinei dvasiai, kuri yra panaši į profesinės grupės kolektyvinę atmintį⁶¹. Pastaroji korporacinės dvasios plotmė moderniosiose visuomenėse yra iš pagrindų įteigiama dar iki mokyklinio amžiaus vaikams, pasinaudojant dažnai pasikartojančiu klausimu „kuo nori būti užaugęs?“. Atsakymas į klausimą tiesiogiai priklauso nuo vaikų supančios aplinkos komponentų. Individas, formuodamas tapatybę užduoda sau klausimą „kas aš ir koku žmogumi aš noriu tapti“, o grupės tapatybėje šis klausimas performuojamas daugiskaitos forma – „kas mes esame ir kuo mes norime tapti“.⁶² Visuomeninės grupės identiteto santykis persipina su individo (savi)įvaizdžiu ir veikia vienas kitą daugelyje plotmių. Atsakymo į tapatybės klausimą „kas aš esu“ individai ir grupės ieško praityje: atliktuose veiksmuose, motyvacijose, vertybėse. Visa tai apibrėžia rėmus į kuriuos patalpinamas individiui, grupei priskiriamų savybių aprašas.

Kitaip tariant, individualios atminties susiejimas su visuomenine atmintimi, įtraukiant santykį su įteigtu kultūriniu žinojimu ir informacijos perdavimu iš kartos į kartą tampa kolektyvine atmintimi. J. Rüssen nurodo į galimybę iškeisti etnocentrišką, centralizuotą praeities traktavimo būdą į daugiaperspektyvines ir daugiacentrines istorinės praeities prieigas. Tradicinį istorizmo konceptą galima plėtoti kuriant istoriografiją, atsakančią į kultūrinių skirtumų iššūkius⁶³. Plantacijų populiacijų praeities pasakojimus ir jiems priskiriamas savybes galima būtų skirstyti į dvi binarines opozicijas – išnaudotojų ir išnaudojamųjų. Motyvacija nubrėžti rėmus, pagal kuriuos yra atliekamas rasinis / klasinis rūšiavimas, glūdi siekyje pavergti kitą ir yra visuomenės skaldymo išraiška.

Simbolinės atminties vietos: primestiniai ir sudaromieji simboliai. Primestinių simbolių charakteristikai iššifruoti P. Nora siūlo smulkaus nupasakojimo metodą. Primestiniai simboliai yra susieti nacionalinio identiteto, jais yra nusakoma nacionalizmo esmė. Pavyzdžiui, vien trispalvės paminėjimas žmonėse gali sužadinti patriotizmo jausmą, teigiamas arba neigiamas emocijas. Primestinių simbolių reikšmingumas nėra kvestionuojamas. Tokie simboliai yra integralinė nacionalizmo dalis, kurių kilmė dažnai yra nežinoma, tačiau neabejotina. Primestiniai simboliai

⁶¹ Halbwacks M., *Social frameworks of memory*. Translated by Coser L.A., Chicago, 1992. P. 139

⁶² Henry Barbara., *Identities of West*, editor Friese Heidrun., *Identities: Time, difference, and boundaries*, New York, 2002, P. 85.

⁶³ Rüssen, Jorn. How to overcome ethnocentrism: approaches to a culture of recognition by history in the twenty-first century. *History and theory, studies in the philosophy of history*. Historians and ethics. Vol. 43, number 4, December 2004. P. 118.

žmonėms, kuriems tie simboliai yra padiktuoti, sukelia įvairiausias reikšmes. Tuo tarpu sudaromieji simboliai yra aprašyti šimtus ar net tūkstančius kartų, siekiant išsiaiškinti iš kur ir kaip jie atsirado. Deja, tačiau trūksta tyrimų, kokias reikšmes ar atmintį tie simboliai perteikia, ir kada bei kodėl jie pradėti naudoti, kokį simbolizmą neša. Tik atmintyje darnumo, vieningumo ir tęstinumo principai išlieka tinkami ir teisėti.⁶⁴

Atminties kultūros reikšmių palaikymas vykdomas per kraštovaizdį, institucijas, paminklus ir kalbą. Šiame skyriuje per tiriamų paveldo objektų prizmę nagrinėjama, kokį vaidmenį atminties kultūros raiškoje užima *Kitinimo* reiškiny, mitas, kultūrinė trauma bei kultūrinis kraštovaizdis, taip pat bus apžvelgtas bendras teorinis kontekstas.

1.1. *Kitinimo* vaidmuo

Kolonijinės Vakarų Europos šalys naujai užimtose teritorijose jautė poreikį įtvirtinti savą pasaulėžiūrą, religiją, socialines normas. Net tokia geografinė sąvoka kaip antai „atrasti žemyną“ turėtų būti vertinama kritiškai. Atradimo sąvoka pateisina grobuonišką atsikėlėlio charakterį, nes visiškai atmets čiaabuvių teisę į savo teritoriją. Europiečių, vakarietiškos kultūros, centralizmą pernelyg puikiai iliustruoja nenoras ir negalėjimas čiaabuvių laikyti pilnaverčiais žmonėmis. Užuoat suvokimo, kad iš vietinių gyventojų būtų galima kažko išmokti rodant pagarbą jų gyvenimo būdui, Vakarų kolonizatorių siekis buvo asimiliuoti čiaabuvius. Siekiant čiaabuvių pavergimo ir asimiliacijos, kolonizatoriai naudojosi tiek taikiomis, tiek agresyviomis priemonėmis, tačiau abejais atvejais Europos kultūra būdavo pristatoma kaip civilizuoatesnė už vietinę, o kartu ir bauginančią, kultūrą. Kaip viduramžiais pati Vakarų kultūra buvo „apvalyta“ nuo viso, kas nepatenka į besiformuojantį europietiškos kultūros kanoną, taip ir Vakarų kolonizatoriai, atvykę į kitas šalis, bandė išstumti čiaabuvių kultūrą ir apriboti vietinių kitoniškumą.

Afrikos čiaabuviams, juodaodžiams, buvo pritaikyta *Kito* sąvoka, kas leido juos pozicionuoti kaip kultūriškai žemesnę klasę. Pridengti *Kito*, šydu afrikiečiai buvo atplukdyti į JAV vergauti, jiems nebuvo taikoma *Žmogaus* kategorija. Jų odos spalva padiktavo jų priskyrimą daiktų, nuosavybės, gyvulių kategorijoms, bet ne lygiateisiams individams. Rasizmas gana aiškiai nubrėžia žmogaus tapatumo ribas pagal odos atspalvį, kuomet priklausomybė tam tikrai rasei privilegijuoja arba žemina žmogaus poziciją Amerikoje.

Vakarietiškos kultūros dominavimo tendencija, veikimo būdai *Kitų* kultūrų atžvilgiu išsamiai analizuoti praeito šimtmečio aštuntame dešimtmetyje pasirodžiusiame Edvardo Seido veikale „Orientalizmas“. Humanistas, akademikas, literatūrologas, kultūros kritikas, postkolonializmo studijų pradininkas E. Seidas, pasauliui pristatė *Mes* ir *Jie* sąvokas ir nurodė griaujamąją, skaidančią

⁶⁴ Nora, Pierre. *Realms of memory. Vol.III:Symbols*. New York Chichester, West Sussex: Columbia University Press. P. x-xii.

šių sąvokų galią. Autorius kelia klausimą „[...] ar yra įmanoma padalinti žmogišką tikrovę, [...] į aiškiai skirtingas kultūras, istorijas, tradicijas, visuomenes, netgi rases ir humaniškai išgyventi to pasekmes?“⁶⁵. Remdamasis gausia archyvine ir literatūrine medžiaga, autorius sąvoką *Mes* įvardija esant Vakarų pasaulio žymeniu, o sąvoką *Jie* žymimi Rytus. Taikliai apibūdintas Vakarų pasaulyje vyraujantis polinkis apibendrinti visa ką žymi *Jie* neigiamais, nužmoginančiais epitetais. E. Seidas pastebi, kad Rytams atstovaujančius vyrus ir moteris įprasmina negatyvios prasmės, tuo tarpu Vakarus atstovaujantieji vaizduojami teigiamai, taip kuriant ir įtvirtinant kultūros dominantės vaidmenį.

Nuo „Orientalizmo“ pirmosios publikacijos laikų „*Savas–Kitas, Mes–Jie*“ kategorijos buvo plačiai nagrinėtos socialinių, istorijos sričių mokslininkų, darė įtaką identiteto formavimuisi bei išraiškoms. Reišelės Blūl etninio identiteto tyrime taip pat pabrėžia skaidomąją priskyrimo *Kito* grupei galią, jos požiūriu tapatumo kalba apsunkina solidarumo galimybę⁶⁶. Telioka pritarti E. Seido ir R. Blūl nuomonei, kad tapatinimasis su galios pozicija (vertikali tapatumo ašis), pavienio asmens bei grupių lygmenyje, turi skaidomąjį poveikį visuomenėse.

Savitumo atsisakymas, siekis pritapti prie dominuojančios grupės narių, naikina žmogiškų vertybių sistemą, priverčia prarasti orumą, menksta pasididžiavimas savo esybe ir galimybėmis. Z. Baumano apibūdintas tokiosios modernybės tapatumas yra paslankus, kuomet siejamas su individo materialiniais poreikiais. Savęs suvokimas ir priskyrimas tam tikrai bendruomenei suteikia saugumo jausmą tapatumus įtvirtina. Tačiau asmeninių silpnybių pavertimas bendruomenės galybe veda prie konservatyvumo ideologijos bei išskirtinumo pragmatikos⁶⁷. Rasinis tapatumas šiuo požiūriu yra sąlyginai fiksuotas, bet pavyzdžių išoriškai pakeisti rasinį identitetą apstu, net nekalbant apie vidinius pokyčius siekiant prisitaikyti. Bandyto pakeisti rasinį identitetą iliustracija trumpametražis dokumentinis filmas „Juoda avis“⁶⁸, kuriame perteiktas jaunuolio siekis pritapti. Pagrindinis filmo herojus pasiekia vidinio konflikto kulminaciją atsisakydamas sau pačiam būdingo savitumo. Vertikalaus tapatumo pasekmė – smurtas nukreiptas į save bei ankstesniam tapatumui priklausiusius grupės narius. Kitas pavyzdys T. Morison romaną „Mėlyniausia akis“. Pagrindinė romane pateikiama juodaodės mergaitės svajonė – turėti mėlynas akis. Pagrindinė personažė tiki, kad tik mėlynakiai turi teisę į laimingą gyvenimą. Siekis pritapti prie baltaodžių rasės matomas ir populiariojoje kultūroje. Ryškiausiai noro pritapti pavyzdžiais galėtų būti laikomi atlikėjos Bejonsės šviesūs ar Mišelės Obamos ištiesinti plaukai. Juodaodžių moterų jaučiamas poreikis keisti natūralią

⁶⁵ Said, Edward W. *Orientalism*. New York, 1978. P. 31–49.

⁶⁶ Bloul, Rachel. *Beyond Ethnic Identity: Resisting exclusionary identification*. *Social Identities*, Volume 5, Numer 1, 1999. P. 7–30.

⁶⁷ Bauman, Zygmunt. *Kultūra takiojoje modernybėje*. Vilnius, 2015. P. 100–103.

⁶⁸ Perkins, Ed (režisierius). *Juoda Avis, 2019* [Žiūrėta 2019 m. lapkričio 14 d.] Prieiga per internetą: <<https://www.youtube.com/watch?v=A-Y5zvnDxsI>>.

plaukų struktūrą ir išvaizdą yra vertikalios tapatumo išraiška, kadangi natūralios išvaizdos plaukus turinčioms juodaodėms moterims sunkiau gauti darbą, būti paaukštintoms pareigose⁶⁹.

R. Blūl tyrimas atskleidžia, kad horizontaliai veikiantys tapatumai (kirstiniai tapatumai) egzistuoja, tačiau tokie tapatumai nėra vyraujantys, horizontalius / kirstinius tapatumus gali sustiprinti savęs įtvirtinimas, kurį skatina kolektyvi tarpkultūrinė refleksija. Panašiai ir Z. Baumanas, kalbėdamas apie galimybę išlikti unikaliems multikultūrinėje įvairovėje, nurodo į horizontų susiliejimą užmezgant tarpkultūrinę ryšį.⁷⁰

Pasak Elfės Rembold ir Peterio Karierio, tautinius naratyvus kuria socialinės grupės, kurios yra prierašios konkrečiai teritorijai ir save suvokia esant priešpriešoje *Kitam*, taip grindžiami tautiniai tapatumai⁷¹. Multikultūrinėje, daugiarasinėje JAV visuomenėje tapatumo ribas apibrėžia ne vien etniškumo, tautiškumo principai. Šalies viduje visuomenė suskaidyta į *Mus* ir *Juos* pagal rasinius bruožus, nustumiant daugumą tamsiaodžių gyventojų į *Kitų* pašalio zonas. Taikyti įžymiąją amerikietišką oportunistų praktiką pašalio zonoje sudėtingiau, mat sistemiškai sudaryti kliuviniai apsunkina *Kitos* (ne baltos) odos spalvos gyventojų gebėjimą ir pasiruošimą lygiagrečiai dalyvauti procesuose, vedančiuose į sėkmingą karjerą.

M. Bušardo ir G. Bogdano istorinės semantikos antropologiniame tyrime, sekdami nacijos sąvokos atsiradimą ir kaitą, prieina prie išvados, kad pasaulio dalijimas į *Savus* ir *Kitus* yra įtvirtinta lingvistinė konstanta, o ne išimtis⁷². *Kitinimo* proceso kaitoje, aplinkybėms (žmonėms, arba jų apgyvendintoms teritorijoms) įvardinti yra pritaikomi skirtingi terminai, tačiau iš principo procesas išlieka nepakitęs. Autoriai išanalizavę daugybę rašytinių šaltinių susumuoja, kad *Kitinimo* principas yra fiksuotas ta prasme, jog *Savi* išlieka savais, *Kiti* kitais, o tokių terminų kaip *barbaricum*, *natio*, *gens*, *gentis*(*lot.*), *ethnie*(*gr.*) prasmė priklausomai nuo situacijos primetama tai *Saviems*, tai *Kitiems*. M. Bušardo ir G. Bogdano nuomone *Kitinimas* yra paranki priemonė politiniams tikslams įgyvendinti. Mokslininkai išvelgia *Kitinimo* manierą ir šiuolaikiniuose konfliktuose, pavyzdžiui, kovoje su terorizmu. Modernios demokratijos kalba nekalbantys žmonės šiuo metu patenka į *Kitų* zoną⁷³. Ekvivalentiškas *Kitam* barbaro terminas nėra įtvirtintas geografiškai apibrėžtoje teritorijoje, tačiau kriščiūnų plintant į Rytus, necivilizuotus individus apibūdinantis terminas lyg šešėlis vis slinko tolyn, aptemdydamas dieviškosios šviesos nepaliestose teritorijose gyvenusių žmonių veidus.

⁶⁹ Opie, Tina. *Hair Penalties: The negative influence of Afrocentric hair on ratings of black woman's dominance and professionalism*. *Frontiers in Psychology*, 6. August 2015 [Žiūrėta 2019 m. lapkričio 14 d.] Prieiga per internetą: <https://www.researchgate.net/publication/281651443_Hair_penalties_The_negative_influence_of_Afrocentric_hair_on_ratings_of_Black_women%27s_dominance_and_professionalism>. Taip pat Bell Hooks, Toni Morrison.

⁷⁰ Bauman, Z. *Kultūra takiojoje modernybėje*. Vilnius, 2015. P. 105–106.

⁷¹ Rembold, Elfie and Carrier, Peter. „Space and identity: constructions of national identities in an age of globalization.“ *National Identities*. Vol. 13, No. 4. December 2011, Berlin, 2011. P. 361–367.

⁷² Bouchard, Michel, Bogdan, Gheorghe. From barbarian other to chosen people: the etymology, ideology and evolution of „nation“ at the shifting edge of medieval Western Christendom, *National Identities*, 2015, Vol. 17, N. 1, p. 1–23.

⁷³ Ten pat. P. 21.

Šimtmečių eigoje vis naujos teritorijos, kurias apgyvendina *Kitų* kategorijai priskiriami žmonės, patenka į agresorių akiratį, tačiau veikiant dominantės kultūros asimiliacijos (vertikalaus tapatinimosi) dėsniai *Kiti* palaiapsniui yra įtraukiami į savų ratą. M. Bušardo ir G. Bogdano išvalga, dažnu atveju *Savęs* vertinimas aukščiau už *Kitus* koreliuoja su nuostata, kad *Sava* tauta yra Dievo išrinktoji tauta. Vis tik straipsnyje neapartas faktas, kad net ir savam ratui priklausantys nėra visiškai lygūs. *Kitų ir Savų* lingvistinė konstanta gali būti ir yra taikoma *Savų* grupėje, vienoje teritorijoje. Mano tyrimo atveju, juodaodžiai amerikiečiai, nors ir patenka į *Savų* amerikiečių, Vakarų kultūros, grupę, tačiau grupės viduje pastebimas ryškus konfliktas, kuomet *Kitinimo* priemonėmis kitokios rasės atstovai yra atrūšiuojami, atsijojami išstumiami.

Būtina pabrėžti, kad *Mes* ir *Jie* kategorijoms būdinga skaidomoji galia, kadangi joms atitinkamai taikomos teigiamos ir neigiamos savybės. *Kito* apibrėžtimi grindžiamas priklausymas *Mūsų, Savai* grupei. Neigiamą poveikį turi savęs kaip *Kito*, kaip afrikiečio, suvokimas. *Kitinimas* yra ne išimtis, o veikiau lingvistinė konstanta, kuria pasinaudojant europietiškas iškeliamas viršiau *Kito*, kitai rasei atstovaujantį subjekto; pasinaudojant rasiniu konstruktu įgalinamas *Kito*, kaip prastesnio ir nepakankamo net sau pačiam suvokimas.

1.2. Mitas ir mitologija

Praktikos Cukranendrių upės kreolų Nacionaliniame istoriniame metu, pirmoji savarankiška šio darbo autorės užduotis buvo kataloguoti senąsias plantatorių Prudhomų giminės knygas, kurios saugomos Kultūrinių išteklių NPS padalinyje Nakitošo miestelyje, Luizianos valstijoje. Vietos darbuotojai deramai didžiuojasi keletu iš gausybės muziejaus saugykloje saugomų artefaktų, kurių svarbiausiais laikomi Denio Didro enciklopedijos kolekcija bei Voltero darbai. „Ažuolyno“ plantacijos savininkai išsaugojo įspūdingą kolekciją vertingų knygų, kurių leidimo laikotarpis apima XVIII–XX a., o dėmesį traukia leidinių įrišamas, prašmatnumas, marmurą imituojantys ornamentai vidiniuose knygų puslapiuose.

Kataloguojant Prudhomų giminės bibliotekos knygas, dėmesį patraukė 1830 m. leista knyga „Mitologiją lyginant su istorija“, kurios 183 puslapyje pavaizduotos devynios graikų mitologijos mūzos⁷⁴. Viena iš jų istorijos mūza Klėja, kurios simboliai – smėlio laikrodis, pergamento ritinys, ir trimitas. Iš tiesų, vizualiniuose meno kūriniuose, skulptūroje ir tapyboje nuo pat antikos iki šių dienų dažniausiai sutinkame Klėjos atvaizdą su trimitu, tačiau prancūziškame leidinyje Klėjos reprezentacijai trūksta vieno iš jai priskirtinų atributų – trimito. Trimitą šioje iliustracijoje laiko vyriausioji mūza Kaliopė, už kurios matosi trofėjų ryšuliai.

⁷⁴ *La Mythologie Comparee Avec L'Histoire*, Par M. L'Abbe de Tressan Tome Premier, A Lyon, A Paris, 1830. P. 183–187.

Archajiškų, klasikinės Graikijos vazų piešiniuose devynios Dzeuso ir Mnemosinės dukros atvaizduotos beveik identiškai, dažnai be jokių atributų. Apibūdindamas mūzas, Hesiodas rašė, kad visos jos užsiima ta pačia veikla: ar tai šoka, ar dainuoja. Tačiau tuo pačiu Hesiodas užsiminė, kad kai kurios mūzos išsiskiria savo individualiomis vertybėmis ar funkcijomis. Pavyzdžiui, Klėja neša šlovę, o vyriausiosios mūzos Kaliopės vardas reiškia „malonų balsą“. Pamažu mūzos įgavo daugiau individualumo, joms buvo priskiriamos specifinės veiklos sferos⁷⁵. Nors, pasak N. Tabak, senovės literatūroje mūzų diferenciacija nebuvo svarbi, vis tik tam tikra jų veiklos karalysčių ir atributų sistematizacija iš lėto pasiekta.⁷⁶ Deja, nėra tikslios informacijos, kada šis sisteminimas buvo atliktas, žinoma tik tai, kad IV ir IX amžiuose kiekvienai iš mūzų jau buvo priskiriama tam tikra sfera, tačiau jų veiklos kanonizacija iki galo nenusistovi net XIX a. pirmoje pusėje. Mūzų vardų graikiška reikšmė dalinai nusako jų funkcijas. Mūzos gimusios iš atminties (Mnemosinė) ir galios (Dzeuso) yra personifikuojamos žmogaus. Žmogus – kūrėjas – priskirdamas mūzoms atributus ir nurodydamas jų veiklos sferas, įprasmina mūzų mitologiją.

Visgi, kodėl trimito atributas, herojinio epo šauklės simbolis, yra suteiktas abiem mūzoms – švelniabalsei Kaliopei ir tuo pačiu šlovingajai Klėjai? Ar į Klėjos veikimo sritį, kuri yra įvardijama kaip istorija, įsilieja į Kaliopės įtakos sfera – epiniai kūriniai, heroika? Peršasi prielaida, kad, suliejant tam tikrą mokslo / meno sritį globojančių mūzų atributiką, šiuo atveju, istorijos veikimo srityje, istorijai priskiriamos herojinio epo atributiką atitinkančios funkcijos. Kadangi pats žmogus suteikia mokslo ar meno sričiai tam tikras reikšmes, funkcijas, todėl ir istorinio pasakojimo ar mitinės atminties reprezentacija daro įtaką grupių savimonei, keičia skaitančių tekstą žmonių tapatumą. Tekstas čia suprantamas ne vien tiesiogine prasme, kaip knygos apie mitologiją ir istoriją tekstas, bet ir perkeltine prasme, kaip plantacijos paveldo tekstas, jo interpretacijos būdai, tad norėtusi išsiaiškinti, ar įmanoma paveldo objektuose identifikuoti ir išskirti istorinę praeities tikrovę ir epinį herojišką aprašymą, kuriuo perteikta praeities dalis.

Tautinės atminties idėja nėra antikinė, P. Noros vertinimu tai sąlyginai naujas reiškinys. P. Nora išskiria, kad „praeityje buvo vienintelė tautinė istorija kartu su įvairių grupių atmintimis, iš esmės privataus charakterio: istorija pagal struktūrą ir funkciją didžia dalimi mitologizuota; vieninga [...] Neaprepiama, rečitatyvinė, pakankamai homogeniškais rėmais, chronologijai privalomais posūkiomis, įšventintomis figūromis, bei įvykių hierarchija tam kad būtų sudaryta galimybė perteikti jos mokslinę versiją ir elementarią, supaprastintą versiją, ir palengvinti įsiskverbimą į socialinį audinį“⁷⁷. Nors P. Nora pastebi mitologizuotos istorijos irimą, jo tyrimo areale – Prancūzijoje, mitologizuotos

⁷⁵ Thaback, Natalie. *Untangling the Muses: A comprehensive study of sculptures of Muses in the Greek and Roman world*. The department of History of Art and Architecture, Harvard University, Massachusetts, 2002. P.4.

⁷⁶ Ten pat. P. 34.

⁷⁷ Nora, Pierre, Kritzman, Lawrence D. *Realms of memory: rethinking the French past*. Vol. III. Columbia University Press, 1996. P. 632.

istorijos versiją vis dažniau galima sutikti JAV viešosios istorijos srityje, viena iš tokių vietų yra NPS gidų interpretacinis diskursas.

Žymios lietuvių literatūrologės V. Daujotytės knygos „Tekstas ir kūrinys“⁷⁸ skyriuje „Kūrinio mitopoetika“ nagrinėjamas mito santykis su tekstu ir jo vieta kūryboje. V. Daujotytė įtaigiai pateikia laikiškumo įtaką tekstui teigdama, kad tekstas visada yra suvokiamas dabartyje, jį interpretuojančio individo. Net tai, kas vyko seniausioje praeityje, yra suvokiama dabartyje, tekstas yra vienalaikis su jį kuriančiu, interpretuojančiu.

Žmogus savo esybe ir pasaulio suvokimu yra nugrimzdęs į dabartį, tad ir praeities teksto interpretacija tampa neatsiejama nuo esamojo momento, asmens pasaulėžiūros ir pan., tačiau „[...]“ permanentiškai kuriama kultūra garantuoja, kad bent dalis praeities bus išskaitoma. Dabar kuriama kultūra prisideda prie praeities kultūros išlikimo.⁷⁹ Dabarties seklumas, alternatyvų ir interpretacijų stoka, autorės nuomone, lemia ir praeities kūrybos trūkumą, autorė skatina šią klaidą taisyti sąmoningu gilinimusi, studijomis⁸⁰.

Žmogaus mintis tęsiasi per istoriją ir jos įvykius, jo būties formos išlieka viena kitą keisdamos. Spontaniškas universalijų telkinys veikiantis programiškai V. Daujotytei yra mitas. Teksto paviršiuje autorė mato metaforą, o teksto gelmėje išvelgia mitą. Mitu įvardijamas vidinės, gelminės, neaiškios žmogaus patirties pasirodymas paviršiuje arba kalboje, o kalba įformina mitinio mąstymo detales.⁸¹ Tuo tarpu vientisos kultūros susidarymui būdingas programiškumas, kurio perteikimui būtini vaidilos arba dainiai. Ši V. Daujotytės mintis labai panaši į J. Asmano tezę, jog kultūrinės atminties perdavimui reikalingi kultūros nešėjai.

Kultūrinės atminties esmė, pasak J. Asmano, glūdi potencialioje atmintyje, mnemotechniškume (angl. *mnemotechnical*). Kultūrinės atminties teoretikui mitas yra atminties figūra, ir, jo manymu, skirtumas tarp mito ir istorijos išdyla. Svarbu mitui yra ne faktinė, o atsimenama istorija. Kultūrinė atmintis transformuoja faktinę istoriją į atsimenamą istoriją, taip ją paverčiant mitu „[...]“ pamatinė istorija pasakojama tam, kad apšviestų dabartį iš pradmens žiūros taško.⁸² Istorija tampa mitu veikiant individo atminčiai. Autoriaus įsitikinimu, tai nenuvertina istorinės tikrovės, o atvirkščiai – suteikia istorijai tikroviškumo bruožų, istorija įgauna tęstinumo, normatyvinės ir formuojančios galios⁸³.

Nors ir nevertodami tų pačių terminų, tiek V. Daujotytė, tiek J. Asmanas, apčiuopia dvasingumo sandą siejantį praeitį su mentaline žmogaus savęs suvokimo erdve. J. Asmano kultūrinė atmintis yra prisotinta šventumo elemento. Vis tik šventumo elementas abiem autoriams turi skirtingą

⁷⁸ Daujotytė, Viktorija. *Tekstas ir kūrinys*. Vilnius: Kultūros leidykla, 1999. P. 210–215.

⁷⁹ Ten pat. P. 210.

⁸⁰ Ten pat.

⁸¹ Ten pat. P. 212.

⁸² Assmann, Jan. *Cultural Memory and Early Civilization*. Cambridge University Press. 2011. P. 37-38.

⁸³ Ten pat. P. 37–38.

reikšmę. Pagal J. Asmaną, figūroms suteiktas šventumas turi religinės šventės, ceremonializuoto minėjimo žymenį⁸⁴, kuris artimas Vakarietiški, patriarchalinei, monoteistinei, linijinio dvasingumo koncepcijai. V. Daujotytei atrodo, kad *pro* laiką ir *pro* mentalinę erdvę išlieka visa, kas yra palaikoma kuriančios dvasinės energijos nevienamatėje, nevienalaikėje, politeistinėje ir dažnai moteriškoje erdvėje. Autorė dvejodama susumuoja, kad „[g]albūt iš esmės istorija labiau įtakoja pasaulėžiūrą, o ne pasaulėjautą. Pasaulėžiūra dabar žmoguje dominuoja; pasaulio jautimas, pasaulėjauta yra nykstanti.“⁸⁵ Ir V. Daujotyte ir J. Asmanas sieja istoriją ir jos naratyvo stilių su institucijomis, programišku. Manoma, tai reiktų sieti su vyriškojo prado archetipu ir galios personifikacija – Dzeusu, atsimerant graikų mitologiją. Tuo pačiu galima teigti, kad galia manipuliuoja atmintimi ir jos išdava – istorija, tačiau už atsidavimą manipuliacijai istorijai suteikiama dieviška galia kurti. Istorijos svarbiausia užduotis tapatumų kūrimas ir įtvirtinimas.

Kūryba ir kūrybinis procesas neatsiejamas nuo vaizduotės, jie veikia išvien. Benedikto Andersono teorijos „Įsivaizduojamos bendruomenės“⁸⁶ publikavimas, socialinių ir istorijos mokslų atstovų dėmesį nukreipė į įsivaizdavimą, kaip tapatumo kūrimo, proceso dalį. A. Apadurai įsitikinimu šiuolaikinio pasaulio visuomeninis gyvenimas charakterizuojamas nauju įsivaizdavimo vaidmeniu. Norint perprasti įsivaizdavimo vaidmens svarbą, A. Apadurai siūlo sujungti tris vaizduotės matmenis: mechaniškai gaminamus įvaizdžius, įsivaizduojamas bendruomenes ir įsivaizduojamuosius į visa apimantį, kolektyvinių siekių sukonstruotą kraštovaizdį. Įvaizdis, įsivaizduotas, įsivaizduojamasis nurodo į naują ir svarbų (globalios) kultūros procesą – vaizduotės tapsmą organizuota visuomeninės veiklos sritimi⁸⁷. Įsivaizdavimas apie plantatorių klasės didingą praeitį sietinas su įsivaizduojamo pranašumo pozicija dabartinėje visuomenėje, kas sustiprinta ir didingos praeities įteisinimą per paveldo įstatymus. Trys A. Apadurai siūlomi vaizduotės matmenys asocijuojasi ir su kultūros ženklus, mito formą ir struktūrą, objektą semiotinėje analizėje nagrinėjusiu prancūzų filosofu, teoretiku, kritiku, literatūrologu R. Barto ženklu, reikšme ir žyminti.

1957 m. išleistame R. Barto trumpų esė rinkinyje „Mitologijos“⁸⁸, autorius atskleidžia, kaip visuomenė įtvirtina savas vertybes per žodžio žymenį (signifikaciją). Mitologijoje žodžiai ir objektai tampa konstruktu, kuriame tūno galia išreikšti, perteikti daugiau nei pastebima paviršiuje, plika akimi. Viskas gali tapti mitu su sąlyga, jog mitas perteikiamas diskursu (per kalbą, tekstą). Tad mitą apibrėžia ne jo turinys, o *kokiu būdu* turinio žinia yra perteikiama. Žmonijos istorija verčia tikrovę į kalbą, istorija valdo mitinės kalbos gyvenimą bei mirtį. Pasak R. Barto, tiek senovės, tiek šiuolaikinė

⁸⁴ Ten pat.

⁸⁵ Daujotyte, Viktorija. *Tekstas ir kūrinys*. Vilnius: Kultūros leidykla, 1999. P. 211–213.

⁸⁶ Anderson, Benedict. *Įsivaizduojamos bendruomenės*. Vilnius: Baltos lankos, 2001.

⁸⁷ Appadurai, Arjun. *Modernity at Large: Cultural Dimensions of Globalization*. Minneapolis: University of Minnesota Press, 1996. P. 31.

⁸⁸ Barthes, Roland. *Mythologies*. New York, 1991.

mitologija turi tą patį istorinį pagrindą, kadangi mitas yra kalba pasirinkta istorijos, ji negali išsivystyti iš daiktų prigimties.

R. Bartui mitas yra kalbos būdas sudarytas iš žyminčiojo, reikšmės ir ženklo. Reikšmė prisotina mito formą prasme, kadangi forma pati iš savęs yra tuščia. Mito konceptas yra kupinas padrikų, nekonkrečių, nestabilių ir beformių žinių, tad mito konceptui reikalinga tam tikra prasmė, jam būtina istorija. Mito žyminčiojo dėmens forma yra tuščia, tačiau apčiuopiama, mito prasmė nejaučiama dabartyje, bet yra pilna. Autorius pateikia žiūrėjimo pro mašinos langą pavyzdį, kuomet lango stiklo buvimas yra apčiuopiamas, bet jo prasmė tuščia, o per langą matomas peizažas pilnas (išpildytas), bet nutolęs (neapčiuopiamas).⁸⁹

Akščiau išvardinti mito ir istorijos sąlyčio taškai nurodo, kaip žmogaus kūryba gali įprasminti mitą. Herojinio epo funkcijos yra priskiriamos istorijos sričiai, istorinis pasakojimas įgauna mito savybių, praeities kulto tendencijų. Tekstas yra suvokiamas per dabartį, nes yra vienalaikis su jį kuriančiu žmogumi. Dabarties kultūra išlaiko praeities kultūrą, kurioje istorija yra mitologizuojama. Mitas tampa atsimenama istorija, kuriam būdingas tam tikras programiškumas. Kultūrinė atmintis keičia faktinę istoriją į atsimenamą, atmintis įgalina istorijos tęstinumą ir virsmą mitu. Tokiu būdu gautas istorinis tekstas formuoja jį skaitančių žmonių tapatumus, juos įtvirtina.

Rasinio konstrukto mitas valdo istorijos reprezentaciją. Pasitelkiant rasinį pagrindą yra brėžiamos ribos, pagal kurias kuriasi pranašumo ir nepilnavertiškumo formos bei įsteigiamos jas grindžiančios taisyklės, kuriami apribojantys ir statusą suteikiantys įstatymai.

1.3. Kultūrinis kraštovaizdis, medvilnės pietūs

„Nėra poreikio išrasti kūrėją. Už vaizdinių nėra nieko: vien pulsavimas. To pakanka. Kraštovaizdžiams žmonių nereikia, taip kaip pirštinė be rankos atskleidžia pirštų trūkumą. Koją be liemens atskleidžia suluošintą žmogų, tuščias dubuo atskleidžia elgetą, batą atskleidžia vaikščiojantįjį. Akivaizdumas (angl. *presence*) dalykus užslaptina. Norintieji ką nors paslėpti tai patalpina daugyje (angl. *within multitude*). Viduramžių Indijoje manyta, kad poezijos esybė yra tai, kas nėra išreikšta žodžiais, ko nėra užrašyta, semantinis rezonansas, nepastebimas apsvaigimas prasme.“

Oscar Pujol, „Išvaizda nesuklaidina“

(isp. *Las apariencias no enganan*)

Grasielos Iturbide fotografijos parodos įžanga

Apibūdinti šiaurinės Luizianos kultūrinį kraštovaizdį galima pradėti Grasielos Iturbide fotografijos parodos įžanga. Semantinį rezonansą perteikia neoklasicistinės architektūros, baltai dažytų vilų su kolonomis vaizdiniai, kuriais kraštovaizdžio ritme dangstomas vergų/nuomininkų

⁸⁹ Barthes, R. New York, 1991. P. 107–160.

lūšnelių trūkumas. Vis tik šių elementų (ne)buvimas kultūriniame kraštovaizdyje, verčia mąstyti apie tai, kas disponuoja galia ir formuoja viešą praeities sampratą.

„Ažuolyno“ ir „Magnolijos“ plantacijos yra priskiriamos tikslingai suplanuoto, istoriškai liaudiško kultūrinio kraštovaizdžio, tipui⁹⁰. Šis kultūrinis kraštovaizdis būdingas „Medvilnės Pietų“ kaimo vietovių (angl. *rural*) regionui,⁹¹ XIX a. Luiziana ne išimtis. NPS vidaus tvarkos nuostatomis⁹² kultūrinio kraštovaizdžio tyrimai yra vykdomi abiejose paveldo vietose. Buvo atliktos „Magnolijos“ plantacijos kultūrinio kraštovaizdžio⁹³ ir „Ažuolyno“ plantacijos kultūrinio kraštovaizdžio ataskaitos⁹⁴. Ši tyrimo dalis grindžiama būtent šių dokumentų bei mano atlikta atvejo analize, kurioje kultūrinio kraštovaizdžio reiškinys bus apžvelgtas atliekant tris analitinius pjūvius: 1) gamtinių sistemų, 2) agrokultūros, 3) erdvinės organizacijos. Nors kultūrinio kraštovaizdžio tyrimų lauką sudaro kur kas daugiau aspektų, mano manymu pasirinkti pjūviai geriausiai atskleidžia rasinės hierarchijos įtaką kraštovaizdžiui bei jų tęstinumą.

Pasitelkiant gamtinių sistemų pjūvį, bus aptariamas strategiškas abiejų plantacijų vietos suplanavimas, kuris iš esmės būdingas ir atspindi paties regiono / vietos savitumą, nes plantacijos buvo kuriamos šalia upių. Įsikūrimas šalia tekančios upės buvo naudingas, nes upė tarnavo kaip trasa transportui, o žemės, esančios arčiausiai vandens telkinio, kaip žinia, yra derlingiausios. Tyrimo atvejis ne išimtis, „Ažuolyno“ ir „Magnolijos“ plantacijos įkurtos ant Cukranendrių upės krantų. Natūralus dirvos derlingumas ir upių pakrantės pylimai sudarė idealias sąlygas pasėliams, nors dabar upė jau tapo užtvanka ir ja nebėra vykdoma joks transportavimas. Užtvanka yra išlaikiusi ankstesnę upės formą ir tęsiasi apie 30 kilometrų (nuo Nakitošo miestelio per „Ažuolyno“ plantaciją iki „Magnolijos“ plantacijos). Žmonių kolektyvinėje atmintyje Cukranendrių upė įsirašė keletu katastrofinių potvynių (nuo 1800 m. iki paskutiniojo – 1945 m.). Manoma, kad šie potvyniai stipriai pakeitė vietinio kraštovaizdžio kontūrus. Šiuo metu upės vandens lygis yra nekintantis, išlieka toks pat.

Dar vienas svarbus faktorius, lėmęs vergovės ekonomikos sutelkimą JAV Pietuose, yra klimatas. Luizianos teritorija yra išsidėsčiusi palei Meksikos įlanką, tad vyrauja subtropinis klimato tipas. Vasarą temperatūra gali pakilti net iki 40 laipsnių pagal Celsijų, o žiemą atvirkščiai – šaltis gali

⁹⁰ Understanding Cultural landscapes. *Historic Vernacular Landscape*. NPS. Interaktyvus [žiūrėta 2021 m. gegužės 12 d.] < <https://www.nps.gov/subjects/culturallandscapes/understand-cl.htm> >.

⁹¹ Angliškai „cotton south“ fiziografinis, agrokultūrinis epitetas naudojamas apibūdinti regioną apimančią 11 buvusių konfederatinių valstijų, bet pagrįdė turima omenyje Pietų Karoliną, Džordžiją, Alabamą, Mississippi ir mano aptariamą Luizianą.

⁹²Page, Robert R., Gilbert, Cathy A., Dolan Susan A. *A guide to cultural Landscape Reports: Contents, Process, and techniques*. U.S. Department of interior National Park Service. Cultural Resource Stewardship and Partnerships, Park Historic Structures and Cultural landscapes Program. Washington, DC 1998 [žiūrėta 2021 m. balandžio 15d.] Prieiga per internetą: < https://www.nps.gov/parkhistory/online_books/nps/cl_reports.pdf >.

⁹³ Firth, Ian, Turner, Suzanne. *Magnolia Plantation, cultural landscape report*. National Historical Park. December 2006.

⁹⁴ Turner, Suzanne Associates LLC. *Cane River Creole National historical Park. Oakland Plantation Cultural Landscape Report: Part II*. April, 2019.

siekti iki -16 laipsnių pagal Celsijų, tačiau gana ilgai trunkantis šiltasis metų laikas, dažni krituliai, subtropinės liūtys palankiai veikė vietos pasėlių našumą. Nakitošo apygardoje esančiose Kisačio kalvose augančios pušys plantacijų statyboms teikė žaliavą. Šiuo metu Kisačio įsteigtas miško draustinis. Darbo autorės praktikos metu, NPS sudarė partnerystę su Nakitošo gaisrininkais tam, kad atliktų kontroliuojamą deginimą (angl. *controlled fire*), rytinėje parko valdų dalyje. Šiais deginimais buvo siekiama išnaikinti natūralią vegetaciją, kuri tarytum siena juosia upės panoramą nuo rytinės plantacijos dalies fasado. Reikia paminėti, kad deginimo rezultatai lūkesčių nepateisino, t. y. norimų rezultatų nesulaukta. Ši detalė padeda įsivaizduoti ir suprasti į kokias nevaldomas, žmogaus kultūrai nepasiduodančias gamtines sąlygas pateko pirmieji vergai, kokį priverstinai sunkų, neapmokamą darbą jiems teko dirbti, stengiantis vietos kraštovaizdį sukultūrinti, tinkamai paruošti žemę .

Apžvelgiant erdvinę organizaciją, nėra siekiama įvardinti visų elementų (detalūs erdvinės organizacijos planai pateikti Priede Nr. 1, 1,p. 86), kurie sudaro kultūrinį kraštovaizdį. Bus apžvelgiami tik tie aspektai, kurie geriausiai gali iliustruoti šiame darbe svarbius rasinės hierarchijos bruožus. „Magnolijos“ plantacijos kultūrinio kraštovaizdžio ataskaitoje, plantacijos kraštovaizdžiui priskiriama nenutrūkstamumo, perimamumo reikšmė⁹⁵. Šioje ataskaitoje į kultūrinio kraštovaizdžio detales žvelgiama per nenutrūkstamumo ir pokyčio prizmę. Nenutrūkstamumas grindžiamas tuo, kad plantacijos žemės valdytojai nesikeitė ir žemė buvo išlaikyta tos pačios – Hercogų – šeimos rankose, taip pat nekito žemės naudojimo paskirtis. Pilietinis karas pakeitė kultūrinį kraštovaizdį: sudegintas didysis plantacijos namas, pasikeitęs vergų kvartalo kiemų skaičius bei socialinė ekonominė ūkio organizacija.⁹⁶ Tai tinka ir „Ažuolyno“ plantacijai.

Dar vienas nenutrūkstamumo pavyzdys – plantacijos erdvėje esančių architektūrinių konstrukcijų paskirtis ir išvaizda, kuri nepakito nuo XIX a. vidurio. „Magnolijos“ plantacijos didysis namas turi privačius savininkus ir nėra NPS valdžioje. Magnolijos plantacijos istorinio parko kompleksą sudaro medvilnės valymo kluonas su valymo mašina, plantacijos parduotuvė, kalvė, daržinė, buvusi vergų ligoninė (po pilietinio karo, sudegus didžiajam plantacijos namui, joje trumpai rezidavo plantatorių šeima), tvoros, bei – iki šių dienų išlikusiose plantacijose retai sutinkamas elementas, – plytiniai vergų namų pastatai (Priedas Nr. 2, iliup. 89) buvusioje vergų kvartalo teritorijoje. XIX a. viduryje statytame vergų kvartale anksčiau būta 30 vergams skirtų namų, išliko mažiau nei tretrečdalis vergų namų. Viename name, kurį sudarė dvi atskiros patalpos, būdavo apgyvendinamos dvi šeimos. Čia reikėtų nepamiršti fakto, kad tuo metu vidutinę šeimą galėjo sudaryti 10 ir daugiau narių.

⁹⁵ Firth, Ian, Turner, Suzanne. *Magnolia Plantation, cultural landscape report*. National Historical Park. December 2006. P. 179.

⁹⁶ Ten pat.

Manoma, kad panaikinus vergovę, apie du trečdaliai vergų namų buvo negyvenami, tad, pasak Ijano Firtio ir Siuzanos Turner, Hercogų šeima nugriovė buvusių vergų plytinius namus, o statybinę medžiagą panaudojo plantacijos didžiojo namo atstatymui⁹⁷. Kadangi pastatai jau buvo tušti, juos buvo galima nugriauti, nors šaltinų, kurie patvirtintų tokios mąstysenos logiką, vergų kvartalo ištuštėjimą ir jo priežastis nėra. Tad galima ir visai priešinga išvada, todėl kad plantatoriai teikė pirmenybę atstatyti didįjį plantacijos namą, vergams skirti pastatai buvo nugriauti, o juose gyvenę naujai išlaisvintieji žmonės privalėjo išsikraustyti. Žinant, kad panašių praktikų, ypač varginguose juodaodžių rajonuose, prisidengiant plėtra (angl. *development*), nestinga ir mūsų dienomis, tokia interpretacija įmanoma. (Pandemijos akivaizdoje, kuomet nuo pandemijos sukeltų ekonominių pasekmių labiausiai nukenčia juodaodžiai, iškėlimas iš istoriškai afroamerikiečių apgyvendintų kaimynysčių, dažniausiai urbanistinio kraštovaizdžio rytinėje miesto centro dalyje, tikėtina, pakeis ne tik kultūrinio kraštovaizdžio veidą, bet ir demografinę miestų centrų sudėtį.)

Grįžtant prie „Magnolijos“ plantacijos vergų kvartalo, darbo autorės teigimu, kultūrinio kraštovaizdžio dalies ištrynimasis galimai buvo įvykdytas neįjauciant didelės moralinės atsakomybės, juolab, kad vergovės ekonomikos tradicija buvo grindžiama nauda *Kito* sąskaita.

Kalbant apie tęstinumą, norisi paminėti, kad atliekant lauko tyrimą, pastebėtas panašumas tarp vergų kvartalo namų „Magnolijos“ plantacijoje ir dabartinio urbanistinio kultūrinio kraštovaizdžio elemento – valstybės subsidijuojamų apgyvendinimo projektų – geto. Panašumų turi tiek Baltimorės, Merilendo, Paiksvilio kaimynystės, tiek Naujojo Orleano, Luizianos, senojo Ibervilio getai (nugriautas ir perstatytas 2013–2019 m.); taip pat Fort Vortas, Dalasas, Teksase esantis Batlerio Pleiso (Priedas, Nr. 3, p. 90, 1, 2 iliustracijos) getai. Tikiu, kad kiekvienas didesnis urbanistinis centras turi savo vergų kvartalo atitikmenį, kuris išdėstymu, architektūriniu paprastumu, statybinės medžiagos kokybe ir pernelyg tankiu apgyvendinimu atliepia vergų kvartalo prototipą. Toks tęstinumas nurodo ne tik į kultūrinio kraštovaizdžio detalių atsikartojimą, bet ir socialinės rasinės hierarchijos tęstinumus.

„Magnolijos“ plantacijos išskirtinumas glūdi tame, kad lankančiojo dėmesys nėra blaškomas didžiojo namo, nors parko komplekse yra įtraukta buvusi laikina Hercogų šeimos buveinė (pastatas anksčiau atliko prievaizdo, vėliau – vergų ligoninės funkcijas), šis pastatas nėra perkrautas prabanga ir prašmatnumu. Lyginant su „Ažuolyno“ parko didžiuoju namu, šis lankytojo akies neveikia taip viliojančiai. Lankantis plantacijos parduotuvėje, kalvėje, vergų kvartale bei medvilnės valymo kluone, priartėjama prie vergų gyvenimo kasdienybės. Deja, reikia paminėti, kad lankytojų „Magnolijos“ plantacija susilaukia kur kas mažiau nei „Ažuolyno“. Pastarojo plantacijos parko komplekso patrauklumas ir geografinė padėtis (yra arčiau didžiosios ir kaip minėta aukščiau –

⁹⁷ Miller, Christina. *Slavery and it's aftermath: The archeological and historical record at Magnolia plantation. Doctoral dissertation thesis*. Florida State university college. 2004. P. 76.

seniausios gyvenvietės Luizianoje – Nakitoše) nustelbia kuklų, materialų vergų būties palikimą kultūriniame kraštovaizdyje.

„Ažuolyno“ plantacijos istorinio parko kompleksą sudaro 32 statiniai. Pagrindiniams Medvilnės pietų kultūrinio kraštovaizdžio pastatams galime priskirti: didįjį plantacijos namą, plantacijos parduotuvę, daktaro kotedžą, prievaizdo namą. Kultūrinį kraštovaizdį papildo du XIX a. viduryje pastatyti namai, tačiau įvardinti juos kaip vergų namus tyrinėjamuose šaltiniuose ir interpretacijose vengiama, kadangi nėra žinoma tiksli šių pastatų pastatymo data. Apibūdinti šiems pastatams dažniau pasitelkiami dalininko, nuomininko terminai.

Reikia atkreipti dėmesį į dar vieną šiam darbui svarbią problemą. Nors įsigaliojęs Emancipacijos aktas smerkė vergiją ir ją panaikino, tačiau Pietų plantatoriai vis rasdavo naujų būdų, kaip išlaikyti buvusius vergus plantacijose. Manychiau, legalaus vergo statuso pasikeitimas į dalininką neturėjo pastebimos ar reikšmingos įtakos kraštovaizdžio, gyvenamojo būsto struktūros / konstrukcijų pokyčiams, tačiau pokytis pastebimas dalininkų gyvenamųjų vietų nuotoliu nuo paties plantacijos centro (plantacijos didžiojo ir prievaizdo namų, ligoninės bei parduotuvės). Šią prielaidą palaiko ir tai, kad fizinis dalininko kūnas teisiškai tapo nebeįkainojamas valiuta, t. y. vergo kūnu nebebuvo galima taip laisvai disponuoti (jį parduoti, išnuomoti ir pan.), tad jis prarado anksčiau turėtą vertę. Dalininko išėjimas iš darbo, pasitraukimas iš plantacijos plantatoriui reiškė darbo našumo nuostolius, bet jau nebe piniginius nuostolius už prarastą nuosavybę (žmogaus kūną). Tad tai sąlygojo plantatorių apsisprendimą kiek atlaisvinti anksčiau žmones tampriai saiščiusią grandinę, kuria jie buvo pririšti prie plantacijos centrinės dalies. Dalininkų būstai buvo iškeliami į toliau nuo didžiojo namo esančias plantatoriams priklausiusias, bet dalininkų dirbamas žemes.

Prudhomų ir Hercogų plantatorių šeimos nesugebėjo naujai (humaniškai) įsivaizduoti darbo jėgos, jos neišnaudojant. Pilietinio karo pažadas – kiekvienai išlaisvintai vergų šeimai suteikti po 16 hektarų ir mulą – liko neišpildytas,⁹⁸ todėl kaimo vietovės kultūriniame kraštovaizdyje matomi spiečiai šalia dirbamos žemės koncentruotai įkurų gyvenviečių, kurioms negalioja organizuotoms bendrijoms būdingos struktūros (mokykla, bažnyčia, parduotuvė ar pan.). Kiekvienam „savanoriškai“⁹⁹ pas buvusį vergvaldį likusiam dalininkui buvo skolinamos reikalingos gyvenimui priemonės (būstas, mulai, vežimai, žemės įdirbimo ir medvilnės / derliaus nuėmimo įrankiai), už kurias iš dalininko buvo superkama dalis nuimto derliaus. Už plantatoriams parduotą medvilnės dalį

⁹⁸ Revolutionary sustainable technologies. *The dismantling of institutionalized racism*. Black history [Agri]culture. Vol 4. 2021. 6B [Žiūrėta 2021 m. balandžio 20 d.] Prieiga per internetą: < <https://forwardtimes.com/black-history-special-edition-2021/> >.

⁹⁹ Savanoriškai rašau kabutėse, nes iš tikrųjų pasirinkimo buvę vergai turėjo mažai. Geografiškai, dauguma nesuvokė pasaulio egzistavus toliau nei plantacijos ribos. Ekonomiškai išsikraustymas buvo apsunkintas, nes lyginant su už plantacijos ribų tykančia nežinomybe, plantacijoje jie buvo aprenkti, turėjo stogą virš galvos ir buvo pavalgę. Kultūriškai jie taip pat buvo pririšti, nes buvo neraštingi.

buvo atsilyginama plantacijos talonu („baltu arkliu“¹⁰⁰), kuris galiojo tik tos plantacijos parduotuvėje, o už plantacijos ribų kuponai buvo beverčiai. Tokiu būdu plantacijoje likusi žmonių dalis nors ir buvo legaliai laisva, tačiau ekonomiškai ir finansiškai liko visiškai priklausoma nuo gyvenamosios vietos, plantacijos. Ypatingos reikšmės visuomeniniame gyvenime įgijo plantacijos parduotuvė, kuri tapo vyraujančiu akcentu plantacijų kultūriniame kraštovaizdyje. „Ąžuolino“ ir „Magnolijos“ atveju plantacijos parduotuvės įkurtos šalia susisiekimo trasos, kelio, tad, galima sakyti, jos tapo naujuoju plantacijos centru.

Plantacijų kultūriniam kraštovaizdžiui būdingas dar vienas elementas – medžiai. „Magnolijos“ plantacijos buvusį prievaizdo / lignonės pastatą supa didžiuliai JAV Pietuose augantys gyvieji ąžuolai (angl. *Live Oaks*), greičiausiai sodinti po Pilietinio karo, kuomet pastate buvo įsikūrusi plantatorių šeima¹⁰¹. Vergų kvartale tokių senų medžių nėra išlikę. Šiuolaikiniame urbanistiniame kraštovaizdyje, vargingiausiose, dažniausiai, juodaodžių populiacijos apgyvendintose kaimynystėse, medžių, o ypač senų medžių, taip pat beveik nėra (Naujasis Orleanas, Seint Klodas, Baivaterio rajonas, Hiustonas, 3 rajonas). Tuo tarpu pasiturinčių asmenų apgyvendintuose miestų rajonuose medžiai yra neatsiejama kraštovaizdžio dalis, tai atsispindi ir šių rajonų pavadinimai (N. Orleanas – Gardeno rajonas, Hiustonas – River Oksas). Galima teikti, kad medžiai suteikia aukštesnę materialinę vertę vietai ir toje vietoje esančiai nuosavybei, dar daugiau – materialinė vertė yra suteikiama ir patiems medžiams. Aukšti lapuočiai ne tik suteikia estetinio savitumo, bet karštuojų metų laiku ir saugo nuo tiesioginių saulės spindulių teikdami pavėšį. Suprantama, kad vergams ši funkcija negalėjo būti ypatingai aktuali, nes dienomis jie dirbdavo laukuose. Galiausiai, kaimynystės be medžių asocijuojasi ir su tam tikru nepastovumu, laikinumu, prieraišumu prie žemės nuosavybės stoką.

Dar vienas JAV pietums būdingas kultūrinio kraštovaizdžio elementas – ąžuolų alėjos, kurios dažniausiai jungia didįjį namą su upe. „Ąžuolino“ parko komplekse sąlyginai jaunų ąžuolų vainikas įrėmina plantacijos fasadą ir atlieka ne tik estetinę, bet ir vėsinimo funkciją. Alėja norėta vėją nuo upės nukreipti į plantatorių būstą. Plačiašakiai ąžuolai, puošiantys didįjį plantacijos namą pietų kraštovaizdyje, žymi ir tai, kad plantatoriai daugiausiai laiko praleisdavo didžiajame name, iš ten buvo valdomi vergų gyvenimai. Reikėtų nepamiršti, kad medžiai buvo naudojami ir kaip mirties nuosprendžių vykdymo vietos. Pririšant prie medžių būdavo linčiuojami, plakami ir kitaip baudžiami juodaodžiai, kurie nusižengdavo baltųjų taisyklėms.

Nė vienoje iš šiame darbe aptariamų plantacijų vergų kapinės nėra įtrauktos į NPS parko kompleksą. Šio darbo autorė klausinėjo CARI Kultūrinių išteklių vadovo apie vergų kapinių vietą

¹⁰⁰ Žodinės istorijos interviu korespondentas Harry Clark žiniomis, buvę vergai ir jų palikuonys plantacijoje išduodamus kuponus/ talonus vadino baltu arkliu (angl. *white horse*).

¹⁰¹ Firth, Ian, Turner, Suzanne. *Magnolia Plantation, cultural landscape report*. National Historical Park. December 2006. P. 176.

„Ažuolyno“ plantacijoje, bet kaskart vadovas pamodavo skirtinga linkme. Tačiau Kultūrinių išteklių saugykloje, muziejinių artefaktų padalinyje, ant sienos yra sukabinti vergų kapinės stovėję, kaltinės geležies kryžiai. Pasak Kultūrinių išteklių vadovo, kryžius su naujai gauta kalėdine dovana – metalo detektoriumi – iš kapinių vietos, XX a. devinto dešimtmečio pabaigoje išnešė Prudhomų šeimos palikuonis, o vėliau kryžiai padovanoti CARI NPS. Trumpa žinutė apie vergų kapines aptinkama Kultūrinio kraštovaizdžio ataskaitos Cirkuliacijos sekcijoje: „Į vakarus nuo antros balandinės, grunto kelias veda link valdų ribos. Už valdų ribos yra nepažymėtos vergų kapinės, tačiau šis bruožas [turima omenyje kultūrinio paveldo bruožas, – autorės pastaba] yra privačioje nuosavybėje ir yra neprieinamas. Archeologai aptiko šią vietą, bet [ten] nėra jokių fizinių ženklų ar paminklų“.¹⁰² Šios ataskaitos išvadose ir rekomendacinėje dalyje apibendrintai nurodyta, kad JAV Pietuose tipiška išrinkti mažiausiai pageidautinas žemes „įvergintųjų“ laidojimo vietai. Vergų kapinės ataskaitoje pažymėtos kaip „prisidedančios“ prie kultūrinio paveldo vertės¹⁰³.

Žemės panaudojimo sritis sudaro žmogaus, faunos ir floros veiklos, kurios formuoja ir organizuoja kraštovaizdį. „Ažuolyno“ plantacijoje žemės naudojimas išliko sąlyginai pastovus ir pagal paskirtį yra skirstomas į rezidencinį, komercinį ir agrokultūrinį. 1998 m. rezidencinis „Ažuolyno“ plantacijos parko komplekso žemės panaudojimas baigėsi (datuojama pagal paskutinio Prudhomų šeimos nario išsikraustymą iš didžiojo namo)¹⁰⁴.

„Ažuolyno“ plantacijos išplėstinis, agrokultūrinis kraštovaizdis vergovės laikotarpiu buvo suformuotas iš rėžiais (angl. *cuts*) padalintų ir vergų dirbamų žemės plotų. Žemė buvo suskirstyta į didesnius dalininkų dirbamus vienetus po Emancipacijos akto ir tai išliko nepakitę iki 1950 m., kuomet ūkio mechanizacija leido padidinti dirbamų laukų apimtį¹⁰⁵. XX a. viduryje plantatoriai pradėjo susigrąžinti ir vienyti dalininkams skolinamas žemes, jungti jas į anksčiau neapreptino dydžio laukus. Dalininkų darbo jėgą pakeitė pelningesnis ūkinės technikos našumas, kuris leido atsisakyti dalininkų paslaugų. Technikos pažanga ir dalininkų darbo jėgos atsisakymas darė įtaką struktūriniam kraštovaizdžio pokyčiams: ima nykti dalininkų namai, plantacijų gyvenvietės susitraukia iki didžiojo namo ir kelių ūkinių pastatų.

Svarbu atkreipti dėmesį į tai, kad abi analizuotos kultūrinio kraštovaizdžio ataskaitos NPS užsakymu atliktos to paties asmens – S. Turner. Pastebėtina, kad ataskaitos kalboje vengiama morališkai įkrautų sąvokų – tokių kaip *išnaudojantis* ir *išnaudojamieji*, vergams įvardinti vartojama *dirbančiosios populiacijos*, *priverstinės darbo jėgos sąvokos*. Vienas iš S. Turner ataskaitos tikslų

¹⁰² Turner, Suzanne Associates LLC. *Cane River Creole National historical Park. Oakland Plantation Cultural Landscape Report: Part II*. April, 2019. P. 103. „Looking west from the second Pigeonnier, the dirt road leads to the property line. An unmarked slave cemetery is located beyond the property line, but this feature is on private property and is not accessible. Archaeologists have located the site, but no physical markings or memorials exist”.

¹⁰³ Ten pat. P. 142.

¹⁰⁴ Ten pat. P. 126.

¹⁰⁵ Ten pat.

yra nustatyti plantacijos parko kompleksų ryšius su svarbių praeities žmonių gyvenimu¹⁰⁶. Šio darbo autorės nuomone, S. Turner ataskaitos tekste dėmesys perdėm sureikšmintai kreipiamas į plantatorius, o aprašymuose apie žemę dirbusius asmenis vyrauja atsainumas, kuris tarsi atkartoja kultūriniame kraštovaizdyje matomą disonansą, tuo pačiu atskleidamas ir atminties kultūros raiškos aspektą – takto bei pagarbos *Kito* atžvilgiu, stoka, kuriai įtaką daro skirstymas rasinio konstrukto pagrindu.

Pabrėžtina, kad šio darbo autorės atvejo analizėje aptariamose „Ažuolyno“ ir „Magnolijos“ plantacijos yra tik maža dalis visų plantacijų, esančių šalia Cukranendrių upės. Praktikos metu teko lankytis „Čerokių“, „Melrozės“ plantacijose, o važiuojant Plentu 484, nutiestu paraleliai Cukranendrių upės, matoma daug buvusių plantacijų pastatų bei plantacijų tipo naujai sukonstruotos architektūros.

Šiuo metu „Magnolijos“ ir „Ažuolyno“ parko kompleksus vis dar supa agrokultūrinis medvilnės kraštovaizdis. Nors medvilnė simbolizuoja lengvumą, tačiau geriau pažįstant regiono vergovės istoriją, justai šiaurinės Luizianos regiono kraštovaizdį nėra lengva. Medvilnės plantacijų kraštovaizdį galima būtų įvardinti kaip smurtinį, todėl vergų palikuonys šio kraštovaizdžio vengia¹⁰⁷. Sunku pasakyti, kokią įtaką medvilnės laukai turi jų tapatumui, tačiau galima justai, kad istorinės naštos svoris iš afroamerikiečių kolektyvinės atminties nėra visiškai ištrintas. Pasitelkiant paveldą, atminties kultūros materialiąją formą, yra konstruojami tapatumai, o kultūrinio kraštovaizdžio pasakojimas išreiškia istorines aplinkybes ir tapatumų problemas. Pasak E. Tynen „Afroamerikiečių paveldo reprezentacijos trūkumas yra Amerikos kraštovaizdžio paveldo dalis ir tiesioginė ataka afroamerikiečių kolektyvinės atminties ir tapatumui“.¹⁰⁸ Kultūriniame kraštovaizdyje įsirežę fiziniai rasinio išnaudojimo liudijimai perteikia socialinės nelygybės žinią bei turi stiprų poveikį vergų palikuonių savęs supratimui, jų gebėjimui jaustis lygiaverčiais visuomenės nariais.

1.4. Kultūrinės traumos interpretacija

Per keturis praktikos mėnesius teko matyti tik vieną juodaodę plantacijos lankytoją (neskaitant Luizianos Muziejų Asociacijos konferencijos narių). Moteris sėdėjo „Ažuolyno“ plantacijos lankytojų centro pavėsinėje, vėdinosi vėduokle, vilkėjo ryškiai raudoną suknią, nusidrėkusią iki žemės. Jos veido išraiška buvo rimta, žvilgsnis nukreiptas į plantacijos gilumą. Kadangi buvo pati praktikos pradžia, dar nežinojau, kad afroamerikietis lankytojas plantacijos paveldo objekte yra retai pasitaikantis reiškinys, tad jos pakalbinti neišdrįsau. „Magnolijos“ plantacijos vergų kvartalo

¹⁰⁶ Ten pat. P.120.

¹⁰⁷ Bauer-Clapp, Heidi. *Heritage of Violence*: Editors introduction. *Landscapes of violence*, Volume 4, article number 1. November 2016. P. 1-3.

¹⁰⁸ Tynen, Erin-linn. *Reclaiming the past as a matter of social justice: African American heritage, representation and identity in the United States*. Sudaryt. Apaydin, Veysel. *Critical Perspectives on Cultural Memory and Heritage: Construction, Transformation and Destruction*. London: UCL Press, 2020. P. 259.

elementai¹⁰⁹, „Ažuolyno“ vergų / dalininkų nameliai ne tik priartina prie vergų kasdienybės, bet ir neša afroamerikiečių bendruomenės trauminę atmintį. Plantacijos vengimas¹¹⁰ signalizuoja kartų ir kultūrinę traumą.

Iš psichoanalizės perspektyvos traumas reiškinyms imtas tirti Pirmo pasaulinio karo metais. Šiuo metu daugelyje Vakarų pasaulio šalių gydytojams ir plačiajai visuomenei nekyla abejonių, kad žmonės gali jausti įvairias traumas. Suvokimas, kad intensyvi emocinė, neigiama patirtis gali žaloti ne tik fiziškai, bet ir psichiškai, tapo savaime suprantamu ir priimtiniu.¹¹¹ Praeities vaizdiniai vaidina pagrindinį vaidmenį traumas reiškinyje, tad traumas tema natūraliai patenka ir atminties kultūros tyrėjų akiratin.

Neilas Smelseris išskiria tris pagrindinius kultūrinės traumas bruožus: 1) tam tikro istorinio įvykio savanoriškas arba priverstinis atsiminimas, 2) atmintis yra kultūriškai aktuali – reprezentuojama kaip naikinanti, žalojanti, problematiškai perteikia paveiktos visuomenės pasaulėžiūros vertybes, 3) atmintis yra siejama su stipriu neigiamu poveikiu, dažnai pasibjaurėjimu, gėda arba kalte. Autoriaus nuomone, vergovė Amerikoje atitinka visas tris kultūrinės traumas sąlygas¹¹².

Irenos Šutinienės straipsnyje „Trauma ir kultūrinė atmintis, sociokultūrinis aspektas“¹¹³ pristatoma socialinės ir kultūrinės traumas sąvoka bei sociokultūrinės traumas ryšiai su kolektyvine atmintimi. Sąsajos su atmintimi atskleidžiamos aptariant tokius traumas bruožus, kaip nepamirštamumas, diskurso svarba jai formuojantis, traumuojančio įvykio atminties ypatumai kartoje. I. Šutinienė įvardina socialinę ir kultūrinę traumą kaip specifinių krizių ar dezorganizacijos atmainą, kurios pagrindu yra pažeidžiamos esminės struktūros, o šio pažeidimo pasekmės reiškiasi laike per atmintį ir reprezentaciją. Sunku nesutikti su I. Šutinienės teiginiu, kad trauma yra neatsiejama XX a. žmonių pasaulėvaizdžio dalis, skaudžiai paženklinsi ir transformavusi moderniojo žmogaus pasaulėžiūrą bei istorijos pažangos scenarijų¹¹⁴. XX a. nėra išimtinai vienintelis laikmetis, kuriame trauma formuoja žmogaus pasaulėvaizdį. Kultūrinės traumas tyrimų lauką galime taikyti bet kurios istorinės epochos ir geografinės vietovės tyrimams. Konfliktinės sąlygos sudaro ypač palankią terpę traumas formavimuisi.

¹⁰⁹ Firth, Ian, Turner, Suzanne. *Magnolia Plantation, cultural landscape report*. National Historical Park. December 2006. P. 179.

¹¹⁰ Harris, Taylor. *Why my first-grader doesn't need a whitewashed plantation field trip*. Washington Post. June 7, 2018 [Žiūrėta 2021 m. balandžio 30 d.] Prieiga per internetą: <<https://www.washingtonpost.com/news/parenting/wp/2018/06/07/why-my-first-grader-doesnt-need-a-white-washed-plantation-field-trip/>>.

¹¹¹ Withuis, Jolande. *Politics of War Trauma: The Aftermath of World War II in Eleven European countries* Jolande Withuis ir Annet Mooij, Amsterdam, 2010.

¹¹² Smelser, Neil. J. *Psychological Trauma and Cultural Trauma* // Alexander J. C., et al. Cultural trauma and collective identity. London, Los Angeles: California University Press, 2004, p. 36.

¹¹³ Šutinienė, Irena. Trauma ir kultūrinė atmintis, sociokultūrinis aspektas. Straipsnių rinkinys Filosofija ir sociologija, Nr. 1. Lietuvos mokslų akademijos leidybos skyrius. 2002m. P. 57–62.

¹¹⁴ Ten pat.

Rasinė vergovė, ir kaip jos išdava naujai įsteigti juodaodžių engimo aparatai (segregacija, balsavimo teisių stoka, įkalinimas, policijos brutalumas ir kitos socialinės nelygybės apvaizdos), skatina(-o) vergovės atminties ir kultūrinės traumos formų perteikimą iš kartos į kartą. Ronas Ejermanas tyrinėjo vergovės ir kultūrinės traumos veiksnius, kurie skatino ir formavo tam tikrus tapatumų ypatumus afroamerikiečių bendruomenėje. Jo įsitikinimu, kultūrinei traumai būdingas prasmės ir tapatumo jausmo praradimas, įtrūkis socialiniame audinyje, kuris veikia ne pavienį individą, o visą žmonių grupę, kurioje jau yra pasiektas tam tikras sąryšio lygis. Trauminės reikšmės įsteigimas konkrečiam įvykiui, jos priėmimas, perteikimas ir reprezentacija užtrunka ilgai. Būtent ilgametės vergovės patirties kolektyvinė atmintis apibrėžia individą esant rasės nariu. Kultūrinės traumos potyris gali būti ir ne asmeninis, o perteiktas per įvairias medijas, kuriomis atliekama selektyvi konstrukcija ir reprezentacija¹¹⁵. Nesvarbu, ar reprezentacija būtų istorijos, paveldosaugos, žurnalistikos, fikcijos ar kokiam kitame kontekste, plačiausia reprezentacija visada priklauso nuo srities specialistų. L. Smit kalba apie paveldosaugos srityje dirbančius ekspertus, R. Ejermanas apie medijų sričių specialistus, tačiau reikia atkreipti dėmesį, kad šie raktų nuo dangaus vartų laikytojai (savo sričių specialistai), nusprendžiantys, ką įleisti į rojų, o ką siųsti žemyn, dažniausiai atstovauja hegmoninei trifektai (naudojant A. Seymor išsireiškimą).

Kaip pastebi E. Seidas, absoliuti reiškinio reprezentacija rašytinėje kalboje yra neįvykdoma užduotis, kadangi būties, būvio, dabarties pakartoti neįmanoma¹¹⁶. Galima tik bandyti perteikti tikrovę, o užrašytų tvirtinimų vertė ir jų veiksmingumas iš tiesų priklauso nuo rašančiojo pozicijos, pasaulėžiūros. R. Ejermanas pažymi, kad net jei reprezentacijos valdymui vadovautų juodaodžiai, kiltų daug diskusijų dėl reprezentacijos tinkamumo, kadangi ir afroamerikiečių grupės viduje pastebimas įvairiapusiškumas bei skirtingi subjektyvumo–objektyvumo laipsniai. Vis dėlto, pasak R. Ejermano, atsakymas į kultūrinės traumos reprezentacinę problemą glūdi priklausymo grupei procese. Nepriklausomai nuo patirčių įvairovės, juodaodžiai save tapatina su išnaudojamųjų istorija, priskiria save vergovę išgyvenusių žmonių grupei. Juodume glūdi asociacijos su paklusimu ir vergove. Bendra istorija, įrašyta grupės atmintyje, buvo perduodama iš kartos į kartą, tad šiuo požiūriu vergovė traumavo tuos, kurie bendrumo ir priklausymo pojūtį grindė vienoda lemtimi, tačiau nebūtinai vienoda patirtimi¹¹⁷. Tai paaiškintų ypatingai mažą juodaodžių lankytojų skaičių plantacijos paveldo objektuose. Juodaodžių bendruomenės intensyvumui įtaką daro vienodos lemties pajautimas, savęs priskyrimas šiai lemčiai. Kasdieniniame gyvenime tai taip pat įprasta, kadangi yra ne kartą tekę išgirsti juodaodžių poziciją vergovės tema ir baltaodžių amerikiečių teiginius, kad juodaodžiams

¹¹⁵ Eyerman, Ron. *Cultural Trauma: Slavery and the Formation of African American Identity*. Cambridge University Press, Cambridge 2001. P. 60–111.

¹¹⁶ Said, E. W. *Orientalism*. New York, 1978. P. 21.

¹¹⁷ Eyerman R. Cambridge 2001. P. 74.

nepavyksta „išsikapstyti iš praeities“¹¹⁸. Mano manymu, kultūrinės traumos vaizdinius dar labiau sustiprina grožinės literatūros tekstai. Puikiu pavyzdžiu galime laikyti T. Morison „Mylima“.

R. Ejermanas pažymi, kad afroamerikiečių visuomeninės grupės pavadinime taip pat nurodoma į vergovės kultūrinę traumą, kadangi šis terminas neša afrikiečių, atgabentų į Ameriką, istoriją ir reikšmę. Afroamerikiečiai po vergovės panaikinimo išgyveno ne vieną trauminę patirtį, o jų siekis tapti lygiaverčiais Amerikos visuomenės piliečiais nerasdavo terpės realizuotis, tad ši grupė privalėjo vis iš naujo įvertinti praeities prasmes ir ateities galimybes¹¹⁹.

Neadekvati istorinio naratyvo reprezentacija buvusiose vergovės vietose (plantacijose) kultūrinės traumos atmintį tik paaštrina. Teko susidurti su nutikimu, kuris puikiai iliustruoja tai, kaip afroamerikiečių bendruomenės vergovės atmintis įgauna kultūrinės traumos statusą. Darbo autorei atliekant praktiką NPS, 2019 m. rugsėjo mėnesį Nakitoše vyko Luizianos muziejų asociacijos konferencija. „Ažuolyno“ plantacijoje, po darbo valandų, konferencijos dalyviams buvo vedama ekskursija. CARI Kultūrinių išteklių vadovas muziejaus techninių aspektų (ekspozicijos ruošimo ir priežiūros) pagrindu, ekskursiją paruošė jis pats. Konferencijos dalyviai buvo padalinti į tris grupes, ir po vieną grupę paeiliui įleidžiami į ekskursiją po didįjį namą.

Muziejaus technikė ir praktikantai (įskaitant mane) buvo atsakingi už laiku atliekamą grupių rotaciją ir plantacijos parduotuvės vizitavimą. Trečioji konferencijos dalyvių grupė buvo ypatinga, kadangi joje buvo dvi juodaodės. Jos dėstė savo nuomonę, kuri aiškiai išsiskyrė iš konvencionalių konferencijos pristatymų tuo, jog aiškiai artikuliuojo vergovės institucijos nehumanškumą. Trečiajai konferencijos dalyvių grupei įžengus į plantacijos parduotuvę, viena iš juodaodžių moterų pareiškė, kad jai nemalonu čia būti, kadangi neteisybė, kurią teko „mums“ patirti, yra paversta muziejumi. Pamačiusi nejuokumo išraišką savo kolegės, muziejaus techninės, veide ir iš jos nesulaukusi jokios reakcijos, pasiūliau trečiajai grupei išeiti į lauką ir aplankyti vergų / dalininkų namelį. Kultūrinių išteklių vadovo sprendimu vergų namelis nebuvo įtrauktas į „Ažuolyno“ plantacijos ekskursijos dienotvarkę. Jo sprendimu šio paveldo objekto durys tądien buvo užrakintos. Dauguma grupės narių (viso jų buvo aštuoni) balsu sutiko, kad aplankyti vergų namelius yra puiki idėja, kiti tylėdami linktelėjo galva. Besišnekučiuodami ekskursijos dalyviai patraukė link buvusio vergų kvartalo. Praeinant didžiulį ažuolą, anksčiau kalbėjusi juodaodė moteris vėl prabilo teigdama, kad, jos manymu ir nuojauta, ant šio ažuolo šakų buvo kariami (linčiuojami) jos protėviai. Likusią neilgo kelio dalį įsivyravo tylą.

¹¹⁸ Fuentes Morgan, Danielle. *Stop telling me to get over slavery... when you can't get over monuments to slavers*. Aljazeera. 17 August, 2017 [Žiūrėta 2021 m. gegužės 4 d.] Prieiga per internetą: <<https://www.aljazeera.com/opinions/2017/8/17/stop-telling-me-to-get-over-slavery>>.

Dar vienas pavyzdys, kuriame komentaruose išsamiau nei straipsnyje pristatytos abiejų konfliktuojančių pusių pažiūros: Gadson-Birch, Beverly. *Why blacks can't get over slavery! The Charlesto Chronicle*, February 4, 2020 [Žiūrėta 2021 m. gegužės 4 d.] Prieiga per internetą: < <https://www.charlestonchronicle.net/2020/02/04/why-blacks-cant-get-over-slavery/>>

¹¹⁹ Eyerman, R. Cambridge 2001. P. 77.

Atrakinus dalininkų / vergų namelio duris konferencijos turo dalyviai suėjo į vidų. Kadangi elektra name nėra tiekama, o pavakarys buvo apsiniaukęs, viduje buvo tamsiau (bet ne vėsiu) nei įprastu dienos metu. Atrodė, kad šiuo kartu su šios neplanuotos ekskursijos dalyviais tapome išskirtinės kultūrinės mediacijos dalimi. Reikia paminėti, man, kaip ir visiems praktikantams, darbo ir veiklų, susietų su NPS parku, metu privaloma dėvėti uniformą ir marškinėlius su parko emblema. Tad turo dalyvių akyse aš atstovavau NPS. Kaltimai apie melagingą praeities reprezentaciją, vergų / dalininkų netinkamą namelio baldų pasirinkimą, apie nežmoniškas sąlygas, kuriose žmonėms tuomet teko gyventi, buvo adresuoti ir man, kaip reprezentuojančiam NPS asmeniui. Dalyviams teko priminti, kad aš NPS tik atlieku praktiką ir neturiu lemiamo žodžio dėl ekspozicijos tinkamumo, tuo pačiu priduriant, kad jų išsakytoms mintims dėl istorijos pokyčio, teisingumo link, pritariu.

Netrukus į namelį įėjo antras praktikantas, kuris NPS parke atliko interpretatoriaus / gido vaidmenį. Jis turėjo pranešti, kad trečiajai grupei atėjo metas eiti į didįjį namą, tačiau pamatęs, kad aš konfrontuoju su ekskursijos dalyviais, ėmėsi ginti NPS poziciją. Tuomet dialogas paaštrėjo. Interpretatorius / gidas pakomentavo, kad jo darbo dalis yra interpretuoti istoriją ir pasirinkti atitinkamą praeities naratyvo variaciją pagal numanomus klausytojo lūkesčius. NPS parko interpretacinio padalinio atstovai yra gerai susipažinę su praeities reprezentatyvumo ir tapatumų problemomis, kadangi iš jų tikimasi, kad interpretuodami jie patenkins atitinkamos rasės / klasės atstovų istorijos ir noro bei gebėjimo vartoti vienus ar kitus naratyvus poreikį.

Galiausiai, vergų / dalininkų namelio aplinkoje, buvo pasiektas susitarimas ir kompromisas, kai vienas iš konferencijos dalyvių prabilo apie prasmę kalbėti ir interpretuoti istoriją iš plantacijos vergų populiacijos istorinės prizmės. Darbo autorei kartu su trečia konferencijos dalyvių grupe teko dalyvauti ir ekskursijoje po didįjį namą, kur Kultūrinių išteklių vadovas į nepatogius lankytojų klausimus neatsakinėjo, tvirtai laikydamasis NPS istorinės pozicijos teisingumo bei tvirtindamas, kad šioje ekskursijoje dėmesys yra telkiamas ne į vienos ar kitos pusės istorijos interpretacijas, bet į muziejaus priežiūros aspektus. Kitą dieną Kultūrinių išteklių vadovas pokalbyje su archyvo specialiste išreiškė nusivylimą dėl to, kad jam nepavyko išvengti jautrios temos.

Valstybinio parko statusas nesuteikia CARI išskirtinumo vien dėl to, kad parko aptarnavimu rūpinasi valstybinė institucija. CARI pateikiama istorijos interpretacija yra tipiška, pagrindžianti anksčiau darbe minėtų mokslinių darbų problematiką, kadangi vergovės tema ir paveldo objektuose vis dar yra vengiama (atitinka A. Seimūro tyrimo išvadas), juodaodžių istorija demokratiškos valstybės paveldo institucijoje yra marginalizuojama (atitinka E. Tinen tyrimo rezultatus). Vyrauja istorijos pasakojimas per plantatorių šeimos patirtis, atvirai rodoma pagarba ir pasididžiavimas konfederacine praeitimi (Eišted, Dženiferė S. Smol). R. Ejermano teigimu, norint sumažinti socialinio audinio įtrūkį ir vergovės kultūrinės traumos poveikį juodaodžiams, parko istorinės interpretacijos turi įtraukti ir byloti istorinę tiesą apie vergovę.

2. PAVELDAS – POLITINĖS KULTŪROS DĖMUO

Klausimas „kieno paveldas?“ buvo iškeltas Jungtinėje Karalystėje. Šio klausimo autorius Stiuartas Holas, naudodamasis istorine semiotika, rado ir atsakymą į jį. Buvo atsepta, kad Jungtinės Karalystės paveldo sferoje iš lėto vyko giluminės revoliucijos procesas, kadangi ilgą laiką paveldas neabejotinai reprezentavo aukštosios ir vidurinėsios klasės baltųjų interesus, tačiau pamažu tokia neginčytina pozicija ėmė kisti. Pasak S. Holo, paveldo sampratos kismas nėra savaiminis procesas, jį skatina bėgantis laikas. Šį kismą reikia kryptingai kurti, apmąstant ir formuojant galvosena apie paveldą kaip diskursinę, o ne pastovią veiklą. S. Holas taip pat išskiria *Kito* kategorijos svarbą nacionalinio paveldo formavime. Jo supratimu, neužtenka pridėti *Kito* naratyvą prie jau egzistuojančio nacionalinio paveldo, greičiau būtina iš pagrindų peržiūrėti praeities pasakojimus, ir pripažinti kompleksinę (nevienalytę) tautos istoriją¹²⁰.

2.1. Oficialus paveldas ir tapatumas

Paveldas yra viena iš asmens, bendruomenės ar visuomenės tapatumo formavimo priemonių. Karta iš kartos kuria ir paveldi, perima jau sukurtas kultūros vertybės, kurios yra svarbios etniniu, istoriniu, estetiniu ar moksliniu požiūriu bei tampa kultūros paveldo tyrimų lauku. Kultūros paveldas yra skirstomas į materialųjį ir nematerialųjį.

Materialus kultūros paveldas dar yra vadinamas kilnojamuoju. Į valstybinę kilnojamojų kultūros vertybių apskaitą yra įtraukiami žmogaus sukurti materialūs kūriniai (paveikslai, skulptūros, rūbai, auksakalystės darbai, baldai, namų apyvokos daiktai, knygos), kuriems yra priskiriama ir / ar suteikiama kultūrinė vertė. Kultūrinio paveldo apskaitą vykdo muziejai, archyvai, bibliotekos, taip pat šią funkciją atlieka bažnyčios ar privačių kilnojamojų vertybių savininkai.

Nematerialaus paveldo grupei priklauso dainos, folkloras, kalba, teatras, amatai, kryždirbystė (patenkanti į gamybos tradicijos paveldą) ir kt. G. J. Ašvorto, Dž. E. Tunbridžo straipsnyje „Nedarnus paveldas. Praeities valdymas konfliktiniuose ištekliuose“ rašoma, kad bet koks ne fizinis praeities aspektas gali būti priskiriamas objektams, pastatams, vietoms tuomet, kai į praeitį žvelgiama iš dabarties. Kuomet posakis „[j]eigu atsimenu, vadinasi buvau / egzistavau“ per individualią atmintį apibrėžia individų paveldą, tuomet kolektyvinė arba nacionalinė atmintis suprantama kaip bendruomenės arba nacijos paveldas. Šią idėją autoriai plėtoja teiginiu, kad bet kokia moderni sąlyga gali būti priskirta praeičiai arba būti veikiamą praeities ir tapti paveldo produktu. JAV juodaodžių populiacijoje vyraujantys žemo išsilavinimo rodikliai, motyvacijos stygius ir atitinkamai

¹²⁰ Hall, Stuart. *Whose Heritage?* Littler, Jo, and Naidoo, Roshi, eds. *The Politics of Heritage: The Legacies of Race*. London: Taylor & Francis Group, 2005. P. 21–32.

netenkinančios gyvenimo sąlygos gali būti priskiriami prie „vergijos paveldo“¹²¹. Kasdienybės paveldo laukas apima individų polinkių, požiūrių, pozicijų ir įpročių tyrimus. Moksliniai tyrimai rodo, kad kai kurie pastatai bei objektai gali būti sąmoningai neįtraukiami į paveldo vietų sąrašus, kadangi paveldo vietos dažniausiai artikuliuoja valdančiosios klasės ir elitinių grupių praeities interpretacijas, o ne kasdienybės paveldą.

Knygoje „Pliuralizuojamos praeitys. Paveldas, identitetas ir vieta multikultūrinėse visuomenėse“¹²² rašydami apie materialų ir nematerialų paveldą autoriai pabrėžia, kad paveldas yra ta praeities dalis, kurią mes pasirenkame dabartyje, šiuolaikiniams tikslams ir sąmoningai nusprendžiame juos perduoti ateičiai. Tikslus gali lemti tiek ekonominiai, tiek kultūriniai, politiniai ar socialiniai faktoriai. UNESCO įvedus dvinarę apčiuopiamo ir neapčiuopiamo paveldo sampratą, pasidarė sudėtinga apibrėžti vieno ir kito reikšmes. Ši dichotomija atspindi kritiką, kurios susilaukia Vakarų pasaulio paveldas, nes jame pernelyg dažnai supriešinamas žmogaus sukurtas ir natūraliai atsiradęs aplinkos paveldas. Būtent Europos ir Šiaurės Amerikos pasaulinio paveldo objektuose dominuoja aptverti miestai, katedros, pilys, transporto artefaktai ir nacionaliniai parkai, o tuo tarpu Afrikoje ir Azijoje siekiama išsaugoti nematerialų paveldą: tradicinio ir populiariojo folkloro formas, kultūrą, kalbas, muziką, šokį, ritualus ir tradicinį maistą. Ten vertinamas ne vien fizinės medžiagos autentiškumas. Autorių įžvalga iš dalies atspindi statybinės aplinkos trumpalaikiškumą daugelyje Rytų pasaulio visuomenių. Prie dichotomijos tarp materialaus ir nematerialaus paveldo mažinimo galėtų prisidėti suvokimo, kad visos visuomenės ir jų grupės turi tiek materialaus, tiek nematerialaus paveldo, tačiau skiriasi tik oficialus jų pripažinimas ir erdvinė reprezentacija. Autoriai perteikia nematerialaus paveldo teoretikės Harietos Dikon mintį, kad neegzistuoja visiškai materialus paveldas, esą materialus paveldas gali būti interpretuojamas ir suvokiamas tik per santykį su nematerialiuoju paveldu.

Paveldo tyrimuose tiek praeitis, tiek ateitis tampa vaizduotės karalystėmis, kurių neįmanoma patirti dabartyje, o apčiuopiamo ir neapčiuopiamo paveldo dichotomija reiškia, kad vertė priskiriama artefaktams yra grindžiama ne tiek esminėmis vidinėmis savybėmis, kiek šiuolaikinių vertybių spektro kompleksiskumu, poreikiais ir moralinėmis nuostatomis. Toks paveldas gali kilti iš šaltinių įvairovės. Paveldas yra tam tikras žinojimas, kultūrinis produktas ir politinis išteklius atliekantis sociokultūrinės funkcijas, tad paveldosaugos srityje apstu potencialaus konflikto, kuomet paveldo vietos ir objektai yra įtraukiami į įstatymų leidybos ir galios struktūrų lauką¹²³. Daug tokių konflikto

¹²¹ Tunbridge J. E., Ashworth G. J. *Disonant heritage. The management of the past as a resource in conflict*. Chichester, 1996. P. 14–16.

¹²² Ashworth, G. J., Graham, Brian, Turnbridge, J.E. *Pluralizing pasts. Heritage. Identity and Place in Multicultural societies*. Pluto press, London, Ann Arbor, MI. 2007. P. 35–36.

¹²³ Ten pat. P.36.

vieta – muziejų ir plantacijų – galima rasti Amerikos Pietuose, kur vergovės atmintis įteisinta ir sėkmingai funkcionuoja kaip atminties vieta.

Politinės galios įtaka dažnai pastebima paveldosaugoje, kuomet paveldo objektu tampa konfliktą laimėjusiosios pusės palikimas. Taip materialus paveldas ir atmintis yra politizuojami, nutylint pralaimėtojų pasakojimus ir pasaulėžiūrą. Atminties politikos pagrindinė funkcija – legitimuoti dabartį ir kryptingai formuoti ir palaikyti kolektyvinį tapatumą.

Baltaodžių viršenybė yra įtvirtinta sistemos, o segregacija veikia pagal hierarchinius valdžios santykius tautos viduje. Nustatyti, kokį poveikį toks susiskirstymas turi istorijos supratimui, gali padėti istorinės sąmonės teorija. Teorinius pagrindus istorinės sąmonės tyrimams padėjęs J. Rüsenas išskiria keturis istorinės sąmonės tipus. Vienas iš jų – tradicinės istorinės sąmonės tipas, kuriam būdinga sureikšminti savo kilmę, replikuoti įsipareigojimus, neatsižvelgiant į naujai atsiradusias aplinkybes, o savo išpažįtamų vertybių įtvirtinimui ir pateisinimui dažnai yra pasitelkiami faktiniai praeities įvykiai, tad tradicinės istorinės sąmonės tipas veikia kaip vertybinės sistemos jungtis. Laiko tėkmėje, praeities reikšmių svarba dabarties aktualumui ir jos ateities tęstinumui įsteigia privalomus kultūrinius ir gyvenimo braižus. Tradicinis sąmonės tipas veikia išoriškai, iš kitų asmenų reikalaujama nuolatinių įsipareigojimų įtvirtinimo, privalomų sutikimų. Socialinių grupių vienybė yra skatinama ir palaikoma bendrumo jausmo.¹²⁴ Baltodžių viršenybė prieš *Kitus* iš anksto yra nulemta tam tikro kultūrinio braižo, kuris baltodžiams suteikia išankstinį pranašumą ir pasitikėjimą savimi prieš *Kitą*. Tapatumų kūrimo proceso metu individai pasiskirsto vaidmenimis ir juos atlieka. Plantacijų praeitis koduoja rasinę hierarchiją, tad tradicinę istorinę sąmonę įkūnijantiems žmonėms priimti faktinės praeities diktuojamus vaidmenis yra gana lengva. Vienas pagrindinių tradicinės istorinės sąmonės tipo požymių – sureikšmintas praeities-dabarties-ateities triptikas; kuriuo vadovaujamosi tiek asmeninio, tiek institucinio paveldo srityse.

Tapatumo politikoje paveldas pasitelkiamas kaip priemonė, kuria pateisinamas tam tikrų konstruktų ir diskursų egzistavimas, tapatumų diapazonas¹²⁵. Paveldėjimo konceptas yra stiprus prancūziškoje *patrimoine* idėjoje. Šis konceptas dėmesį skiria estetiniam didingumui, grandioziškumui. Pasak L. Smit, toks paveldo supratimas įtvirtina idėją, kad dabartis yra įsipareigojusi praeičiai ir jos paminklams. Dabarties pareiga yra priimti ir gerbti tai, kas buvo gauta iš praeities, bei šį nepalietą turtą perduoti ateities kartoms. Monumentalumo idėja, grandioziškos skalės, estetinio skonio paveldėjimas ir troškimas, kildinamas iš valdančiosios ir vidurinėsios klasių potyrių. L. Smit nurodo, kad šiandien naudojami konceptualūs paveldo rėmai yra pagrįsti visuomenės aukštųjų klasių materialinės kultūros svarbos supratimu, išryškinant konkrečios giminės kultūrinius,

¹²⁴ Rüsen, Jörn. *Historical consciousness: Narrative Structure, moral function, and Ontogenic Development*. Theorising Historical consciousness. Editor Seixas, Peter. Toronto, 2004. P. 63–84.

¹²⁵ Smith, Laurajane. *Uses of Heritage*. London, New York, 2006. P. 48.

visuomeninius pasiekimus bei galią¹²⁶. Tai apibūdina „Ažuolyno“ ir „Magnolijos“ plantatorių šeimas. Prudhomų ir Hercogų kartų tęstinumas autorizuotame paveldo diskurse perteikia autentiškumo, galios ir svarbos reikšmes.

P. Nora vertinimu, glausta praeities ir ateities sąsaja yra būdinga tautos mitui (kaip pavyzdį užtenka prisiminti Gedimino sapno legendą), tačiau tautos mito svarba pamažu menksta. „Praeitis nebegarantuoja ateities: dėl šios priežasties atmintis iškeliamą kaip dinamiška veikiančioji jėga ir tęstinumo pažadas.“¹²⁷ J. Rūseno, P. Nora, L. Smit svarstymai leidžia teigti, kad laikiškumas reikšmingai veikia istorijos ir atminties kultūros raišką bei tapatumų formavimą.

Vienas iš ryškių priespaudos reiškinių – engėjo disponavimas žmonių grupės moralinėmis vertybėmis, kuomet skatinamas savisaugos instinkto, vilties ir tikėjimo engėjo gerumu individas palaiko engėjo poziciją. Dažnai engėjas imasi manipuliuoti vilties troškimu tam, kad įtvirtintų savo galią. Mišelio Fuko teigimu, galia yra „vienų žmonių gebėjimas apspręsti kitų žmonių elgseną, tačiau be prievartos ir vertimo.“¹²⁸ Tai yra svarbu norint suvokti istorijos įtaką dabarčiai. Grupės dalyvių apsisprendimas gerbti engėjo sprendimus ir valią, tapatinantis su negatyviomis, dažnai nehumaniškomis savybėmis išryškėja, kuomet engėjo nėra šalia. Engėjui pasitraukus, iš dalies inertiškai, iš dalies supratus, kokį poveikį *Kitiems* turi galia bei kiek privilegijų galios pasitelkimas suteikia *Mums*, dalies grupės narių elgsena išlieka nepakitusi. Ilgainiui prisimenamos tik pagarbos nusipelnusios engėjo savybės, o visa kita nutylima, tarsi vadovaujantis posakiu „apie mirusįjį arba gerai, arba nieko“. Tokiu būdu perimtos abejotinos reputacijos moralines vertybės yra perduodamos ateities kartoms.

Panašiu būdu veikia ir istorija, jeigu bėgant laikui, keičiantis istoriniams veikėjams nėra taikoma savotiška kultūrinės sąmonės liustracija, žmogaus prisiimami vaidmenys kokybiškai išlieka tie patys. Tačiau kintant valdytojų ir pavaldžiųjų conceptams, susilieja conceptus anksčiau apibrėžusios ribos, tad paveldimi istorijos naratyvai naujame laike gali kisti, prisitaikydami prie aplinkos sąlygų, bet išlaikant moralines vertybes, kurios tiesiogiai apsprendžia žmonių tapatumą.

Apibendrinant reikia aptarti kelis svarbius momentus, kurie apibrėžia paveldo ir tapatumo priklausomybę vienas nuo kito. Paveldas – kultūrinis procesas, tam tikras žinojimas, kuriame manipuliuojama laiko dimensija. Atminimo politika – legitimuoja dabartį, kryptingai formuoja ir palaiko kolektyvo tapatumą. Istorinės sąmonės tradicinei orientacijos savasčiai yra bendras kilmės jausmas, įsipareigojimo skatinimas, vaidmenų pasiskirstymas. Dabarties įpareigojimas praeičiai būdingas elito diktuojamoms paveldo normoms, kai kuriant tautos mitą yra puoselėjama nostalgija

¹²⁶ Smith, Laurajane. *Uses of heritage*. London, New York, 2006. P. 16–28.

¹²⁷ Nora, Pierre, Kritzman, Lawrence D. *Realms of memory: rethinking the French past*. Vol. III. Columbia University Press, 1996. P. 634.

¹²⁸ Foucault, Michel. *Power*. New York, 2000. P. 324 [Žiūrėta 2021 m. gegužės 13 d.] Prieiga per internetą: <https://monoskop.org/images/b/b9/Foucault_Michel_Power_2000.pdf>.

mitologizuotos istorijos praeičiai. Paveldo pobūdį diktuoja moralinių vertybių sistema, kuri yra išreiškiamą per žmonių tapatumus. Laikiškumo triptikas (praeitis-dabartis-ateitis) skatina tęstinumo pojūtį, istoriniai naratyvai pritampa prie naujų sąlygų, tačiau kokybiškai išlieka nepakitę.

2.2. Nacionalinio parko tarnybos (NPS) ir vergovės ideologija

Pasibaigus Pilietiniam karui (1865 m.) Pietinėse valstijose įtvirtinami nelygybės įstatymai, galioję daugiau nei šimtmetį po vergovės panaikinimo, iki pat Pilietinių teisių judėjimo 1968 m. pradžios. Įstatymai bei visuomeniniai kodeksai, kuriems buvo taikomas *Džimo Krou* pavadinimas, liūdnai pagarsėjo visuomenės segregacijos taisyklių ir normų įteisinimas ir legitimacija. Šiame poskyryje darbo siekiu atsakyti į klausimą, koks vaidmuo NPS struktūrose tenka ideologijai, kas yra vergovės ideologija, ir ar jos yra sietinos.

Pilietinio karo pagrindine priežastimi tapo Pietinių valstijų siekis išlaikyti vergiją. Pilietinio karo išdava – vergų emancipacija, tačiau Šiaurinėms valstijoms – Sąjungai iškovojus pergalę, – idėjinės pergalės naratyvas nebuvo įprasminas¹²⁹, tai liudija tiek Šiaurinių, tiek Pietinių JAV dalių susivienijimas *Kitinimo* principu, kurio pagrindinis siekis – buvusių vergų marginalizacija. Konfederacijos paminklai, pasak E. Tynen¹³⁰, paplitę ne vien Pietinėse, bet ir Šiaurinėse JAV valstijose, o buvusiems konfederatų generolams, pasibaigus pilietiniam karui, ir toliau leista vykdyti politinę veiklą¹³¹.

Pilietinio karo metu kova už vergovės išlaikymą buvo ašinė Pietų nacionalizmo dogma, kuria rėmėsi konfederacinių valstijų karo politika. Tvirtai tikėta vergovės esminiu teisingumu ir savaime suprantama vergvaldžių visuomenės viršenybe prieš juodaodį *Kitą*. Labai dažnai vergijos legalumui pagrįsti buvo pasitelkiami Biblijos mitai, o pietietiško nacionalizmo diskurse remtasi Aristotelium, nurodant į vergų (ir moterų) kaip tarnų vietą visuomenėje. Vergijos palaikytojai taip pat simpatizavo socialistinėms, nemokamos darbo jėgos idėjoms, tačiau potencialaus maišto baimė lėmė jų nusistatymą prieš bet kokius pokyčius. Vadovautasi principu, kad laisvė yra ne universali visų žmonių teisė, bet išskirtinė privilegija, skirta tik mažai grupei asmenų, o socialinė nelygybė yra neatsiejamas progreso elementas¹³².

¹²⁹ Eyeran, R., Cambridge 2001. P. 60–111.

¹³⁰ Tynen, E. *Reclaiming the past as a matter of social justice: African American heritage, representation and identity in the United States*. Sudaryt. Apaydin, Veysel. Critical Perspectives on Cultural Memory and Heritage: Construction, Transformation and Destruction. London: UCL Press, 2020. P. 255–268.

¹³¹ United states senate. *Confederate general becomes secretary of the state* [Žiūrėta 2021 m. gegužės 5 d.] Prieiga per internetą:

<https://www.senate.gov/artandhistory/history/minute/Confederate_General_Becomes_Secretary_of_the_Senate.htm>

¹³² Sinha, Manisha. *Counterrevolution of Slavery: Politics and Ideology in Antebellum South Carolina*. Chapel Hill: The University of North Carolina Press, 2000.

Pietų nacionalizmo konfederacinė vėliava, skatinanti baltųjų viršenybės tapatumų formavimą, iš institucinės NPS apyvertos išimta tik 2015 m.¹³³ Tai liudija, kad instituciniame lygmenyje iki tol Pietinio nacionalizmo ideologijos nebuvo vengiama. Konfederaciniai simboliai skatina tam tikrų tapatumų formavimą, kurie gali baigtis neapykantos nusikaltimais. Puikus to pavyzdys – 2021 m. sausio 6 d. įvykiai¹³⁴, kuomet kraštutinės dešinės atstovai, Donaldo Trampo rėmėjai, nepripažindami prezidentinių rinkimų rezultatų, šturmo Kapitolijų.

Žinoma, vis dažniau pradedama baltosios viršenybės išpuolius ir nusikaltimus pripažinti kaip vidaus terorizmą, tačiau įvardijant juos viešajame diskurse vis dar vengiama ieškoti sąsajų su XX a. vidurio įvykiais Vokietijoje, kas leistų užtikti paraleles tarp dešiniųjų ekstremistų ir nacių judėjimo šalininkų. Dešinieji ekstremistai save įvardija nacionalistais bei priskiria save respublikonų partijai. Rinkimų metu Pietinių valstijų rinkiminiai žemėlapiai yra nudažyti raudonai, o Luiziana – ne išimtis¹³⁵. Respublikonų partijos politiniame diskurse pagrindiniu įrankiu yra didingos praeities aktualizavimas per *Kitinimo* procesą, čia nesunku išvelgti sąsajas su Pietų nacionalizmo ideologijos apraiškomis.

NPS parko prižiūrėtojai (reindžeriai) vilki specialią aprangą, pažymėtą skiriamaisiais ženklais su valstybinio parko simbolika. NPS parko emblema žymi visą NPS nuosavybę: nuo uniformų, valstybinių automobilių, parko kompleksų ženklų iki kavos puodukų ar rašiklių. Žalios, rudos ir baltos spalvų emblema yra strėlės, turinčios akmeninį antgalį, formos. Emblemoje, kalnų ir medžių fone, pavaizduotas bizonas. NPS valdo tokius nacionalinius parkus kaip Didysis Kanjonas, Josemičio, Niagaros krioklių, ir ne tokius garsius – Džiazio muziejaus, Česapikio, Cukranendrių upės kreolų nvalstybinius parkus.

NPS yra viena iš JAV vidaus ministerijos institucijų, todėl įsidarbinimą parko tarnyboje kontroliuoja oficiali valstybinė įdarbinimo agentūra. Įdarbinant pirmenybė teikiama JAV karinę tarnybą atliekantiems arba baigusiems asmenims bei rotacijai agentūros viduje. Griežtos vidinės taisyklės apibrėžia, kad į kai kurias darbo vietas gali pretenduoti tik jau valstybės organuose dirbantys asmenys.

Pirmosiomis NPS praktikos savaitėmis privalėjau išklausyti įvairius mokymus, susijusius su saugumu, evakuacija, avarine parengtimi, elgesio taisyklėmis ir pan. Šie mokymai vedami siekiant supažindinti būsimą darbuotoją ar praktikantą su vidine tvarka ir taisyklėmis, saugumu, taip pat apsaugoti NPS parką nuo galimos atsakomybės už darbuotojo susižalojimą darbo vietoje. Tačiau dar

¹³³ Comay, Laura B., Szymendera, Scott D., Salazar Torreon, Barbara. *Confederate Symbols: relation to federal lands and programs*. Congressional Research service. P. 7.

¹³⁴ Brasher, Jordan. *The confederate battle flag, which rioters flew inside the US Capitol, has long been a symbol of white insurrection*. The conversation. January 14, 2021 [Žiūrėta 2021 m. gegužės 10 d.] Prieiga per internetą: <<https://theconversation.com/the-confederate-battle-flag-which-rioters-flew-inside-the-us-capitol-has-long-been-a-symbol-of-white-insurrection-153071>>

¹³⁵ Election 2020, Louisiana. The Washington Post. Nov 27, 2020 [Žiūrėta 2021 m. gegužės 11 d.] Prieiga per internetą: <<https://www.washingtonpost.com/elections/election-results/louisiana-2020/>>

viena darbuotojo apmokymų priežastis yra ideologijos, tam tikrų nuostatų rinkinio diegimo pradžia, individo subjektyvizacijos dalis¹³⁶, užtikrinant, kad darbuotojas tinkamai vertintų savo pareigybę, jaustų svarbą ir išskirtinumą.

Žoržas DUBY stabilizavimo procesą išskiria kaip vieną pagrindinių ideologijos charakteristikų. Ypač tai akivaizdu reprezentacinėse sistemose¹³⁷, kurių funkcija yra saugoti valdančiųjų visuomenės grupių privilegijas. Stabilumo tendenciją paaškina faktas, kad ideologinių reprezentacijų vertybių sistema grindžiama sunkumu ir inercija, nes jos karkasą sudaro tradicija¹³⁸. Tradicija remiasi ir CARI paveldo objektų istorinis naratyvas, o „Ažuolyno“ plantacijai svarbą suteikia tradicijų tęstinumas net aštuoniose plantatorių kartose¹³⁹. Inerciją galima išvelgti veikloje, susijusioje su Rudens piligriminiu namų turu¹⁴⁰, kuriame lankytojos statusu dalyvavau ir aš. CARI Prudhomų šeimos palikuonys aktyviai dalyvauja reprezentaciniame procese. Parko tarnyba paveldo objekto interpretacinius tekstus pateikia naujai apmokytiems gidėms, kurios vilki vergovės laikmečiui būdingais kostiumais. NPS užtikrina, kad praeities interpretacija didžiajame name būtų tinkama ir teisinga. Apie tokius ketinimus liudija visuomenės privilegijuotos grupės nostalgijos apie tam tikrą tvarką, sutvirtinančią valdančiųjų grupių privilegijų saugojimo funkciją. Ž. DUBY akcentuoja, kad kultūros, žinančios visos savo ideologinės sistemos istoriją, yra paremtos tos istorijos vizija, kuri grindžiama objektyvia arba mitine praeities atmintimi, teigiant, kad ateityje visuomenė turėtų priartėti prie idealios savo formos. Visos ideologijos yra praktinės, nes skatina istorinį kryptingumą¹⁴¹.

NPS dalyvavimas reprezentuojant neprivilegijuotos klasės istorinį naratyvą yra pasyvus, o praeities perteikimas nedokumentuojamas (pvz.: „Magnolijos“ plantacijos vergų kvartalas į 2019 m. Piligriminį rudens turą neįtrauktas). „Ažuolyno“ plantacijos prievaizdo name ir vergų / dalininkų namelyje neoficialiai, be NPS paruoštų scenarijų, pasakojimais apie praeitį dalinasi Merė Metojer su seserimi ir Elvinas Šyldsas. M. Metojer pasakojimas buvo sukoncentruotas į buitinius aspektus: kiek vaikų gyveno prievaizdo name, koks buvo pagrindinis maistas, kaip buvo laikomos vištos, kaip atrodė daržas ir pan. Šis pasakojimas padeda suprasti, kokius lūkesčius pasakojimams apie praeitį susidaro klausytojas, o būdas kuriuo informacija yra pateikiama signalizuoja tam tikros klausytojų reakcijos būdingumą, vaizduotės ribotumą, dogmatinio mąstymo buvimą. Svarbiausiu M. Metojer pasakojimo

¹³⁶ Mažeikis, Gintautas. *Propaganda ir simbolinis mąstymas*. Kaunas, 2010. P. 148

¹³⁷ Čia *sistemos* G. DUBY priskiria Althusser apibrėžimą – „reprezentacijų (vaizdinių, mitų, idėjų ar konceptų) Sistema (turinti savo logiką ir struktūrą) egzistuojanti ir vaidinanti svarbų vaidmenį tam tikroje visuomenėje“ DUBY, Georges. „Ideologies in social history“. Editors Le Goff, Jacques and Nora, Pierre. *Constructing the past: essays in historical methodology*. Cambridge, 1987. P. 152-153.

¹³⁸ Ten pat. P.153.

¹³⁹ NPS. Oakland plantation History. Last updated May 27, 2020 [Žiūrėta 2021 m. gegužės 5 d.] Prieiga per internetą: <<https://www.nps.gov/cari/learn/historyculture/oakland-plantation-history.htm>>

¹⁴⁰ Natchitoches Fall Pilgrimage Tour of Homes. Programos brošiūra. Internetinė prieiga, [interaktyvus žiūrėta 2021 m. gegužės 5d.] <http://www.melroseplantation.org/65th-annual-fall-pilgrimage>.

¹⁴¹ DUBY, Georges. „Ideologies in social history“. Editors Le Goff, Jacques and Nora, Pierre. *Constructing the past: essays in historical methodology*. Cambridge, 1987. P. 154.

akcentu tapo vištų laikymas, kuris yra visiškai nebūdingas reiškinys šiuolaikiniam pasauliui. Neaišku ar nebūdingas NPS parko komplekso kontekste, ar pasakojimo klausančiojo kultūrinės, dažniausiai urbanistinės, tikrovės kontekste.

E. Šyldsas užaugo žemiausios rasinės hierarchijos grandies atstovų – plantacijos dalininkų – name, tad jo pateikiama paveldo objekto interpretacija buvo asmeninių patirčių bei atlikto tyrimo rezultatas, kadangi jis domisi vergovės istorija ir juodaodžių vieta joje. E. Šyldso ir M. Metojer pakvietimas dalyvauti ekskursijoje, atstovauti savo šeimą ir grupę, be abejo yra teigiamas, reprezentacinio įtrauklumo bandymus simbolizuojantis reiškinys. Tačiau NPS parko įsitraukimas į prievaizdo ir vergų / dalininkų paveldo objektų interpretacijas stokoja aktyvumo, kas institucijos lygiu atspindi marginalizuojamos visuomenės dalies nepaisymą. NPS istorinis naratyvas patenka į kultūrinės atminties sferą. E. Šyldso ir M. Metojer pasakojimai yra paliekami savarankiškam veikimui socialinės atminties lygmenyje, nes jų asmeninis pasakojimas nėra įtraukiamas į oficialiąją paveldo objektų interpretaciją.

Privilegijuotos visuomenės grupės atsiminimai yra aktualizuojami per atmintį palaikančius įrankius – įpaminklinimo objektus. Visuomenės marginalizavimas NPS parke priklauso nuo dviejų faktorių: 1) oficialią NPS istoriją rašančių istorikų šališkumo; 2) NPS darbuotojų sistemiško indoktrinavimo. Šie du faktoriai paaiškina, kodėl NPS viduje dažniausiai nėra keliami svarbūs ir kritiškai praeities reprezentacijos tinkamumo klausimai.

Kaip buvo užsiminta aukščiau, oficialią NPS istoriją, CARI paveldo objektų atveju, rašo vienas asmuo. Asmuo ar įmonė, šiuo atveju istorikas, norintis gauti valstybinį kontraktą, turi laimėti projekto konkursą, tačiau, kad projektas laimėtų, jis turi atitikti NPS konkurso keliamus reikalavimus. Šiuos reikalavimus geriausiai gali atitikti tik ilgametę patirtį turintis asmenys, o dėl nelygybės švietimo srityje, afroamerikiečių galimybės yra ribotos. Valstybiniam projektų konkursui pateiktas paraiškas peržiūri ir sprendimą dėl laimėtojų priima NPS darbuotojai. Iš jų tikimasi nešališkumo, tačiau reikia nepamiršti, kad didžiąją NPS darbuotojų dalį sudaro individai, priklausantys ir reprezentuojantys visuomenės privilegijuotą grupę, su tai grupei būdingomis etinėmis kompetencijomis, istorinio naratyvo lūkesčiais, savotiška mąstysena, žodynu bei mokymų metu gautų elgsenos taisyklių rinkinio laikymusi.

Valstybinės institucijos savo sistemos viduje skiepija darbuotojams tam tikrą ideologinį lauką, o sistemos išorėje represuoja, tad nenuostabu, kad visuomenė susiduria su iš šių institucijų transliuojama smurtine represija, „įtikinėjimu“ ir „diskusijomis“. Kariuomenė ir policija vadovaujasi sava ideologine aura ir uniformų teikiamu prestižu. Mažai pastebimas ideologijos ir represijos derinys yra įskiepytas visuose valstybės institucijų lygiuose¹⁴². L. Altuserio teigimu, ideologijos domeno

¹⁴² Althusser, Louis, Etienne Balibar, Jacques. Bidet, and G. M. Goshgarian. *On the Reproduction of Capitalism: Ideology and Ideological State Apparatuses*. London: Verso, 2014. P. 86–87.

centre atsiduria valstybinė galia arba šios galios valdytojai, valdantieji, savo klasės galią išreiškiantys per įvairius specializuotus aparatus, kuriais yra paremta valstybės santvarka¹⁴³. Tai paaiškina NPS biurokratinio aparato veikimo principą, kuomet, net norint įvykdyti mažiausią užduotį, privalu užpildyti gausybę formų, dokumentų, leidimų ir gauti įvairių komitetų patvirtinimus ir t. t. Ši darbu gausa ir sudėtingumas tarsi turi patvirtinti NPS tarnautojo darbo svarbą ir prestižą, tuo pačiu kolektyvinėje sąmonėje ugdant patriotizmą.

Regione baltaodžių vergvaldžių istorijos naratyvai yra dominuojantys, kadangi vergovė, medvilnės kultivavimas ir plantacijų gyvenimo būdas paveikė tarprasinę dinamiką, paliko įspaudą. Afroamerikiečių istorinio naratyvo nebuvimas atspindi, koks įprastas išnaudotojų mąstysenoje buvo rasinės vergovės reiškinys, kaip baltaodžių viršenybės sąvoka buvo ir tebėra jausta į regiono visuomenės audinį.¹⁴⁴

NPS struktūroje vyrauja amerikietiško patriotizmo dvasia – pergalinga, didingai atsimenama istorija yra aktualizuojama *Kitinimo* metu. Darbuotojų subjektyvizacijos procesas vykdomas pasitelkiant NPS uniformos prestižą, dogmatinius tarnybinius procesus, apmokymą, pirmenybės teikimą karinę prievolę einantiems individams, kas kuria uždara galios sistemą. Vergovės ideologija grindžiama tikėjimu įgimta ir pastovia nelygybe, kurią nulemia žmogaus odos spalvinės gamos. Apie žmogų sprendžiama pagal tai, kokiam rasiniam konstruktui šis priklauso; tikima, kad privilegija būti laisvam priklauso tik išrinktiesiems. NPS ir vergovinė ideologijos yra siejamos šių panašumų: a) karine kultūra paremtų institucijų įpaminklinimo, b) priesaikos ritualo svarbos (garbės priesaika prisaikdinami parko reindžeriai).

2.3. Paveldo diskurso reglamentavimas

Pagrindiniai paveldo apsaugą bei paveldo politiką charakterizuojantys veiksniai randami JAV paveldosaugą reglamentuojančiuose įstatymuose, kuriems, kaip ir daugelyje Vakarų pasaulio šalių, taip ir JAV, yra taikomi Europietiški paveldo principai. 1906 m. JAV buvo priimtas Senienų įstatymas (angl. *Antiquities Act*), kurio priėmime reikšmingą poziciją užėmė profesionalūs architektai ir naujai besikuriančios archeologijos disciplinos atstovai. Architektūros ir archeologijos profesionalų gebėjimas išreikšti profesionalų vertinimą materialios kultūros srityje, leido šioms disciplinoms identifikuoti ir asignuoti įstatymais saugomus paminklus ir istorines vietas. Visuomenės švietimas apie istorinių pastatų ir paminklų vertę ir reikšmę buvo įdiegiamas vadovaujantis konservavimo etika, kur vertybių sklaida reiškė dar platesnį konservavimo sąmoningumą ir tautos kultūrinio paveldo vertinimą¹⁴⁵.

¹⁴³ Ten pat. P. 86–87.

¹⁴⁴ Peller-Semmens, Carin. "Unreconstructed: Slavery and Emancipation on Louisiana's Red River, 1820-1880." University of Sussex (United Kingdom), 2016.

¹⁴⁵ Smith, Laurajane. *Uses of heritage*. London, New York, 2006. P. 19.

Senienų įstatymą sudaro keturi skirsniai. Pirmajame yra įsteigiama baudžiamoji atsakomybė už JAV valstybinėse valdose esančių objektų pažeidimą, pašalinimą ar atliekamus kasinėjimus. JAV prezidentui suteikiami įgaliojimai skelbti atmintinas vietas, istorines ir archeologines struktūras bei kitus objektus nacionaliniais paminklais. Trečioje įstatymo dalyje vidaus reikalų ministerijos agrokultūros ir kariuomenės padaliniams suteikiami įgaliojimai išduoti leidimus tyrimams, kasinėjimams ir objektų rinkimui su sąlyga, kad tie veiksmai bus atliekami patikimų mokslinių ar švietimo institucijų, o surinktos vertybės visam laikui pateks į valstybinius muziejus. Ketvirtąją įstatymo sekcija suteikiamas leidimas toliau kurti taisykles ir įstatymus Senienų įstatymo nuostatų vykdymui¹⁴⁶. 1916 m. Nacionalinių parkų tarnybos organizavimo įstatymu¹⁴⁷ (angl. *National Park Service Organic act*) yra įkuriamas Vidaus reikalų ministerijai pavaldi NPS, kurios misija – skatinti ir reguliuoti Nacionalinių parkų, valstybinių žemių panaudojimą. XX a. NPS tampa viena svarbiausių valstybinių organizacijų, kuri iš esmės reguliuoja ir priima sprendimus susijusius su Amerikos kultūriniu paveldu.

1935 m. Vidaus reikalų ministerijai paliepiama tirti ir prižiūrėti potencialų paveldą, kuris galėtų būti įtrauktas į NPS ir taptų nacionaline vertybe, taip atsiranda Nacionalinis istorinių vietų nutarimas¹⁴⁸. Turint omenyje, kad tuomet, kai pasirodė šis įstatymas, vis dar buvo aktyviai vykdoma segregacija rasės požiūriu, tad afroamerikiečių kultūrai būdingos struktūros, objektai nepateko į valstybės saugotinių vertybių sąrašus.

1935 m. Nacionalinis istorinių vietų nutarimas¹⁴⁹ ir 1966 m. Istorinio paveldo apsaugos nutarimas¹⁵⁰ yra pagrindiniai valstybinės reikšmės įstatymai, kurie reglamentuoja istorinį paveldą. Šiuose įstatymuose įtvirtinami ne vien paveldo objektų ir istorinių vietų saugojimo principai, bet aiškiai artikuliuojama jų svarba nacionalinio tapatumo formavimui(si):

1) Istoriniame pavelde atsiskleidžia tautos dvasia ir kryptis;

2) Istoriniai ir kultūriniai tautos pamatai turi būti saugomi ir plėtojami kaip bendruomeninio gyvenimo dalis, kuri nurodo Amerikos gyventojams kryptį; [...]

¹⁴⁶ Antiquities act. June 8, 1906. Federal Historic preservation laws. The official compilation of U.S. Cultural Heritage Statues. P. 5-6 [Žiūrėta 2018 m. balandžio 25 d.] Prieiga per internetą: <https://www.nps.gov/history/local-law/FHPL_2006.pdf>

¹⁴⁷ National Park Service Organic Act. August 25, 1916 The official compilation of U.S. Cultural Heritage Statues. P. 7 [Žiūrėta 2021 m. balandžio 29 d.] Prieiga per internetą: <https://www.nps.gov/history/local-law/FHPL_2006.pdf>.

¹⁴⁸ Historic Sites Act, August 21, 1935. October 7, 1976. Federal Historic preservation laws. The official compilation of U.S. Cultural Heritage Statues. P. 8-11 [Žiūrėta 2018 m. balandžio 25 d.] Prieiga per internetą: <https://www.nps.gov/history/local-law/FHPL_2006.pdf>.

¹⁴⁹ Historic sites act. August 21, 1935. Federal Historic preservation laws. The official compilation of U.S. Cultural Heritage Statues. P. 12-19. 12-191911 [Žiūrėta 2018 m. balandžio 25 d.] Prieiga per internetą: <https://www.nps.gov/history/local-law/FHPL_2006.pdf>.

¹⁵⁰ National Historic Preservation Act of 1966. Pub. L. No. 89-665. Codified in title 54. Amended 1992 [Žiūrėta 2018 m. kovo 15 d.] Prieiga per internetą: <<https://www.nps.gov/history/local-law/nhpa1966.htm>>.

4) Paveldo apsauga nepakeičiamai tarnauja visuomenės interesui, saugant ir panaudojant kultūrinį, edukacinį, estetišką, įkvepiantį, ekonomišką ir energetišką palikimą Amerikos ateities kartų praturtinimui¹⁵¹.

Istorinių vietų įstatyme galima nujausti norą įsteigti „teisingą, tikslią“ istorinę atmintį susietą su JAV dominuojančiu angliškos–amerikietiškos istorinės atminties naratyvu. Kongresas teisės aktais ir įstatyminėmis pastabomis paskelbė ir parėmė įvairių istorinių vietų paskyrimą ir jų apsaugą. Šiame įstatyme išvardinta dalis objektų, kuriems suteikiami nacionalinio paveldo koridoriaus, nacionalinio paveldo srities, nacionalinio paveldo partnerystės, nacionalinių istorinių ir mūšių laukų vietų laipsniai.

1949 m. JAV įsteigta Nacionalinės Globos istorijos saugai organizacija (toliau – Globos organizacija, angl. *National Trust for Historic preservation*), kuri administruoja nurodytų istorinių vietų apsaugą. Ši organizacija įkurta ne pelno siekiančios organizacijos pagrindu, kurios pagrindinis siekis – įtraukti visuomenę į nacionalinės svarbos arba intereso vietų, pastatų ir objektų išsaugojimo procesus, apsaugą. Organizacijai yra suteikta galia suvaržyti, dislokuoti arba nusavinti bet kokią nekilnojamą turtą, kuris galėtų būti panaudotas šios organizacijos ar Nacionalinio istorinio paveldo apsaugos nutarimo tikslų įgyvendinimui¹⁵². Šios organizacijos veikla vykdoma taip, kad atspindėtų multikultūrišką visuomenės veidą, taip pat didelį dėmesį skiriant marginalizuotų visuomenės dalių paveldosaugos interesų atstovavimui¹⁵³.

Valstybiniai įstatymai palieka didelę veiksmų laisvę vietinių valstijų valdžios institucijoms, kurios savo nuožiūra lemia tam tikrų reglamentų įgyvendinimą vietos lygmenyje. Vietinėms valstijų valdžios institucijoms yra suteikiama laisvė pasirinkti būdus, kurie padėtų įgyvendinti valstybinius įstatymus. Dėl to, kai kuriose valstijose, teisės aktai įtvirtina istorinio paveldo apsaugą, o kai kuriose valstijose sudaromos kliūtys vykdyti istorinę paveldosaugą. Nacionalinė istorinės apsaugos programa veikia platesniame vietinių valdžios įstatymų kodeksų istorinės apsaugos ir peržiūros kontekste. Valstybiniai ir vietos administracijos įstatymai teoriškai turėtų vienas kitą papildyti, tačiau, suteikus daug laisvės vietinėms valdžios institucijoms, istorinės apsaugos reikšmė kai kuriose valstijose yra sumenkinama, o kai kuriose – sureikšminama.

1966 m. Nacionalinio istorinio paveldo apsaugos nutarimo išleidimas reiškė poslinkį nuo valstybinės valdžios sutelkimo į istorinių vietų nuosavybės priežiūrą, prie valstybinės valdžios

¹⁵¹ Historic sites act. August 21, 1935. Section 1. Federal Historic preservation laws. The official compilation of U.S. Cultural Heritage Statues. P. 12-19. 12-191911 [Žiūrėta 2018 m. balandžio 25 d.] Prieiga per internetą: <https://www.nps.gov/history/local-law/FHPL_2006.pdf>.

¹⁵² National Trust for Historic Preservation Act, October 26, 1949. Federal Historic preservation laws. The official compilation of U.S. Cultural Heritage Statues. P. 25-28 [Žiūrėta 2018 m. balandžio 25 d.] Prieiga per internetą: <https://www.nps.gov/history/local-law/FHPL_2006.pdf>.

¹⁵³ National Trust for Historic Preservation. *Discover the HBCU cultural heriatge Stewardship Grant recipients for 2021* [Žiūrėta 2021 m. balandžio 28 d.] Prieiga per internetą: <<https://savingplaces.org/stories/2021-hbcu-grants#.YJ3gz-tOIXg>>.

planavimo proceso. Nacionalinis istorinės apsaugos, Istorinių vietų įstatymas reglamentuoja procedūras, kurių metu istorinės reikšmės nuosavybei yra suteikiamas istorinės vietos statusas ir paskirstomos lėšos tos vietos išlaikymui.

Tyrinėtuose įstatymuose pabrėžiama istoriškumo svarba, tačiau mažai vartojama paveldo sąvoka. Paveldo sąvoka į JAV istorijos veikimo zoną įvestų konkuruojantį veiksnį, kadangi paveldas plačiausia prasme priklauso visiems žmonijos nariams, tad jis gali būti siejamas su kultūrine įvairove. Ji žymi ne vien įstatymą leidžiančiųjų – *Mūsų* istoriją, o ir *Kitų* etniškai, rasiškai *Kitokių* visuomenės narių praeitį dideliame multikultūriniame JAV istorijos areale. Nacionalinis istorinės paveldosaugos ir Istorijos vietų įstatymai įtvirtina vienintelės, teisingos, padiktuotos *Mūsų* istorijos apsaugą, o *Kiti* gali pretenduoti tik į istoriškai svarbių ir saugotinų vietų pozicijas tik po asimiliavimosi į visą apimančią amerikietišką tapatybę arba per teisiškai neapibrėžtas atminties vietas. Valstybiniu lygiu autorizuoto paveldo statuso suteikimas paveldo objektui, dėl tiesioginio ryšio su įstatymų leidžiamuoju organu, suteikia teisingumo ir neliečiamumo aurą, skatina istorinio mito kūrimą.

JAV Kongresas 1994 m., po ilgų paruošiamųjų tyrimų, Nacionalinio parkų tarnybos atsakomybėn įtraukė Cukranendrių upės kreolų nacionalinį istorinį parką, įtraukė jį į saugotinų vietų registrą bei paskelbė Cukranendrių upės nacionalinę zoną.

Rasės kategorija Cukranendrių upės paveldo zonos įkūrimo įstatyme minima tik vieną kartą. Nurodant Paveldo zonos (1994 m.) komisijos sudarymo taisykles, rašoma, kad komisiją turi sudaryti 19 narių, kurie būtų skiriami iš vietinių valdžios organų, universiteto ir paveldosaugos organizacijų. Iš šių 19 komisijos narių, vienas atstovas skiriamas iš Juodo paveldo komiteto (angl. *Black heritage committee*)¹⁵⁴. Priėmus paveldo zonos įkūrimo įstatymą įsteigiamas dar vienas oficialus paveldo objektas – rašytojos K. Šopen namas. K. Šopen literatūrinis paveldas kaip atminties kultūros raiškos elementas plačiau aptariamas trečiojoje darbo dalyje.

Cukranendrių upės nacionalinio istorinio parko įstatyme (1994 m.) NPS įpareigojama asistuoti bei teikti techninę paramą privatiems žemvaldžiams ir paveldosaugos organizacijoms apie paveldosauginius ir edukacinius kreolų kultūros ir daugeriopos Nakitošo regiono istorijos klausimus. Įstatymu siekiama apsaugoti išteklius, su kreolų kultūra susietą kultūrinį kraštovaizdį, sustiprinti viešą supratimą apie Cukranendrių upės regiono kultūrinį paveldą¹⁵⁵. Vertinant įstatymuose pasitelktą kalbą per K. Peler-Semens¹⁵⁶ tyrime pristatytas rasinės vergovės praktikas, kurios būdingos

¹⁵⁴ 108 STAT.4757 TITLE IV—CANE RIVER NATIONAL HERITAGE AREA. Section 401 short title. Title III and IV of this Act may be cited as the "Cane River Creole National Historical Park and National Heritage Area Act". PUBLIC LAW103-449—NOV.2, 1994.

¹⁵⁵ 108 STAT.4757 TITLE III—CANE RIVER CREOLE NATIONAL HISTORIC PARK. Section 301 short title. Title III and IV of this Act may be cited as the "Cane River Creole National Historical Park and National Heritage Area Act". PUBLIC LAW103-449—NOV.2, 1994.

¹⁵⁶ Peller-Semmens, Carin. *Ureconstructed: Slavery and Emancipation on Louisiana's Red River, 1820-1880*. PhD thesis. A University of Sussex Brighton, England. 2016. P. 1–54.

Raudonosios upės (dabartinė Cukranendrių upė) regionui, paaiškėja, kad NPS parko darbuotojai saugos ir skleis mitinę istoriją apie plantacijų ir jas valdžiusių šeimų didybę versiją.

Šią prielaidą patvirtina tokie faktai: įstatyme yra sureikšminamas europietiškos kultūros paveldas, kreolų kultūrai priskiriama ispaniška–prancūziška kilmė, daugiariopumo reikšmėje užkoduota europiečių kolonijinė istorija. Tai, kad interpretacinę ir techninę paramą įsipareigojama suteikti žemvaldžiams ir jau egzistuojančioms paveldosaugos organizacijoms, afroamerikiečius ir jų kultūrą išstumia iš reprezentacijos galimybių lauko. Įforminimo būdu yra nusavinamas istorinis praeities pasakojimas, baltaodžių visuomenės dalis skatinama laikytis rasinės ideologijos dogmų. Perteikdamas žymaus politikos kritiko, lingvisto Noamo Čomskio mintį Vasilijus Hristovas Anastasovas primena, kad bet kokiame kalbos lygmenyje formų gamyba tampa naratyvų ir mitų kūryba, kuri imponuoja ir palaiko galią dinamiškoje, bendruomeninėje kalbančio-politiško žmogaus gyvenime¹⁵⁷. Formų apie praeitį, sistemiško kodavimo vadovaujantis žmogaus rasės spalva buvimą įstatyme byloja faktas, kad apie vergovę yra nutylima, neužsiminama, kad tie patys objektai yra ir afroamerikiečių istorijos dalimi. Istorinio pasakojimo iš vergvaldžio pozicijos kūrimas skatina juodumo politinės kategorijos sudarymą, ugdo vidinį baltojo viršenybės jausmą. Šios priežastys apsunkina demokratijos principų įgyvendinimą ir signalizuoja visuomenę, kuri yra padalinta rasiškai.

Apibendrinant derėtų pastebėti, kad NPS suteikus galimybę valdyti valstybines paveldo vietas, pastarosios įsteigiamos kaip nacionalinį tapatumą puoselėjančios vietos. Pagrindinė autorizuoto paveldo diskurso charakteristika nurodo, kad ir toliau yra laikomasi baltaodžių privilegijuotumo tęstinumo. Autorizuotas paveldo diskursas yra esminis atminties kultūros reikšmės perteikiantis informacijos kanalas. Autorizuoto paveldo diskursas, kuriamas iš baltaodžio vergvaldžio perspektyvos, sudaro rasės konstruktui paremtas politines kategorijas. Tik Valstybinės Globos organizacijos veikla siekiama atsverti mitologizuotos istorijos diskursą, steigiant marginalizuotų grupių kolektyvinės atminties įpaveldinimo galimybes.

¹⁵⁷ Anastassov, Vassil Hristov. *Power and Truth in political discourse. Language and Ideological Narratives. Cambridge*, 2018. P. 14.

3. MARGINALIZUOTOS ATMINTIES RAIŠKOS ALTERNATYVOS

JAV atminties kultūrų įvairovei, jos varžymuisi dėl vietos reprezentacinėje scenoje, įtaką daro rasiškai ir etniškai įvairialypė, multikultūrinė visuomenė sandara. Kanoninės atminties saugyklose ir archyvuose esant rašytinių šaltinių stakai, kyla klausimas ar galima vertinti ir tirti meninės raiškos formas kaip kolektyvinės sąmonės išraiškas, ar grožiniai literatūros kūriniai savo svarba gali būti lyginami su istoriniais šaltiniais? Gyseno atminties tyrinėtojų padalinio (Vokietija) sukurtame ir V. Safronovo pateiktame atminties kultūros tyrimų modelyje pabrėžiama, kad reikšmės atminties kultūroje yra palaikomos perduodant jas ne vien vaizdiniais, bet ir tekstiniais, verbaliniais informacijos perdavimo kanalais. Vienas iš atminties kultūros reikšmių palaikymo šaltinių grožinė literatūra, kadangi literatūroje yra naudojami praeities simboliai, vaizdiniai, semantika¹⁵⁸, tad literatūrinis paveldas įvardijamas kaip atminties kultūrą formuojantis veiksnys.

Prancūzijos analų mokyklos atstovas Ž. Le Gofas literatūrai ir menui suteikia istorinių šaltinių reikšmę: „Literatūros ir meno šaltiniai yra vienodai svarbūs mentalitetų istorijai, kadangi pastaroji yra suinteresuota ne tiek „objektyviu“ reiškiniu, kiek to reiškinio reprezentacija“.¹⁵⁹ Literatūriniai tekstai gali suteikti informacijos ir padėti suprasti praeities pasaulėvoką, sampratas, tačiau Ž. Le Gofas įspėja, kad literatūra ir menas veikia pagal kodus, kurie yra nepriklausomi nuo istorinės aplinkos, tad ne visos formos ir temos perteiktos literatūroje yra kolektyvinės sąmonės išraiška¹⁶⁰, dėl to vertinimus privalu atlikti atidžiai.

M. Fuko teigimu, literatūrinis kūrinys gali padėti istorijos tyrėjui atpažinti ir apibūdinti tam tikrą periodą ar epochą, jos charakteristikas, gali nurodyti į atokią kilmę ir toli siekiantį chronologinį importą¹⁶¹. M. Fuko antrina ir lietuvių kultūros istorikas Vytautas Kavolis. Pasak V. Kavolio svarbu tirti tai, kas turi didelę reikšmę kultūros kaitai, taigi tik tuos literatūros kūrinius, kurie stipriai darė įtaką visuomenei arba yra svarbūs meniniu požiūriu. Kultūros istorijai literatūros kūriniai svarbūs tik tiek, kiek jie išreiškia visos kultūros kryptį ir yra meniškai stiprūs, kultūros istorijai reikšmingi dėl meninio įtaigumo. Meniška nereikšmingi tekstai nėra pagrindinių alternatyvų išraiškomis kultūros istorijos tyrimuose¹⁶². Konkrečios chronologinės atkarpos ar epochos visuomenei būdingos sąmoningumo struktūros, grožinės literatūros tekste yra išreiškiamos veikėjų portretais.

¹⁵⁸ Safronovas Vasilijus. *Kultūrinė atmintis ar atminimo kultūra? Kultūrinės atminties teorijos taikymo moderniųjų laikų tyrimams problemos. Nuo Basanavičiaus, Vytauto Didžiojo iki Molotovo ir Ribbentropo: atminties ir atminimo kultūrų transformacijos XX-XXI amžiuje*, sudaryt. A. Nikžentaitis. Vilnius: LII leidykla, 2011. P. 61–64.

¹⁵⁹ Le Goff, Jacques. *Mentalities: a history of ambiguities*. Editors Le Goff, Jacques and Nora, Pierre. *Constructing the past: essays in historical methodology*. Cambridge, 1987. P. 174.

¹⁶⁰ Le Goff, Jacques. *Mentalities: a history of ambiguities*. Editors Le Goff, Jacques and Nora, Pierre. *Constructing the past: essays in historical methodology*. Cambridge, 1987. P. 174.

¹⁶¹ Foucault, Michel. *The archeology of knowledge and the discourse on language*. New York, 2010. P. 59.

¹⁶² Kavolis, Vytautas. *Moterys ir vyrų lietuvių kultūroje*. Vilnius 1992. P. 98–99.

Matyti, kad grožinės literatūros tekstai yra atminties kultūrą formuojantis veiksnys, kuris gilina supratimą apie praeityje vyravusią galvosena, istorinei epochai būdingas sąmoningumo struktūras. Analizuojant grožinę literatūrą derėtų ieškoti atminties kultūros specifiką formuojančių ženklų, atkreipiant dėmesį į tai, kokie praeities vaizdiniai yra aktualizuojami.

Naujų istorijos šaltinių kategorijų paieškos problematika nagrinėjama straipsnių rinkinyje „Istorija ir atmintis Afroamerikiečių kultūroje“¹⁶³. Šios rinktinės autoriai pabrėžia P. Nora *lieux de memoire* idėjos svarbą vykdant naujų šaltinių paiešką ir išskiria romanus, eilėraščius, vergų naratyvus, autobiografijas ir žodinius liudijimus, kurie gali tapti svarbia istorinių šaltinių dalimi. Pasak straipsnių rinkinio redaktorės Ž. Fabre, sutraukus į vieną individualios atminties saugyklas sudaroma / kuriama kolektyvinė atmintis¹⁶⁴. Istorijos, atminties santykis ir atminties vietų paieška yra studijos autorių dėmesio centre. Pagrindine problema laikoma kontristorijos, nevienalytės istorijos stygius įsisenėjusiame europocentriniame istorizme, dėl ko dažnai yra pristatoma tik viena „teisinga“ praeities reprezentacija, nutylint *Kitų* (išskirtų rasine prasme juodaodžių) istorinę tiesą. Remiantis P. Nora *lieux de memoire* idėja (arba atminties vietų idėja), etnografinėse vietovėse randamos naujos istorinės afroamerikiečių reprezentacijos galimybės, kurias palaiko pavienių individų prisiminimai, literatūra, bliuzas, šokio choreografija. Čia publikuotas literatūros profesoriaus Melvino Diksono straipsnis „Juodaodžio rašytojo atminties naudojimas“, kuriame autorius teigia, kad atminties vietų egzistavimas amerikiečių kultūroje įtvirtina kultūrinės atminties vertę bei praeities perteikimo būdą nepriklausomai nuo rašytinių analizių egzistavimo, taip sukuriant alternatyvią kritinę diskusiją apie atminties lavinimą. M. Diksonas randa atminties vietų elementus literatūros grandų Ralpho Waldo Ellisono, Ernesto Jameso Gaineso ir T. Morison kūrinuose. Niu Jorko kaimynystėje esančio Harlemo rajono gatvėvardžių pakeitimą į juodaodžių herojų vardus M. Diksonas įvardina esant bendruomeninės sąmonės stiprinimu¹⁶⁵. M. Diksono analizės pagrindą formuoja savęs kūrimas lavinant atmintį, kompleksiškas savęs įtvirtinimas per paveldą ir būdai, kurių pagalba amerikiečių poetai bei rašytojai tai išreiškia.

Harvardo universitete, kuriame dėstė literatūros kritikos paskaitas, T. Morison analizavo juodos ir baltos spalvų santykį bei perteikimą ankstyvojoje amerikiečių literatūroje. Šios paskaitos vėliau publikuotos leidinyje „Žaidžiant tamsoje: baltumas ir literatūrinė vaizduotė“¹⁶⁶. Literatūros reikšmių interpretaciniame tyrime T. Morison suformuluoja *afrikietišku* konstrukciją, kurios panaši samprata minima ir E. Seido „Orientalizme“. Be bibliografinio sąrašo, negalima tvirtinti kad T. Morison buvo susipažinusi su E. Seido darbais, tad tai lieka tik literatūrine interpretacija. Tačiau

¹⁶³ Fabre, Genevieve and O'Meally, Robert. *History and Memory in African-American Culture*. Oxford University Press, 1994.

¹⁶⁴ Ten pat. P. 9

¹⁶⁵ Ten pat. P. 18–27

¹⁶⁶ Morrison, Toni. *Playing in the dark; whiteness and the literary imagination*. Harvard University Press, Cambridge, London, 1990.

turint omenyje tai, kad E. Seidas buvo ir tebėra didžiulis autoritetas literatūros studijų srityje, leidžia daryti prielaidą, kad T. Morrison pastabos apie *Kitinimo* procesą ankstyvojoje amerikiečių literatūroje buvo įkvėptos E. Seido.

Nors T. Morrison analizės originalumas intriguojanti tema, tačiau mane labiau domina T. Morrison paskaitų publikacijos turinys. T. Morrison kelia tokius klausimus: kaip afrikietiška persona, naratyvas ir idioma praturtina teksto savimone; kaip literatūriniai pasisakymai yra išdėstyti bandant įsivaizduoti afrikietišką *Kitą*?; kokie ženklai, kodai literatūrinės strategijos akomponuoja juodumą; kokią naudą juodo, *Kito* įtraukimas suteikia tekstui? Skaitydama amerikiečių literatūros tekstus T. Morrison suvokė, kad per alegorines, metaforiškas, prislopintas afrikietiško reprezentacijas amerikiečiai siekia aprašyti, papasakoti apie save¹⁶⁷. Tapatybės formavimosi kontekste nurodymai į *Kitą*, *Kitokį* padeda nubrėžti savos tapatybės ribas, sustiprinti ir įtvirtinti *Savę* tapatybę, šiuo atveju, kaip pažymi T. Morrison, amerikietišumą.

Savęs (baltaodžio amerikiečio) iškėlimas virš *Kito* (ne baltaodžio), nepaisant nieko, sukuria privilegijuotą socialinį statusą, kurio tęstinumą galima matyti nuo kolonijinės Amerikos laikų iki pat šių dienų. T. Morrison knygos „Žaidžiant tamsoje“ pirmame skyriuje „Juoda turi reikšmę“ yra manipuluojama žodžio „matters“ reikšme, kadangi šis žodis gali būti verčiamas ir suprantamas kaip „reikalai“. Analizuodama literatūros kūrinį „Safira ir mergaitė vergė“ T. Morrison pastebi, kad „[...]yra stiprių ir įtikinamų pastangų analizuoti rasizmo fabrikaciją, pasisakant už prielaidas, kad tai [rasizmas] yra neišvengiama, pastovi ir amžina kultūrinio kraštovaizdžio dalis“¹⁶⁸. T. Morrison pabrėžia, kad tokie darbai yra svarbūs, ir vien dėl jų pažanga rasės diskurse tampa įmanoma. Tačiau, T. Morrison nuomone, pastangos atkurti juodaodžių žmonių patirtis, patirčių reprezentacijas nėra tokios vaisingos, kokios galėtų būti siekiant atskleisti strategijas, kuriomis vadovaujantis literatūriniam paveldui yra pateikiamas baltaodžių *Savęs* suvokimas ir formuluojamas baltas tapatumas:

„[...] rasizmo poveikį tiems, kurie tai [rasizmą] įamžina. [...] siūlau tirti sąvokų rasinė hierarchija, rasinis išskyrimas, rasinis pažeidžiamumas ir prieinamumas poveikį nejuodaodžiams, tiems, kurie tų sąvokų laikėsi, [joms] priešinosi, [jas] tyrinėjo, arba keitė. [...] kaip rasinė ideologija veikia vergvaldžio išmonę, vaizduotę ir elgseną.“¹⁶⁹

„Juoda turi reikšmę“ atgarsį randame „*Black Lives Matter*“ (BLM)¹⁷⁰ judėjime, kuris prasidėjo 2013 m. ir nuvilnijo visame Vakarų postkolonijiniame pasaulyje. T. Morrison grožinės literatūros darbai yra kertiniai akmenys, padedantys suvokti afroamerikiečių potyrius ir atminties kultūros raišką

¹⁶⁷ Ten pat. P. 16–17.

¹⁶⁸ Morrison, T. Cambridge, London, 1990. P. 11.

¹⁶⁹ Ten pat. P. 11–12.

¹⁷⁰ Black Lives Matter [interaktyvi prieiga, žiūrėta 2019, gruodžio 3d.] <<https://blacklivesmatter.com/>>.

literatūros pavelde. Prie vieno žymiausių T. Morison kūrinų „Mylima“ aptarimo dar bus grįžtama vėliau.

3.1. Rasistinės hierarchijos reprezentacija grožinėje literatūroje

3.1.1. Rasinių konstruktų manifestacija Keitės Šopen apsakyme

Literatūros analizei K. Šopen tekstas pasirinktas dėl keleto priežasčių: santuokiniai ryšiai lėmė, kad K. Šopen susigiminiavo su „Magnolijos“ ir „Ažuolino“ plantatorių šeimomis; namui, kuriame rašytoja gyveno, Cukranendrių upės paveldo zonos įsteigimo įstatymo sprendimu buvo suteiktas oficialaus paveldo objekto statusas; nors įpaveldintas K. Šopen namas 2008 m. gaisro metu apdegė¹⁷¹. Išliko tik K. Šopen kūryba, kurioje atskleistas vietovei būdingas baltaodžių savęs suvokimas. XIX a. pabaigoje išleisto pasakojimų rinkinio veiksmas vyksta Luizianoje, Nakitošo apygardoje.

K. Šopen apsakyme „Dezirėjos kūdikis“, kuris buvo publikuotas 1892 m., autorė aprašo netolimą praeitį, vergovės laikus dar iki emancipacijos. Apsakyme vaizduojamas ką tik susikūrusios šeimos gyvenimas. Abu sutuoktiniai – Armandas ir Dezirėja – yra iš gerbiamų plantatorių šeimų, tačiau Dezirėja buvo įvaikinta, o jos kilmė nežinoma. Gimus jų pirmagimiui, per pirmus tris mėnesius pradeda ryškėti afroamerikietiški kūdikio bruožai. Įsitikinęs, kad žmona turi maišytą kraują, vyras ima vengti Dezirėjos ir vaiko, galų gale abiejų išsižada. Pasiėmusi kūdikį, Dezirėja visiems laikams pradingsta liūne (angl. *Bayou*), kuris būdingas Pietinei JAV daliai. Praėjus tam tikram laikui, Armandas suranda seną laišką, kuris jo motinos buvo siųstas tėvui. Laiške išreikštas dėkingumas, už tai, kad sūnus niekada nesužinos, jog jo motina yra juodaodė.¹⁷²

Apsakymas nagrinėja santuokos ir motinystės problematiką, o pagrindinei herojei yra priskiriamos pažeidžiamumo ir paklusnumo savybės. Motinos ir vaiko tragedija, kuomet motina įvykdo mirties nuosprendį sau ir kūdikiui tik dėl to, kad visuomenė negali priimti *Kitokio*, primena lietuviams geriau žinomą Antano Vienuolio „Paskenduolės“ siužetą.

Apsakymas „Dezirėjos kūdikis“ yra įkrautas rasinės įtampos, juodos ir baltos spalvų žaismės, kurių reikšmės nesunku atsekti per R. Barto mitologinę analizę. Jau paties apsakymo pradžioje skaitytojui sukeliama įtampa ir grėsmės nuotaika, nurodant į „juodą kaip anglis“ plantacijos didžiojo namo stogą, o pats namas apibūdinamas „tarytum karsto dangtis“, kurį apgobia azuolų šešėlis. Juoda stogo danga ir medžių sudaromi šešėliai tarsi įspėja apie artėjančią nelaimę, taip pat suteikdami

¹⁷¹ Guinn, Jeff. *National Landmark Kate Chopin House is lost to fire*. In Architecture & Engineering, disasters, news. October 1, 2008 [Žiūrėta 2020 m. lapkričio 15 d.] Prieiga per internetą: <<https://www.ncptt.nps.gov/blog/national-landmark-kate-chopin-house-is-lost-to-fire/>>.

¹⁷² Kate, Chopin. *Complete novels and stories*. Library of America. 2002. P. 242–247.

tiesioginę nuorodą į istorinės epochos pasaulėvoką, kadangi juoda, tamsi odos spalva siejama su blogiu, nelaimė.

Plantatoriaus nuotaikos kaitą perteikia jo santykis su vergais. Pristatant Dezirėjos vyrą yra minima, kad jam ėmus valdyti plantaciją vergai liovėsi džiaugtis. Tačiau susilaukęs sūnaus Armandas liaujasi fiziškai bausti vergus, jo nuotaika pasitaiso, kol nėra pastebima, kad jo vaikas turi afroamerikietiško kraujo. Tuomet su vergais jis vėl ima elgtis tarytum „Šėtono apsėstasis“. Tokia nuotaikų kaita žymi visuomenėje vyravusį negebėjimą valdyti emocijų, iliustruoja žiaurų elgesį su vergais, kurie dažnai būdavo baudžiami be jokios priežasties. Žiaurus elgesys su vergais kūrinyje pristatomas ne kaip išimtis, o kaip savaimė įprasta kasdienybės veikla.

Dezirėja suvokia savo vyro pykčio kilmę, kai pastebi panašumą tarp savo kūdikio ir jį povo plunksnų vėduokle vėdinančio kvadrūno berniuko (angl. *quadroon boy*, šis apibrėžimas naudotas nurodyti į maišytą individo rasių tapatumą: vienas iš keturių senelių yra juodaodis, o kiti trys baltaodžiai). Povo plunksnų vėduoklės žymi gyvenimo plantacijoje prabangą, tačiau ją laikantis kvadarūnas iliustruoja galios dinamiką tarp vergvaldžių ir vergių. Plantatorius įkūnija hegemoninės trifiktos archetipą, nes bando įvesti visapusišką savo nuosavybės kontrolę, įskaitant juodaodės moters kūno reprodukcinės sistemos pasitelkimą savo poreikiams tenkinti.

K. Šopen apsakyme veikėja, dėl akivaizdaus, broliško berniukų panašumo, negali leisti sau sukompromituoti savo vyro garbės. Toks elgesys atspindi dar vieną tuometiniame elite vyravusį stereotipą – vyras suteikia moteriai statusą ir turtą, tačiau moteris už tai besąlygiškai jam paklūsta ir savanoriškai sutinka dalyvauti išnaudojimo bei neištikimybės žaidimuose.

Ieškodama atšiauraus vyro elgesio priežasties Dezirėja apsakyme užduoda klausimą: „ką tai reiškia?“ ir besąlygiškai priima vyro primestą teiginį, kad būtent ji turinti juodo kraujo. Besąlygiškas sutikimas su vyro nuomone iliustruoja rasiškos vergovės ideologijos esmę, baltosios rasės sureikšminimą, kuris vyravo pietinėje JAV. Apsakymo veikėjų pasirinkimai akivaizdžiai parodo, kad priklausymas baltajai rasei yra daug svarbesnis už gebėjimą būti moraliai atsakingu žmogumi. Apsakymo siužetas nuspėja skaitytojo puoselėjamus lūkesčius: baltumas kūrinyje žymi garbę, orumą, kilnumą ir t. t., tuo tarpu juodumas žymi gėdą, negarbę ir pan. Juodos odos spalvos nešvarumo, suteptumo ir negerbimo motyvas atsiskleidžia apsakymo pabaigoje, kuomet Armandas skaito savo motinos laišką, kuriame ji rašo apie tai, kad naktį ir dieną dėkoja Dievui, jog Armandas niekada nesužinos apie jos odos spalvą, kuri simbolizuoja vergovę. Rasizmo konceptas apsakyme išreikštas tiesiogiai – priklausymas juodaodžių rasei žmogų žemina.

CARI archyvuose saugomoje retų knygų kolekcijoje yra Didro enciklopedija ir Voltero knygų rinkinys, kadangi šias knygas neabejotinai skaitė Prudhomų šeimos nariai, kyla klausimas, kaip jose perteiktas santykis tarp laisvės ir nelaisvės veikė Luizianos prancūziškojo elito sąmoningumą? Volteras paviešina žmogaus būklę pasaulyje, kuriame individo tapatumas priklauso nuo komercijos

sukurtų normų. Vergo personažu Volteras atskleidžia pasaulio ekonomikos sistemą; iš moralinės filosofijos pažiūros taško, vergas geba interpretuoti savo paties lemtį¹⁷³. Darbo autorės manymu, Apšvietos epochos veikalai suteikė Prudhomų šeimos nariams žinojimą, jog moraliai *Kito* išnaudojimas yra nepriimtinas. Tačiau nuo tiesioginio nusižengimo moralei, sąžinę nuraminti buvo naudojami netiesioginiai nuodėmės atpirkimo būdai: išpažintys, maldos ir aukos katalikų bažnyčiai, kunigams. Kaip žinia, Luizianos prancūzai buvo atsidavę katalikai.

Apie rasizmo hierarchijos būdingumą XIX a. pabaigos Luizianos vietoje, o galbūt ir visai Šiaurės Amerikai, liudija K. Šopen apeliavimas į skaitytojų lūkesčius, per kuriuos yra grindžiama apsakymo tragedija. Apsakyme ryški rasizmo tema, akivaizdžiai parodoma, kad baltaodžiai juodaodžius laiko nepilnaverčiais. Toks rašymas ir problemos per tragediją formulavimas gali būti įvardinti kaip XIX a. pabaigai būdingų visuomeninių sąmoningumo struktūrų išraiška.

3.1.2. Fikcinė vergovinės praeities reprezentacija Toni Morison romane

Mirtimi pasibaigiančios tragedijos motyvas atsikartoja 1987 m. T. Morison romane „Mylima“, nors šis kūrinys nėra konkrečiai susietas su Luizianos vietoje. Dalis siužeto veiksmo vyksta Kentuckyje, pietinėje JAV valstijoje, tačiau galima teigti, kad romano „Mylima“ veiksmo vieta mažai kuo skiriasi nuo Luizianos, kadangi mitinės istorijos įkvėptas autorizuoto paveldo diskursas, rasinės vergovės ideologijos ir rasinės hierarchijos reiškiniai yra būdingi bendrai visoms pietinėms valstijoms. Romanas „Mylima“ tinkamas analizei ne tik dėl vietos, kaip atminties kultūros reikšmės komunikuojančio kanalo, bet ir dar dėl kelių priežasčių. Pirma, romano siužetą įkvėpė realus istorinis įvykis¹⁷⁴. Antra priežastis ta, kad T. Morison romanas atitinka Vytauto Kavolio istorijos tyrimui iškeltus kriterijus: yra meniškai stiprus, turintis išliekamąją vertę, darantis įtaką visuomenei¹⁷⁵.

T. Morison romanas „Mylima“ buvo įkvėptas 1856 m. įvykių, kuomet iš Kentukio plantatoriaus Aberio Geineso plantacijos pabėgusi namų vergė, mulatė Margareta Garner, buvo sugauta vadovaujantis Pabėgusių vergų įstatymu¹⁷⁶. Vergė, kartu su šeima, užšalusia Ohajo upe perėjo į šiaurinę Ohajo valstijos miestą Sinsinatį (šiaurinėse valstijose vergovė tuo metu jau buvo draudžiama). M. Garner ten buvo sugauta ir besipriešindama suėmimui nužudė savo mažametę dukterį, kėsinosi nužudyti ir likusius vaikus bei pati nusižudyti, kad jiems nereikėtų grįžti į vergovę. Už nužudymą ir pasikėsinimą nužudyti ji buvo teisiama, teismo pripažinta kalta, grąžinta plantatoriui A. Geinesui, kuris ją pardavė į pietinę JAV dalį. Šis tragiškas nutikimas susilaukė daug spaudos

¹⁷³ Kjørholt, Ingvild Hagen. *Cosmopolitans, Slaves, and the Global Market in Voltaire's Candide, Ou l'optimisme. Eighteenth Century Fiction* 25, no. 1 (Fall 2012). P. 61–84.

¹⁷⁴ Aber Gaines House. Kentucky history [Žiūrėta 2021 m. gegužės 12 d.] Prieiga per internetą: <<https://explorekyhistory.ky.gov/items/show/671>>.

¹⁷⁵ Kavolis, Vytautas. *Moterys ir vyrai lietuvių kultūroje*. Vilnius 1992, P. 98–99.

¹⁷⁶ Fugitive Slave Act, 9/1/1850. American battlefield trust [Žiūrėta 2021 m. gegužės 12 d.] Prieiga per internetą: <<https://www.battlefields.org/learn/primary-sources/fugitive-slave-act>>.

dėmesio. Jis sukūrė teisminį precedentą, kadangi baudžiamoji atsakomybė buvo taikoma tik žmonėms, o ne nuosavybei. Kitaip tariant, teismo aktas M. Garner įvardijo ir teisę kaip žmogų, o ne kaip vergę (nuosavybę). Dėl aktyvaus spaudos vaidmens aprašant teismo procesą, T. Morison turėjo galimybę susipažinti su M. Garner tragedija, kurios istorija buvo paremtas romanas.

Romano veiksmas yra pripildytas prisiminimų apie vergovinę praeitį. Romane pasakojama apie moterį Seth ir jos dukrą Denverę, kurios gyvena name, pavadintame 124, kuriame vaidenasi. Denverė ir Seth žino, kad name vaidenasi Seth nužudytos dukros dvasia, todėl priima šį faktą kaip jų lemties dalį. Vieną dieną Seth aplanko vyras Paulas D, kuris, kaip ir ji, buvo vergu Kentukio plantacijoje. Romane ši plantacija ironiškai pavadinta Saldžiaisiais Namais. Paulo D atėjimas į Seth ir Denverės gyvenimus atneša stabilumo, o jų name nustoja vaidentis. Po kelių dienų, grįždami iš karnavalo, prie savo namo, 124, durų, sėdinčią ant kelmo, jie randa jauną merginą, apsirengusią juodai ir prašančią atsigerti. Seth priima merginą ir ima ją globoti. Greit paaiškėja, kad priglausta mergina yra ta pati Seth nužudytoji dukra, kuri pamažu užvaldo Seth ir Denverę, priverčia iš namų išeiti Paulą D. Džiaugdama savo dukros sugrįžimu ir bandydama išpirkti savo kaltę, motina daro viską, kad patenkintų sugrįžusios dukters įnorių. Ji nustoja eiti į darbą, jai nebeegzistuoja niekas, išskyrus Mylimą. Matydama destruktinį Mylimos poveikį motinai, Denverė prašo juodaodžių bendruomenės pagalbos. Susirinkusios į namus juodaodės moterys nusprendžia malda ir giesmėmis išvaryti piktąją dvasią ir joms pavyksta. Denverė išsikrausto gyventi savarankiškai, o Paulas D sugrįžta pas Seth¹⁷⁷.

Dėmesį norisi sutelkti ir į vergovinės praeities vaidmenį bei reprezentaciją romane. Romano pagrindinė tema yra istorinės praeities pasikartojimas. Romano įžangoje pati autorė rašo, kad „[a]tminčiai siekiančiai išgyventi grasins herkuliška pastanga užmiršti“¹⁷⁸. Pagrindinės veikėjos Seth sprendimas likti gyventi name, kuriame vaidenasi, reprezentuoja afroamerikiečių taikstymąsi su sunkia konfliktine praeitimi. T. Morison pasirinkta atminties perteikimo specifika, prisiminimai apie Saldžiuosius namus, nepriklauso nuo romano veikėjų gyvenamosios erdvės, laiko ar kitų aplinkybių. Šie prisiminimai verčiau veikia įsibrovimo į mąstymo procesą principu, o tai nurodo į kultūrinės traumos atsiminimus¹⁷⁹. Trauminės atminties vietas T. Morison įvardija pagrindinio personažo Seth žodžiais:

„Aš kalbėjau apie laiką. Man sudėtinga juo tikėti. Kai kurie dalykai išeina. Kai kuriuos tu užmiršti. Kai kurių niekada. Nors jų nėra. Vietos, vietos ten tebėra. Jeigu namas sudega, jo nelieka, tačiau vieta išlieka, ir ne vien atmintyje, bet vaizdiniuose. Turiu omenyje, netgi jei aš apie tai negalvoju, net jei aš numirčiau, vaizdiniai to, ką aš padariau arba žinojau, arba mačiau, ten tebėra. Būtent ten, kur tai įvyko. [...] Vieną dieną tu eisi keliu ir kažką išgirsi, pamatysi. Aiškiai. Pamanysi, kad tai tu ką nors galvoji. Minties vaizdinį. Tačiau ne. Tuomet tu susiduri su atminimu, kuris priklauso kažkam kitam. Ten, kur aš buvau, iki man atvykstant čia, ta vieta yra tikra. Ji niekad neišnyks. Net jei visas ūkis – kiekvienas jos

¹⁷⁷ Morrison, Toni. *Beloved*. New York, 1987, 2004.

¹⁷⁸ Morrison. New York 1987. P. XIX.

¹⁷⁹ Smelser, Neil. *J. Psychological Trauma and Cultural Trauma* // Alexander J. C., et al. *Cultural trauma and collective identity*. London, Los Angeles: California University Press, 2004. P. 36.

žolės lapas išmirtų. Jo vaizdinys ten tebėra, ir dar, jei tu, – kuri ten niekad nesi buvusi – ten nuvyktum ir stovėtum toje vietoje, tai įvyks iš naujo; tai bus ten, tavęs lauks. Taigi, Denvere, tu niekada negali ten vykti. Niekada. Kadangi, nors tai jau ir yra pasibaigę, tai visada ten bus ir tavęs lauks. Todėl aš privalėjau visus savo vaikus iš ten išvesti.¹⁸⁰

Pagrindinės veikėjos įspėjimas dukrai suponuoja vergovės kultūrinės traumos atmintį, kuri perduodama iš kartos į kartą ne konkrečiu žinojimu, bet nuojauta, vaizdiniais. Tokiu būdu T. Morison užsimena apie afroamerikiečių populiacijos patirtas skriaudas, o kultūrinės traumos vieta numanoma esant rasinė vergovė ir fizinė jos manifestacija – plantacija. Įspėjimu dukrai, įspėjamas ir skaitantysis. Manychiau, tai paaiškintų CARI Kultūrinių išteklių vadovo išreikštą nuostabą, kad yra juodaodžių, kurie yra apsisprendę niekada nesilankyti plantacijose; kaip ir tokių, kurie teigia, kad geriausia būtų, jei visos plantacijos sudegtų. Šis nusiteikimas prieš atminimų vietas gali paaiškinti ir juodaodės moters juntamas neigiamas emocijas, kuomet Luizianos Muziejų asociacijos konferencijos ekskursijos dalyvių grupę šio darbo autorė vedė į vergų namelį; bei „Magnolijos“ vergų kvartale tvyrančią sunkią, slogią nuotaiką. Turima omenyje, kad romane išreiškiamos bendros afroamerikiečių pažiūros į plantacijų paveldo objektus. Plantacija, kaip apibūdinta Seth, yra atsiminimus laikanti vieta, afroamerikiečiams ji žymi vergovinėje praeityje išgyventas skriaudas ir širdgėlas, bet tuo pačiu nubrėžia jų tapatumo ribas, žymi rasės koncepto konstrukta. Mylimos personažas žymi praeitį, kuri kultūrinės traumos maniera įkyriai sugrįžta pas atsimenančiųjų grupę. Kaip teigia T. Morison, nors praeitį stengiamasi užmiršti, praeitis negali būti užmiršta.

Afroamerikiečiai kuria grupinį tapatumą per rasinės vergovės atminimą. Į Paulo D klausimą „kiek negras turi priimti?“ t. y. taikstyti su jam adresuojama neteisybe, pateiktas beviltiškas atsakymas – „tiek, kiek jis išgali“¹⁸¹. Paulo D motinos Beibės Sugs žodžiais, rasizmą propaguojantys baltaodžiai nežino kada sustoti, ir tai yra didžiausia baltaodžio žmogaus problema, todėl afroamerikiečiai yra priversti nuolat taikstyti su neteisybe. Viename televizijos interviu T. Morison, siekdama nušviesti poziciją, su kuria rasės konstrukto metu susiduria žmogus, teigia, kad rasizmas yra baltaodžių problema, o ne juodaodžių. Jos teigimu: „jeigu tu gali jaustis aukštu vien dėl to, kad kažkas klūpi ant kelių, tuomet tu turi rimtą problemą; ir baltieji turi labai rimtų problemų“¹⁸².

Romane „Mylima“ T. Morison per motinystės motyvą atskleidžia rasinės vergovės amoralumą. Lygiai taip, kaip jau nagrinėtame K. Šopen apsakyme, taip ir šiame romane svarbi motinystės tema ir kūdikio mirties tragedija, kuriai pasmerktas motinos ir vaiko santykis. T. Morison per brutalią ir negailestingą motinos vaidmenį nori parodyti vergovės nehumaniškumą.

¹⁸⁰ Morrison. New York, 1987. P. 43.

¹⁸¹ Ten pat. P. 235.

¹⁸² Interview with T. Morrison [Žiūrėta 2021 m. gegužės 12 d.] Prieiga per internetą: <<https://www.youtube.com/watch?v=5EQcy361vB8>>

Čia derėtų įvesti dar porą kintamųjų šaltinių pavidalu. Šio darbo įvade, aptariant istoriografiją, yra įtrauktas straipsnis apie kreolų įdagus, tariamai naudotus vien gyvuliams ženklinti. Žinant apie rasinės ideologijos dogmą, kuri juodaodžius prilygino nuosavybei, apie aptariamo istorinio laikmečio būdingas iliustracijas, kurios vaizduoja ženklų įdeginimą juodaodžių odoje, galima prielaida, kad įdagai tikrai naudoti vergams ženklinti. Kol kas tokia prielaida yra atmetama autorizuoto paveldo diskurso lygiu (CARI Kultūrinių išteklių saugykloje saugomi trys įdagai (žr. Priedas Nr. 5, p. 93, 4 iliustracija), kurie, pasak Kultūrinių išteklių vadovo niekada nebuvo naudoti vergams ženklinti, tačiau trūkstama išsamesnių tyrimų, kurie galėtų patvirtinti ar paneigti šią prielaidą.

Apie įdagus ir motinystę rašoma todėl, kad T. Morison pagrindinė veikėja Seth neturėjo santykių su motina. Vienas iš skaudžiausių vergo gyvenimo momentų tas, kad šeimininkas vergų šeimą galėjo kada panorėjęs perskirti, parduodamas vieną ar kitą narį, nepriklausomai nuo jo amžiaus. T. Morison romane šis praeities skaudulys yra perteikiamas ypatingai skausmingu tonu: Seth savo motiną iš arti matė tik vieną kartą, kuomet mama, prisitraukusi ją artyn, parodė po krūtimi išdeginto ženklo randą, teigdama, kad pagal šį ženklą Seth galės ją atpažinti. Dar vieną kartą Seth matė to įdago paliktą randą ant medžio šakos pakartos motinos nuogo kūno. Kokią atminties kultūros reikšmę gali nešti ši žinutė? Manytina, kad šiomis scenomis dar kartą norima akcentuoti vergvaldinės institucijos žiaurumą, nes kas gali būti nehumaniškiau nei perskirti vaiką ir motiną? Deja, tačiau panašaus elgesio apraiškų galime sutikti ir šiais laikais. Pavyzdžiui, Donaldso Trumpo vykdyta šeimų atskyrimo politika, kuria buvo siekiama riboti politinių pabėgėlių skaičių iš Centrinės Amerikos į JAV. Vėlgi, grįžtant prie romano „Mylima“ – jo reikšmių, įdagas afroamerikiečių kolektyvinėje sąmonėje įspaudė kultūrinės traumos randą. Juodaodžių rasė yra paženklinta nepilnavertiškumu.

Prudhomų šeimos dokumentų archyve Čapel Hile saugoma agrokultūrinės apskaitos knyga. Jos įvade galima rasti prievaizdo pareigų aprašą, kur aprašoma, kaip rūpintis įnagiais, gyvuliais ir vergais. Apskaitos knygoje nurodoma, kad vergėms turėtų būti leidžiama būti arti naujagimio, o kūdikį iki 8 mėnesių reikia maitinti 5 kartus per parą. Tik iš prievaizdo pareigybės aprašo galime spręsti, kokios kokybės rūpinimąsi kūdikiui gali suteikti motina¹⁸³. Kontrastą tarp plantatorių ir vergių rūpinimosi naujagimiais tik pagilina K. Šopen apsakyme aprašytos Dezirėjos motinystės pareigos. Dezirėjai mamos pareigas atlikti padeda du vergai, be to, kad motina pati maitina ir yra su kūdikiu, jai paskiriama žindyvė-auklė, vergas berniukas, kurio pareiga – vėsinoti kūdikį. Plantatoriaus žmonai, šia prasme, nereikia dėl nieko rūpintis, ją gaubia motinystės džiaugsmo aura. Tuo tarpu T. Morison romane vaizduojama nėščia Seth, kuriai nepavykus pabėgti kartu su vaikais, prievaizdas ir jo sūnėnai

¹⁸³ The Southern Historical Collection at the Louis Round Wilson special collections library. Collection number 00613, Title: Prudhomme Family Papers 1765-1997. Subsection 3.1 General Plantation Materials, 1788-1989. Box 20, Folder 270, digitized scans. Record and account book. Introduction- Scans 7-10. The duties of an overseer, Scan 55-56. „The Cotton Plantation Record and Account Book by Thomas Affleck. Printed in New Orleans, these books offered the opportunity to make entries under titles such as "Daily Record of Passing Events," "Daily Record of Cotton Picked," and "Planter's Annual Record of His Negroes."

fiziškai ją suniokoja. Ji yra ne tik išprievartaujama, bet iš jos atimamas motinos pienas. Po iškęstų bausmių, naktį ji sugeba pabėgti, pagimdyti Denverę ir nusigauti pas savo vaikus. Romano veikėja, siekdama įrodyti savo motinišką atsakomybę, vis prisimena, kad turėjo pakankamai pieno visiems savo vaikams. Afroamerikiečių grupiniam tapatumui būdinga atsparumo, moteriškos galios reikšmė, kas romane perteikiama Seth pabėgimo iš Saldziųjų namų pasakojimu.

Dar viena svarbi T. Morison romano detalė, Denverės kreipimasis pagalbos į pažįstamą juodaodę moterį, kuri tarnauja „geriems baltaodžiams“. Sėdėdama vestibulyje, ji pastebi figūrėlę (Sambo taupyklė), skirtą monetoms: juodaodis berniukas, jo veidas vien didžiulė burna, raudonos lūpos su mėnulio baltumo ir dydžio akimis, jo rankos sukištos į kišenes, jis klūpi ant pjedestalo su užrašu „Jūsų paslaugoms“¹⁸⁴. T. Morison taip akcentuoja tam tikros galvosena apie juodaodžius modelį, kuris būdingas net ir rasizmo nepropaguojantiems baltaodžiams. Autorė skatina užduoti sau klausimą, kaip kiekvienas iš mūsų priima rasės konstrukta. Kartais patys geranoriškiausi žmonės vadovaujasi išankstinėmis nuostatomis, kurias diktuoja visuomenė, tačiau žmonės nesigilina į šių nuostatų kilmę. Sambo statulėlė įpaminklina juodaodžiams primestą patarnavimo funkciją. Paralelę galima išvesti į „Gerojo Tamsuolio“, didesnio formato paminklą, kuris buvo pastatytas Nakitoše XX a. pradžioje. Žodinės istorijos interviu analizėje bus aptarta kaip šį baltaodžių įsteigtą paminklą priima marginalizuojamos grupės nariai.

Apibendrinant, reikia pastebėti, kad K. Šopen grožinės literatūros darbai yra tekstinė rasinės hierarchijos reikšmių reprezentacija, kuri būdinga XIX a. pietinėms Amerikos valstijoms. K. Šopen grožinė kūryba iliustruoja tuometinės visuomenės rasinio sąmoningumo struktūras. Jos kūrinys atskleidžia neigiamą rasizmo poveikį ne tik juodaodžiams, bet ir baltaodžiams visuomenės nariams. Nuo rasizmo kenčia abi pusės, tuo tarpu T. Morison romanas „Mylima“ reprezentuoja afroamerikiečiams būdingą kultūrinės traumos atmintį ir komunikuoja vergovės žiaurumo reikšmes. T. Morison pasirenka grožinės literatūros atminties kultūros reikšmių perteikimo kanalą, nes čia ji gali atverti afroamerikiečio pasaulėjautą, nebandant įsisprausiti į baltaodžių sukurto pasaulio rėmus. Romane pateiktas reikšmių turinys grožinės literatūros pavidalu yra įvedamas į dabarties tikrovę ir kelia iššūkį dominuojančioms nuostatomis apie praeitį.

3.2. Žodinės istorijos apklausų analizė

Socialinė atmintis egzistuoja konkrečios grupės kolektyvinėje sąmonėje, remiasi patirtimis ir komunikacija. Pasitelkiant žodinės istorijos interviu metodą analizuojamas respondento santykis su autorizuoto paveldo naratyvu, siekiama atskleisti alternatyvaus naratyvo, reprezentuojančio marginalizuotą grupę, galimybes.

¹⁸⁴ Morrison, Toni. *Beloved*. New York, 1987, 2004. P. 300.

Pusiau struktūruoti žodinės istorijos interviu atlikti 2019 m. praktikos metu. Išsikeltas tikslas buvo išklaudyti ir užrašyti liudijimus apie tai, kaip save suvokia su paveldo objektais tiesiogiai susiję žmonės. Kokį vaidmenį plantacijų paveldas vaidina jų savęs suvokime. Apklausų dalyviai (Priedas Nr. 4, p. 91) atrinkti laikantis šių kriterijų: turi sąsajas su CARI, jų šeimų šaknys yra plantacijoje, ir yra priskirtini marginalizuojamai, vergų palikuonių grupei. Trijų interviu metu buvo apklausti keturi asmenys. Interviu pokalbis buvo įrašinėjamas diktofonu 2019 m. spalio mėnesį, o 2020 m. rugpjūtį interviu buvo transkribuoti. Atliekant transkripcijas naudotasi *oTranscribe* programa¹⁸⁵. Atliekant transkribavimą, kas 5 minutes, nurodytos laiko atkarpos. Interviu ir transkripcijos atlikti anglų kalba tam, kad būtų išlaikytas kalbėsenos originalumas, į lietuvių kalbą interviu nebuvo versti.

Pradinis klausimynas (Priedas Nr. 6, p. 96), į kurį atsižvelgiant buvo vedami visi trys interviu, buvo sudarytas prieš atliekant žodinės istorijos interviu projektą. Klausimai buvo padalinti į tris grupes: 1) asmeninė informacija, šeimos pasakojimai apie vergovinę praeitį; 2) visuomenės ir istorijos mokymo perteiktas praeities naratyvas; 3) kokią vietą rasės konstruktas užima žmogaus savęs supratime, kokias reikšmes respondentas suteikia paveldo objektams – plantacijoms. Iš respondentų buvo gautas rašytinis sutikimas, kad leidžiama interviu informaciją naudoti moksliniame tyrime. Harį Džeimsą Klarką (gimimo metai – 1945 m.) sutikau 11-oje kasmetinėje Luizianos tyrinėtojų konferencijoje. Su Mere Metojer (1933 m.) ir Elvinu Šylds (1948 m.) susipažinau Rudens piligriminio namų turo metu „Ažuolyno“ plantacijoje. Su Betsi Šylds (1949 m.) susipažinau prieš pat interviu.

Betsi Robinson Šylds ir jos vyras Elvinas Šyldsas užaugo Prudhomų plantacijos valdose, vergų / dalininkų nameliuose. Jos prisiminimuose apie vaikystę, svarbų vaidmenį vaidina buvimas su šeima, sėdėjimas priemyje vakarais, žvaigždžių stebėjimas. E. Šyldsas pesimistiškiau žiūri į praeitį pabrėždamas, kad dalininkų namuose nebuvo vandentiekio, elektros. Robinson šeimoje buvo 16 vaikų. Edukacija buvo svarbi šeimos tradicija jos šeimoje, ir ji tuo didžiuojasi. Skirtingai nei kitų žodinės istorijos interviu respondentų, E. Šyldso praeities supratimui įtaką daro istorinė literatūra, todėl jo pasakojime pasigirsta istorinės literatūros refleksijų, kurios pateikiamos kaip jo paties patirtis. Dėl šios priežasties, analizuojant jo interviu, stengtasi atskirti, kur respondentas pateikia savo asmeninį potyrį, o kur atpasakoja informaciją, kurią gavo iš istorinių, kraštotyrinių šaltinių.

M. Metojer yra maišytos rasės. Jos mama ir sesuo prižiūrėjo plantatorių vaikus, senelė dirbo virėja didžiajame name, o tėvas ėjo prievaizdo pareigas. Tai patvirtina faktą, kad plantatorių nesantuokiniam vaikams rasišėje hierarchijoje buvo suteikiama aukštesnė pozicija. Kuo baltesnis žmogus, tuo arčiau didžiojo plantacijos namo jis yra. Pasak M. Metojer, ji savęs nelaiko kreole: „Kai kurie žmonės sako, kad mes esame kreolai, bet visi maišyti yra kreolai, manau. Taigi, aš nesu tikra“

¹⁸⁵ oTranscribe. [Žiūrėta 2021 m. gegužės 17 d.] Prieiga per internetą: < <https://otranscribe.com/> >

(Metojer, 15.00 min.). Moteriai sudėtinga priskirti save konkrečiam rasės konstruktui. Beje, kaip priešpriešą B. Šylds patirtims reiktų išskirti faktą, kad būdama maža M. Metojer bijodavo tamsos.

H. Dž. Klarkas žino, kad jo seneliai iš motinos pusės buvo Čerokė plantacijos vergai. Su respondento seneliu vaikystėje visuomet elgtasi gerai, kadangi su juo susidraugavo plantatoriaus sūnus. H. Dž. Klarkas gimė Cleutier plantacijos dalininkų šeimoje, Cleutier žemės ribojosi su Prudhomų valdomis.

E. Šyldsas išvelgia neigiamą prasmę žodžio „kreolai“ įtraukime į NPS pavadinimą, jo nuomone, visi žmonės, kurie neturi prancūziško ar ispaniško kraujo, yra išstumiami iš paveldo zonos. Dėl to, pasak respondento, juodaodžiai pastoriai atsisako dalyvauti NPS organizuojamuose susirinkimuose. Pasak E. Šyldso, maišytos rasės žmonės save vadina kreolais.

Mulatai, pasak H. Dž. Klarko, atsirado dėl to, kad plantatoriai, matydami gražesnę vergų dukrą, merginą pakviesdavo patarnauti didžiajame name. Su jomis patenkindavo savo seksualinius poreikius. Taip radosi mulatai, kurie kartais būdavo sutuokiami taip pat sėkmingai, kaip ir santuokiniai vaikai. Respondento interviu kaip stebėtoja dalyvavusi jo dukra teigia, kad „mes juos vadiname kreolais“, tuo tarpu pats H. Dž. Klarkas sako „jie yra vadinami mulatais“. H. Dž. Klarko teigimu, žmonės vengia kalbėti apie mulatų kilmę ir užtikrina, kad šia tema jis neįaučia tabu, todėl sako tiesą. Respondentas perpasakoja iš mamos ar senelės girdėtą istoriją: motina dirbo didžiajame name, pakvietė dukrą name nusimaudyti, po to dukra taip ir nebesugrįžo dirbti į laukus. (Klarkas, 40.00 min.) Nežinia, ar šiame sakininėje tradicijos pasakojime apsiprausimo veiksmas turi tiesioginę reikšmę, ar ne. Galima teigti, kad kolektyvinėje sąmonėje apsiprausimas gali nešti ir perkeltinę, apsišvarinimo, prasmę, t. y. per santykį su baltaodžiu tamsiaodis tariamai tampa tyresniu, jo palikuonys tampa baltesniais, t. y. geresniais. Pasak respondento dukters, dėl to, kad plantatorius ją naudojo, jai suteikiamas nepaprastas statusas, todėl tarp plantacijos vergų su vienais elgtasi geriau nei su kitais. Tai išreiškia afroamerikiečių požiūrį į neteisybę, kurią teko patirti plantacijos laukuose dirbantiems vergams. Kita vertus, čia išreikštas ir kaltinimas moterims, nes jos ir jų vaikai mulatai yra morališkai žemesnėje pozicijoje.

E. Šyldsas problemą išvelgia tame, kad kreolai vertina prancūziškąją, tačiau nuvertina juodąją kraujo liniją. Iš tiesų, mulatų padėtis yra ypač kompleksiška rasės konstrukte. Juodaodžiai maišytos rasės atstovus priima kaip baltus, o baltaodžiai priskiria juos juodaodžių grupei. Jų maišyta odos spalva kolektyvinės sąmonės atmintyje komunikuoja neištikimybę afroamerikiečių grupei, jiems primetamos baltaodžių grupės savybės. Rasės konstruktas įdiegiamas į *Savęs* ir *Kito* vertinimą pasinaudojant spalvine odos gama. Rasinis konstruktas yra pasitelkiamas ir JAV didžiosios politikos scenoje. Drįstu tvirtinti, kad būtent maišyta Barako Obamos ar Kamalos Harris rasė jiems leido atsидurti aukščiausiuose JAV valstybiniuose postuose. Amerikos visuomenė dar nėra pasiruošusi

turėti juodaodžio prezidento ar viceprezidentės, kadangi politikos hegemoninė trifekta, kurios vienu iš atminties raiškos įrankiu yra plantacijų kultūrinis paveldas, nesudaro tam sąlygų.

H. Dž. Klarko pasakojime išryškėja afroamerikiečių šeimos kultūros, perimtos iš vergovės, palikimas. Iš mamos pusės jo seneliai turėjo po keletą partnerių, respondento tėvai turėjo pusiau / brolių, seserų. Kalbėdamas apie vieną iš savo tetų, respondentas pamini smurtą naujai sukurtoje šeimoje, kurio nepavyko išvengti net išsiskyrus su vyru, nes smurtavo ir baltaodis darbdavys: „jis buvo senas, piktas žmogus“, naudojo rasistiškus kreipinius. 1939 m. teta persikraustė į Kaliforniją, kur jos uždarbį patrigubėjo. Respondento nuomone, žmonės kraustėsi iš pietinės į šiaurinę Amerikos dalį dėl žemo uždarbio ir blogo elgesio (Klarkas, 5 min.). E. Šyldso pasakojime ryškus šeimos prisiminimas, kad emancipacija nepakeitė juodaodžių gyvenimo sąlygų, nepaisant to emancipuoti ar ne, jiems buvo vienodai blogai (Šyldsas, 20 min.), tad žmonės ėmė masiškai kraustytis į šiaurinę JAV dalį. Taip nutikę ir jo seneliui.

Iš H. Dž. Klarko sužinome, kad talonai, išduodami plantacijų parduotuvėse, buvo vadinami „baltu arkliu“. Asociacinė tokio pavadinimo reikšmė – su baltu arkliu toli nenulėksi, kadangi talonas galiojo tik baltaodžio darbdavio parduotuvėje. Kalbėdamas apie žemės nuosavybę, respondentas pasakoja, kad vienas iš turtingųjų „parduodavo“ žemes dalininkams, o jie turėję žemę išsipirkti dirbdami jo medvilnės laukus, tačiau pardavimas vykdavo su kontrakte nurodyta sąlyga, kad naujas žemės savininkas neturi teisės žemes parduoti niekam, išskyrus pirminį šeiminką. Tai nurodo ne tik į baltaodžio turtuolio strategiją sutelkti žemės nuosavybę, bet ir į turimą pasirinkimą parduoti žemes savo nuožiūra tiems, iš kurių gali išgauti daugiau ekonominės naudos – neraštingiems juodaodžiams.

Apie istorijos mokymą mokykloje H. Dž. Klarkas sako „taip, žinai, mus mokė istorijos, nes istorija iš esmės tebebuvo tiesa, supranti...? [...] mes kalbėjome apie vergovę [...] Kaip plantacijoje buvo didysis namas, kaip prievaizdas jodinėdavo arkliu ir botagu plakdavo [...] tai buvo iš ankstesnių laikų gauta informacija“, (Klarkas, 20 min.). Kadangi visi mokytojai buvo juodaodžiai, informacija perteikiama iš kartos į kartą neaplenkė ir mokyklos. Kalbėdama apie istorijos mokymą mokykloje B. R. Šylds atsimena tik pamokas apie Amerikos įkūrėjus – Linkolną, Vašingtoną. E. Šyldso manymu, istoriniai vergovės faktai niekada nebus įtraukti į mokyklinius vadovėlius, apie juos niekada nebus mokoma mokyklose. Pasak jo, vis dar vyrauja toksai naratyvas: „jie dabar laisvi, ir turi būti laimingi“ (Šyldsas, 30 min.).

M. Metojer teigia, kad visai jos klasei istorijos pamokose blogai sekėsi, nors neprisimena konkrečių įvykių, tačiau atsimena, kad jai įdomiausia buvo Amerikos istorija. Uždavus klausimą ar ji atsimenanti, ar istorijos pamokose buvo kalbama apie vergovę, ji ima ginti tėvą. Sako neatsimenanti, kad jos tėvas ėjo prievaizdo pareigas, ji prisimena tėvą dirbusį jiems (plantatoriams), kaip ir likusieji darbininkai. Patikslinus klausimą, ji atsako, kad mokykloje nebuvo kalbama apie

vergovę. Didžiuojasi rinkusi medvilnę, bet jos tėvas, pastebėjęs, kad ji tai daro lėtai, išsiuntė ją į mokyklą.

H. Dž. Klarkas teigia, kad „[...] jiems [plantatoriams] žemę privilegijomis užrašė valstybė, žinai, jeigu turi pinigų, turi ir žemės. Jiems nieko nereikėjo užsidirbti. Plantatoriams viskas buvo dovanota dykai“ (Klarkas, 25min.). Po emancipacijos, žmonės neturėjo namų, pinigų, žemės, todėl jie likdavo plantacijoje dalininkais, tačiau jiems užsidirbti nebuvo leista. Plantacijos parduotuvei jie visada likdavo skoloje. Į klausimą, ar plantacijos parduotuvėje buvo sukeltos kainos, respondentas atsako, kad nežinota, kas tai yra „kaina“; iš to, ką pasakojo jo senelis, jie visada būdavo skoloje. Baltaodžių turtingųjų strategija – telkti žemės nuosavybę – buvo pagrįsta vietos parduotuvių ekonomika, perimta iš plantacijų parduotuvių koncepto, tai patvirtina respondento pasakojimas apie jo tetos žemės sklypą. Žmonės jautėsi emociškai įsipareigoję maisto prekes pirkti iš to žmogaus, kuris jiems suteikė „galimybę“ išsipirkti nuosavos žemės sklypą, kalba eina apie XX a. antrąją pusę (Klarkas, 35 min). Pinigų skolinimasis irgi buvo įmanomas tik per plantatorius.

H. Dž. Klarkas sako, kad darbas renkant medvilnę laukuose buvo sunkus, ir iliustruoja tai senu pasakymu, kad „iš juodaodžių tikimasi turėti silpną protą, bet stiprų kūną“. Tačiau jo tėvas laiku išsipirko iš dalininkystės – paskutiniaisiais metais, kuomet medvilnės kaina dar tebebuvo aukšta; taip respondentas tarytum pažymi savo grupės atsparumą visuomenės primetamoms normoms.

Baltaodžių įtvirtintos taisyklės ribojo juodaodžių laisvę, nes „viskas buvo taip sutvarkyta, kad tu galėjai eiti tik tam tikru maršrutu“; pasiskolinti pinigų buvo galima tik iš plantatoriaus, bankai paskolą suteikdavo tik jam garantavus. Reikėtų atsiminti, kad juodaodžiams asmens dokumentai (gimimo liudijimai) pradėti suteikinti tik XX a. pradžioje, todėl iki tol žmonės buvo be jokių pilietinių garantijų. H. Dž. Klarkas dalijasi patirtų neteisybių liudijimais, kurias pačiam teko patirti dėl savo odos spalvos. Mini nutikimą, kuomet vežant šieną nepatikėta jo kaip juodaodžio žodžiu, bet buvo priimtas melagingas baltaodžių pareiškimas. Taip pat prisimena nutikimą autobuse, kuomet sergančiam, pagyvenusiam žmogui neleista atsisėsti tuščioje kėdėje, nes ji buvusi baltaodžių sekcijoje. Šie nutikimai įgalina jį neprisiimti aukos vaidmens, veikia rodo gebėjimą ginti teisybę, laikytis duoto žodžio, gerbti save nepaisant pagarbos stygio aplinkoje ir apskritai save priimti, kaip esantį aukštesnėje moralinėje pozicijoje negu engiantieji.

E. Šyldsas pasidalina folkloriniu pasakojimu, kuris žymi žodinės ir socialinės atminties tradicijų gyvybingumą, kuris būdingas vergų ir jų palikuonių grupei. Jo manymu, folkloriniai pasakojimai nebuvo skirti pasijuokti iš baltųjų pozicijos, greičiau šios pasakėčios skirtos vien tik juodaodžiams ir yra vien apie juodaodžiams būdingus bruožus. Gyvenimas plantacijoje E. Šyldsui reiškė bendravimą vienas su kitu. Kalbant apie vergų lūšneles, jam, jo šeimai, tai pirmiausia buvo namai. Pasak jo, dalininkų namo pavadinimas buvo sugalvotas NPS tam, kad sumažintų vergovės „smūgį“.

B. R. Šyls senelis kovojo pilietiniame kare, Sąjungos pusėje. „Ažuolyno“ plantacijos interpretacinėse ekskursijose šia informacija nėra niekur dalinama, nors, mano nuomone, tai yra ypatingai svarbi informacija, kadangi „Ažuolyno“ plantacijos didžiajame name ant svietinės sienos kabo Prudhomų šeimos nario fotoportretas, kuriame senelis vilki konfederatų uniformą (Priedas Nr. 5, p. 93, 2 iliustracija).

M. Metojer didžiuojasi būdama JAV piliete, nors rasinį savo tapatumą jai apibrėžti yra sunku: „vieni žmonės sako, tu ne juoda, bet tu ir ne balta“; pasak jos, daug aplinkinių yra kreolai (Metojer 40 min.). Ji niekada nesijautė diskriminuojama.

B. R. Šyls reiškia pasitikėjimą savimi: „aš sau buvau žmogus, ir aplinkiniai man buvo žmonėmis, aš niekada negalvojau apie tai, kurie aplink mane yra dideli ar maži, jie buvo tiesiog žmonės, drauge“; pasak jos, tokia mąstysena jai padėjo išgyventi. Ji didžiuojasi savo pasiekimais (Šyls 35 min.). E. Shieldsas taip pat didžiuojasi savo rase (Šyls 1.30 min.). Pašnekovo nuomone, ilgametis jo rasės žeminimas turi pasekmes, o labiausiai nukentėjo tie, kurie didžiavosi savo rase. Jisai nenori būti kitoks nei yra, bet laikosi žinojimo, kad jo buvimas juodaodžiu Amerikoje turi pasekmes, su kuriomis jis išmoko susigyventi. Jo protėviai irgi žinojo ir laikėsi nuomonės, kad jeigu nesiseka čia, ieškok vietos kitur, nepriimk pažeminimo (Šyls 1.35 min.), nes buvo suprantama, kad pokyčio iš rasizmo ideologijos besilaikančių žmonių nesulauks. B. R. Šyls didžiuojasi afrikiečių indėliu ir pietinių valstijų maisto tradicijas.

Kalbant apie juodaodžių vaikų integraciją į mokyklas ir gebėjimą pasivyti savo bendraklasius, pasididžiavimas savo rase juntamas ir H. Dž. Klarko kalboje. Respondentas didžiuojasi buvęs protingas vaikas, paliepus galėdavo ištrauką iš knygos „perskaityti“ atmintinai, užvertęs knygą.

M. Metojer vidurinę mokyklą, kaip ir dauguma jos klasiokų, baigė būdama 21 metų, kas juodaodžių populiacijoje galimai reiškia prastesnius mokyklos lankomumo rodiklius. Jos nuomone, mokykla, kurią ji lankė, nebuvo segreguota: „mes, ir tamsesni žmonės už mus, bet baltaodžių mokykloje nebuvo“.

H. Dž. Klarkas išmoko skaityti Bibliją namuose, dar iki pradėdamas eiti į mokyklą. Jis žino apie vykdytas segregacines mokyklos praktikas. Mokykla, kurioje jis mokėsi buvo integruota jam baigus 6 klasę, apie 1975 m. Tai liudija sąmoningą rasės konstrukto ir rasinio konstrukto poveikio supratimą. Pasak H. Dž. Klarko, „mokykloje net žinios būdavo pasenusios, t. y., vadovėliai ir juodaodžių mokyklas, patekdavo praėjus septyniems metams po knygos išleidimo, dėl to mokyklų integracijos procesas kai kuriems vaikams buvo sudėtingas.

E. Šylsso patirtis byloja, kad segregacija veikė ne tik mokyklose, bet ir kariuomenėje. Jis matė diskriminaciją augant. Juodaodis privalėjo žinoti savo vietą plantacijoje. Diskriminacijai kariuomenėje jis priešinosi kraustydamas iš vienos organizacijos į kitą, iš vieno miesto, valstijos, į

kitą. Pasak jo, organizacijos viduje buvo apspręsta, kokį lygį jam, kaip juodaodžiui, yra leistina pasiekti (Šyldas 40 min.).

H. Dž. Klarkas prisimena statulą, kuri stovėjo pačiame Nakitošo centre. Prisiminimas apie statulą sužadina kitus prisiminimus. Atsimena, kaip pastorius pasakojo apie elgesio gatvėje sutikus baltaodį taisyklę; priešais sutikus baltaodį, juodaodis turėdavo nultipti nuo šaligatvio pasveikinimui, nusikelti nuo galvos kepurę ir laukti, kol baltaodis praeis. Ir taip kas kartą priešais sutikus baltaodį. Taisyklės nepaisantiems grėse arba fizinė bausmė, arba įkalinimas. Statula „Gerasis tamsuolis“ buvo pastatyta baltaodžių, kurie norėjo pagerbti paklusniai tarnavusių juodaodžių atminimą. Ši statula juodaodžiams simbolizavo visuomeninį pažeminimą ir praeities taisyklių materialinę manifestaciją. Statula turėjo priminti juodaodžiams, kur jų vieta. Pasak respondento, statula ir kelio užleidimo taisyklės turėjo padėti „išplauti tau smegenis“. H. Dž. Klarkas su dukra prisimena, kad apie 2006 m. Nakitošo politinėje arenoje buvo pasigirdę kalbų apie siekį šią statulą susigrąžinti, tačiau taip nepadaryta.

Statulos miesto centre paminėjimas sukelia audringą reakciją abiemis respondentams, B. R. Šylds sušunka: „O Dieve mano“, o E. Šyldsas ima garsiai juoktis. B. R. Šylds neteko matyti statulos, nes nuo tokių „dalykų“ ją saugojo tėvas. E. Šyldsas augdamas ir lankydamasis Nakitošo mieste matė statulą. Pasak jo, kasdienis šios statulos matymas žemino ir nužmogindavo juodaodžius, tačiau E. Šyldsas sako, nejautęs pažeminimo, nes žinojęs, kad tuo tikslu statula ir buvo pastatyta. Tiesa, jo nuomone Nakitoše niekas nesikeičia, nes visos istorinės bendrijos, konfederatų sūnūs ir dukterys rūpinasi, kad segregacija būtų išlaikyta (Šyldas 50 min.).

Svarbu paminėti, kad vienoje iš CARI ekspozicijų „Ažuolyno“ plantacijose didžiajame name buvo eksponuojamas „Gerojo tamsuolio“ atvaizdas. Tai XIX a. pradžioje pagamintas suvenyras (Priedas Nr. 5, p. 93, 1 iliustracija), priklausęs Prudhomų šeimai.

Į klausimą ar Nakitoše buvo Juodos galios, Pilietinių teisių judėjimo draugijų ar renginių E. Šyldsas atsako, kad ne. Jo nuomone visi dalyvavę panašioje veikloje būtų buvę nulinciuoti, kadangi policijoje dirbo vien tik baltaodžiai. Amerikietiška svajonė, pasak respondento reiškia tai: lygė priklausau nuo to, kiek tu išleidi. Kitaip tariant, amerikietiška laisvė leidžia individui užsidirbti ir pragyventi, tačiau žmogaus niekada nepriims į savo ratą, jei jis yra juodaodis (Šyldsas 55 min.).

Kalbėdamas apie Juodos galios pasipriešinimo judėjimą, dar žinomą Juodųjų panterų vardu, H. Dž. Klarkas mato gynybinę funkciją. Ir palyginimui pateikia Ku Klux Klano organizaciją, kurie atvirksčiai puolė žmones (Klarkas 1.05 min.).

B. R. Šylds atsimena jautusi liūdesį, girdėdama apie Juodųjų panterų judėjimą, jaučiasi skolinga Martinui Liuteriui Kingui, nes jo dėka ji turėjo galimybę gauti išsilavinimą. Jai amerikietiška svajonė reiškia galimybę gyventi kur panorėjus, gauti gerą išsilavinimą, turėti visus reikiamus įrankius amerikietiškos svajonės įgyvendinimui (Šylds 1.05 min.).

M. Metoyer atsimena plantacijos varpo (Priedas Nr. 5, p. 93, 3 iliustracija) garsą. Pamena, kad plantacijos varpo dūžiais buvo pranešama, kada reikia keltis į darbą, o dieną skelbdavo pietų pertrauką. Pasak jos, plantacijos varpą „girdžiu aiškiai, tarytum jį girdėčiau.“ E. Šyldsas prisimena, kad plantacijos varpas, žadino į darbą, kvietė pietums. Pietinių baltistų bažnyčios per laidotuves taip pat skambina varpą; varpu skambindavo kuomet būdavo naujienų, komunikacijos tikslais, „varpas valdė tavo gyvenimą, išgirdus varpą reiškė, kad tu turi kažką daryti“ (Šyldsas 1.20 min.). Šia prasme varpo dūžiai reiškia nelaisvę, marginalizuotos grupės nariams primena nelaisvę. Varpo dūžiais buvo nužymėta agrokultūrinio darbo diena, verguose varpo dūžis stimuliuodavo paklusnumą.

Plantacijų kultūrai būdingas varpo dūžių garsovaizdis, pietinėse plantacijose varpas žymėjo nelaisvę, varpo dūžiai reiškė asmens laiko atidavimą engėjui. NPS varpo dūžius pasirinko 400 pirmųjų vergų išsilaisvinimo Amerikoje metų minėjimui: visuose NPS parkuose vienu metu buvo skambinama varpu. Komemoracinėje ceremonijoje dalyvavo saujelė baltodžių parko darbuotojų. Galima tik įsivaizduoti, kokie atsiminimai turėjo aplankyti aplinkinius vyresnio amžiaus juodaodžius gyventojus.

M. Metoyer patinka dalyvauti Rudens piligriminiame namų ture, kalbėti su žmonėmis ir per praeitį rasti bendrumą su lankytojais. Ji jaučia priklausymo užaugusių ūkio (plantacijos) bendruomenėje svarbą (Metoyer 50 min.). „Ažuolyno“ plantacijoje ji jaučiasi gerai, jaučiasi esanti namuose, nors dažnai ten nesilanko.

E. Šyldso iniciatyva ir finansine parama „Ažuolyno“ plantacijoje vergų / dalininkų namelio durys atvertos lankytojams. Respondentui yra svarbu, kad lankytojai suvoktų ir gebėtų įsivaizduoti, kad šalia didžiojo plantacijos namo buvo 30 vergų / dalininkų namelių, kurie išlaikė plantacijos didįjį namą bei jame gyvenusius plantatorius. Pašnekovas norėjo didžiajam namui supriešinti mažąjį namą. Pasak jo, vergovės tema nepatogi plantatorių palikuoniams, jie norėtų šią istorijos dalį užmiršti. Nepasitenkinimo susilaukta ne vien iš plantatorių, bet ir iš afroamerikiečių bendruomenės, kuri nenori nieko bendro turėti su plantacija. Respondento nuomone, yra svarbu kalbėti ne vien apie šlovingąją praeities dalį, bet atspindėti visus praeities elementus. Jo svajonė yra įrengti antrą vergų namelį, kuris reprezentuotų 1840 m. būdingą interjerą, interpretuotų ne tik dalininkų, bet ir vergų istoriją.

Žodinės istorijos interviu liudija, kad ne visų JAV multirasinę visuomenę sudarančių grupių atmintis sutampa su hegemonizuota atmintimi. Baltodžių pateikta praeities reprezentacija plantacijų paveldo objektuose yra palaikoma institucinio aparato, mokantis istorijos mokyklose, tačiau sakytinėje istorijoje, per bendrus žmonių grupių prisiminimus, tapatumų reikšmės derinamos su grupės praeitimi, formuojama savita tik tai grupei būdinga atmintis. Įsteigiamas pasididžiavimo jausmas grupės tapatumo savitumu, aukšta moralinių vertybių sistema.

3.3. Istorijos politikos pliuralistinis posūkis

2019 m. liepos mėnesį CARI nacionalinis istorinis parkas dalyvavo Luizianos folkloro festivalyje. Absoliuti dauguma lankytojų, muzikantų, pranešėjų ir meistrų buvo baltaodžiai. NPS Kultūrinių išteklių padalinys festivalio metu pristatė kelias dešimtis saugomų artefaktų. Kilnojama paroda buvo orientuota apeliuoti į vyresnio amžiaus lankytojų atsiminimus. Didžiausio dėmesio susilaukė XX a. septintam dešimtmečiui būdingas plastmasinis Džiako sausainių indas.

Man paskirta užduotis festivalio metu buvo dalintis informacija su lankytojais, kviesti į „Ažuolyno“ ir „Magnolijos“ plantacijas, aplankyti NPS, atsakyti į užduodamus klausimus. Prie NPS stendo priėjusiam vyresnio amžiaus lankytojui dėčiau informaciją apie paveldo objektus plantacijoje, taip pat ir apie vergų namelius. Vyrškis įsiterpė sakydamas, kad vergų lūšnos nevertos būti paveldo dalimi, kad anksčiau tai būtų buvę neleistina. Atsakydama, pasidalinau savo nuomone, kad tai yra sveikintinas reiškinys. Festivalio lankytojo reakcija rodė, kad atsakymas jam buvo nelauktas. Šis nutikimas priverčia susimąstyti, kad 1) rasinės vergovės ideologijos išpažintojai dar nėra pasiruošę permainoms, tačiau, nepaisant to, 2) istorijos politikoje pastebimas pokytis.

Institucionalizuoti atminties kultūros reikšmių perdavimo kanalai siekia atstovauti sudėtiniam įvairialypės visuomenės elementams. Į praeities reprezentavimo erdvę yra siekiama įtraukti anksčiau marginalizuotus elementus, siekiant demokratiško, empatiško istorinės praeities perteikimo būdo. Vyksta kultūrinė permaina, žmonės imasi atsakomybės už savo grupės naratyvą, jo reprezentavimu jau egzistuojančioje vienašališkai autentiškoje paveldo erdvėje.

Cukranendrių upės kreolų nacionaliniame istoriniame parke, vergų / dalininkų namų atvėrimą instituciniu lygiu galima laikyti paveldo daugiaperspektyvumo pradžia, nors šių istorinio paveldo objektų oficialiai pateikiamoje interpretacijoje vis dar trūksta anksčiau marginalizuotų praeities dalyvių balso, tačiau yra vykdomos veiklos, liudijančios istorinį įtrauklumą. Pavyzdžiui, 2021 m. vasarį (minint afroamerikiečių istorijos mėnesį) buvo atliekama Memorialinė iliuminacijos ceremonija, skirta pagerbti „Ažuolyno“ plantacijoje gyvenusių vergų atmintį. Vėlgi, norint pasiekti visuomenės susitaikymą ir išspręsti vergovės kultūrinės traumos problemas, privalu apsvarstyti konflikto sprendimo galimybes.

Jau minėta, valstybiniu lygiu ne pelno siekianti Globos organizacija inicijuoja daugumą projektų, kurie skirti pakeisti vienašališkos, europietiškosios paveldosaugos pobūdį. Yra skatinama mokslo pažanga, tyrimo projektų prioritetų nustatymas, fondų kūrimas (pvz., Afroamerikiečių kultūrinio paveldo veiksmų fondas). Nacionalinio Afroamerikiečių istorijos ir kultūros muziejaus Vašingtone įsteigimas liudija permainas istorijos politikos lygiu.

Ne pelno siekiančių organizacijų iniciatyva, paveldosaugos srityje organizuojami pokalbiai apie pereinamojo teisingumo modelio taikymą, visapusiškesnės visuomenės sanklodos galimybių siekimą ir reprezentacijos bei jos sudedamųjų dalių sutaikinimą. Pavyzdžiu laikomas Pietų Afrikos

Tiesos ir sutaikymo komisijos darbas; kalbama apie keturių tiesų (faktinės, asmeninės, visuomeninės ir atstatomosios) taikymą paveldosaugos srityje.

Nors yra ir atpildo teisingumo proponentų, kažgi ar akis už akį, dantis už dantį principas toli nuvestų istorijos teisingumu suinteresuotą bendriją. Visuomenei naudingesni atrodo atstatomojo teisingumo ir pereinamojo teisingumo modeliai. Pereinamojo teisingumo modelis (postkomunistinėse šalyse žinomas liustracijos pavadinimu) yra paremtas keturiais konceptais: dokumentavimu, atskaitingumu, reparacija, institucine reforma.

Lotynų kalboje terminas liustracija (lot. *lustratio*) reiškia peržiūrėjimą, peržiūrą. Religiniam kontekste terminas liustracija (lot. *lustratio* — apsisivalomasis aukojimas), yra apgaubtas slėpinga apeigos, padedančios apsisivalyti nuo sakralinio nešvarumo ar nuodėmės reikšme, išsigelbėjimo ir apsisaugojimo nuo nelaimės prasmėmis. Politiniame kontekste liustracijos terminas tarytum apjungia dvigubą lotyniško žodžio reikšmę į vieną. Tai politiško saugumo, garantijos procedūra atspindinti visuomeninį apsisivalymą, simbolizuojanti perėjimą nuo buvusios santvarkos prie naujos, demokratinės sistemos, atrenkant, peržiūrint valdžios postus užimančią personalą .

Apie praeitį derėtų imti kalbėti „arba tiesą, arba nieką“, skatinti visuomenę imtis atsakomybės už veiksmus kuriais neįmanoma didžiuotis. Kiekvieno žmogaus, kolektyvo praeityje egzistuoja orumą aukštinančių ir žeminančių įvykių įvairovė, tad privalu atsakingai perteikti praeitį. Istorijos politikos apsisivalymas paveldosaugos sistemoje yra reikalingas tam, kad įgalintų savitumo puoselėjimą kiekvienoje iš praeities pateikimu suinteresuotų, kompleksinės visuomenės grupių, nes nepatogios tiesos nutylėjimas, galiausiai, nužmogina ne tik auką bet ir engėją, būtina kelti atminties kultūringumo laipsnį. Geriausiai to pasiekti galima taikant daugiaperspektyvinės tiesos sakymą, o ne istorijos nusavinimo būdus. Atsakomybės prisiėmimas, padarytų skriaudų žalos atstatymas konsoliduoja visuomenę ir yra neišvengiama vieningos demokratinės visuomenės įgyvendinimo sąlyga.

IŠVADOS

1. Pamatiniais atminties kultūros dėmenimis paveldosaugoje įvertinti *Kitinimo* ir mito kūrimo procesai. Šie procesai lemia paveldosaugos vienašališkumo savybes, vienos grupės atminties iškėlimą marginalizuotos grupės narių sąskaita. Taigi atsiminimo istorija yra mitologizuojama, ima tarnauti didingos praeities kilmės mitui, palaikančiame baltaodžių visuomenės elito tapatumą. Baltaodžių tapatumui būdinga privilegijuotumo pozicija, savos praeities sureikšminimas. Institucionalizuotu naratyvu, pasitelkiant plantatorių perspektyvą, formuojamas nostalgiškas požiūris į praeitį. Emociškai paveldo objektų lankytojai yra priartinami prie privilegijuotos klasės, dabarties pasaulyje siekiama atspindėti praeitį. *Mes* ir *Jie* kategorijų taikymas skaido visuomenę, išstumia afroamerikietiškąjį *Kitą* iš oficialios istorijos žaidimo lauko. Atminties kultūros raiška plantacijų paveldo forma yra sąlygota rasinės nelygybės, pagrįsta nekritine istoriografija, primena herojinio epo mitą. Netolygiai perteikia daugiarasinės visuomenės sanklodą.

2. Plantacijų kultūrinis kraštovaizdis fiziškai įtvirtina socialinės nelygybės žinią, daro įtaką afroamerikiečių nelygiavertiškumo jausmui. Plantacijų kultūrinio kraštovaizdžio gamtinės sistemos, erdvinė organizacija ir žemės panaudojimas užtikrina praeities vaizdinių pakartojimą, kurie charakterizuoja išnaudojamųjų afroamerikiečių kultūrinę traumą.

3. Autorizuoto paveldo diskursu įsteigiamos istorinės vietos, pagrįstos teisingos praeities samprata, kuri stimuliuoja baltųjų viršenybės retoriką. Nacionalinės parko tarnybos įsteigimas simbolizuoja valstybės istorinių vietų paveldo strategijos radimąsi. Paveldosauga legitimuoja nacionalinio tapatumo kūrimą. O ne pelno siekiančios organizacijos, viena iš jų – Valstybinė Globa Istorinei Saugai – šiuo metu rūpinasi marginalizuotų visuomenės klodų reprezentacija.

4. 1994 m. Cukranendrių upės kreolų nacionalinio istorinio parko bei paveldo zonos įkūrimu NPS įsipareigojo teikti techninę pagalbą žemvaldžiams ir jau egzistuojančioms paveldo institucijoms. Faktas, kad plantacijų paveldosauginės institucijos pavadinime panaudotas kreolų tapatumo terminas, reiškia afroamerikiečių išstūmimą iš oficialaus atminties kultūros reikšmių kūrimo per praeitį aktualizavimą. Vergovės ideologija transformavosi į modernias priespaudos formas, kurios yra gerai dokumentuotos, nes yra institucionalizuotos. NPS galima vertinti esant vienu tokios dokumentacijos pavyzdžiu – istorija pasitelkiama politiniams tikslams, įtvirtina rasistines pažiūras. Cukranendrių upės kreolų nacionalinio istorinio parko įkūrimas tenkina rasinės vergovės ideologijos išpažintojų poreikį legitimuoti plantacijų paveldą. Įsipareigojimas kultūrai skatina jos apsaugą, išsaugojimą. Tradicinės istorinės sąmonės tipui būdingas įsipareigojimo jausmas, kilmės mito kultas. „Ažuolyno“ ir „Magnolijos“ plantacijų paveldas ir jo reglamentavimas atspindi šias savybes. JAV Vidaus reikalų ministerijoje, jos atšakoje NPS, žymus įsipareigojimas saugoti plantacijos (vergovės) paveldą. Istorinio praeities pasakojimo įforminimas žymi nusavinimą, skatina

laikytis rasinės ideologijos dogmų. Valstybės dalyvavimas „Ažuolyno“ ir „Magnolijos“ plantacijų paveldo objektų apsaugoje, negarantuoja demokratiškumu grįsto daugiaperspektyvio paveldo buvimo, o plantacijų muziejų kontekste tyrimo atvejo objektai gali būti įvardinti tipiškais JAV pietinių valstijų politinės kultūros dėmenimis.

5. Grožinės literatūros darbai pateikia prieigą prie visuomenės sąmoningumo struktūrų raiškos. Faktas, kad Prudhomų šeimai priklausė apšvietos epochos mąstytojų veikalai liudija apie galimą vergovės institucijos amoralumo suvokimą. Rasinės hierarchijos reikšmių reprezentacija, būdinga XIX a. pietinėms JAV valstijoms, perteikta K. Šopen apsakyme „Dezirėjos kūdikis“. Moralinė atsakomybė yra laikoma žemiau už spalvinę odos pritaipinimą baltųjų kastai. Balta spalva užkoduoja kilnumo, garbės, orumo reikšmes, juoda – nepilnavertiškumo, negarbės, gėdos. Apsakyme galima išskaityti neigiamą rasizmo poveikį ne vien juodaodžiams, bet ir baltaodžiams visuomenės nariams.

Atminties apie vergovę iššifravimas pastebimas meniškai rafinuotame, tikru nutikimu pagrįstame T. Morison romane „Mylima“. Romane praeities peržiūra ir pakartojimu yra perteikiamas kultūrinės traumos reiškiny, įsigyvenęs afroamerikiečių bendruomenėje. T. Morison nesistengia pritaipyti prie vyraujančio, institucionalizuoto istorinio naratyvo, „Mylimoje“ perteikiamas vergovės institucijos žiaurumas. Atminties kultūros reikšmių turinys įvedamas į tikrovę, kelia iššūkį dominuojantiems istorijos naratyvams apie rasinės vergovės praeitį.

6. Žodinės istorijos interviu respondentams plantacija nereprezentuoja siekio įgyvendinti amerikietiškąją laisvės svajonę. Emancipacijos deklaracija jiems reiškia pririšimo prie plantacijos žemės tęstinumą. Atminties kultūros sudėtinė dalis – įpaminklintas plantacijos paveldas – respondentams nesuteikia priklausymo jausmo. Sakytinė istorija padeda formuoti afroamerikiečių grupei būdingiems tapatumams: respondantai jaučia pasididžiavimo jausmą savo moralinių vertybių teisingumu, savo fizinėmis savybėmis.

7. Kompleksinės praeities reprezentacijos atminties kultūringumo didinimui reikalingas savotiškas iliustracijos, pereinamojo teisingumo modelio taikymas. Istorinio įtraukimo politikos retorika pamažu ima įsigalėti instituciniu lygmeniu, šiam procesui vadovauja Nacionalinės Globos institucija, tam tikslui siekiama pasitelkti ir įstatymų leidžiamuosius organus. Siekiama įtvirtinti istorinių tiesų visapusiškumo, dialogiškumo diskursą. Atstatomojo, pereinamojo teisingumo principais norima ne tik atlyginti žalą padarytą afroamerikiečių kolektyviniam potencialui ir orumui, bet ir siekti visuotinio susitaikymo rasinio konstrukto pagrindu padalintoje visuomenėje.

ŠALTINIAI IR LITERATŪRA

Šaltiniai

1. The Cotton Plantation Record and Account Book by Thomas Affleck. Printed in New Orleans. The Southern Historical Collection at the Louis Round Wilson special collections library. Collection number 00613, Title: Prudhomme Family Papers 1765-1997. Subsection 3.1 General Plantation Materials, 1788-1989. Box 20, Folder 270, digitized scans. Record and account book. Introduction- Scans 7-10. The duties of an overseer, Scan 55-56.
2. NPS CARI Archyvinė ir muziejinė medžiaga, Kultūriniuose išteklių duomenų bazėje saugomi artefaktai ir suskaitmeninti vaizdiniai duomenys.
3. Nepublikuoti, originalūs žodinės istorijos interviu atlikti ir transkribuoti darbo autorės. Žodinės istorijos responentai: Mary Metoyer, Hary James Clark, Elvin Shields, Betty Robison Shields. Transkripcijos Priedas Nr. 6, P. 96.
4. 108 STAT.4757 TITLE III—CANE RIVER CREOLE NATIONAL HISTORIC PARK. Section 301 short title. Title III and IV of this Act may be cited as the "Cane River Creole National Historical Park and National Heritage Area Act". PUBLIC LAW103-449—NOV. 2, 1994.
5. 108 STAT.4757 TITLE IV—CANE RIVER NATIONAL HERITAGE AREA. Section 401 short title. Title III and IV of this Act may be cited as the "Cane River Creole National Historical Park and National Heritage Area Act". PUBLIC LAW103-449—NOV. 2, 1994.
6. Antiquities act. June 8, 1906. Federal Historic preservation laws. The official compilation of U.S. Cultural Heritage Statues. P. 5-6 [Žiūrėta 2018 m. balandžio 25 d.] Prieiga per internetą: https://www.nps.gov/history/local-law/FHPL_2006.pdf
7. Historic Sites Act, August 21,1935. October 7, 1976. Federal Historic preservation laws. The official compilation of U.S. Cultural Heritage Statues. P. 8–11 [Žiūrėta 2018 m. balandžio 25 d.] Prieiga per internetą: https://www.nps.gov/history/local-law/FHPL_2006.pdf
8. National Historic Preservation Act, Pub. L. No. 89-665. Codified in title 54. Amended 1992 [Žiūrėta 2018 m. kovo 15 d.] Prieiga per internetą: <https://www.nps.gov/history/local-law/nhpa1966.htm>
9. National Park Service Organic Act. August 25, 1916 The official compilation of U.S. Cultural Heritage Statues. P. 7 [Žiūrėta 2021 m. balandžio 29 d.] Prieiga per internetą: https://www.nps.gov/history/local-law/FHPL_2006.pdf
10. Page, Robert R. et al. „A guide to cultural Landscape Reports: Contents, Process, and techniques.“ U.S. Department of interior National Park Service. Cultural Resource Stewardship and Partnerships, Park Historic Structures and Culttural landscapes Program. Washington, DC 1998.

Interaktyvus. [Žiūrėta, 2021 m. balandžio 15d .] <https://www.nps.gov/parkhistory/online_books/nps/cl_reports.pdf>.

11. Firth, Ian, Turner, Suzanne. *Magnolia Plantation, cultural landscape report*. National Historical Park. December 2006.

12. Turner, Suzanne Associates LLC. *Cane River Creole National historical Park. Oakland Plantation Cultural Landscape Report:Part II*. April, 2019.

13. Firth, Ian, Turner, Suzanne. *Magnolia Plantation, cultural landscape report*. National Historical Park. December 2006.

14. *Cane River Creole National Historical Park: Magnolia Plantation: Gin Barn: Historic Structure Report*. Atlanta, GA: Cultural Resources, Southeast Region, National Park Service, 2004;

15. Turner, Suzanne Associates LLC. *Cane River Creole National historical Park. Oakland Plantation Cultural Landscape Report:Part II*. April, 2019.

16. *La Mythologie Comparee Avec L'Histoire*, Par M. L'Abbe de Tressan Tome Premier, A Lyon, A Paris, 1830.

17. United states Census bureu. „*QuickFacts, Natchitoches Parish, Louisiana*.“ Interaktyvus. [žiūrėta 2020 m., gruodžio 29 d.] <<https://www.census.gov/quickfacts/fact/table/natchitochesparishlouisiana/RHI225219#RHI225219>>.

18. United states senate. Confederate general becomes secretary of the state. Interaktyvus. [žiūrėta 2021 m. gegužės 5 d.] <https://www.senate.gov/artandhistory/history/minute/Confederate_General_Becomes_Secretary_of_the_Senate.htm>.

19. Kate, Chopin. Complete novels and stories. Library of America. 2002.

20. Morrison, Toni. *Beloved*. New York, 1987, 2004.

Literatūra

1. Daujotytė, Viktorija. *Tekstas ir kūrinys*. Kultūros leidykla Vilnius, 1999.
2. Kavolis, Vytautas. *Moterys ir vyrai lietuvių kultūroje*. Vilnius 1992.
3. Klessmann, Christopher. „Istorijos politika ir kolektyvinis atsiminimas: sąvokos, problemos ir istoriniai pavyzdžiai.“ *Nuo Basanavičiaus, Vytauto Didžiojo iki Molotovo ir Ribbentropo: atminties ir atminimo kultūrų transformacijos XX-XXI amžiuje*, sudaryt. A. Nikžentaitis. Vilnius: LII leidykla, 2011. P. 31.
4. Mažeikis, Gintautas. *Propaganda ir simbolinis mąstymas*. Kaunas, 2010.
5. Safronovas Vasilijus. *Kultūrinė atmintis ar atminimo kultūra? Kultūrinės atminties teorijos taikymo moderniujų laikų tyrimams problemos. Nuo Basanavičiaus, Vytauto Didžiojo iki Molotovo ir Ribbentropo: atminties ir atminimo kultūrų transformacijos XX-XXI amžiuje*, sudaryt. A. Nikžentaitis. Vilnius: LII leidykla, 2011. P. 39–64.
6. Šutinienė, Irena. „Trauma ir kultūrinė atmintis, sociokultūrinis aspektas.“ Straipsnių rinkinys *Filosofija ir sociologija*, Nr. 1. Lietuvos mokslų akademijos leidybos skyrius. 2002m. P. 57–62.
7. Althusser, Louis, et al. *On the Reproduction of Capitalism: Ideology and Ideological State Apparatuses*. London: Verso, 2014.
8. Anastassov, Vassil Hristov. *Power and Truth in political discourse. Language and Ideological Narratives*. Cambridge, 2018.
9. Anderson, Benedict. *Įsivaizduojamos bendruomenės*. Vilnius: Baltos lankos, 2001.
10. Appadurai, Arjun. *Modernity at Large: Cultural Dimensions of Globalization*. Minneapolis: University of Minnesota Press, 1996.
11. Ashworth, Gregory J. et al. *Pluralizing pasts. Heritage. Identity and Place in Multicultural societies*. Pluto press, London, Ann Arbor, MI. 2007.
12. Assmann, Jan. *Cultural Memory and Early Civilization*. Cambridge University Press, 2011.
13. Balgooy, Max A. Van. *Interpreting african american history and culture at museums and historic sites*. Lanham, London, 2015.
14. Barthes, Roland. *Mythologies*. New York, 1991.
15. Bauer-Clapp, Heidi. „Heritage of Violence: Editors introduction“. *Landscapes of violence*. Volume 4, article number 1. November 2016. P. 1–3.
16. Bauman, Zygmunt. *Kultūra takiojoje modernybėje*. Vilnius, 2015.
17. Black Lives Matter. 2019. [žiūrėta 2019, gruodžio 3d.] <<https://blacklivesmatter.com/>>.
18. Bloul, Rachel. „Beyond Ethnic Identity: Resisting exclusionary identification“. *Social Identities*. Volume 5, Numer 1, 1999. P. 7-30.

19. Bouchard, Michel, Bogdan, Gheorghe. „From barbarian other to chosen people: the etymology, ideology and evolution of „nation“ at the shifting edge of medieval Western Christendom“ *National Identities*. 2015, Vol. 17, N. 1, P. 1–23.
20. Brasher, Jordan. „The confederate battle flag, which rioters flew inside the US Capitol, has long been a symbol of white insurrection“. *The conversation*. January 14, 2021. Interaktyvus. [žiūrėta 2021 m. gegužės 10 d.] <<https://theconversation.com/the-confederate-battle-flag-which-rioters-flew-inside-the-us-capitol-has-long-been-a-symbol-of-white-insurrection-153071>>.
21. Brosman, Catharine Savage. *Louisiana Creole Literature: A Historical Study*. Jackson: University Press of Mississippi, 2013.
22. Cane River Creole National Historical Park: *Oakland Plantation Big House: Historic Structure Report*. Georgia: Cultural Resources, Southeast Region, National Park Service, 2004;
23. Cane River Creole, *National Historical Park, Natchitoches Louisiana. Historic Resource Study*. National Park Service Southeast Regional Office. National park service U.S. Department of the interior. June, 2019..
24. Comay, Laura B., et al. *Confederate Symbols: relation to federal lands and programs*. Congressional Research service.
25. Donnell, Renee‘ Anita. *Interpreting the African American experience on Charleston county plantations*. BSS International Studies, Bethune-Cookman University, 2012.
26. Dubois, Silvie and Horvath, Barbara M. *Creoles and Cajuns a portrait in black and white*. American speech, Vol 78, No 2, 2003. P. 192–195.
27. Duby, Georges. „Ideologies in social history“. Editors Le Goff, Jacques and Nora, Pierre. *Constructing the past: essays in historical methodology*. Cambridge, 1987. P. 152–153.
28. Eichstedt, Jennifer and Small, Steven. *Representations of Slavery: Race and ideology in southern plantation museums*. Washington, 2002.
29. *Election 2020, Louisiana*. The Washington Post. Nov 27, 2020. Interaktyvus. [žiūrėta 2021 m. gegužės 11 d.] <<https://www.washingtonpost.com/elections/election-results/louisiana-2020/>>.
30. Ensign, Olivia. „Speaking truth to power: an analysis of american truth-telling efforts vis-a-vis the South African truth and reconciliation commission.“ *N.Y.U. Review of Law & social change. Legal Scholarship for systemic change*. Vol 42, issue 1. P.2-6. Interaktyvus [žiūrėta 2021 m. balandžio 23 d.]< <https://socialchangenyu.com/review/speaking-truth-to-power-an-analysis-of-american-truth-telling-efforts-vis-a-vis-the-south-american-truth-and-reconciliation-commission/>>.
31. Eyerman, Ron. *Cultural Trauma: Slavery and the Formation of African American Identity*. Cambridge University Press, Cambridge 2001.

32. Fabre, Genevieve and O'Meally, Robert. *History and Memory in African-American Culture*. Oxford University Press, 1994.
33. Fenton, Zanita E. *Bastards! ...And The Welfare Plantation*. University of Miami Law School. University of Miami School of Law Institutional Repository. 2014.
34. Foner, Laura. „The free people of color in Louisiana and St. Domingue“. *Journal of social history* 3, 4. 1970. P. 407.
35. Foucault, Michel. *Power*. New York, 2000. <https://monoskop.org/images/b/b9/Foucault_Michel_Power_2000.pdf>.
36. Foucault, Michel. *The archeology of knowledge and the discourse on language*. New York, 2010.
37. Fuentes Morgan, Danielle. „Stop telling me to get over slavery... when you can't get over monuments to slavers.“ *Aljazeera*. 17 August, 2017. Interaktyvus. [žiūrėta 2021 m., gegužės 4d.] <<https://www.aljazeera.com/opinions/2017/8/17/stop-telling-me-to-get-over-slavery/>>.
38. Fugitive Slave Act, 9/1/1850. American battlefield trust. Interaktyvus. [žiūrėta 2021 m. gegužės 12 d.]. <<https://www.battlefields.org/learn/primary-sources/fugitive-slave-act>>.
39. Gadson-Birch, Beverly. „Why blacks can't get over slavery!“ *The Charleston Chronicle*. February 4, 2020. Interaktyvus. [žiūrėta 2021 m., gegužės 4 d.]. <<https://www.charlestonchronicle.net/2020/02/04/why-blacks-cant-get-over-slavery/>>.
40. Guinn, Jeff. National Landmark Kate Chopin House is lost to fire. In *Architecture & Engineering, disasters, news*. October 1, 2008. Interaktyvus. [žiūrėta 2020 m., lapkričio 15 d.]. <<https://www.ncptt.nps.gov/blog/national-landmark-kate-chopin-house-is-lost-to-fire/>>.
41. Halbwachs M., *Social frameworks of memory*. Translated by Coser L.A., Chicago, 1992.
42. Hall, Stuart. „Whose Heritage?“ Littler, Jo, and Naidoo, Roshi, eds. *The Politics of Heritage : The Legacies of Race*. London: Taylor & Francis Group, 2005. P. 21–32.
43. Harris, Taylor. „Why my first-grader doesn't need a whitewashed plantation field trip.“ *Washington Post*. June 7, 2018. Interaktyvus. [žiūrėta 2021 m. balandžio 30 d.] <<https://www.washingtonpost.com/news/parenting/wp/2018/06/07/why-my-first-grader-doesnt-need-a-white-washed-plantation-field-trip/>>.
44. Henry Barbara., „Identities of West“, editor Friese Heidrun., *Identities: Time, difference, and boundaries*, New York, 2002. P. 85.
45. Hoenig, Leonard J. *The Branding of African American Slaves*. *Arch Dermatology*, Notable note. 2012; 148(2):271.
46. Interview with T. Morrison. Interaktyvus. [žiūrėta 2021 m. gegužės 12 d.]. <<https://www.youtube.com/watch?v=5EQcy361vB8>>

47. Istre, Elista. *Interpreting Multiculturalism: The Creole experience*. Louisiana association of museums: Disaster recovery: Museums working together conference presentation. LAMcon2019, Natchitoches, LA. September 8–10.
48. Jones, Charlotte. „Conveyors of creolization: Animal husbandry practices in Louisiana, 1716-1822.“ *Louisiana History*. The Journal of the Louisiana Historical Association. Winter 2021. P. 39–41.
49. Rüssen, Jörn. „How to overcome ethnocentrism: approaches to a culture of recognition by history in the twenty-first century.“ *History and theory, studies in the philosophy of history*. Historians and ethics. Vol. 43, number 4, December 2004. P. 118.
50. Kentucky history. Aber Gaines House. Interaktyvus. [žiūrėta 2021 m. gegužės 12 d.] <<https://explorekyhistory.ky.gov/items/show/671>>.
51. Kjørholt, Ingvild Hagen. „Cosmopolitans, Slaves, and the Global Market in Voltaire’s *Candide*, Ou l’optimisme.“ *Eighteenth Century Fiction* 25. No. 1 (Fall 2012). P. 61–84.
52. LDL/University of Louisiana Lafayette/Opelousas and Attakapas District Brand Books, 1739-1944. Interaktyvus. [žiūrėta 2021 m. gegužės 4 d.] <<https://louisianadigitallibrary.org/islandora/object/ull-brandbooks:collection>>.
53. Le Goff, Jacques. „Mentalities: a history of ambiguities“. Editors Le Goff, Jacques and Nora, Pierre. *Constructing the past: essays in historical methodology*. Cambridge, 1987. P. 174.
54. Miller, Christina. *Slavery and it’s aftermath: The archeological and historical record at Magnolia plantation. Doctoral dissertation thesis*. Florida State university college. 2004.
55. Molone, Ann Patton. *Sweet chariot: Slave family and household structure in Nineteent century Louisiana*. Chapel Hill. 1992.
56. Morrison, Toni. *Playing in the dark; whiteness and the literary imagination*. Harvard University Press , Cambridge, London, 1990.
57. Mulrooney, Margaret M. *Race, Place, and Memory: Deep Currents in Wilmington, North Carolina*. Gainesville: University Press of Florida, 2018.
58. Natchitoches Fall Pilgrimage Tour of Homes. Programos brošiūra. Interaktyvus. [žiūrėta 2021 m. gegužės 5 d.] <<http://www.melroseplantation.org/65th-annual-fall-pilgrimage>>.
59. Nora, Pierre, Kritzman, Lawrence D. *Realms of memory: rethinking the French past*. Vol.III. Columbia University Press, 1996.
60. NPS. Oakland plantation History. Last updated May 27, 2020. Internetinė prieiga Interaktyvus. [žiūrėta 2021m. gegužės 5d.] < <https://www.nps.gov/cari/learn/historyculture/oakland-plantation-history.htm>>.
61. Opie, Tina. „Hair Penalties: The negative influence of Afrocentric hair on ratings of black woman’s dominance and professionalism.“ *Frontiers in Psychology*, 6. August 2015.

- Interaktyvus. [žiūrėta 2019 m., lapkričio 14 d.] <https://www.researchgate.net/publication/281651443_Hair_penalties_The_negative_influence_of_Afrocentric_hair_on_ratings_of_Black_women%27s_dominance_and_professionalism>.
62. oTranscribe. Interaktyvus. [žiūrėta 2021 m. gegužės 17 d.]. <<https://otranscribe.com/>>
63. Peller-Semmens, Carin. *Unreconstructed: Slavery and Emancipation on Louisiana's Red River, 1820-1880*. PhD thesis. A University of Sussex Brighton, England. 2016.
64. Perkins, Ed. *Juoda Avis, 2019*. Interaktyvus. [Žiūrėta 2019 m., lapkričio 14 d.] <<https://www.youtube.com/watch?v=A-Y5zvnDxsI>>.
65. Rapalavičiūtė, Indrė. *Kultūrinės ir socialinės atminties samprata Teksaso meksikiečių folklore*. Bakaluro darbas, Šiauliai, Houston. 2018.
66. Rembold, Elfie and Carrier, Peter. „Space and identity: constructions of national identities in an age of globalization.“ *National Identities*. Vol. 13, No. 4. December 2011, Berlin, 2011. P. 361–367.
67. Revolutionary sustainable technologies. *The dismantling of institutionalized racism*. Black history [Agri]culture. Vol 4. 2021. 6B. Interaktyvus. [žiūrėta 2021 m. balandžio 20 d.]. <<https://forwardtimes.com/black-history-special-edition-2021/>>
68. David, Roman. *Lustration and transitional justice, personnel systems in the Czech republic, Hungary and Poland*. Philadelphia, 2011.
69. Rösen, Jörn. „Historical consciousness: Narrative Structure, moral function, and Ontogenic Development.“ *Theorising Historical consciousness*. Editor Seixas, Peter. Toronto, 2004. P. 63–84.
70. Said, Edward W. *Orientalism*. New York, 1978.
71. Seymour, Amanda G. „Pride and Prejudice: interpreting slavery at the homes of five founding fathers.“ Ed. Balgooy, Max A. van. *Interpreting african american history and culture at museums and historic sites*. Lanham, London, 2015. P. 14–23.
72. Shaleigha D'Clark. *The etymology of „slavery”*. Shades of Noir. Interaktyvus. [žiūrėta 2021 m. kovo 8 d.] <<https://shadesofnoir.org.uk/the-etymology-of-slavery/>>
73. Shugg, Roger W. *Origins of class struggle in Louisiana: a social history of white farmers and laborers during slavery and after, 1840-1875*. Louisiana State University Press. 1968.
74. Sinha, Manisha. *Counterrevolution of Slavery: Politics and Ideology in Antebellum South Carolina*. Chapel Hill: The University of North Carolina Press, 2000.
75. Smelser, Neil. J. „Psychological Trauma and Cultural Trauma “ // Alexander J. C., et al. *Cultural trauma and collective identity*. London, Los Angeles: California University Press, 2004.

76. Smith, Laurajane. *Uses of Heritage*. London, New York, 2006.
77. Smolenski, John. „Hearing voices: Microhistory, Dialogicality and the Recovery of Popular Culture on an Eighteenth-Century Virginia Plantation”. *Slavery and Abolition* 24, no.1 (2003): P. 1–23.
78. Thaback, Natalie. *Untangling the Muses: A comprehensive study of sculptures of Muses in the Greek and Roman world*. The department of History of Art and Architecture, Harvard University, Massachusetts, 2002.
79. The Noble Prize in Literature 1993, Toni Morrison. The Noble Prize. Interaktyvus. [žiūrėta 2021 m. balandžio 22 d.] <https://www.nobelprize.org/prizes/literature/1993/summary/>.
80. Tunbridge J. E. and Ashworth G. J. *Disonant heritage. The management of the past as a resource in conflict*. Chichester, 1996.
81. Tynen, Erin L. „Reclaiming the past as a matter of social justice: African American heritage, representation and identity in the United States.“ Sudaryt. Apaydin, Veysel. *Critical Perspectives on Cultural Memory and Heritage: Construction, Transformation and Destruction*. London: UCL Press, 2020. P. 255-268.
82. Vidal, Cécile, ed. *Louisiana: Crossroads of the Atlantic World*. Philadelphia: University of Pennsylvania Press, 2013.
83. Waldman, Kate. *Slave or enslaved person?* Interaktyvus. [žiūrėta 2021 m. kovo 8 d.] <https://slate.com/human-interest/2015/05/historians-debate-whether-to-use-the-term-slave-or-enslaved-person.html>.
84. Withuis, Jolande and Mooij, Anet, *Politics of War Trauma: The Aftermath of World War II in Eleven European countries*. Amsterdam, 2010.
85. Yousaf, Rebekah Zubaida. *Examining Slavery's Architectural Finishes: The Importance of Interdisciplinary Investigations of Humble Spaces*. Graduate historic preservation thesis. 2018.

SANTRAUKA

Tarpdisciplininiu darbu JAV paveldosaugoje yra tiriama atminties kultūros raiška. Tyrimo problema – rasinio konflikto apraiškos pavelde bei autorizuoto paveldo diskurso reprezentatyvumas. Siekiama atskleisti reikšmių kūrimą per atminties kultūros formas ir simbolius viešojoje erdvėje, aktualizuojant praeitį. Atveriamos naujos praeities pateikimo dimensijos, įtraukiant įvairiapusišką socialinių, rasinių stratų požiūrius aktualius kovoje dėl išsivadavimo iš vergovės palikimo, su struktūrine rasine nelygybe, sistematinio rasizmu.

Tyrimu siekiama išskirti pamatinius atminties kultūros ir politinės kultūros dėmenis, nurodant santykį tarp paveldo, istorijos, atminties ir tapatumų. Išsiaiškinti kaip autorizuotame paveldo diskurse yra pristatomas rasinės vergovės reiškinys, kokius vergovinės praeities tęstinumus užtikrina paveldo reglamentavimas. Darbe taikyta metodologinė sintezė: atvejo analizė, lauko tyrimas, dalyvių stebėjimas, žodinės istorijos interviu, analitinis aprašomasis, turinio ir grožinės literatūros analizė. Atskleidžiama „Ažuolyno“ ir „Magnolijos“ plantacijų tipiškumas pietinių valstijų plantacijų muziejų kontekste, kultūrinio kraštovaizdžio savybės, paveldo reglamentavimo braižas. Nustatomi pamatiniai atminties kultūros dėmenys: *Kitinimo* procesas, mitas, kultūrinio kraštovaizdžio ir kultūrinės traumos reiškiniai. Kultūrinės traumos atmintį marginalizuojamoje visuomenės dalyje bei baltųjų viršenybės retoriką skatina autorizuotas paveldo diskursas, kuris yra grįstas rasine nelygybe. Kreolų tapatumo termino pasitelkimas, legitimuojant atvejo plantacijas, išstumia afroamerikiečių atmintį iš oficialaus istorijos naratyvo Cukranendrių upės valstybiniame istoriniame parke. Nacionalinėje parkų tarnyboje pastebimas vergovės ideologijos tęstinumas modernia, politiškai korektiška forma. Grožinės literatūros ir žodinės istorijos interviu analize siekiama atskleisti operavimą visuomeninės sąmonės struktūromis, aptariamoms reprezentacijos alternatyvos. XIX a. pab. visuomenės sąmonės struktūroje išskaitoma moralinės atsakomybės žmogui stoka. Baltume K. Šopen užkoduoja kilnumo, garbės, orumo reikšmes, juodume – nepilnavertiškumą, negarbę, gėdą. Išryškinamas neigiamas rasizmo poveikis ir patiems engėjams. Vergovės kultūrinės traumos poveikis afroamerikiečių kolektyvinėje sąmonėje yra perteikiamas Tonės Morison romane „Mylima“. Rasinės vergovės praeities reprezentacija kūrinyje žymi susigyvenimą su sunkia praeitimi, kurios neįmanoma užmiršti. Žodinės istorijos interviu respondentams įpaminklintas plantacijos paveldas nesuteikia priklausymo vietai jausmo. Rasinės sprespaudos akivaizdoje respondantai remiasi moralinių vertybių teisingumu, todėl jaučia pasididžiavimą jiems primesto rasinio konstrukto savybėmis. Rasinio konstrukto pagrindu padalintoje visuomenėje istorijos įtrauklumo retorika pamažu ima įsigalėti paveldo apsaugos diskurse, siekiama įtvirtinti istorinių tiesų visapusiškumo, dialogiškumo vienybės ir visuotinio susitaikymo diskursą.

ABSTRACT

This interdisciplinary work examines expressions of memory culture in USA heritage preservation. Manifestations of racial conflict in heritage and the representativeness of authorized heritage discourse are at the heart of the problem. The aim is to reveal the creation of memory culture meanings in the public space through the actualization of the past. This work opens up new possibilities to incorporate past representation dimensions, revealing the marginalized social and racial strata perceptions. Which are involved in the struggle for liberation from the legacy of slavery, with structural racial inequality, systematic racism. Methodological synthesis is being applied: case study, field research, participant observation, oral history interview, analytical descriptive, and content analysis, and literary criticism. The study distinguishes the basic elements of memory culture and political culture, indicating the relationship between heritage, history, memory, as well as identities. Analyzing how the phenomenon of racial slavery is presented in the authorized heritage discourse and what continuities of the slavery past are ensured by the heritage regulation. The case study reveals the typicality of Oakland and Magnolia plantations in the context of plantation museums in the southern states, cultural landscape features, and heritage regulation, despite institutional involvement. The basic elements of memory culture have been identified: the process of othering, myth, cultural landscape, and phenomena of cultural trauma. Authorized heritage discourse is based on racial inequality, promotes the memory of cultural trauma in the marginalized part of society, and the rhetoric of white supremacy, which is founded in the ideology of slavery. The use of the term Creole to legitimize historic sites as authentic displaces the memory of African Americans from the official narrative at Cane River Creole National Historic Park. The continuity of the ideology of slavery in a modern, politically correct, form is observed to be taking place through legitimizing process. Literature criticism and oral history interviews analysis reveal the structures of public consciousness and give way for representational alternatives. Kate Chopin's short story from the final decades of the 19th century exposes the lack of moral accountability to a human as a commonplace in the structure of public consciousness. In whiteness, K. Chopin encodes the meanings of dignity, honor, nobility, in blackness - inferiority, disgrace, shame. The negative effects of racism on the oppressors themselves are also highlighted. The impact of slavery is presented as cultural trauma on African-Americans and is conveyed in the novel, "Beloved" by Toni Morison. The representation of the racial slavery past in the novel signifies a coexistence with a difficult past that cannot be forgotten, one that is ever-present in Afro-American identity formation. The memorialized heritage of the plantation sites does not give oral history interview respondents a sense of belonging. In the face of racial oppression, respondents exhibit resilience in the forms of high moral values and therefore feel proud of the qualities imposed by the construct of race. The rhetoric of inclusiveness of history is gradually gaining ground in the discourse of heritage preservation. In a society divided based on the

racial construct, comprehensiveness of historical truths, reconciliation, and dialogically are being pursued.

PRIEDAI

1 PRIEDAS. Cukranendrių upės kreolų istorinio parko erdvinės organizacijos planai.

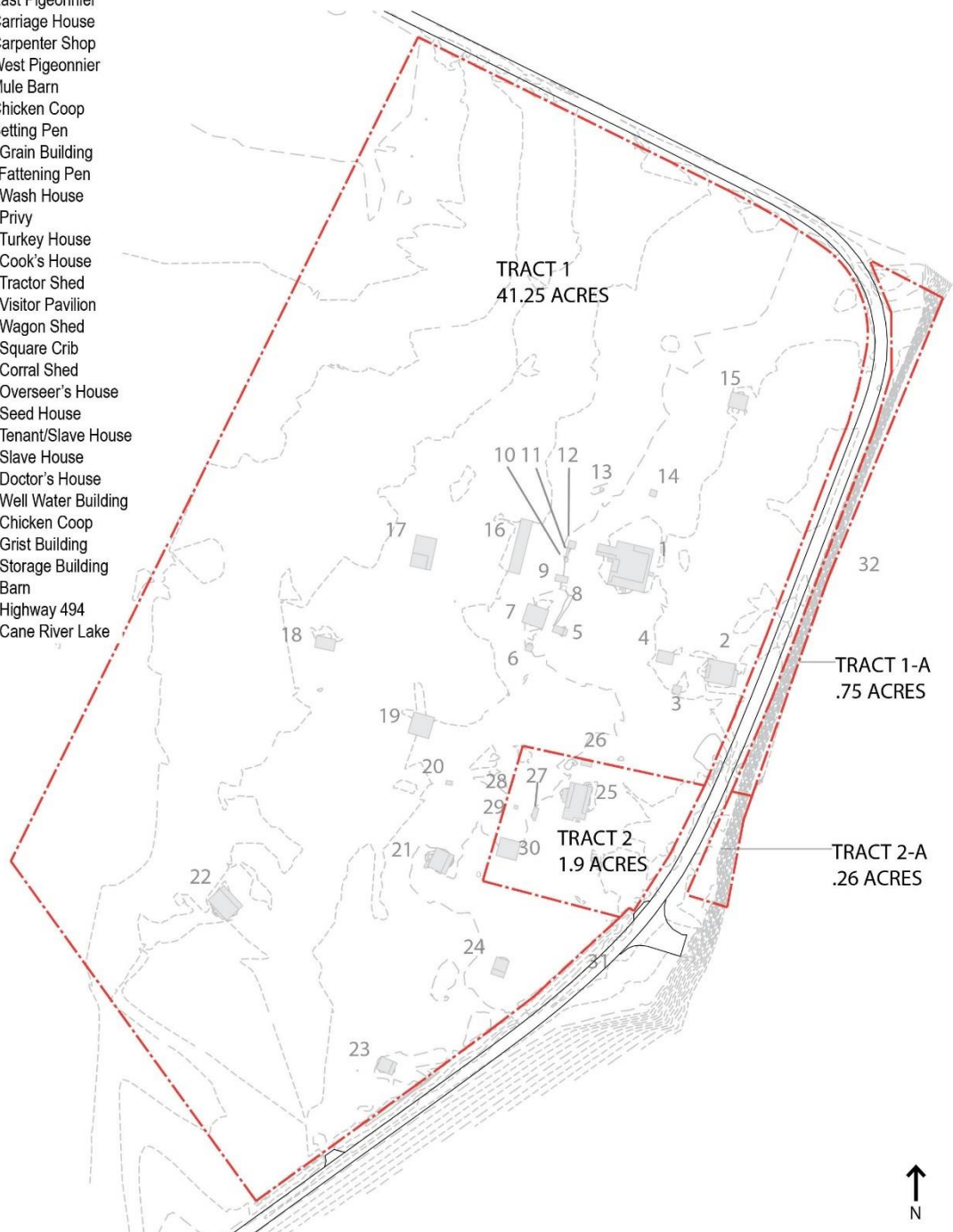
1 iliustracija. „Ažuolyno“ plantacija. Planas sudarytas Suzanne Turner ir partnerių. NPS nuosavybė.

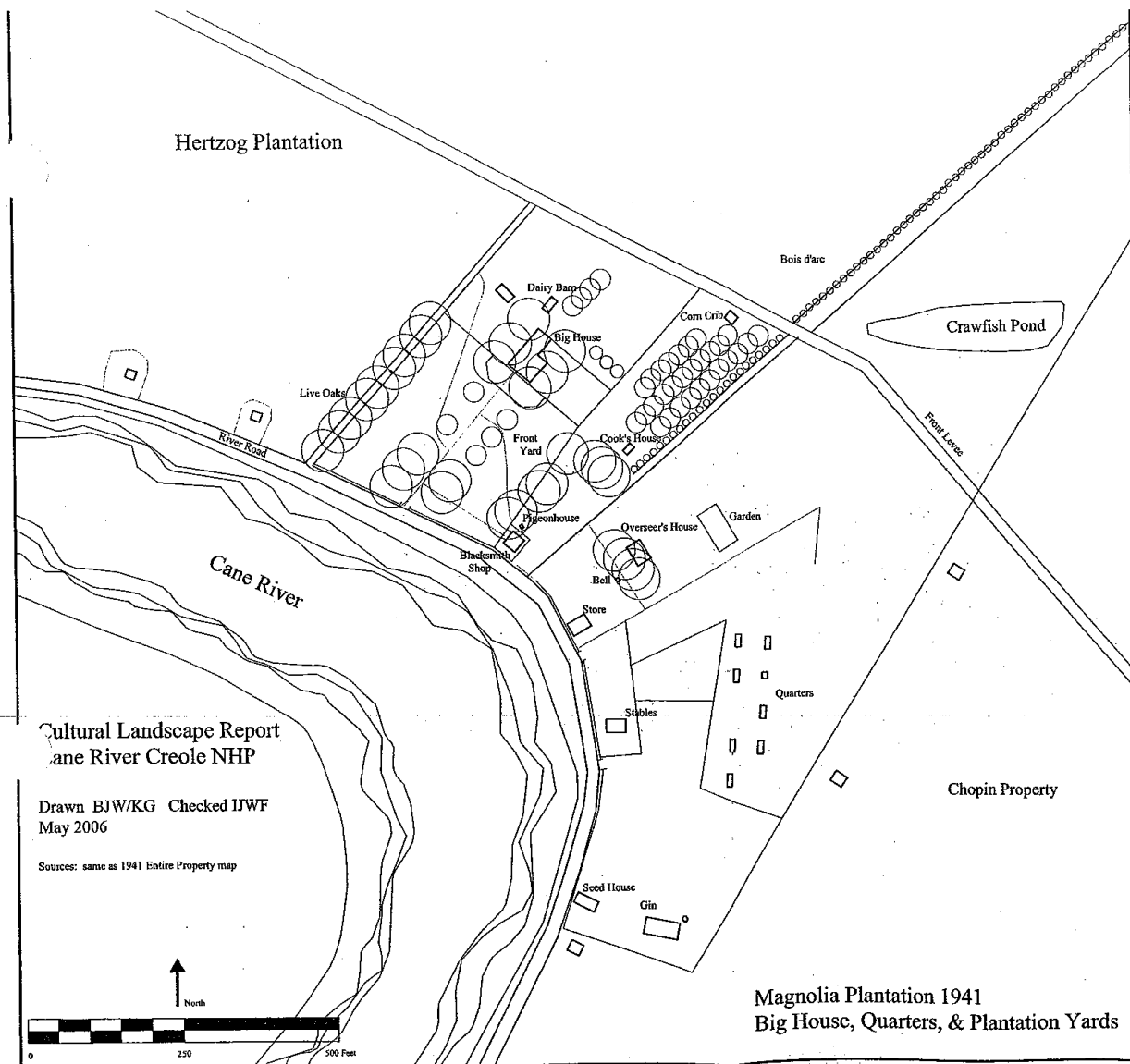
2 iliustracija. „Ažuolyno“ plantacijos architektūrinių objektų sąrašas. Sudaryta Suzanne Turner ir partnerių.

LEGEND

1. Main House
2. Store and Post Office
3. East Pigeonnier
4. Carriage House
5. Carpenter Shop
6. West Pigeonnier
7. Mule Barn
8. Chicken Coop
9. Setting Pen
10. Grain Building
11. Fattening Pen
12. Wash House
13. Privy
14. Turkey House
15. Cook's House
16. Tractor Shed
17. Visitor Pavilion
18. Wagon Shed
19. Square Crib
20. Corral Shed
21. Overseer's House
22. Seed House
23. Tenant/Slave House
24. Slave House
25. Doctor's House
26. Well Water Building
27. Chicken Coop
28. Grist Building
29. Storage Building
30. Barn
31. Highway 494
32. Cane River Lake

3 ilustracija. „Magnolijos“ plantacijos 1941 m. planas. Sudaryta 2006 m. Ian Firth and Suzanne Turner.

2 PRIEDAS. Vergų kvartalo architektūriniai elementai.

1 iliustracija. „Magnolijos“ plantacijos nameliai, 1900 m. Iš Cammie Henry Archyvo, skaitmeninė kopija saugoma NPS CARI.

2 iliustracija. „Magnolijos“ plantacijos parduotuvė, vergų kvartalas ir medvilnės valymo kluonas. 2019 m. I. Rapalavičiūtės panoraminė nuotrauka.

3 iliustracija. Vergų namas #1. 2019 m. I. Rapalavičiūtės nuotrauka.

3 PRIEDAS. Valstybės subsiduojamų gyvenamųjų projektų pavyzdžiai.

1 iliustracija. Nakitošas, 2019 m. I. Rapalavičiūtė nuotrauka.

2 iliustracija. Forth Worth, Tx. Nuotrauka iš The Buttler's place.com.

4 PRIEDAS. Žodinės istorijos respondentai.

1 iliustracija. Merė Metojer (kairėje) su seserimi Žozefina Dubriel, „Ažuolyno“ plantacijos prievaizdo name, Rudens piligriminio namų ekskursijos metu. 2019 m., I. Rapalavičiūtės nuotrauka.

2 iliustracija. Haris Džeimsas Klarkas su dukterimi. Načezas, 2019 m., I. Rapalavičiūtės nuotr.

3 iliustracija. Elvinas Šylsas (kairėje) vergų / dalininkų namelyje, kuriame užaugo. 2020 m. Nacionalinio išsaugojimo technologijos ir mokymo centro nuotr.

5 PRIEDAS. Lauko tyrimo duomenų iliustracijos.

1 iliustracija. „Gerasis tamsuolis“, suvenyras. 2019 m., I. Rapalavičiūtės nuotr.

2 iliustracija. Prudhomų giminės vyrai karinėmis uniformomis. Apačioje kairėje pusėje, foto portretas su Konfederacijos uniforma. 2019 m., I. Rapalavičiūtės nuotr.

3 iliustracija. „Ažuolyno“ plantacijos varpas, saugomas plantacijos parduotuvėje. Varpo nuotrauka su kvietimo žinute į vergovės komemoracinį renginį. NPS nuotr.

The Oakland Plantation bell will ring again to mark the 400th anniversary of the arrival of the first Africans to English-occupied North America NPS

4 iliustracija. CARI kultūrinių išteklių saugyklos artefaktas – įdagas. 2016 m., NPS archyvo nuotr.

6 PRIEDAS. Žodinės istorijos interviu klausimynas ir transkripcijos.

Žodinės istorijos interviu pirminis klausimynas:

- What is your name & how old are you?
- What is your date of birth?
- Are you married, do you have children?
- What are your parents names /birth dates?
- How many siblings do you have? What are their names?
- Do you remember your granparents or great grantparents? What were thei're names?
- What stories would your ancestors tell? Would they talk about their lives on the plantation?
What were they, could you share?
- Would your family (anyone from your family) talk about Civil war experiences consequences?
- What was your parents/grandparents job on the plantation?
- Have you heard any stories growing up about branders being used on people, or them being whippen?

- Are you religious? Have you heard of Vudu, what do you know about it, what stories could you share?
- What's your relation with nature, do you enjoy spending time outside?
- How did your parents / relatives call people who lived on plantation, what were the cabins called?
- What was their relation to the Big House family?
- What is your race, what is your grandparents race?
- Have you ever felt belittled for who you are?
- In your opinion, what do you think it means to be a certain race?

- Where did you go to school? How old were you when you started school?
- How many children were in your class? Was the school segregated?
- What subjects did you learn, which were your favorite ones?
- Did you have any history classes, what stories do you remember learning in history classes?
What surprised you most about the past?
- What was taught about slavery subject? How was it told?
- What does being an american mean to you?

- How do you think civil war affected this country, your ancestors, do you remember learning about it in school?
- Was there a black power movement in Natchitoches (surrounding areas)? Was there any black panthers?
- Do you recall the sound of the plantation bell? How did it sound? what did it mean to you?
- Were you a part of civil rights movement? Do you feel there was a space for you to be involved in it?
- What makes you proud mostly? (As a citizen of this country)
- Could you talk about what does it mean for you to be a part of Fall tour of homes? How do you feel about being on the plantation ground?
- What changes would you like to see happen in this country?

Žodinės istorijos interviu su Mary Metoyer (1).

Date of Birth: November 5, 1933.

Conducted: October 15, 2019. Cleutierville, LA.

Transcribed: August, 2020.

By Indrė Rapalavičiūtė

Indre Rapalaviciute (I.R.) – So today is October 15th, 2019. And I am doing oral history interview, my name is Indre Rapalaviciute. And what is your name and how old are you?

Mary Metoyer(M.M.) – I am Mary Sue Metoyer, I am 85. I will be 86 in November, November 5th.

I.R. – Happy early birthday.

M.M. – Yes...

I.R. – What is your birth date?

M.M. – November 5, 1933.

I.R. – 1933...

M.M. – 33, yah.

I.R. – Amazing. Are you married?

M.M. – Yes I am.

I.R. – Do you have children?

M.M. – I have two girls.

I.R. – Two girls, ok. And what are your parent's names and birth dates?

M.M. – Ok. My father was agh... Leo Metoyer, Leo Luis Metoyer, I'm sorry. And his birthday was July 27th, 1912. My mother – Mary Camile Metoyer. Her ba... her birthday was, agh... March 21st, 1914.

I.R. – 1914.

M.M. – Mhm.

I.R. – How many siblings do you have and what are their names?

M.M. – I have one sister – Josephine Dubriel [D U B R I E L] and my brother Leo Rainy Metoyer.

I.R. – Mhm. Do you remember your grand parents or great grandparents?

M.M. – I remember my father's father. Was Rainy Anthony Metoyer.

I.R. – Mhm...

M.M. – Oh goodness, I forgot his birthday. I have it written down somewhere, I think. And my grandmother was Marie Suzette Metoyer.

I.R. – And around what time were they born? What year?

M.M. – In the 1800, both of them. And I just saw this Saturday on their graves, [agh... on the which gone the graves] and I have forgotten what y... what year.

I.R. – What cemetery are they buried in?

M.M. – In Iberville, Saint Augustines cemetery Iberville.

I.R. – So right here. And do you remember or have you ever met your great grandparents?

M.M. – Agh... Well... let's see. Not, not my father's. I –, I– Im sure they must have been dead when we were born. I don't remember anything about their parents. But my mother's grandmother – I knew her. I just cant remember her. But her name was Clara Rock Metoyer.

I.R. – Clara...

M.M. – I have not been saying the names, but they were all Metoyer Metoyers, but she was a Rock.

I.R. – Ok. Sara?

M.M. – Pardon?

I.R. – Her name was Sara?

M.M. – Clara.

I.R. – Clara Metoyer, Metoyer [chucle] I'm bad at pronouncing that name... Uhm...Do you... I guess... so... Another question is what stories would your ancestors tell?

M.M. – Pardon me?

I.R. – What stories would your grandparents of your great grandmother tell?

M.M. – The stories they would tell?

I.R. – Yeah, would they talk about their lifes on plantation?

M.M. – ... yesss.

I.R. – And if so is there any that you could remember and share?

M.M. – Agh...I can't remember too much of what they talked about. Agh... not really no. I should. But you know, it's been so long.

I.R. – Yes of course.

M.M. – Yeah.

I.R. – Ok. Would your family, or anyone form your family talk about the experiences or consequences of Civi War?

M.M. – [Shakes her head] Not that I coul remember. No.

I.R. – Mhm. Was your parent's, grandparent's job on plantation?

4.50 minute.

M.M. – Well... Really, we didn't have a car. Ugh... My dad didn't have horse [inaudible]. He usually... When we were small my mother and my father usually went to church with some other neighbours or , or you know they'd borrow a car to go to Natchitoches or somewhere. Because he didn't have a car 'cause I think, I think it must have been around nineteen I guess around fourty, fourty five or something like... he bought a little [inaudible : model a Ford]. And what he did... And that's a good story... We picked pecans that year and K [?] came home with a car one day [chucles].

Oh you got us a car? Yeah. And then we said well, what did you do with our pecan money? We had picked 100 dollars worth pecans. – You all wanted a car? – I got the car [laughs].

I.R. – [laughs] He, He made a decision.

M.M. – Yeah.

I.R. – Right on the spot.

M.M. – He said that I got a car. But we were happy with the car. We were glad to have a car

I.R. – So picking, picking pecans was one of the works that you did?

M.M. – Yeah. Yeah. And we picked, like well. We were real small. He didn't have a crop. He had crop before his dad had a stroke. I guess im going backwards now... Here now. Cuz cuz

I.R. – That's good. That's good.

M.M. – He had a stroke in 1945. His father did.

I.R. – Mhm.

M.M. – And so my dad took over. But before that year he and my mother did have a crop.

I.R. – Mhm.

M.M. – Because I can remember my mother's sister saying that she used to take care of us when they were picking pecans.

I.R. – Mhm... and when you say crop, what kind of crop?

M.M. – Cotton.

I.R. – Pecan crop? Oh so you grew the...

M.M. – Cotton, cotton crop.

I.R. – Oh cotton crop, yes, ok ok.

M.M. – Mhmh [in confirmation]. And ugh... they did pick cotton they did have a, he did have some land of... for himself too. He did sharecropping before he took over... overseer. When my grandfather had a stroke in 1945, then... Was is forty five? Wait a minute, no, not 45 im sorry.

I.R. – No don't worry.

M.M. – Must have been 1940. Cuz my grandfather died in fourty five. So it was in 1940 he had that stroke, cuz it was five years that he had lied with that stroke he couldn't do anything. So dad took over that overseer.

I.R. – And that was in the overseers house or somewhere else?

M.M. – He, yeah we lived, we lived... He was born in that house.

I.R. – Your grandfather?

M.M. – My dad. My grandfather and grandmother I never knew how long they have been there. But my dad had a sister who was older then him.

I.R. – Mhm.

M.M. – So I asumed that she was born there too.

I.R. – Mhm...

M.M. – So you know, we never thought about asking questions like that. How long he lived there, how long... But I do know he was born there. And ugh, we were all born there, because from then to 1963 we lived in that house. Of course I, I moved out before they did, because I went to work in Natchitoches after I finished high school.

I.R. – Mhm... So since you were talking about being born in the house, I have a question. Did, did you have a midwife to come?

M.M. – Midwife, she had a midwife for all three of us. Of course she had two more boys that were born after we were born. She had one boy that lived two weeks I, two months I think. I never knew what was wrong with the boy, but I can remember they had to taken him to the doctor was something wrong with him. Those days I don't know if they knew what was wrong with the boy or not. And then after that was born dead, stillborn.

I.R. – Mhmm... Im sorry.

M.M. – So she had 5 children.

I.R. – Your mother?

M.M. – Mhm.

I.R. – Hard hard lifes ... difficult lifes back then.

M.M. – Yes. Mhm. [sad] And my grandmother cooked over at the big house.

I.R. – Mhm.

M.M. – And when she got where she couldn't cook, my mother cooked over there.

I.R. – Mhmm... So you must know a lot of good recipes?

M.M. – Yeah ha ha ha [laughs] I don't. My grandmother could cook good, my mother could too. But I kind of learned a little bit, but not too big.

10.04 minutes

I.R. – So she would be over there in the cook's cabin? Your grandmother, yeah?

M.M. – Well she didn't live over there, she lived at the... with us. We all lived together in the ugh. In the overseer's house.

I.R. – And what was happening in the cook's cabin then?

M.M. – I don't know. I don't really know.

I.R. – Hmm, I don't know why they call it cook's cabin then.

M.M. – I don't know. I don't know if at one time, maybe at one time they might have had someone living there, maybe I don't know. I know, I've been over there and they had said something about [inaudible] but I don't remember wither someone lived there or what. Because I have been over at the big house, since weve been going over there for the tours, yeah...

I.R. – Got you. Im just checking to see if its [recorder] working. Its still working. And we do have battery so that's good.

M.M. – Ok.

I.R. – So... let me see. So, I guess if you mentioned you went to high school so I want to go ahead and ask you some questions about school.

M.M. – Oh yeah.

I.R. – So I want to ask you where did you go to school?

M.M. – Well, when we were younger there was a school at the bapstist church across the river, You've seen a little St. Charles church? Further up?

I.R. – Yes, I actually did take a picture of it just the other day.

M.M. – Ok well there is a bapstist church across the river from there. Little bit further, but its across the river. And that's where we went to school when we were small.

I.R. – And you walked there?

M.M. – We walked all the way passed the church, there were these little houses to the left. And then there was a great big boat that took the students across the river. Plus the teachers that lived on the other side. That came from Natchez on this side. And they, we went across on that big boat.

I.R. – [Chucle] that's unbelievable.

M.M. – And lot of times that boat would get loose and someone would have to go all around from the other side to pick us up.

I.R. – And so there was no bridge back then?

M.M. – Bridge at Bermuda yeah, but no bridge there.

I.R. – Agh, so you walked I see.

M.M. – They had to walk across Bermuda bridge and then go way... Cuz... its further from ri... from the other side of the river then on this side to get to the church.

I.R. – Mhm...

M.M. – Mhm... and agh... So, well we did leave Oakland for li... for a few months one time but my dad came back and we went to St. Anthony's catholic school I Natchitoches. For , lets see, from January to May that year. It was in fourty seven. And then when we came back we went to school at St Mathew's high school, then, high school, elementary and high school. That's on going towards Merrows, on the other side of the river. [inaudible]

I.R. – So how old were you when you started school?

M.M. –Gee I don't know how old was I when I started school. I don't remember.

I.R. – That's good.

M.M. – But I do remember I was 21 when I finished highschool. But I missed some school and I didn't like going across that river I guess.

I.R. – Everyday...

M.M. – Yeah, ahuh.

I.R. – It was hard work for kid.

M.M. – Yeah. But I found out that a lot of my class mates were almost my age, or some was my age. I thought I was oldest finishing high school, but I didn't realize, they were about my age.

I.R. – So how many children were in the classroom? In your class?

M.M. – I don't remember, when I went to high school, we started around with 30. And we ended up with 21 I think, graduating. With some just quit school.

I.R. – Yes, so was the school segregated?

M.M. – Nope. Not segregated, then no.

I.R. – So you had children of all colors, all...

M.M. – Well us, and the darker people there, that's that's... but there were no white [inaudible], Yeah.

I.R. – Say it again...

15.00 minutes.

M.M. – I said there was no white, you know, here are here you... Well, some people say we are creole, but everybody creole that's mixed up I think. So I'm not too sure, but yeah, yeah.

I.R. – Ok, so do you remember the subjects that learned and what were your favorite ones?

M.M. – Oh my goodness, it's been so long now I've forgotten it. What I know my favorite was, agh, in high school we had agh huh... What was it now... agh, shucks... I'll never think of what what what the class was what they called it. Agh agh Oh shucks... Home ec!

I.R. – What is it?

M.M. – Home economics

I.R. – Home economics?

M.M. – Yeah, uhuh. And we did cooking...

I.R. – So you learned how to sew...

M.M. – We learned to cook and then too we had sewing, and I did a lot of sewing, you'd see me at that machine on at that place over there.

I.R. – Aha... I sew too.

M.M. – Yeah you do? I don't sew anymore I used to... yeah yeah...

I.R. – So home economics, do you remember taking any history classes?

M.M. – Yeah.

I.R. – Yeah?

M.M. – My class was kind of bad in the history. Was it history? Not was it history? I think it was history class. But we had all bad. Yeah, aghuh.

I.R. – Mhm... So one question that interests me is what stories you remember learning in history classes. Or do you remember something that stuck with you? I don't know something from American history or world history, whatever.

M.M. – Oh, Agh... I think American history most interesting to me.

I.R. – Yes? What's interesting?

M.M. – [chuckles] That's what I said that it don't come to me know. But I know it was American history, [inaudible].

I.R. – So... I guess another question would be still about the history, I would ask you what surprised you about the past? So as you were learning about the past about history, is there something that surprised you or struck you as... I don't know... Agh...

M.M. – [inaudible]... surprised me you said?

I.R. – Yeah, surprised you or...

M.M. – Something I read about or something?

I.R. – Or stuck with you?

M.M. – Stuck with me.

I.R. – Something that you weren't aware before or that changed your point of view somehow anything like that.

M.M. – Silent. mmmm... I don't know... [disappointed]. I couldn't say right now. Like I said... I ...

I.R. – No no no don't worry.

M.M. – Yeah.

I.R. – That's good. So another question is was, what was taught about slavery subject in the school?

M.M. – Lot of people ask me if my dad, you know, if he, you know, had to take care of the slaves... see that they were doing the work you know... I don't remember him doing any[inaudible]... he also worked, like doing the yards, at the big house, and doing the garden for them, taking care of the cattle and the horses, whatever. Yeah, and ugh.. I remember him plowing the fields. But I don't remember, you know, him saying that he had to see to them doing anything.

I.R. – But I guess my question is more in school did you learn anything about slavery? Agh, about history of slavery? And slaves being brought to America?

M.M. – No I can't ... They didn't have anything about slavery in school no. Ahah [negating]. No.

I.R. – Mhmm. So another question is what does being American mean to you?

M.M. – Well, like I said I'm glad to be an American, I don't know. You know I never gone anywhere, but America, I've never been out of the states, I really don't know.

I.R. – Would you call yourself American?

M.M. – Yes.

20.00 minutes (a friend who brought us coffee leaves the house).

M.M. – Did I tell you we used to pick cotton? For other people. For the other, when we, I guess when we were about twelve, thirteen something when I was about twelve or something. No before that. What I am thinking!?! When we were younger. My dad you know, they had those little flour sacks, where you got your flour in, called sack. We used those sack and went helped sharecroppers pick peca... pick cotton. Not pecan, cotton. We went pick cotton for them. And when we got older then we had the long sack to pick cotton. And pick for them, and we also pick cotton for some of the people that lived of the plantation, we would go and help them pick cotton.

I.R. – And were you paid?

M.M. – When we were about twelve or something like that, my dad did get a little crop for us because he couldn't help us, because he had all the other work to do. And agh... so we had a crop, but then my brother and sister and myself had little crop to that we would pick cotton, yeah.

I.R. – And so when you would say you were helping other people to do that to pick cotton,

M.M. – It was ok, but I didn't pick enough cotton, [inaudible] that's right, because when I finished high school, dad still had a little crop there. But he said, you go, go to Natchitoches get a job, because you don't pick enough cotton to do no good. I just couldn't pick it, the harder I tried the less I picked like I said.

I.R. – Well, well I guess I wonder if that would be a sort of making money, a way of making money.

M.M. – Making money, yeah.

I.R. – Not. Because in my country we can go in the village. I don't know about today, but earlier if, if one neighbor would be I don't know, agh, cutting hay for example you would call all the neighbours and they would help. Not not necessarily for money.

M.M. – Yes aha, yes.

I.R. – So that's why im asking.

M.M. – Yeah. Back then they need somebody to help pick cotton, so we would go and help them. Yeah, cuz we didn't have a crop of our own so we would go and help them. And you know, we would get paid so much a pound for the cotton. Yeah. That's what my sister in law asked: „ well how did you all get paid when yall picking that cotton in that flour sack?“ I said, well the man weighted our cotton and he kept it up until the end of the week and then he paid so much for that all we picked that week. Mhm, yeah.

I.R. – So you had, were you weighting it yourself? Can you weight it yourself? You knew how much cotton you picked? Or you always relied?

M.M. – The guy that had the crop weighted the cotton. Yeah.

I.R. – But you didn't keep track of how much...

M.M. – No. No we didn't keep track of it. Well I guess after we got older how much we picked because they would tell you, You know, they would weight and say you picked so many pounds.

I.R. – Mhm, right.

M.M. – But agh, when we were smaller we didn't know how much we were picking.

I.R. – No of course not, not that cared either about the numbers too much, I wouldn't. Ok so... Ok I think I already asked about Civil War. Ok Was there a black power movement in Natchitoches or surrounding areas that you remember hearing about?

M.M. – I don't remember...

I.R. – Or black panthers?

M.M. – Not that I know of.

I.R. – No?

M.M. – I don't think so, unless I've forgotten. Yeah, but I don't think so. I've heard about that. But I don't think.

I.R. – What did you hear?

M.M. – I just heard people talk about Black Panthers, I don't know what they did agh, I guess they were fighting with other people or what? I don't know.

I.R. – Well what from I heard that they were not fighting, they were just defending...

25.00 minutes

M.M. –Defending

I.R. – ... their own selves.

M.M. – Right, that's right yeah.

I.R. – That's what I heard about it, I saw a beautiful documentary about it few years ago, but I didn't gather that they were aggressive. But they were taking their stance as as as what was their right...

M.M. – What was their right, yeah.

I.R. – Yeah. So you said you remembered people talking about it?

M.M. – Yeah, I can kind of remember...

I.R. – Recently or before?

M.M. – Before that's why I don't remember. [chuckles]

I.R. – Aha, long time ago.

M.M. – Yeah, yeah.

I.R. –Mhm. Good so, another question about plantation, do you remember a plantation bell? The bell?

M.M. – The bell? Yeah. Yes, yes mhm. Oh yeah.

I.R. – Can you tell me about it?

M.M. – I can well... let's see. I knew the bell rang at 12 o'clock, but I think it rang in the morning too. I think it did.

I.R. – How did it sound?

M.M. – Well I guess that was the only bell I heard so [inaudible].

I.R. – And what did it mean?

M.M. – I think it meant for as long as I can remember it meant that the, the workers I guess at 12 o'clock they could go for lunch. Yeah, and in the morning probably time for them to get to work get and do whatever they had to do. That's what I've seen (saying?), but I can remember the bell.

I.R. – I've, I heard it once in the park, they had a commemoration for the 400 year anniversary since the first slaves were brought to United States, and that took place in August, this year. But Dustin (Fuqua) tells us, told us that it was used as a clock. But I'm more curious wither it lingered in your memory as a sound that meant...

M.M. – The sound yeah, I can hear, like I can hear it, yeah. Mhm, yeah.

I.R. – Ok so another set of questions. Are you religious?

M.M. – Yes.

I.R. – Are you christian?

M.M. – Yes, I go to catholic church.

I.R. – I was raised in catholic church too. So then, have you heard of voodoo?

M.M. –Voodoo? Oh yes (lively), because they talk about it all the time, well, they- old people used to talk about it. And they would say that somebody would hurt them or something, you know? Yeah, theyd say, they put voodoo on them, or something like that.

I.R. – Mhm, can you tell me more about it?

M.M. – I don't really know to much about it [chuckles]. I don't...

I.R. – What would be the examples? that someone's leg would start hurting?

M.M. – Something like that. They said that somebody put voodoo on them cuz they were mad with them or something. Or they got sick or something and they didn't know what was the problem with them, said, somebody put voodoo on them.

I.R. – Mhmm, do you think that could be true? Could it be...

M.M. – I don't know, [chuckles], no I don't know. They used to say, that theres a lot of voodoo in New Orleans. Yeah, but I don't know.

I.R. – My friend lives in Frech Quarter, or close to French Quarter and they rent the bottom floor of their house as a store. There used to be furniture store, a little fancy furniture store, and candles and things like that, but then they moved out, and now who mooved in a year ago is a voodoo shop.

M.M. – Oh Yeah?! [chuckles]

I.R. – Im telling to my friend, why? Are you ok? She says, „I don't like them“. But I guess my question is do you..., does that in any way stir your emotions negatively, or how do you view it?

30.00 minutes

M.M. – I don't know. I think somebody sometimes, but that's it... I can believe that you can hurt somebody with something like that, but I don't know. I don't know wither you can or not. They also, also had what they call fake doctors.

I.R. – faith doctors?

M.M. – Faith doctors, I think that's fortune teller, I think they say she cures people if you go to her, I don't know, in Natchitoches. But anyway, there used to be some that would rub you, if you hurtin' anywhere they would rub you, to cure you.

I.R. – To cure you. Could that be, would that be mainly women or men?

M.M. – Either, both, both. Cuz we had a teacher when we were going to the school I told you Saint Paul, Across the river from over there, one of our teachers was a faith doctors.

I.R. – And you say faith, faith or fake? With k?

M.M. – I think its faith, either faith or fate. F-a-i-t-h or f-a-t-e, im not sure.

I.R. – Yeah, Mhm, faith, so if you believe in it it would cure you.

M.M. – If you believe in it, I guess yeah. Because I remember I was hurting on my side one time and my mama, they got this old man to rub me, I guess it helped me [chuckles] some people say you gotta believe in it.

I.R. – Well yes, its true, because when they test medicine...

M.M. – Because they would be praying when they are rubbing you too, so maybe it is faith.

I.R. – Yea, because I know that in the, in the medical field, when they, agh, when they test if the medicine will work or not, they divide the people in two groups and they say, ok we will give you a pill that has no medicine in it and to the other group they give the real medicine. Just to see if people, just because sometimes just believing it helps.

M.M. – I you believe it, right. That's right.

I.R. – So that's why they have two groups, to see if, if its just believe or is it the actual medicine is working.

M.M. – Well you know my mother in law, agh... when she was going to the doctor in agh... Natchitoches I used to take her to the doctor. And the doctor told her one day, she said, you know, sometime I just got to give them sugar water. because they come to me and I don't see where anything is wrong with them, so I just give them sugar water she said [aughing].

I.R. – Instead of medicine.

M.M. – Instead of medicine. Cuz she didn't see that they needed the medicine.

I.R. – It has truth in it. Would you think that some of these faith doctors would do midwifing too?

M.M. – I don't know... Yeah, I think my teacher did, yeah, I think she did. I think she did midwifing.

I.R. – What was your teachers name, do you remember?

M.M. – Her name was Clara Turner Coleman. I think she lived to be about a hundred years old.

I.R. – She cured herself from all the diseases.

M.M. – Yeah.

I.R. – What is your relation with nature? do you enjoy spending time outside?

M.M. – I'm not much of a natur [inaudible], but I love to be outside [inaudible], but...

I.R. – If weather permits in Natchitoches?

M.M. – Yeh. Agh. I do like to be outside alright, but I'm not much of doing things outside too much, but I used to. I used to, this I was the one to keep the yard clean and all that at the house and yeah. I even had to seize high of the of the ground, I had to get of the ladder [not sure if transcribed correctly], and clean up under the house.

I.R. – Mhm... no snakes there?

35.00 minutes

M.M. – Snakes? Well no, I didn't come across any snakes. But they did have snakes, because we had those trees. Like that one across that fence that's across from the house, that's laying there... well we had two or tree of them you know in the back yard. And you know. And those chicken snakes would be there, you know, because we had chickens.

I.R. – Would they eat chicken or just the eggs?

M.M. – The eggs, they were after the eggs.

I.R. – I saw one in the Magnolia plantation.

M.M. – Oh you did?

I.R. – I was so scared, ive never seen a snake before

M.M. – [chuckles] oh you hadn't?

I.R. – And it was huge.

M.M. – Oh I saw a big one back there, few years ago I was picking pecans, further back. And I saw it going across the garden, oh Lord I was so scared I just, I just told my husband and my sister in law about it, I think it was this year. 'Bout that big snake I had seen, ugh that was scary! But they have snakes, every now and then we would see one in our yard or something. They saw one snake over there about a month or two ago, but they never did see where the snake went. My son... grandson killed one in one of those little trees out there a while back.

I.R. – To protect, to protect you.

M.M. – Im afraid of snakes. Some people say, you know, kill that snake, you know a snake is a snake.

I.R. – It was scary to me, I was running faster then I ever ran before.

M.M. – Oh yeah, I was I remember we were at Oakland I was going across they [inaudible] that little agh... bridge that come across to overseers...

I.R. – That little bridge over the ditch?

M.M. – I was right about along there somewhere and almost stepped on one. Talk about scared!

I.R. – Oh no...

M.M. – I don't know I guess I was going to the store, but I believe I turned around and went back home.

I.R. – I, I haven't seen one in Oakland.

M.M. – This year we haven't seen too many like sometimes you see a lot of snakes, like there'd be somebody killing them on the highway. We haven't seen to many this year, I don't know why. Maybe something been eating them.

I.R. – Too dry or something... I have no idea.

M.M. – I don't know.

I.R. – So if you, when you were little would you go out at night?

M.M. – At night?

I.R. – Aha.. could , can you oh sorry about that [phone ring]

M.M. – You mean going outside?

I.R. – Yeah, would you feel comfortable going outside at night?

M.M. – Well not really but, we didn't have inside bathroom in those times, so we had to go outside to the outhouse, yeah.

I.R. – What would be scary? What would scare you?

M.M. – The darkness.

I.R. – The darkness.

M.M. – I was afraid of darkness. I was afraid of the darkness, yeah. You see we didn't have electricity, we didn't have that many lights so, you had to use the flash light.

I.R. – Now I'm thinking, cuz I guess it depends, it depends on how, what stage the moon is in...

M.M. – Right and the moon sometimes is bright, sometimes is not. Sometimes is real dark.

I.R. – I don't feel comfortable going outside at night in Natchitoches, for some reason I really don't, I don't know why.

M.M. – Well, you know now, its its dangerous you don't know whats gonna happen when you go out. Especially if its dark. Even if its not dark, its always somebody shooting, everywhere, I mean.

I.R. – It used to not be that way...

M.M. – Its, its, its I don't know,

I.R. – And it used to be different?

M.M. – Yeah, it didn't used to be as bad as it is now, no. Every year it just gets worse, it seems to me like it, yeah. My husband had his, one of his moms first cousins grandson got shot by drive by shooting about two, two three months ago...

I.R. – Mhmm, im sorry, so sad. Too many guns out there...

M.M. – I don't know [dissapointed]...

I.R. – So , taking about plantation and work on the plantation that you did, how did your parents or relatives called other people who lived on plantation? So how, when calling each other what names would they use?

40.00 minutes

M.M. – Use the name the persons name, mhm. And they made us say Mister and Missis. Mister and Missis, yeah mhm. Yeah, and we played with the children.

I.R. – And let me see, and were there special names given for the cabins? Tenant cabins, or cabin is what you called it.

M.M. – Well we always said the house, I don't know. That's what we would always said

I.R. – So you would say, Misters and Misses such and such house?

M.M. – Right, right. Yeah.

I.R. – It didn't have any other name? Hut, a hut maybe?

M.M. – No.

I.R. – No, ok, im making it up. What was your parents relation, relationship to main house family? So I know you said your grandmother was a cook there. But how, how how did they relate? How did they talk with one another.

M.M. – They were real nice to us, yes, yes and ugh. They were always nice to us yeah. And I don't, I don't think they, you know I think they were nice to the sharecroppers too, as far as I know. Yeah.

I.R. – But when your parents would talk about them, would they how would they call them? Would they agh, I don't know employer status or boss or I don't know...

M.M. – No, they said Mister, well the... agh you know the one that was [inaudible], back well miss Vivian, well her dad was Mister Foncy, and his his wife was Miss Lu. That's what we called them, miss Lu and Mister Foncy. Yea. Hmh, Her name was Lucile I think, but that's what everybody called her miss Lu. Mhm.

I.R. – So, Ok, what is your race, and what is your parents, grandparents race?

M.M. – Race? That's what I said, it kind of confuses me to know what the race is, because lot of people say, youre not black, but youre not white, well. So I don't know. Some would be creole, but you know, most people around here are creoles, the way I can understand it. So... [sounds deffensive].

I.R. – No, im asking, so one of the subjects that I take right now is identity, and how people see themselves that's why I ask.. So in your opinion what do you think means to be a certain race? What do you think that is?

M.M. – Agh, I don't know, I ... its hard to explain. Yeah its hard to explain. But agh, Lots of people now, I don't know well everybody is mixed up now. Like I said.

I.R. – And so, what would your parents or grandparents call themselves? Would they call themselves creoles or...

M.M. – They'd mostly say they were French. But a lot of people would say, most people came from France, I don't know.

I.R. – Mhm, cuz you were in the French colony... Yeah, Louisiana...

Have you ever felt belittled or or discriminated for your race?

M.M. – No, not not really, not myself no. Its... never had any problem. Everything been ok with me.

I.R. – Ok, good.

45.00 Minutes

M.M. – Yeah.

I.R. – Very good. Yeah. So and then the last set of questions. So we talked a little bit about Black Panthers and so the next question is somewhat related with it. Have you been a part of Civil Rights movement?

M.M. – No.

I.R. – No? Have you heard of it?

M.M. – Ive heard of it, but ive never been a part of it. No.

I.R. – Do you know if there was this movement taking place in Natchitoches?

M.M. – Pardon me?

I.R. – Was this Civil Rights movement in Natchitoches?

M.M. – Hmm... I , I guess it was... Im not sure. But everybody I know seems to get along ok, yo know.

I.R. – Ok, so what makes you proud mostly, perhaps as a citizen of this country?

M.M. – Yes, im proud to be a citizen of this country. Yeah and proud to have a family and everybody getting along so well. And we get along, everybody get along well mostly and agh... we going to church, we going to have an affair on the second and third of November. Everybody works together, we gotta, we gotta make cornbread dressing at the hall.

I.R. – Cornbread dressing? That sounds delicious.

M.M. – You never had cornbread dressing?

I.R. – I just had cornbread.

M.M. – My sister in law take, cooked the cornbread, and then she cooks ground beef and chicken livers and gizzards and put all that together...

I.R. – I love those.

M.M. – And then mix all those together with some egg and shed crumble that bread up and mix all that up with egg and milk and then she bake it, bake it again. It's real good! You never had cornbread dressing?

I.R. – Dressing? No, no.

M.M. – [laughing] We usually had that with Turkey. And that's what were having turkey for dinner that day. So were gonna have turkeys and...

I.R. – Well we have, I had a lot of chicken liver and liza... liza... no, gizzard

M.M. – [laughing] gizzards...

I.R. – Gizzards, I don't eat lizards.[laughing]

M.M. – Haha, I say that sometimes too! [laughs]

I.R. – hahaha, gizzards...

M.M. – I say lizards sometimes too [] laughing.

I.R. – Really? We used to almost fight for the gizzard,

M.M. – Yeah,

I.R. – Because we would, my parents would kill the chicken...

M.M. – They would kill the chicke... You had chickens too? Oh...

I.R. – Yes, my parents had everything.

M.M. – We had chickens... and we had some down here a few years ago, and agh... my sister in law had them over in her yard, she had a little yard over there in the back, and lets see, I was in hospital I had... that must have been when I had pneumonia, and then I came back home, they said something ate up all the chickens and the neighbor next door, something ate her chickens. They think it was cayote. Probably, most likely, cayote, cuz you can hear them around, yeah. [inaudible].

I.R. – Mhm, I heard them in Kisache forest before.

M.M. – Yeah.

I.R. – You need one of them chicken coupes from Oakland.

M.M. – [Laughs] Yeah.

I.R. – Ok so last few questions. could you talk about what does it mean for you to be a part of Fall tour of homes? So Fall tour of homes?

M.M. – Well, I enjoy it, I enjoy talking to the people, and lot of people say well you know, I did the same thing, we had the same thing, my grandmother doing this and that just like, yeah, uhuh. And there were some people that came by and said, well you know we had cotton crops too, down in south

Louisiana. That was Sunday evening, and they talked a long time and said, but now everything is sugar cane down there, now.

I.R. – Yeah, I saw that...

M.M. – They have lots of sugar cane in fields down in south Louisiana.

50.00 minutes

I.R. – I was surprised, I just drove to New Orleans few weeks ago and I didn't recognize those plants – so big. Huge fields and fields...

M.M. – That's what they make syrup with and sugar.

I.R. – And sugar

M.M. – Yes. and sugar with syrup to .

I.R. – And all the sweets.

M.M. – Yeah.

I.R. – So who were those people? did you talk to them for a long time you said?

M.M. – Uhuh, but I forgot their names.

I.R. – Its ok, so you related a lot of the same, same stories?

M.M. – Yeah, yeah. We talked about [inaudible], but you know you'd be surprised the people that were raised on the farm, don't realise that there were so many people raised on the farm then.

I.R. – A lot of people grew up in the rural, in the in the country side.

M.M. – Yeah.

I.R. – So how do you feel? So you feel good being back on the plantation ground? makes you feel good? Makes you feel at home?

M.M. – I do, I enjoy, yeah.

I.R. – Do you go there, other then the tour?

M.M. – No... Sometimes I say I will go, when they have something going on, but I don't make it. But I wanna go, is it this weekend, or is it next weekend. They have this, agh, what is it agh like agh...

I.R. – Anniversary?

M.M. – No, its what did they say they called it? But I think they will have animals out there... different animals.

I.R. – I didn't hear about that. Maybe its after I leave.

M.M. – My daughter saw it on Facebook. And ugh, I think Cathy was telling me about it Sunday.

I.R. – Mhm.

M.M. – Yeah, my sister used to babysit Kathy and my mother did too. My mother used to babysit those children.

I.R. – The children of the house?

M.M. – You know Kathy and Sandra that were there...

I.R. – Yeah, I think so , the blond, blond lady?

M.M. – Yeah, Mhm.

I.R. – Yeah, I met her a month or two ago, there was chamber of commerce, chamber of commerce event, so I met her there. So your mom babysat her?

M.M. – Mhm and my sister did too. Yeah, it was Cathy and Sandra are twins. And then there Rene and ugh Michael, and their oldest brother passed away. He was on vacation and he passed away a few months ago.

I.R. – Oh no... that's sad...

M.M. – Yeah. And they have Viv, shes about my age. I think im a year older then her. But im not sure, because her birthday is November 4th and mine November 5th, but I don't think were the same age, I believe Im a year older then her.

I.R. – Ahah, and wiser?

M.M. – Yeah, yes...

I.R. – Well, thank you Mary for your time.

M.M. – Ok Im sorry I cant remember everything... And I go back and go back on something else.

I.R. – No, don't worry, this is, this is how memory works, mine too.

M.M. – But you didn't drink your coffee, its cold now...

Žodinės istorijos interviu su Hary James Clark (2)

Hary James Clark,

Date of Birth: February 17, 1945,

Conducted: October 22, 2019. Natchez, LA.

Transcribed: August, 2020.

By Indrė Rapalavičiūtė

Indre Rapalaviciute (I. R.): So today is October 22nd , 2019, we are in Natchez, Louisiana, United States and Im interviewing Mr. Hary James Clark. So please, on the record state your name and how old are you, first.

Hary James Clark (H. J. C.): My name is Hary James Clark, I'm 74 years old, I was born in 1945, February 17th.

I. R. – Very good, are you married?

H. J. C. – Yes.

I. R. – Do you have children?

H. J. C. – Yes, I have two daughters.

I. R. – Mhm, so now I want to ask you what are your parents' names and their birth dates.

H. J. C. – Ok, my father named was Mike Clark, he was born on March 21st, 1900.

I. R. – 1900?

H. J. C. – Mhm. And my mother was Roseta Seymore Clark, she born on 1904, June 18th.

I. R. – Mhm. So do you remember your grandparents?

H. J. C. – Yes.

I. R. – What were their names?

H. J. C. – On my mothers side, I remember them... My mother, her father was Mathew Seymore and her mother was Octavia Richard.

I. R. – Her mother?

H. J. C. – Mhm.

I. R. – So your great grandmother?

H. J. C. – Yeah, that's my mother mother

I. R. – Your mothers mother?

H. J. C. – My mothers name Roseta Seymore and her mother was Octavia Richard.

I. R. – I see and do you remember your great grandmother, was she still around when you were born?

H. J. C. – No.

I. R. – No, do you remember stories about her?

H. J. C. – All I remember her name was Leuvenia Richard.

I. R. – Leuvenia, that’s a beautiful name.

H. J. C. – And my daddy’s father was named Albert Clark and his mother was Laura Clark and she was a half Indian.

I. R. – Mhm...

H. J. C. – [Quietly] you want me to say something about her?

I. R. – Yes please share.

H. J. C. – I can tell you, you know what my daddy told me, because she died before I was born.

I. R. – Mhm.

H. J. C. – But hah, my grandfather on my daddy’s side, he was a cook on a ship traveling down Red River. And that’s where he met my grandmother in Montgomery Louisiana, that’s on the North side of the Red River. And his mother, my dady mother was named Laura Clark... and on my mothers side, her fathers was Mathew Seymore and mother was Octavia Richard. And my grandmothers mothers name was Leuvenia and I don’t remember what her father was named.

I. R. – Mhm.

H. J. C. – My father was the youngest of his mother father and my mother was the old... the second oldest of her mother and daddy.

I. R. – Did they have children apart from their union?

H. J. C. – Yeah...

I. R. – I see.

H. J. C. – Mhm, my grandmother had three boys and three girls. And her oldest son was named Ambrose Seymore.

I. R. – Ambrose?

H. J. C. – Mhm.

I. R. – I heard that name before.

H. J. C. – Yeah, but she had two children from Mathew Seymore Ambrose Seymore and my mother Roseta Seymore. And then they got divorced and my grandmother remarried a Gus Zino.

I. R. – A what?

H. J. C. – Zino.

I. R. – What is that?

H. J. C. – Gus Zino.

I. R. – Oh, Gus Zino... that’s his name...

H. J. C. – Gus Zino, mhm.

I. R. – Oh I see I see.

H. J. C. – Mhm, and then my grand...father on my momas side he remarried. Huh... another lady named Lily. And and he had huh, three boys and three girls by her.

5.00 minute

I. R. – Mhm... that's a lot of children!

H. J. C. – They were Ambrose, Willy and JC Seymore and the girls was Ale, Ann Pearl, and Willy May.

I. R. – Willy May.

H. J. C. – Mhm.

I. R. – That's a lot of uncles and aunts.

H. J. C. – Yeah... but they all dead except one.

I. R. – They what?

H. J. C. – They all passed away... except one – Willy May she lives in Houston. And we had two lived in Oakland California, Gussy Zino, and Junior Zino. And then I had one aunt who lived in Natchez was, her name was Gussy Zino too. My step grandfather had two daughters named Gussy. Gussy Bee and Gussy Lee.

I. R. – [Laughing.]

H. J. C. – That's sort of strange two named Gussy. But one was Gussy Bee other Gussy Lee. His name was Gus, so it was a while before he had any boys, so I guess he named them similar to his name Gus.

I. R. – Aha, do you know around what time the aunt or the uncle and aunt that moved to Houston and California around what time did they move from Natchez?

H. J. C. – Yes. One I California named Gussy Lee she moved from Natchez in 1939 and moved to Leesville Louisiana.

I. R. – Mhm, Louisville?

H. J. C. – Loui, Lou... Leesville Louisiana

I. R. – Leesville?

H. J. C. – Yes, Near Fort Polk... That's were Fort Polk is.

I. R. – Sorry im not familiar with all the...

H. J. C. – Fort Polk. That's the combat training area for the solders. Fort Polk.

I. R. – And that's why she moved?

H. J. C. – Yeah... and the reason...

I. R. – She was the solder?

H. J. C. – No. She, she was the young lady and she asked grandfather to give her permission to get marry she was fifteen years old. So she said, he wasn't really a bad husband, but when he got to drinking and he [inaudible] wip her. So she wanted to go back home and grandfather tels her, or stepgrandfather said „, You wanted to be grown, so you stay with your husband“ so she left and

moved to Leesville, he had an aunt down in Leesville. And then agh... she got a job in Leesville working making 50 cents a day and said he was a mean old man, that that, was working for and use a lot of racial slurs and agh... But she was working in there and it had agh... a white couple from New York. The wall was ending and they came and told her „ Why you putting up with all this, you too pretty young lady too put with all that” and said said „my husband people was rich, and my people is rich why wouldn't you come to New York with us?“. And she said „ well no, I want to go to California“ So she said she saved up bus, train fare and she cooked up some chicken and left and went to California. She said she bought a round trip ticket, she said if she'd find the job she'd stay if she didn't she'd come back. She found a job, in 1939 from a 50 cent a day to a 1.25cents per hour.

I. R. – Amazing.

H. J. C. – And she stayed for two years before she came back to visit us. And then my aunt Junior, she left and went to California with her. When she came home for vacation. And then I had an uncle his name Ambrose, he worked on the rail road and so his salary was sort of bad so people think were leaving, they were leaving the south going north, where there was, blacks was treated better and got better paying jobs. Agh, my aunt the job she was on, she was one of the first black in cinema, some white ladies, girls [inaudible] to Chicago to nursing school. And got an LAP and Licence and she worked, huh... Some that time up to.. you know that she retired and when she retired, oh she met a good husband too, cuz she divorced that other one. And she, she had like 350 000 dollars, when she retired.

10.00 minute

I. R. – Oh good, and that was which year?

H. J. C. – She retired, she passed away in a 2009. And she had been retired I imagine 15 years.

I. R. – And she retired in California, she did not come back to Natzhes?

H. J. C. – No she just come to visit.

I. R. – So when you say that blacks were treated better in California, were treated bad here?

H. J. C. – Yes, you know I don't remember a lot, cuz I'm the youngest in my family.

I. R. – But you heard stories.

H. J. C. – Oh yeah... And my second oldest brother he went out to California the year I was born 1945.

I. R. – To, to where?

H. J. C. – California, Oakland.

I. R. – In Oakland?

H. J. C. – Yeah, the year I was born. Now the reason he went up there, he was working. You know when I told you about this man, he was the senator that that had hired this man from Poland? [talked about it before the recording was started on the mention that I was from Lithuania]

I. R. – Hmh.

H. J. C. – Well he worked for them and he didn't get any money.

I. R. – The man from Poland?

H. J. C. – No he worked the man who got the man from Poland, you see the man from Poland was the refugees, the Oakies [?] And he had two or three Children when he came to Natchez, and then he had two or three more born here.

I. R. – Mhm.

H. J. C. – But agh, they were running for their lives.

I. R. – Mhm, aorund what year was that?

H. J. C. – Oh, this had to be 1950 something.

I. R. – Yeah, of course tough times back then.

H. J. C. – But, agh, my second oldest brother he had worked for this, well he wasn't a senator then he probably was a police jureman. But he didn't get no money, he get something called a white horse.

I. R. – What does that mean?

H. J. C. – A piece of paper that said you done like 10 dollars worth of work and then it was only good at his store, the man you worked for. Lets say you bought something at the store cost 2 dollars and he would take two dollars of your 10 of white horse and you got 8 dollars left.

I. R. – They call it white horse?

H. J. C. – A white horse. Its just the piece of paper for that's how much work you have done that's the amount of money you made. And it wasn't good at any other merchant store.

I. R. – Yeah.

H. J. C. – See at one times Natches had three stores.

I. R. – Mhm... One of them being Oakland store right?

H. J. C. – No.

I. R. – Oh that's not considered...

H. J. C. – Oakland is further down. That's the Prudhomme down there in Oakland, but this was old man Al Cocks. You see Al Cocks married this rich people daughter he had all this land, even this land here. My parents purchased from old man Walter Al Cocks. But it really was his wife's land cuz these [inaudible] was rich people and the daughter got so much land and the sons got so much. And so when Walter Al Cocks married this lady and so they sold this to people you know that could pay so much a year on it when you made your crops, cuz everybody raised cotton back then. These are like five acres tracks and they agh, theyd pay on it [inaudible]

I. R. – And that's still 1950?

H. J. C. – Yeah, because when we moved in this spot it was like 1951.

I. R. – How old were you then?

H. J. C. – Then? I was four or five, because I started school a year after we moved in here.

I. R. – Mhm, and where did you go to school?

H. J. C. – That up there you know when you came across the bridge... Natchez elementary.

I. R. – Mhm.

H. J. C. – But it was Natchez Junior High.

15.00 minute

I. R. – Is there still school now?

H. J. C. – No, it's the village headquarters.

H. J. C. daughter – Village headquarters.

But that's not the original school. They redone the old school in 1960. But the old school was the wooden structure.

I. R. – And and was the school segregated back then?

H. J. C. – Oh yeah.

H. J. C. daughter – It was segregated when I went there. Segregation ended when I was finishing sixth grade. When I started seventh grade that was agh... integrated.

I. R. – And what year was that?

H. J. C. daughter – Oogh, let me see, I graduated from highschool in '87

H. J. C. – That's like '75.

H. J. C. daughter – Mhm, yup.

I. R. – Well I notice that even today, if you go to schools they are still kept apart. I mean, not... by zoning more more then anything probably, but I still see that happening.

H. J. C. – Mhm.

H. J. C. daughter – Mhm, its kind of, its its segregated in Natchitoches, but if you go to private schools then you will see very few... very few blacks, because the way... its like a lottery. They only take so many blacks, because my daughter went to the NSU laboratory schools from kindergarten on to the 8th grade. So it was, every area had so many blacks allowed to go.

I. R. – Still happening. So so when you were in school what who were your teachers? Were there black teachers back then?

H. J. C. – All, all my teachers were black, and it was segregated. And the books that we got came from the white school. You know and I was told this, you can do research on this, it would take about seven years to make a book and it goes to the white school, they keeps it seven years and then it

comes to the black school, there is no place to write your name in it. And so you getting information that is not even correct anymore. And so when they integrated the white kids had the right information, but you didn't so most black kids got good memories and so we could catch up. But you know, like when they integrated [inaudible] some of them were struggling because information that we've got it is not even true anymore [stressing it].

I. R. – Yeah they changed them up. I did wanna ask you about about classes that you took and what you remember from school, but mainly if you remember what did you learn in history classes if if anything comes back to your memory.

H. J. C. – Yeah, you know you you were taught history, because history was basically still true, you know...

I. R. – Still true?

H. J. C. – Yeah, because agh, you know like you had, you know wars between Mexicans and United States, that stayed the same. That information didn't change. The information I was talking about that changed was mostly like science stuff and chemistry and things...

I. R. – Mhm, but I am curious do you remember some of the stories, like, I don't know... so you talked about Mexicans Texas history, they talk about Alamo, you remember some of that?

H. J. C. – Mhm, Yeah we would talk about Alamo. And agh... well you know like, we would talk about slavery.

I. R. – I was gonna ask you that...

H. J. C. – Yeah, And agh, [inaudible]

I. R. – How was it told? How was the slavery story told in the history books?

H. J. C. – Well it was basically told that most of them owned plantations and you had the plantation houses and agh... you had overseer that man would ride a horse with the wip.

I. R. – It was, that's how you, that's how they they told it?

H. J. C. – Mhm [affirmative]

I. R. – And what else?

H. J. C. – Agh, you know, a lot of the teachers you know, it was information passed down... My grandfather on my daddy's side, see my daddy born in nineteen hundreds, and he was the he was the youngest then all his older brothers they, you know they went way back, you see his daddy died in the 1914 and my daddy was only 14 years old. And then my next uncle my brother he was 17 years older then my daddy.

20.00 minute

I. R. – Older?

H. J. C. – Yeah, so grandmother, grandmothers planned them had a baby boy 17 years after her last child and they were like Sam Clark, Walter Clark, Solomon Clark, and you know like I say, my grandmother on my daddys side, she was half Indian, so they were some of them were light skinned and some of them they hair... like my mother told me, my grandmother her hair was all the way down to her waist.

I. R. – Mhmm.

H. J. C. – Too her daddy was a black man and her mama was, I guess her mama was she was a half Indian.

I. R. – Mhm, so to come back to the school for the moment, do you remember how Civil War was taught? do you remember agh, reading about it or...

H. J. C. – Yeah, we read about how Civil War started... It was [inaudible] Abraham Lincoln, we read a lot about Abraham Lincoln, it's a sixteenth president. And even you know George Washington first president and you know, we a read a little about the...

I. R. – About what?

H. J. C. – The british that come with Paul Revel.

I. R. – Bridges?

H. J. C. – British..

I. R. – Oh British, sorry sorry.

H. J. C. – Yeah, mhm. But mostly at Natchez you know in the first grade you know, you talk about animals, preyer [inaudible] was a dog.

H. J. C. –But mostly in Natchez you know , in the first grade we was, you know we talk about animals, agh... Perky was a dog. C Perky [inaudible] Saturday in the first grade C Perky Ron

I. R. –I don't know what that is.

H. J. C. –Perky was dog. It was a book, I think I destroyed all of that but I do remember in the first grade.

I. R. –Perky the dog?

H. J. C. –Yeah.

I. R. –I wonder if we could find it on internet.

H. J. C. –Maybe you could...

I. R. –Ha ha, I'll look for it.

H. J. C. –And then you know, and then in second grade, we had a our first grade teacher agh... I forgot her name, but she was a good person. But i remember my second grade teacher well, her name was Miss Mudrick, and lot of time if you be bad she would pop across your head with the ruler.

I. R. –Oi...

H. J. C. –But I never got hit across the head with the ruler...

I. R. –Cuz you were good.

H. J. C. –I was smart

I. R. –You were smart [laughing].

H. J. C. –Yeah and agh, she would have me reading, and agh she would tell to read and i would i close the book up and read, she would never understand how i could read that book with it closed. Cuz I always had a good memory and agh, my daddy he had me reading a bible before I even st... went to the first grade. See we didnt have no kindergarden all this, so you would learn how to read in the first grade. And one key thing if you had older brothers and sisters or your parents could read and write, the kids could read and write. And I remember here in Nathez, in the first and second grade it had parents that couldnt read and write and so they had kids that had problems reading and writing. Cuz like I was telling you, my oldest sister she was 17, years old when I born. Just like my daddy had a brother 17 years older then him. But she taught school at 17, at the church called St. Paul. Cuz they didnt have no black schools back then. And then when they start having black schools it were at the church, at the black churches. And so she she was teaching school the year I born and mom was 41 years old when she had me. And she didnt have any milk, no breast milk. So my oldest sister was teaching school so she purchased my milk for me.

I. R. –Mmhm, thats incredible.

H. J. C. – So she had taught school for years so she she wasnt very old when she retired, cuz she started at 17.

I. R. – How many siblings do you have?

H. J. C. – How many i had or how many do I have?

25.00 minute.

I. R. – Both.

H. J. C. – Well, my momma I'm the seventh so and she had three daughters

I. R. – That's my grandmother too, my grandmother had 10 children.

H. J. C. – But she had umm two died at infancy.

H. J. C. – Yup.

I. R. – Ok, so to talk a little bit more about your aghh... your family and their memories, do you remember where they, how did they end up in Louisiana?

H. J. C. – Well my mo... on my mother's side, they'd come through slavery [inaudible] Louisiana.

I. R. – Do you know where from, were were they brought?

H. J. C. – No, I only thing they told me that agh... my mother was on the ... Re... Murphy plantations...

I. R. – Murphy?

H. J. C. – Yeah... Now they got a Cherokee plantations up there,

I. R. – Cherokee plantations, mhm I've been there.

H. J. C. – There's a my grandmother, I remember they talked about that.

I. R. – What did she talk? What did she tell?

H. J. C. – She just said, you know she was raised on that plantation. But my grandmother, you know she said that my grandfather was [inaudible] on that plantation

I. R. – Was what?

H. J. C. – He was special.

I. R. – Special?

H. J. C. – They freed him special, because one of the people who owned it, had a little boy and he was on the horse, and this black man spooked the horse some kind of way and it ran off... And this little white boy hid and he never was the same. And I guess he and my step grandfather were about the same age. So he always [inaudible] to be with him. So he would come up with my step grandfather and they come grow up together, so he always had a easy childhood on the plantation.

I. R. – Mhm, cuz he was a friend.

H. J. C. daughter – That's because of his friendship.

I. R. – Mhm...

H. J. C. – He worked the garden and the flowers in the plantation and all the way until he grow old to retire. And then he agh... moved of the Murphy plantation and then he was down at beuro Fort, right, that was the Cleuters. And that's where I 'born right down there at Bermuda, it was the Cleuters plantation, and they were sharecropping then.

I. R. – Cleuters? That's the last name?

H. J. C. daughter – Yes. Theres a bunch of Cleuters, im sure you've heard... have you heard that name?

I. R. – No.

H. J. C. – Different set but these, you know they got those land grants, you know you've got money you've got land, where government gives you so much land so there is nothing that they worked for.

I. R. – And which plantations were the Cleutiers?

H. J. C. – Yeah, that's what you call them... Now they got different names...

H. J. C. daughter – Beaufort...

I. R. – Beaufort plantation?

H. J. C. – Yeah, on the right going toward Bermuda.

H. J. C. daughter – it is spelled Cloutier.

I. R. – Ok.

H. J. C. – And the next plantation next to them was the Prudhomme one, you were talking about, Oakland

I. R. – Mhm.

H. J. C. – Because one of their' granddaughters was at this thing we went to...

I. R. – Yeah, she said she was writing a book, or she wrote a book..

H. J. C. – Mhm, but where I was born, right where the Cloutiers and the Prudhomme plantations joined. You could come out of Cloutiers plantation and go round on the back towards Bermuda bridge so that's were my daddy would grind the corn.

30.00 minute

I. R. – Ok so, the Prudhommes, right now there are two, still cabins left, agh, slave cabins or tenant cabins they call it.

H. J. C. daughter– at Oakland.

I. R. – Aha, in Oakland, but so on the other side of the river there was... that's where you grew up?

H. J. C. – No, on the same side.

I. R. – On the same side?

H. J. C. – Yeah, the Prudhomme ones and the Cloutier ones they were together.

I. R. – Side by side?

H. J. C. – Paralel, right.

I. R. – I see. So how many houses were there together? including both plantations?

H. J. C. – Well, now on that part of the Coutiers there were no slave houses, there were no just sharecroppers houses. But the Prudhommes had their old houses. and they had a couple of other Cherokee...

H. J. C. daughter– Cherokee and I think Magnolia

I. R. – Oh and Magnolia has it, they had a big quarter.

H. J. C. – The Cloutiers was must have been in the and huh, later area...

I. R. – Because they were newer? they were newer houses?

H. J. C. – Yeah, agha. But they had a plantation house you know, see after slavery time used a sharecropping you were freed but you didn't have agh... excuse me... you didn't have no land, you didn't have no house, nothing. That's when they said well... You work the fields and you can have a portion of it. But you know, you always came out behind, because you got all your supplies from that store.

I. R. – And I was wondering would they rise up prices? would prices be different then...

H. J. C. – Those people... no, they did not know what no price was. And you just got all your supplies, from what my grandfather told me...

I. R. – Theyd just make sure you were behind...

H. J. C. – You always behind, every year you would come behind... And then, and then later on in life, you know, you used to making on something. Because the last year we stayed on the plantation land, just before we moved out here, that was the last year cotton made. Because they came out with synthetics.

I. R. – oh.

H. J. C. – And so cotton wasn't as valuable.

I. R. – Right,

H. J. C. – Yeah and... my...

I. R. – That is such a good point, you know, I always hear the story that the labor was no longer needed, because there were tractors and everything, but there were synthetics too, to compete.

H. J. C. – Yeah, the tractors the tractors came along because they would use mules prior to that and then the tractors came along. It speeded up the amount of cottons made.

I. R. – So you worked a little bit on the cotton fields as well?

H. J. C. – Mhmmm... Yeah, I picked some cotton.

I. R. – Yeah, how was that work?

H. J. C. – You got the sack you'd put on, and you picked it, and you put it in the sack...

I. R. – Was it difficult or easy?

H. J. C. – Yeah... There's an old saying here you need to have a weak mind and a strong back. [giggles].

I. R. – Mhmmm...

H. J. C. – That's sort of a joke, huh... yup. You see when you sharecropped, the person who owned the land they planted it, and they ploughed it. And your family chopped it you know the chopped the grass, you know and they ploughed it and fertilized it. And after the harvest made, cotton made, then your family picked it because, everybody had big families. And then when you picked it, they had gin to bail, as you picked a bail. A bail you picked like, 12 to 1400 pounds and theyd put it on the trailer and then theyd take it to the gin. The Cloutiers had their own gin, and most of those big plantations they had their own gin. So there was so much cotton, and then, they would take it to the gin and then when they gined the cotton, theyd cut the sample out. And the sample is greater then that's determined how much money you'd get for the bail of cotton. And then you pay your money that they you know they planted and all that, for you and then you get what's left.

I. R. – Mhm...

H. J. C. – And you know, most of them would come out with a little money, and they always looking to do better the next year. You know, but the last year, daddy found [not clear] he said [not clear] Cloutiers he agh, they made the same amount of bails every year. So he came back and he said...

I. R. – Same amount...

H. J. C. – ...of bails of cotton. So he told daddy well im going to sell up , and my daddy said, no id rather get it picked out for you. He said no I know youll get it picked out... And that particular year he looked at little Chevy on the front and thought that's all there was, but daddy came out with two bails of cotton, clear. So you know he already sell it up so he couldn't change it . And daddy said that was the last year that cotton done good. And he build a house out here.

35.00 minutes

I. R. – Mhmm.

H. J. C. – You see my daddy and momma [inaudible] into the woods, and they had planned out [inaudible] they call that the hills, they had 6 acres out there and they sold it and agh... My brother in California, he purchased this land here for my for my momma, because it was in her name Roseta Clark. And huh, this is like 5 acres and guess how much it costed? ... about 75 dollars.

I. R. – 75 dollars...

H. J. C. daughter – I know right [laughing].

I. R. – Ill buy you some land right now, if someone sells me for that much.

H. J. C. – Well today he bought some land and he's gonna sell an acre, no not acre, im sorry a lot for 10 000 dollars.

I. R. – If youre lucky right?

H. J. C. – So these 5 acres , 10 000 dollars for these 5 acres, and then you paid it on times. But they had to sigh a stipulation and if you decide to sell it. Get to sell it back to the previous owner.

I. R. – How strange, why? Who was the owner?

H. J. C. – Walter Hancocks.

I. R. – Same landowner.

H. J. C. daughter mhm.. so they keep it in their family.

H. J. C. – Mhm... So yeah, you had to sell it back to him. Because my daddy had a sister, she passed away [inaudible] and so she had a son he was living in Shreveport. And when she died he came and he sold it to this white man, now he was a carpaper [?] and old man Handcock took it back, cuz he didn't want no white man buying no land in here.

I. R. – Why?

H. J. C. – Because he could put up open a little store.

I. R. – Because why?

H. J. C. – He could open a store.

I. R. – Oh that's what he wanted...to make, continue making money.

H. J. C. – Yes, so he had a store as long as these people owe him, own the land it they paid what they owe, but you know you saw obligated to buy your groceries from him.

I. R. – Aha, I see I see.

H. J. C. – So, but he had all that paper they had signed that they would have to sell it back to him if they decided to sell it.

I. R. – Mhm.

H. J. C. – And his brother was the judge R. B. Williams, they were rich. So everything was really fixed where there you had certain routes to go. And when you lived on those plantations way back, huh my grandfather said that if you borrowed money, you had to borrow from the plantation owner. And the only way you could borrow something from the bank, if the plantation owner signed a statement that you could get it. That he couldn't loan it to you, you know.

H. J. C. daughter – It was all about control. Pretty much.

I. R. – Mhm...

H. J. C. daughter – It's still that way.

I. R. – It is that way.

H. J. C. – And a met a... he was named he was named Littlebottom, I don't know where he was from, bottom, Littlebottom, he fixed pianos... But he told me that you had to put that in the front of your name to let you know that you were poor. It was somewhere overseas he came from and he teaches music. See it says that there from the bottom lane,

I. R. – Bottom lane?

H. J. C. – Yeah, that's the poor lane.

I. R. – Mhmm...

H. J. C. – You see all the good land, around Cane river that's [inaudible] Oak floor, it deposits the good soil. You see cuz this is old river right over there, you see those trees over there?

I. R. – Yes, I drove by there once.

H. J. C. – It rolls around there and then it comes around here. And you know you got Cane River. And when you come cross that bridge after you cross the track, that's the Bayou of Natchez. It's a bayou.

I. R. – OK, no I was by the Bayou, not this river here.

H. J. C. – That's a river. See old river goes round and it hooks back into bayou Natchez back here.

I. R. – All these water ways its circling around all over Louisiana

H. J. C. – Nachez is Natchez is in a bowl, so when it floods,

H. J. C. daughter – It floods.

H. J. C. – It floods. It used to flood every year in March, every year it would flood in March when I was little for years. And then the climates changed, and sometimes you'd miss it for maybe 3 or 4 years, but every now and then it would floods here.

40.00 minutes

H. J. C. daughter – And it still does, not quite as often.

H. J. C. – It don't flood down on this end...

I. R. – How high does the water come up?

H. J. C. daughter – It stops right up there before ...

H. J. C. – You past the church up there?

I. R. – Yes.

H. J. C. – When you come across the bridge there is a church up there...

I. R. – Yes.

H. J. C. – As soon as you come down? Well the water comes out of Bayou and runs down this way. But it only comes up to up that curb up there...

H. J. C. daughter – Yeah, it never made this far...

I. R. – Good.

H. J. C. – Where you turned around up there... Yes I was looking at her. Where you turned around it comes almost there. But it don't come here, you see this is, this is ol' river ol' river is a higher level then Bayou Natchez. And when it retreats it goes out south and eventually it runs into red river.

I. R. – I see. So to come back, so I hear this story that... Well the way the story is presented I the museums, in the plantation museums is that the relationship between the planter family and slaves were nice... Nice, all good, sweet candy... and that's not what I understand, what I've red about slavery. Do you, can you share any stories, that perhaps you've heard from, from your parents retelling you grandparents stories about the relationship between, between planters and slaves or how were they treated?

H. J. C. – Well I think some plantations from what I've heard, some were treated better. And [inaudible, clears his throat] And a lot of times these people on the plantation, if they had a nice looking young lady, daughter when she got to a certain age, she had to go work at what they called the Big House. And that's how you come up with these people they call them mulatoes.

H. J. C. daughter – Creoles

H. J. C. – Because boss of the main boss over at plantation slept with one of those [inaudible] had his son, and they'd come out with the light skin

I. R. – Yeah, I understand that.

H. J. C. –And then, they'd keep them and then you've got all these light skins in this plantation, in that plantation house and then they'd start marrying them off together . And you know...

H. J. C. daughter – Mhm... [strongly affirming].

H. J. C. –But they, you know [inaudible] called mulatoes..

H. J. C. daughter – we call them creoles.

H. J. C. – Yeah, nobody like to talk about it... But I'll tell you the truth.

I. R. –Please do, because I have not heard, I red, I red one book its called „Incidents in slave girls life" and she talks about about the ugliness that went on against, against those women's, really young girls will.

H. J. C. –Mhm. I can tell you a story that grandmother shared with me that, her mother or even grandparents told her. That theres that young lady, she got at certain age, she was working in the fields. And ... her mother worked in the Big House. And said moma came and told her. Come up to the Big House, and go take your bath. And she never did come back work in the fields no more. So you know, what is going on?

H. J. C. daughter –you know what it means. So she got special privilege, because the the owner was taking advantage.

H. J. C. –Mhm, that that was you know one that were treated better then others.

I. R. –But then, then I'm thinking that's really so, so wrong on so many levels you know, because its really injustice to women and not just...

H. J. C. daughter– Mhm, cuz they were young

I. R. –Yeah, well

H. J. C. –Thirteen just right before they would have turned 13, cuz a lot of them started having kids.

I. R. –Really just barely getting into their teenage years.

H. J. C. daughter– Exactly.

H. J. C. –In Georgia they had a law, they could get married at 12-13 years old.

45.00 minutes

H. J. C. daughter—Mhm.

H. J. C. —Because you know why that, because you know why? They were gonna have more kids to do the farm work. In slavery times.

I. R. —Yeah.

H. J. C. daughter — They would have kids for the long long time.

I. R. —Yeah, the earlier you start the more useful it was.

H. J. C. daughter— the more they had, 20 kids. Thats a lot of babies.

H. J. C. — But a lot of it they never talk about it.

I. R. —They didn't

H. J. C. —But grandfather, you know grandmother they would tell some things that was told to them. And that was one of the stories. And so i'm sure it happened all the [inaudible] you know.

I. R. —Yes of course, cuz,

H. J. C. daughter— All over, not just here, all over Louisiana anyway

I. R. —Cuz you see people light lighter color.

H. J. C. daughter—that's how they get, yeah. That's how they were made.

I. R. —Of course there's no other way. That's really sad. And so were, were there also stories about trying to escape the situation?

H. J. C. —Not in here, not in the slavery times, but you know back in the 20's it wasn't slavery time anymore, but they were still treated just about like slavery and that's when they started migrating to the north.

I. R. —Mhm.

H. J. C. –Yeah, because I went to work at Val electrics in 1976 and it had this man, he worked in the office he's from Mississippi and he made some statement like his parents still had some slaves. And thats how he quoted it...

I. R. –Who did?

H. J. C. –I don't remember, he didn't stay there long, he worked in the office I don't know was he the engineer or what, but it was 1976, he said he was form Mississippi, and he said that he, you know, his parents had some slaves...

I. R. –His parents.

H. J. C. –Yeah. But it was, they were still living in those little huts... and they were sharecropping. And people had no protection from the law, You don't have no say so. And that's a lot of things. You know, because I can tell you incident sometime it happened to me. and agh... I was just about grown up, huh... I had, I bought me a truck, to holler hay, because you know, to the years, that these people lived on the plantation they hollered people had to [inaudible] when people started leaving the plantation they had to hire other people to holler their hay. And you could make good money, hollering hay. Cuz i think my moma build that house right over there hollering hay. But I was, I hollering hay and I had some white boys came in the little pick up truck and they were hollering some too. But I had a big truck. And huh, every load I'd stack a 110 bails on it. And we [inaudible]. When we finished, time to get paid for how many bails you got. So I turned my in, and the white boys turned in another number. But they lied. And so the man told me, he said well I can't pay you what you got here because they turned this much in. I said oh yeah, I understand what you saying, you gonna take their word over mine, I said well that's fine. I said, but I will never holler no more for you. And then he found out later that they were lying and cheetin'. But now this is his way of apologizing. He told me then this the next year he said I owe hundred bails of hay huh, for you. [Inaudible] hundred bails of hay for me he said yeah, them boys weren't telling the truth... So I guess that's his way of saying I'm sorry he was gonna give me a hundred bails of hay. So I said no, I don't want no hundred bails of hay, I said you owe me for what I hollered. I said I never lie and cheat nobody.

I. R. –Mhm he didn's stand up for justice.

H. J. C. – No, hmhmh... Now we used to go up to Natchitoches and huh, I never really got mistreated by no policemen. But after we came into any kind of conflict, huh, when the police had to come whatever the white boys say, they said well that's what they say.

I. R. –Mhm, right.

H. J. C. –And then you know we used to go to the movies [inaudible] you know you got the railroad track, that you cross, that's on there 'bout 5 miles up there to Natchitoches and that's not a long ways to walk. But we would go to the movies...

50.00 Minutes

I. R. –In Natchitoches?

H. J. C. –Yeah, on second street, you know where second street?

I. R. –Mhm.

H. J. C. – And walk back at night you know, we'd go early in the evening when the movie started and we'd be back but huh... But we had [inaudible].

I. R. –You what?

H. J. C. –We had a certain way we had to come from the movie.

I. R. –Oh certain...

H. J. C. –Mhmm, they had one [movie] on front street called the Dawn theater and one on Second street called the Cane theater. So now if you went to the Cane You had to come all the way out the Second street and come in Front [inaudible] and come in round the Old Mill road.

H. J. C. daughter – Which is Rapide Street now.

I. R. –Now.

H. J. C. –Rapide, and if you have gone to the Dawn theater you would come down front street, you couldn't come cross that bridge and come out to East or West.

I. R. –Why?

H. J. C. – Well they tell you you got to go that other way.

I. R. – No.

H. J. C. –Because you coming through the white [inaudible] and this was in like 1959.

I. R. –And that's how many extra miles for you? About 3?

H. J. C. –No it wasn't all that much, maybe... But it just the idea that you had to go a certain route.

I. R. – No of course.

H. J. C. –All the time

I. R. –In the middle of the night extra extra walking.

H. J. C. –Yeah.

I. R. –Yeah, that's sad. So this is all about the school I asked this. Ok so, I guess right around 60ies I heard that there was a statue in Natchitoches.

H. J. C. –Yeah, let me tell you about that.

I. R. –Of the gentlemen picking up his hat.

H. J. C. –Mhmm...

I. R. –Do you know anything about that statue?

H. J. C. –Yeah.

I. R. –What was the name of it?

H. J. C. daughter– The good darkey

H. J. C. –The good darkey.

I. R. –Good Dockey?

H. J. C. daughter –Good Darkey- the statue of the black man.

I. R. –Darkey.

H. J. C. –Good darkey, that's how they put it.

I. R. –And they had it written? That's how they had it written too or...?

H. J. C. –I'm not sure,

I. R. –But everyone knew.

H. J. C. –But I think its agh, I think it's down in LSU museum. It wasn't on display it was just stored. One time it was in New York I think. [inaudible] We had an old pastor he lived to be a 100 years old, and he was telling how it was when he'd come right at that church you passed up there. He said when you on Front street walking up on the side walk when some whites came walking you had to get off the sidewalk stand and tip your hat till they passed and it wasnt a lot of people like is now, and agh that was Reverened Gavin Jones told me that. You had to tip your hat untill they passed then you would go back on up and go on. And If you meet some more you had to get off the sidewalk and get of in the street and tip your hat till they passed and that was their way of brain washing you. But in those times if you didn't do it, the police would rule and they'd put you in jail or beat you up.

I. R. –Do you know, was it in your time when the statue was built?

H. J. C. –No no that statue was there when I was little, I had a newspaper and it agh, it got taken away from me, I never did get it back. It had the history of that in it...

I. R. –So then I know, I've heard on the surface the surface the story that then the statue was taken away. Can you tell me the circumstances about that?

H. J. C. –Yeah, they protested and then they moved it. They were trying to put it back up one time.

I. R. –Really?

H. J. C. daughter – This was what, 10 years?

H. J. C. –Maybe a little over 10 years. No it was over 10 years ago.

H. J. C. daughter – Maybe 15.

H. J. C. –That mister Washington man, he was trying to get it back up, and he acted like he didn't have no understanding why that was... And I had a fellow, the white fellow that I worked with, he said well I thought that was honoring you all. I said, no that wasn't honoring us, I said [giggles] you treat a man equal if you believe in the bible. All men, constitution says, all men are created equal. But huh, that didn't matter.

I. R. –No some people still are in that mindset.

55.00 Minutes

H. J. C. –And they used to have a Cafe up there, called [inaudible]...

I. R. –What was it called?

H. J. C. –Circle.

I. R. –Cycle?

H. J. C. –Circle, because it made a circle up there.

I. R. –Oh circle...

H. J. C. –Mhm... And it was black, you could get a hamburger but you had to go to the back.

I. R. – Mhm.

H. J. C. –They had seats back there but you had to go through the back to get the hamburger.

I. R. –I've been, i've been agh... watching a lot of movies, a lot of documentaries about those times and have you heard of Sister Rosetta Tharp?

H. J. C. daughter – wat's the last name?

I. R. –Tharp, T-h-a-r-p.

H. J. C. daughter– Oh Tharp, ok.

I. R. –Sister Rosetta Tharp

H. J. C. –Yeah, mhm but I don't know a lot about her...

I. R. –I just saw a documentary of her on Youtube, Its easy to find, but she was this amazing musician who inspired really all the rock and roll era, and what's his name, Chuck Bery emulated her.

H. J. C. –Yeah.

I. R. –She she inspired him. But anyway she and and of course many many of back then famous black people would, you know, would be adored for their art but still be diminished if if you go to the restaurant, you have to enter through the back.

H. J. C. –Mhm... and you couldnt, you couldnt sleep any of the hotels either, lot of them had to sleep in their cars and stuff.

I. R. –Yeah.

H. J. C. daughter– The movie Greenbook, did you see the movie Greenbook?That's the Greenbook, that had all the places that black people musicians and entertainers could stay in their travels and performance, so you can look it up its a movie.

I. R. –mmmm.

H. J. C. – But i've got another story, you know Trail way busses, they were segregated, you had to ride on the back and skip so many seats from the front that said „white only". And then you had to had like four five on this side, four five on that side. But agh, that's a lot of Rosie Park. And my momma was named Roseta, we used to ride the bus wed go see her uncle in Natchitoches, you know you ride the bus and then you catch it and ride it back to Natchez. It would stop right there. And this particular time we rode the bus and it had this black man he was sick, and it didnt have no room on those seats for the black and one of those black ladies said, uncle, won't you sit up there in one of those seats up there? And the bus driver said he better not sit up there. And that old man was sick, so I got up and let him have my seat. And huh when the bus stop came to Natchez, cuz wed go to my uncles and I had me some iron wheels cuz he was a garbage man and we would go get the wheels from uncle Ton Luis. And when we got to Nathcez, I was getting off and my momma told that bus driver [rising his voice] „We never gonna drive this bus anymore". And huh...

H. J. C. daughter– And you told me this story long time ago.

H. J. C. –And I told that bus driver and you better don't tell my momma nothing. I had that wheel. And he didn't say nothing either.

H. J. C. daughter– [laughs].

I. R. – [laughs]

H. J. C. –[laughs] and he drove on off, and we never did ride that bus no more. We paid man right up the street, paid him a dollar and ride to the town and back. He was like a Taxi Cab He take this family to Natchitoches and drop them off and then he would come back pick up another one. And take them and then pick these up and bring them back. And but we never did drive that bus no more. I mean a lot of people did not know that. And that was like 1957 or 58. And we didn't ride it anymore.

I. R. –That's good. Yeah, that's unreasonable people, in their beliefs. I never knew this is possible, because in Europe it not like that.

H. J. C. –Well and a lot of the canadians and huh we had this man but its the truth, I tell it. He lived around there and he was the [inaudible]

I. R. – A what?

H. J. C. – I don't know if that if that's italian or what. But he told me he is, one of his grandparents was canadian and one was maybe some yug or something.

1.00 hours

I. R. –Mhm.

H. J. C. –But he said they didn't believe in slavery. And you know I've known him all my life, but his son came from Shreveport one day. And so his son was telling him to tell me some different things, and thats what he told me. They were different, they treated black people different. More fairly. And than they had some more, another family they lived down there, you see Natchez is predominat black, but on the outskirts there were some whites. You had the Laches, and the Cotonolds, and the Colepepers, and the Craitons, there. But they huh... they treated people differently, and they paid more for your work. A lot of these white farmers was mad with the this special ones, I call it Mr. Cleveland. He was different, he paid more for your work. And every year he gave a big celebration for all the black people no matter how many [inaudible]. But he ended up getting killed, but they were different. And he was brother to this Cotonold, he had two brothers up here were and he owned it down there. And his sister was married to one of the Laches. And they had coal black hair, that's why I think they might have been italians. But they all had black, coal black hair, the Laches.

I. R. –Maybe agh spanish descent too? Because wasn't Spain going through here too?

H. J. C. –I don't think they was no spanish. Because they wouldn't they didn't have no land like that.

I. R. –No what ?

H. J. C. –Like the Cotonold, they weren't no spanish, they didn't have no spanish people had no land around here.

I. R. –Lane?

H. J. C. daughter– Land.

I. R. –Oh land..

H. J. C. –Pro-perty.

I. R. –Oh land land, sorry.

H. J. C. –Mhm, yeah.

I. R. –Ok, let me see... Oh I wanted to ask you so, when the statue removed, because of the protest, right, who was protesting?

H. J. C. – Certain blacks.

I. R. –Yeah?

H. J. C. –Mhm.

I. R. –Was it related to Black panthers?

H. J. C. –No. no.

I. R. –No? Was there Black panthers movement in Natchitoches?

H. J. C. – No.

I. R. –But you are familiar with that movement?

H. J. C. –Agh... yeah, but I didn't know a lot about it. Till I done some reading. And the reason I done some reading, I was working with this fellow, and huh.

I. R. –When?

H. J. C. –At about early fifties. That's when I was working...

H. J. C. daughter – It was in the 70's.

I. R. –70's.

H. J. C. –I worked there till 1976, and he you know I was talking about KooKluxKlan af huh, well what about them Black Panthers? I said I dont know anything about no Black panthers, that's out in California, and them down here. I said And if I was out ther I wouldn't be beating on no white people. On nobody. And huh, and really the Black panther wasn't really about beating nobody, they were trying to protect their people.

I. R. – They was just standing their ground.

H. J. C. –Mmmhm. I said but those KooKluxKlan riding there, they go come in front your house and hide behind the sheet, burning crosses in fron of your house.

I. R. – Was that happening here?

H. J. C. –It never hapended down here in Natches that I know off. But I know right out Natchez, Natchitoches at Campton it happened.

I. R. –In where?

H. J. C. –Campty.

I. R. –Campty?

H. J. C. – Mhm. [inaudible] and those places. You know they had huh, one of those floods huh... and this white lady she was from up there, she had a black husband and when they went up there they burned a cross, mhm... They used to have a saying that „no blacks spend the night in these places"

I. R. –Spend the night?

H. J. C. – Sleep, spend the night. You know, you could work or pass there during the day time but you can't spend no night.

I. R. –Mhm. And was someone trying? I didnt understand.

H. J. C. – No they weren't trying to do it [laughs].

I. R. –Well i'm, im im looking to understand where the conflict started.

1.05 hours

H. J. C. – These, Ku Klux Klan said no blacks will spend no night in our town.

I. R. – Aha

H. J. C. –Mhmm

I. R. – And what? how? how was that? what does it mean? I don't get it.

H. J. C. – The ku kux klan,did no no black men in thei'r town after dark.

I. R. – So that, so that they wouldn't seduce their women or...

H. J. C. –There more up that a segregation thing.

I. R. –Mhmm, its to keep ah...

H. J. C. – Well you know...

I. R. – To keep racial lines, I see...

H. J. C. –Yeah, mhmm, you know a lot ...

I. R. – So only white men would ... abuse black woman, he is allowed to, right?

H. J. C. –Yeah.

I. R. – And if...

H. J. C. – They had men to long ago, you know what I'm talking about now...

I. R. –When, 70s?

H. J. C. –This ummm, 10 years ago...

I. R. –Tell me, tell me more.

H. J. C. –Mmmm its about 10 years ago but they would prosecute it.

I. R. –Ah oh.

H. J. C. –Yeah, they would prosecute it.

I. R. – So these guys would still following KKK?

H. J. C. –Mhmm.

I. R. – It was 10 years ago?

H. J. C. –Mhmm I imagine still is

I. R. – I wonder if I could find that file in the court...

H. J. C. – You should in Natchitoches parish.

I. R. – Okay.

H. J. C. – Yeah, you find it.

I. R. – Okay.

H. J. C. – Yeah they did, they got what? 4, 5 years, I think, some don't know how to name the crime was.

I. R. – Mmm.

H. J. C. – But this is that's public records

I. R. – Mhmm

H. J. C. – Mhmm, yeah. Was talking to a white lady she has a black husband and she said they would lived in some place and they burn across in their yard and and they they send em to prison and they got funded.

I. R. – Funded?

H. J. C. – Yeah, they won the the case and got some money

I. R. – Oh okay

H. J. C. – Mhmm

I. R. – That that your friend right?

H. J. C. – No that was, this is a different case.

I. R. – Yeah yeah but, umm, would you tell me again...

H. J. C. – No, I said ahh, I was talking to a white lady,

I. R. – Yes.

H. J. C. – Couple of weeks ago.

I. R. – Oh yeah yeah a couple weeks ago

H. J. C. – They moved here, they moved here to Natchez and umm she has a black husband

I. R. – Yes.

H. J. C. – But they were living somewhere, I don't remember where she said but it's somewhere in Louisiana they burned across in their yard.

I. R. – And they neighbors yard?

H. J. C. – A cross in their yard

I. R. – A cross

H. J. C. – Yeah, the Ku Klux Klan was across, they set a cross

I. R. – Oh I'm sorry.

H. J. C. – Cross on fire.

I. R. – Aha, ahhh

H. J. C. – Yeah.

I. R. – Uyy.

H. J. C. – And that the putarian, you know that they uhh.

I. R. – A couple weeks ago?

H. J. C. – That didn't happen no couple weeks ago, no , no I talked to a lady a couple of weeks ago.

I. R. –Okay I see.

H. J. C. –And she, it happened a while, it happened a while back, you know they lived here in naches know but she was living somewhere in Louisiana but I didn't ask them the name of the place, I could ask them.

I. R. –I understand.

H. J. C. – But ahh, she said they got compensated for that and the people they, they went to prison.

I. R. –Mhmm, mhmm good.

H. J. C. – So its been a lot of progress made but the men in office know he is trying to bring all this back, Trump.

I. R. –Yeah.

H. J. C. – I dont know you want that on your tape, mm hmmm.

I. R. –oh, I want everything that you want to say.

H. J. C. –Mm mm.

I. R. –If you want to share, yeah that's this situation today.

H. J. C. –Yes, yes, thats not all white people.

I. R. – No.

H. J. C. – No that's not all, but like they said its the uneducated ones, or the main ones

I. R. –Mhmm.

H. J. C. –See if you educated you know a lot don't know what educated means, that don't been you gone to school.

I. R. –Mhmm

H. J. C. – You you don't need you read or write and be educated because you got compassion in your heart.

I. R. – Mhmm

H. J. C. – And fairness.

I. R. – And and certain culture about your.

H. J. C. –Yeah

I. R. – About your..

H. J. C. –You could have a Ph. d., and you're not educated.

I. R. –Yes.

H. J. C. – If you are prejudice.

I. R. – Yes, talking about education so what did , what school did you finish?

H. J. C. – I went to school at naches for the first to the tenth.

I. R. –Mhmm.

H. J. C. –Then i went to o central in Natchitoches my junior level and graduated from St. Mathew.

I. R. –mhmm.

1:10 hours

H. J. C. – I attend Grambling college.

I. R. –gnd what?

H. J. C. – I attended Grambling College.

I. R. –Grambling?

H. J. C. –yeah its a university now, but there is a college.

I. R. –What did you get, what specialization? or what profession?

H. J. C. – Oh ah industrial education.

I. R. – And that's real education.

H. J. C. – Yeah umhmm.

I. R. –In arts?

H. J. C. – Industrial arts.

I. R. –Ohhh.

H. J. C. – Yeah, but you know I took, electrical.

I. R. –mhmm

H. J. C. – And I took machine shop and woodwork so I can make this and mechanics and I come on top of my class.

I. R. – Very good, mhmm, yeah not so many people know how to work with their hands anymore

H. J. C. – But I thought the ah, electrical inter mechanics in the machine shop classes but not the woodwork, I make a perfect score and he gives me a B I got A's in all others and he tell me that I had to know much as the man who wrote the book, I said but the system says you, from 90 to 100 is an A, but that's how he was.

I. R. – Mhmm.

H. J. C. – Cause he want me to come and do what work at his house while I'm going to school and I wouldn't.

I. R. – Ohhh.

H. J. C. – So he get B because he didn't comply.

I. R. – Ohh oh nooo, always like that.

H. J. C. – And he was black too, we didn't have any white teachers when I was at gramler, we we had, we had like two or three white students when I was at gremlin.

I. R. – Mhmm.

H. J. C. – You know it was basically black, through the years we started getting more whites

I. R. – Mhmm.

H. J. C. – He had an al albino, hmm you know what albino is?

I. R. – Yes.

H. J. C. – Yeah.

I. R. – I look like one...

H. J. C. – Ah hahaha, not quite.

I. R. – Ha hahah.

H. J. C. – No, but you can see where at night if you were albino and your eyes the way they move.

I. R. – Mmm

H. J. C. – His mama was black as me.

I. R. – Yeah.

H. J. C. – No pigmentation.

I. R. – Yeah I've seen ah, I've seen n albino in Baltimore when I lived there.

H. J. C. – Yeah and I saw ...

I. R. – Happens.

H. J. C. – A black lady with blue eyes and she had a look of set of twin girls with blue eyes and someone would says oh that was contact lense, didn't even have contact lense in 1963.

I. R. – Yeah.

H. J. C. – Where she came from I don't know, from island somewhere.

I. R. – Mhmm.

H. J. C. – I guess some obsessive with genes and she had blue eyes

I. R. – Mhmm, we all have our own differences, own uniqueness, when you were a ah in sharecropping, your parents

H. J. C. – Mhmm

I. R. – Was there a bell, ah l a plantation bell perhaps

H. J. C. – No no no

I. R. –no

H. J. C. –No there was.

I. R. – Because I know there is one in Oakland still and they used it during the

H. J. C. –no no

I. R. – sharecropping times

H. J. C. – Well see like at said that two two niggas a bunch of brothers and each had so much land and they own little plantation and they had on genda genda cotton, but that that's a different time, we work there in your own time and your own pace you know

I. R. –mhmm

H. J. C. – They just beat you out your garden

I. R. – Yeah that's how

H. J. C. –Yeah that's what they do

I. R. – So to come back to to today I guess or today's situation not today's but how how you are how you feel, are you how would you call yourself? are you a creol are you American? who are you?

H. J. C. – I'm a black American hahaha

I. R. – Black American.

H. J. C. –mhmm, yeah.

I. R. – What does it mean?

H. J. C. –What that mean? that mean I got roots in Africa.

I. R. –Mhmm.

1:15 hours

H. J. C. – And some us probably don't have roots in Africa, some other places where, because every black didn't come from Africa, but Im pretty sure ah I got roots in Africa cause I got to ah to be over in blackness of ah, what doctor doctor dentist, I'm about to do a DNA thing.

I. R. – Oh you did it?

H. J. C. – No, I want to do it, see I got in it too

I. R. – You have what?

H. J. C. – enien ...

I. R. – enien...

H. J. C. – Indian...

I. R. – Oh indian, yes cause your grand great.

H. J. C. –Mhmm, think she was a Cherokee.

I. R. –Mhmm.

H. J. C. – I'm not a vertain, but I think she was a Cherokee.

I. R. – Do you know if any ahh, did you learn anything that is specific to either nigerian culture or or anything from the Indian side

H. J. C. –Yeah i got from the Indian side but not from the other side

I. R. –mhmm

H. J. C. –there were roots when one was sick, and I'm the youngest, they called a snake root, it was good just about anything if a cold

I. R. –snake root

H. J. C. –yeah that's what they called it you can look that up

I. R. –ah ha

H. J. C. –snake root

I. R. –ill write it down

H. J. C. –and ah they had a niece she was a couple of years older than he was but she was his niece and she would know how to find it out in them hills

I. R. –mhm

H. J. C. –and you wash it off and you put it in some whiskey

I. R. –ah ha

H. J. C. –and it taste some thing like acidity

I. R. –ah what?

H. J. C. –that's ah old remedies they used to use think you can still find it as some of the old drug stores

I. R. –mhm

H. J. C. –good for just about anything, if you take it its pretty strong if you drink some, lot of water behind it

I. R. –mhm

H. J. C. –yeah and then they had some other roots and I don't remember the name of it but it was for stomach ache and cousin Vik she was a clock too but she was the last one that knew all that

I. R. –mhm

H. J. C. –mhm, you let pass away and you don't show yourself a thing, you just lost that

I. R. –yeah of course

H. J. C. –I don't even know how to find the snake root

I. R. –mhm

H. J. C. –she was 105

I. R. –105

H. J. C. –mhm, an she had a sister who looked just like an Indian

I. R. –Indian

H. J. C. –she was Angelian, yeah Vik didn't have the hair, her hair was long when she was young but she was build just like an Indian with the pretty legs and fitted legs cabs where big

I. R. –yeah because they always walked barefooted right?

H. J. C. –um hhm, yeah, but she would dry fish

I. R. –mhmm

H. J. C. –you know catch the fish clean it and put it in on the thing and then smoke it put salt on it and then she put it in them sacks and in the wintertime you cook it and the bones are gone the bones are dissolved like the fish bones

I. R. –yeah

H. J. C. –and it really taste good

I. R. –I believe you I just had some dried fish that came from icelandia iceland

H. J. C. –okay

I. R. –my friend shared with me but its dried fish and you put some butter on it and it eat as a bread really

H. J. C. –yeah because its its dry

I. R. –mhmm yeah, and thats what she said they would you know put in the water and then make soup with it

H. J. C. –soup yeah

I. R. –hydrate it again and it will be good

H. J. C. –mhmm yeah its good , yeah that what used to do it but mostly his niece she would always make it and they would ahh do chicken too

I. R. –dried

H. J. C. –dry and smoked

I. R. –smoked

H. J. C. –yeah and its preserved

I. R. –yeah we do that in my country too

H. J. C. –that had an old brother like I said he was 17 years older than dad and he didn't believe in all that modern stuff he didn't have no defreeze

I. R. –um umm

H. J. C. –he dries fish he dries chicken

I. R. –mhmm

H. J. C. –they didn't eat to much pork, pork run your blood pressure up

I. R. –mhmm

H. J. C. –so does salt

I. R. –salt and grease

H. J. C. –mhmm and another thing they used to make I just remembered they would take their high intestine then turn it inside out and then they squirt it and wash it and then they would ah

I. R. –I've done that

H. J. C. –yeah they make ahh, pack that thing and then smoked it

I. R. –smoke it?

H. J. C. –yeah what you call

1:20 hours

I. R. –we usually bake it

H. J. C. –they would smoke it then they

I. R. –did they put blood in it or?

H. J. C. –they used to put blood in it

I. R. –that's what we do

H. J. C. –they would call it blood pudding

I. R. –mhmm

H. J. C. –but they don't do that anymore

I. R. –my mom still does it

H. J. C. –really

I. R. –mhmm really good

H. J. C. –he wants to try it yeah

I. R. –I wish I could somehow transport it

H. J. C. –mhmm, it is cured or do you keep it

I. R. –no, we bake it so so if my parents would, so know I don't know if I can say this on the tape but let's say in the past in the past when they were allowed to raise their own pork pig every time we would slaughter a pig we would cook everything right?

H. J. C. –mhmm, very thing but the pink

I. R. –oh yeah ahaha, well

H. J. C. –do you know what they used the hus for that's what they would call the teeth, but I do remember a little bit making, make a tee of the hus

I. R. –really

H. J. C. –and they used the half of some of the things they didn't use was to squeak when you kill em

I. R. –really, no we didn't huff nor the hair, we would burn burn it off

H. J. C. –I think they used make glue out them hogs

I. R. –i believe you too, we would we would actually well we would make what we called ahh head cheese

H. J. C. –we do that, we bought the hog head cheese

I. R. –ah ha, you like that?

H. J. C. –yes that's good

I. R. –I know how to make that

H. J. C. –oh do you? okay write me the recipe

I. R. –well if we find, well i dont know ill come back to nacadish to visit yall and bring some goodies

H. J. C. –oh you coming back to Houston

I. R. –yeah Im going back to Houston on Friday

H. J. C. –okay well you still going to northwestern

I. R. –whats that ?

H. J. C. –you going to northwestern field?

I. R. –I dont go to northwestern

H. J. C. –ohh

I. R. –I go to university in Lithuania

H. J. C. –oh okay so you are just here

I. R. –ahaa

H. J. C. –interning, are you like an exchange student?

I. R. –yeah, no I like its, I live in Houston Texas and Im enrolled in the program in Lithuania

H. J. C. –got you

I. R. –so I call call in, well really just through the university in Lithuania

H. J. C. –oh okay

I. R. –just online

H. J. C. –okay

I. R. –umm, communication but I call in for lecture I go back there for exams

H. J. C. –oh okay, but you speak another language?

I. R. –3

H. J. C. –mhmm what are these 3

I. R. –so I speak Russian little bit of Russian, a little bit of Lithuanian and little bit of Spanish

H. J. C. –okay, Spanish is what I want to learn is Spanish

I. R. –oh you can its really similar to English

H. J. C. –it is , I just need to take the time to, they got a free course on the computer that you can take, cause i was roseta stone

I. R. –roseta stone mhmm

H. J. C. –very familiar I just got to find the time, i took french in high school, I took french but I didn't even go to class because we knew the ahh the instructor we knew her, her brother so she just passed me

I. R. –ohhh hahaha

H. J. C. –and i took french in high school but only for one ahh one semester

I. R. –mhmm

H. J. C. –and i should have been taking Spanish, yeah we had a friend that she liked and so she passed all his friends

I. R. – I see

H. J. C. –I can tell that know because Im sure she been retired, he i was at gramler

I. R. –ah hahaha, is there is there people who speak french around here still or?

H. J. C. –yeah you got a lot of those around camp rough, some of the older ones, its some broken french, they call it broken french

I. R. –broken french yeah yeah

H. J. C. –mhmm it not

I. R. –the creole french

H. J. C. –mhmm merci boqu

I. R. –merci boqu

H. J. C. –thats thank you

I. R.- yeah I know that, believe me, or not

H. J. C. –wi

I. R. –okay so one question ah a little bit ahh related to religion or religious practices, believes I don't know

H. J. C. –mhmm

I. R. –have you heard of voodoo?

H. J. C. –mhmm I have

I. R. –what could you tell me about voodoo

H. J. C. –well I can't tell you much about it because my dad didnt even allow to discuss that because you know he believed in none, none of that kind of stuff because he wasn't, he would but I've heard about make little dolls and a replicate of you and then they do thing and then it affects you that's what I heard

I. R. –mhmm

1:25 hours

H. J. C. –but some people that lived around here used to go to New Orleans and get what they call a hane like a hane something they keep in their pocket like a mojo

I. R. –yeah

H. J. C. –and ahh that was it mostly and umm I knew them one that had money and then those people take their money cause ahh

I. R. –the people in New Orleans would take their money

H. J. C. –yeah mhmm, because they need it to take it

I. R. –for that mojo

H. J. C. –yeah, they believed in something, when I was down in New Orleans on a tour they said that it was the old voodoo woman grave

I. R. –in new Orleans?

H. J. C. –mhmm

I. R. –yeah I've been there I've seen it actually

H. J. C. –and the tour man said you know why they got a fence around it? somebody said to keep the people out, he said no to keep her in

I. R. –ohh

H. J. C. –hahaha

I. R. – That's funny.

H. J. C. – Yeah, he just making jokes.

I. R. – So why do you think your dad was so strongly ahh against it? or do you think its only bad?

H. J. C. – Yeah yeah.

I. R. –Like voodoo its only bad?

H. J. C. – Yeah he taught it was bad mhmm

I. R. – Aha

H. J. C. – And so daddy didn't believe in no superstition you know just like some of these people down here believe that a black cat run to the left in front you, you got to turn around and run him back across

I. R. –aha

H. J. C. –dad never believed that and then walking down a ladder was bad luck

I. R. – Walking over

H. J. C. – Walking under a ladder, you know like a ladder propped up on the house and you walk you go under it, you shouldn't go under you should go around

I. R. – We have similar superstitions too, about the cat about the ladder

H. J. C. – Really? well I know the ladder is no truth

I. R. – I think its

H. J. C. –and even people just like we sitting here

I. R. –aha

H. J. C. –we get up and you go that way and I go this way if you superstitious you will come back and on this side of the table with me

I. R. – Really?

H. J. C. – Don't don't...

I. R. – Don't cross.

H. J. C. – Don't split it...

I. R. – Oh yeah yeah.

H. J. C. – Yeah.

I. R. – I have that superstition.

H. J. C. – Do you? ahaha.

I. R. –I do.

H. J. C. –I don't have any they used to say, you get out of the window and don't come back in through it the witch will ride you

I. R. – Say that again.

H. J. C. –like you get out that window.

I. R. – Aha.

H. J. C. – Then come back through the door, because the witch will ride you that night, you got to go out and come back through that window, I know that's not true because I have gone out there many times and I wait for the witch and she never comes.

I. R. –ahaha

H. J. C. –ahaha

I. R. – That's not true.

H. J. C. – Yeah I don't believe it either I'm not superstitious I get that from my daddy side, I just um um, but I have friends. I believe in the bible

I. R. – Mhmm.

H. J. C. – And I believe there is a god

I. R. – Mhmm.

H. J. C. – And the son Jesus and I former believe that and somebody might tell me to prove it and ah well maybe I can't prove it to them but I believe in it anyway but I know its real.

I. R. – Mhmm you feel it.

H. J. C. – Sometimes I experienced.

I. R. –Mhmm.

H. J. C. – Yeah.

I. R. –Well thank you so much.

H. J. C. –You're welcome.

I. R. – I will turn this off.

Žodinės istorijos interviu su Betty Robinson Shields ir Elvin Shields (3)

Betty Robinson Shields,

Date of Birth: December 4, 1949.

Elvin Shields,

Date of Birth: December 6, 1948.

Conducted: October 23, 2019. Natchitoches, LA.

Transcribed: August, 2020.

By Indrė Rapalavičiūtė

Indre Rapalaviciute (I.R.) – So today is October 23, 2019. And please introduce yourselves. Can we start with Betty?

Betty Robinson Shields (B. R. S.) – I'm Betty Shields.

Elvin Shields (E. S.) – Elvin Shields.

I. R. – And Betty what is your maiden name?

B. R. S. – Robinson.

I. R. – And what is your birth date?

B. R. S. – December 4th, 1949.

E. S. – And mine is December 6th, 1948.

I. R. – Very good. So, do you have children?

B. R. S. – Yes.

I. R. – How many?

B. R. S. – Two.

I. R. – And how old are they?

B. R. S. – 47 and 43.

I. R. – So now we will, I will ask you what are your parents names and birth dates.

B. R. S. – Edgar Robinson, February 22, 1904 and Rosena Bob Robinson January 20th, 1907.

E. S. – And my mother's Elma Taylor agh, June 15th, 1915 and my father is Valory Shields agh, he was born agh January 12, 1909. And all of Bermuda Louisiana, Natchitoches parish. All of us.

I. R. – Including Betty?

B. R. S. – Yes.

I. R. – So how many siblings do you have and what are their names?

B. R. S. – Living?

I. R. – Ones who passed as well.

B. R. S. – We have agh, 16. Have a 16 of us. And there are 3 currently living. And I'm the youngest. And hugh my youngest sister, youngest sister, just one above me, she's still living. And I have one older brother living. And that's all I care to share about those.

I. R. – Sounds good, and Mr. Elvin?

E. S. – We had 11 and we have 5 left, but we had 6 girls and 5 boys. And two boys left and 3 girls left of the 11. And they're scattered around.

I. R. – And you are the youngest?

E. S. – I'm in the middle, I'm in the middle. Yeah, I would be a middle child.

I. R. – Me too. Ok do you remember your grandparents? Or great grandparents? And what were they're names?

B. R. S. – My grandfather's name was agh Joseph Robinson. And I don't really remember him well, he passed when I was about 3 years old, in 1952 I believe and he lived with us briefly before he passed, so that's why I kind of vaguely remember him being in the house but not really, I don't have a big, big memory of him. That's on my dad's side and my agh, mothers, my dad's mother passed years before that, before I was born. So I don't remember her. Her name was Elen Gistan Robinson. On my mothers side my grandmothers name was June Claiborne, and Agh she married my grandfather Cornelius Bob, So that was my , my mother's father, Cornelius Bob and her mom's name was June Claiborne Bob.

5.00 minutes

I. R. – Thank you

B. R. S. – And if you are looking for great grandparents, Ok, I think while you were at Oakland you probably heard a name that came up, or maybe it narrows somewhere down there Clement Claiborne, that would have been my great grandfather, my grandmother June's Father. Of course I didn't know him because he passed years before I born. But he was the one who lived at Mariels for many years and was a basket maker down there. And they have pictures of him in many of the a publications down there at Mariels. And I believe he lived at Oakland briefly. Because they did do some research on that.

E. S. – Yeah, he did live in Oakland briefly and he did baskets there also.

I. R. – Clement?

B. R. S. – Clement Claiborne.

I. R. – And you spend some time with your grandmother?

B. R. S. – I briefly remember her. Just vaguely, agh, because she passed away when I was maybe 5 or 6 years old. So i don't remember her that well either.

E. S. – I don't remember any of my grandparent's , I was way down in the order I have my oldest sibling who's older than me, is like 25 years older than me. And my grandparents were dead long before I showed up on all sides, but agh, the on my mother's side It was Daniel Zino, which is also Bermuda that was my grandfather, Daniel Zino. And he passed and my, and that was my great grandfather, Daniel Zino. His daughter agh,... Patsy Zino, was my grandmother. I never even met her. They were al dy... dead before I was born. Plantation life that wasn't a long life cuz they were all sharecroppers. And on my father's side shoo, yes, they all died of, because he agh, was older than my mother. And his folks were the Shieldses and his father was Columbus Shields. But they were all dead before I was even born. And that was the life of sharecroppers. If they lived to 60, they were doing pretty good. But during the sharecropping era they didn't last very long. And agh... because it's hard work, exposure, you know. You're exposed to the elements there. In these little rickidy places, where they lived and the kind of work they did, so if someone was sharecropping, they lived till 65, that was many years. That was, that was old, considered old. But agh, depends on the work they've done And they had the ones who worked in the Big House, that was an easy life. Well it wasn't easy, but it was better than in the fields, so that is the difference of the people you will find who grew up on the plantation. What kind of jobs did your family do? But if you're strictly sharecropper, then of course you didn't have such a long life.

10.00 minutes.

I. R. – So, when talking about your parents and your grandparents do you remember stories that they shared about their past, their plantation life or social relationships with neighbors or landowners or, perhaps the stories of grandparent were passed to your parents and you heard it from your parents. If you want to comment on that.

B. R. S. – Yes. Agh, yes, of course ahm... we were told many stories some of them I remember some of them I'm sure I was told and I forgot. But ahm, I do remember sitting on the porch of the old agh, slave, or tenant homes and in the evenings we would sit out like during the ah, the summer months especially, and agh we would look at the stars at night. That's something that you know was passed on from generation to generation. My parents told me that they always did that when they were young. And they would find the big dipper and the little dipper and all that. So back then you know you could see the stars very clearly, we didn't have the smog and stuff that we have now. Agh, you can barely see stars in the sky. So it was much much clearer and that was entertainment for us rather than watching TV, like you know, kids do now. And playing on the cell phones iPhones and stuff , that's what we did. It was family time in the evenings.

I. R. –With the family? The whole family?

B. R. S. –The whole family would sit on the porch and the children especially enjoyed it so much because we were you know, having fun finding those, the big dipper and the little dipper and see could find it first, and it was like a game for us. So that was that was fun that's one of my early memories. And agh, most enjoyable memories I have, a childhood memories that I have, So.

I. R. –And do you know if your grandparents taught that to your parents or your parents did it on their own?

B. R. S. –I'm sure my grandparents also did it, and that's where my parent's got it from, because they said you know, they always did that when they were young, also. Sitting on the porch. It was just the thing that people did on the the plantations. We didn't have air conditioning, of course. So we would get out those hot houses.

E. S. –No electricity, no running water.

B. R. S. –Right. We would get out of those hot houses to sit on the porch and and feel the cool breezes at night. Before to go to bed you know. After we did homework of course, after we came from school that was a thing. A must in our household. Cuz my dad always stressed education. He knew that he was not able to go to school, he was a self taught person. And he did learn to read and write and I remember him reading newspapers and reading the bible. He taught himself how to do all of this and that was passed down, also the reading part, I believe learning and stuff I believe was passed on from ah his dad. He told me that his dad used to teach others in the neighborhood, agh, the community. And I believe his dad probably was may have been self taught also. Somehow he learned to read and write and so he passed some of that on to my dad and agh. My dad instilled in all of us there were 16 of us but we all learned to read and write very well. We went to school , but of course my older siblings did not go to school as often as I did, because I was the youngest child. They had to work in the fields a lot more then I did. But agh, I had the privileged and agh I'm really thankful that I did have that privilege of having him as my dad. And having him teach me he taught me how to read and write before I started school elementary school. And I went straight through elementary high school honor student, graduated salutatorian of my high school when I went to college and also honor student.

15.00 minutes

E. S. –Anything else?

B. R. S. – [Laughs] You got me started so...

I. R. – Well the reason I ask about the stars, cuz me and my friend would love doing that at nights we would go to look at the stars, but for us it an escape from parents it wasn't the whole family, that's why I was so surprised that you did that with your parents that's beautiful.

B. R. S. –Yes, that was, very nice thing to do. You know with the whole family. We enjoyed it very much.

E. S. –Well it's basically the same thing you on the plantation you you isolated into one family. I mean there are other lives near by, but after dinner, at night you know you sit out on these porches and you would tell fables Briar Rabbit stories of Briar Rabbit those type fables and everybody would get to tell one. And you picked it up from older brothers and sisters.

I. R. –What do you mean by tale, tale one?

E. S. –The fables like Briar Rabbit... You haven't haven't heard a Briar Rabbit fables?

I. R. –I've heard of it, I'm a little bit familiar with it.

E. S. –Well it was about, the Briar Rabbit fables is that Briar Rabbit was always lazy he was always schemin' to let somebody else work and he takes the benefit.

I. R. –Aha.

E. S. –So finally one day they got sick and tired you know it was time come to dig a new well and then all the other animals got together and it was digging and they said Briar Rabbit are you gonna dig? No no I'm not gonna dig, I don't need any water so they all got together they dug well and and every morning they come in and they see tracks where Briar Rabbit waited till night to come get his water out of that well. So they put a tar baby, they took a tar and they made it in image of a person and he was sittin' on the top of the well , so Briar Rabbit walks up to the tar, cuz he coming to steel the water. So he walks up to the well and go who are you? What are you doing here? And of course the tar baby you know, had a hat and you know, couldn't talk. So Briar Rabbit said If you don't say who you are I'm gonna give you one across the chin. So nothing happened, so Briar Rabbit gave him one across the chin, his fist stuck to the tar and he said if you don't turn my arm loose, imma give you another one and he gave him another one. And of course then he kicked him so the next morning all

the animals came in and they saw Briar Rabbit, his two feet and his hands stuck to the tar baby. So they found out who was stealing the water. But it was always about Briar Rabbit, he was always scheming ways.

I. R. –Do you know where did that come from?

E. S. –Those are fables coming of one plantation leaving to the other. Now that started down in further south on the plantation, the Briar Rabbit fables. And as slave would move from one plantation to the other they would bring them. And that was a whole lots of fables about Briar Rabbit and...

I. R. –But it was, to make it clear... It wasn't told in the white community?

E. S. –It was something in the black community.

I. R. –Yes, cuz the Briar Rabbit is the impersonation of the white person, right?

E. S. –[laughs] No, not really.

I. R. –Well I hope, if they don't do any work, they should be laughed at...

B. R. S. –[laughs]

E. S. –[laughs] but you got to understand , back then everything was black, even brother crane he was still considered a black. Because no one, this was, of inside [snaps fingers], so no, it it was just fables. Brought up, just tones of fables about agh, and it was always animal fables. It was about animals, it was always about animals. You know.

I. R. –Well yeah, I understand that.

E. S. –No it had nothing to do with people.

I. R. –Well I hoped it did...

E. S. – Well well well you had to understand even during slavery there was some lazy people, you know. And some would figure out a way to get out of work. You know, It's like oh I'm sick or ... that was always a way to try to get out of work. But agh, you know not as easy but you could still do it.

20.00 minutes

I. R. –Yeah, it happens everywhere.

E. S. –But yeah we done that, we sit we watched the dippers we watched the falling stars and we sit there and we told everybody 'bout your day. Usually the girls got to go to school year round. Agh, and the boys agh, started school later cuz they had to get the crops in. And then everybody had to sit at night on the porch and then you would tell what happened to you today, what's your story, what. And you would all tell go around and tell what happened at school all that kind of stuff. Cuz you know that the parents they didn't get to go to school. So they wanted to know what you guys are doing. And so that was the way we kept, you had no electricity, you know, so. There was no, we had a battery powered radio but you could catch very little very little on it. So you had to communicate with each other. And that was life on the plantation.

I. R. – And so the houses that you grew up in how would you refer to those houses, how would you call it? Was there such thing as tenant cabin? That's how you called your home, or was it something else?

E. S. –Agh, no it was basically agh, a slave shack. Tenant cabin, cabins is new. And it was new by the Park Service and later on by government.

I. R. –But you yourself would call it slave shacks?

E. S. –They were actually your home. It was actually your home. No it was just your home.

I. R. –Ok.

E. S. –But it was an actual slave shack, but it was your home. You didn't it wasn't a cabin. Cabin that word came in to lessen the blow of slavery, to cleanse it a little bit. In other words you wouldn't say „ Well I have some black people working for me, they owin' slave shack number 2" They would say, „oh they in cabin number 2". That's the way to keep keep it from being as bad as it is. You know its a slav... it's the same shack that the slave had but now your family had it after slavery. Yesterday you were slave and you lived here, today you not a slave but it's basically the same thing, because you have no where else to go. But you just call it home. But it would say slave shack.

I. R. –Thank you. In your family Betty?

B. R. S. –We had the same, agh situation.

E. S. –Same yeah.

B. R. S. –We all lived in those homes, that our ancestors lived in, whom were slaves. And we never thought of them as cabins or tenant cabins or shacks or whatever.

E. S. –Just home.

B. R. S. –Those words never were mentioned, we just knew that was were we had to live. Yes.

E. S. –That's where we were living, that was home.

I. R. –Well I understand that, I was just wondering, what was your relationship to to the past of the cabin. You know did you know it, was it weighting on you or or it didn't matter at all.

B. R. S. –Personally I never thought about that, while I was growing up..

I. R. –Sure...

B. R. S. –I never thought about the the fact that my ancestors slave ancestors lived in the same shack.

I. R. –Yes. No, that's that's granted. So for onother question is about the past, is do you remember if your family shared any stories about Civil War or it's significance to your family or to your community? Or Emancipation?

B. R. S. –I do not. I don't Elvin probably. Maybe.

E. S. – No agh, all the only stories that we had was that families moving from one plantation to another plantation, you know what I mean? It's like if your on this plantation and it's bad, well then you move to another plantation. And it's basically the same thing. But back go for a back to a Civil War , the earliest I can remember conversation was about was about 35 years after the Civil War. And it was just as bad. You know, you're talking about 1900, 1910 see my mother was born 1915, her father was born 1880, stuff like that. And the conversation was is that its bad agh, it's not much different then slavery because you got the same situation. Cuz nothing changed you know, because that no, now where for you to go.

25.00 minutes

I. R. –Mhm...

E. S. –Now in about 1910, 1920, 1930 black people and family member started leaving the plantation and they started going North. And my grandfather went to California , after World War I. When he fought with a french resistant in WWI. Because he wasn't allowed to fight with the american solders because black solders weren't allowed to, you know, be in the units that combat. So he spent most of his time in a labor unit. While still wearing the uniform, still a solder but they send the black solders over to be labor. And we built, they built the roads they built they build the temporary bridges they built huh, their hospitals encampment build construction. They were the workers for the solders. And the other solders passed through going to the front, they were bringing up the rear fixing this or taking care of that. Taking care of the wounded, building make shift clinics and so, thats how he learned the construction trade. So when he came back from agh, WWI, he left and went to Oakland California. And he and his brother ...

I. R. –Still Oakland huh?

E. S. –Yeah, they started a construction company. And agh, I understand he became fairly wealthy, he built a big church, he was a preacher. Married a young woman and didn't leave me any money, but that's ok.

I. R. –Betty you wanna say something?

B. R. S. –Yeah, agh, I just thought about agh, something that I was told and you know we don't really have a whole lot of information about it. That my great grandfather, John Robinson, faught in the

Civil War, and he was on the Union side of course, so I'm not quite sure how that happened, you know that he wound up on the union side, but that's just the story.

E. S. –Well and it's, it happened because what happened is as the Union armies came down they started talking more of the south, the slaves would follow the army, as contraband. You know they would be like your contraband, So you had a choice, you can join the Union army and you can join join the Union army and you can dig ditches, you can built temporary... same thing my grandfather did in WWI. And yes, you joined hte Union army, because if, and they would put the women and children in an encampment ant they would call it a contraband camp. And then, as a union army captured more and more of southern territory. And there were so many slaves it go way [inaudible] that's how sharecropping started, then they turned around and took, went back to the plantation home and said you still have to get the cotton crop in. So were gonna manage the contract between your former slaves and you. And they would put a fair grader office in there as a contracting officer, to manage it. To make sure that the former master was living up to a contract. And it was actually a written up contract. Managed by the Union army. And agh, so to keep all these slaves from being just loose on the public, move them back to the plantation, and that's when sharecropping started. Ok? And it remained until 1970.

30.00 minutes

I. R. –So a little bit more about history. This is, this is a very ah, mhhm, precise question because I want to recall the history classes in agh, middle school, middle school or junior high, when, when whenever you were first learning history in your high school or middle school education , do you remember any of the subjects being taught. Such as Civil War, Emancipation, or or human rights anything like that?

B. R. S. – No, not really. I think it was kind of glazed over, that's my personal opinion, I remember you know, starting with the founding fathers George Washington, Abraham Lincoln.

E. S. –Yeah.

I. R. –In about witch grade was that?

B. R. S. –Well it probably been 5th, 6th, grade you know, agh, we were taught all the presidents of course, you know and we learned the emancipation proclamation and and hah, pledge of allegiance and all that stuff you know in elementary school. But as far as getting deeper into you know, into the wars, the Civil War and all that, we kinda I remember glazing over it. You know just kind of reading about the existence of the war, but not any real details.

E. S. –Yeah You were taught the Gettysburg address

B. R. S. –Yeah, stuff like that.

E. S. – We had, we had to recite it for for school, [...?]

I. R. –I'm sorry to recite what?

B. R. S. –The Gettysburg address.

E. S. –The Gettysburg address. Which was Lincoln after the battle of Gettysburg. He stood and he, we had to agh, stand and recite the Gettysburg address. But huh, the rest of mostly the Civil War, was we was in segregated schools, all black schools and that just you don't talk about.

I. R. – By white teahcers?

E. S. –No by black teachers.

I. R. –But who wrote the books were the white people.

E. S. –Well the books were giving to us. Our books were 10 years, old when we got them. But that wasn't in any school books, our books came after the white kids had used the book for 10 years, we got the books. Ok, so ...

I. R.– Outdated information.

E. S. –So but none of this, that wasn't in any of those books. Agh, yo, you had the president's and that's about all, you were told nothing about congress, agh, just basically a glaze, but it was mostly about how great George Washington was and Thomas Jefferson, but none of the real history. Of this people in it founding fathers Benjamin Franklin all that. You got that information but you didn't you didn't get any information about slavery. It was NEVER [stressed] in those books, there was nothing in these books about religion about the Quakers, about the catholics, about the different groups, you know, that was never [stressed whisper], never brought up. And it's like, I can guarantee you I can go to agh, a high school, I can go to high school history book and you won't find it there. You will be still we're still glazing over facts. In our history in this country. We , will never teach the facts. And slavery is one thing in Louisiana will never be taught. It will be glazed over and they're free now, you gotta go and be happy. And and and a few other nuances it's about it. But that's never what you talked over in school. It was never brought up.

I. R. –Ok. Hopefully, hopefully one day it'll change. I'm hoping for it.

35.00 minutes

E. S. –Well, what's happening now is kids gonna have to get interested interested and read.

I. R. –Beyond what is being...

E. S. –Beyond what's layed in front of you. But are they teaching them now, they teaching them to pass a test. That's it. And you know if it's outside the test no one cares. And there's no requiriment for them to know it. And it's a shame, because you know, because kids don't read no more then they have to read. But agh, that information is there But it means when you get, when you get it. Let's say your'e getting when you get to college, that means when you're taking history, yo have to have certain texts in you have to have other books to read and you pick it up, otherwise no ones cares. And huh,

I. R. –I see that as well.

B. R. S. –So talking about segregation times, ahm was have you ever felt belittled for who you are?

B. R. S. –Personally, no. I never let it get to me in that way. Agh, I always had confidence in myself, and believed that I was just as good as anyone else. So I never really thought along those lines. I was just to me a person, and the other people around me were, you know , the same. Agh, I never thought about who was bigger who was little, it was just people together. That's just the way I grew up thinking and that's the way I think. I know that a lot of people don't think that way. But it's agh, my personality, that's the way I am so Agh.. and some people may have thought I was lesser then they were but to me it didn't matter enough to me to even pay attention to that sort of thinking.

E. S. –Boy, they ruined you... [laughs].

B. R. S. –It probably helped me to survive.

E. S. –It- ru-i-ned - you [chuckling].

I. R. –Well it made you stronger.

B. R. S. –It really did, it made me stronger.

E. S. –Yeah [relieved after laughing]

B. R. S. –And you know, it gave me confidence in myself.

E. S. –Laughing.

I. R. –Yeah, you didn't let it get to you.

B. R. S. –Right, and I've always felt that I could do anything that anybody else could do, and that I think I proved most of that. [laughs, proudly] Agh, I went farther then agh, I would ever could ever imagine. And probably the most people would ever have imagined that I would go. Because I pushed myself, I knew I could do it , I felt I could do it, and I did it. So I look back now and I I I just you know, I think my dad would be proud especially, Because he was such a champion for education. And he felt that that was the key, and that that could have been my biggest motivation. Trying to do what I thought he wanted me to do. And I I I pleased him. Agh, He saw me go through high school. And he was very proud of what I did in high school, agh... he did not live long enough to see my entire career. But I know that he...

I. R. –You felt that

B. R. S. – I know that he's approving, wherever he is, in heaven.

E. S. –Well he haven't had any problems, he turned you over to me remember? [laughs]

B. R. S. –Absolutely [laughing].

E. S. –He he eh he, at our wedding he handed her to me. He said Ok, finish. [laughs].

B. R. S. –[laughing]

E. S. –Yeah, segregation was a through, even in the military, I mean , I saw it. And I knew what I had to do to overcome , what I had to overcome.

I. R. –How old were you, when you went, first time went to military?

E. S. –Agh... 18 years old. Yeah, I was 18 and a half years old going in the military.

I. R. –That's what year?

E.S. –1967.

40.00 minutes

I. R. –Ok.

E. S. –Yes, July 1967 I went in to the military and mixed in with a lot of people from all over. But you saw it. I saw it growing up. I understood it, I understood agh, growing up on the plantation If you were black, you had your place.

I. R. –When you said you saw it, what do you mean by it?

E. S. – Hah... discrimination.

I. R. –Ok.

E. S. –Agh, different assignments, different agh, different treatment, different opportunities, you know what I mean. It was always there and there was very little you can do about it. Even though you applied yourself, but you have to understand that people who are making the decision. Agh, when I went first year in the military the officer core, white officer core was like 85%. Even agh... we had a few senior En-cos, but the decision, people making the decision. In the military was mostly southern white guys. That was a great place for them to go to gain power and remaining in the military. Ok. so they looking at it , Ok, I'm superior to you, and and and this is your assignment, this is where you're going, and all those decisions were made that way. E. S. –Well, over the years I spent 4 years in the army, and 'bout the time I got out of the army in 1971, there was no difference. And you would see mostly blacks in these units, and mostly whites in these units. And and they were manipulated, they would manipulate assignments. And who's going to Vietnam? Like that, who's going to Vietnam, who's going to get orders to Vietnam. Depends on your jo.. Oh you got rifle in your hand , you're heading up. And and there was a lot of that going on. And it was a lot of protectionism about the national guard, blacks could not join the national guard, see?

So I saw that I went through and same thing on the job. When you get out of military. Even though, you had to be sure you, that you know that you deserved the promotion, over this that and the other , but what you're gonna do? you gonna apply yourself And I would attack a person who was like ok I see what's going on here. And I would say, you know what? I'm gonna move on. And I moved on a lot. I moved on and up. Cuz I wasn't gonna go up here. But i moved here to go up [signals with his hands, from vertical line, draws a horizontal line followed by the vertical line] moved here to go up, moved here to go up.

I. R. –So you were changing your... location, everything.

E. S. –Changing location, changing everything. If you wanted wanted to go up, you had to change everything, you could. It's like if you're... You had to leave that organization. Because they've already decided, ok you're at the level you're gonna work here. But then you take that and you move over to here. And you move here, and you move here, subtlety. And sometime you had to even leave that

location, state the town, but you did it, you just moved here, there. Now if you stayed in one place [slaps the table] you would have stayed in the same place. And and and that is the way I combated by moving from here to here, to here, to here, to here.

I. R. – That's zigzagging, traversing.

E. S. –Yeah, to, I just kept moving. And but most people stayed in one place and and they accepted [stresses] what was offered. But I I refused to do that.

I. R. –Cuz you knew you earned more.

E. S. –Yea, I needed to move on. And it, I never thought about it really, cuz, when the opportunity came up, you just applied and you moved on. So I took a lot of places.

B. R. S. –Yes, of course, I was with him. So I had to do the same thing.

45.00 minutes.

E. S. –Yeah, just leave this state go to another state go somewhere else, and just do it like that. Cuz...

I. R. –And looking for job as well?

E. S. –Yeah. She had to find the job when she got there. I would transfer and then she would find a job when she got there.

B. R. S. – And fortunately I was, agh.. you know able to agh, I was prepared.

I. R. –Yes, I imagine with the computer science.

B. R. S. –I was prepared I was prepared and I was able to agh find the kind of work that I ugh, I needed. And to move up as well.

E. S. –Yeah, and it was a better opportunity for both of us, you know.

I. R. –To me it signifies a more open society, the ones who are accepting you already, i would hope this.

B. R. S. –Yes.

E. S. –You have to you have to a a and and, now that I look back I could have stayed in one place, but the opportunities, you know, you are what you eat and you are what you do. [laughs]

B. R. S. –Well we had a chance to do a lot of different you know, things...

E. S. – ...and meet a lot of different people.

I. R. –So, let's come back to Natchitoches for a little bit longer, do you remember, I was told that there was a sculpture in the center of the city on the front street.

B. R. S. –Oh my gosh... [exclaiming]..

E. S. – Ha ha ha [bursts out laughing].

I. R. –Do you know... that sculpture?

E. S. –Yes, I knew all about it, yeah.

I. R. –Could you tell me about it?

E. S. –Yeah, it was, she didn't remember much, cuz she didn't see it.

I. R. –Wait wait, she has something to say.

B. R. S. –Well, I was just gonna say the same thing that he said, I don't really remember, the statue, the way he does.

E. S. –Cuz she did not go to town.

B. R. S. –Because my father sort of, I guess he protected me, from a lot of this... [looking for words] stuff. Agh... I call it stuff...

E. S. –[laughs]

I. R. –Yes.

B. R. S. –Because I wasn't aware that it was a a figure that was causing a lot of controversy at the time.

I. R. –Yes.

B. R. S. –Agh... I did not hear about that until I became an adult. As a child he never brought it up and he never took me near that place where the statue was, I came to town occasionally with him. But it was like, you know going to a grocery store on the other end of town, or go to the doctor on the other end of town.

I. R. –Yes.

B. R. S. –So agh, as I grew up and became an adult I that was my thinking, that he did not and agh I appreciate that, because I don't know how I would have felt. Agh.. About something like that you know. It wasn't part of my life as a child, I didn't have to deal with it. So Elvin has a different story, he came to town often so he saw the statue as a child growing up here. And so he has a different memory and a different opinion about that

E. S. –[Goggles]

I. R. –Yes. Well I'm looking forward to hear about it.

E. S. –Yeah, I was trying to find my book with the statue in it. But anyway, agh, yeah, that statue was put there long after the Civil War.

I. R. –About what time If you would guess..

E. S. –Agh, that statue, was put in...

I. R. –So first of all I've never seen the statue, and I I don't know what it is... I just heard there was a statue. Could you also describe it, so that we have it on record?

E. S. – Yeah, I have a picture of it. I'm trying to locate it now. It's it it, it created agh a storm in this town, later. But that statue stayed there from 1926 until 1974... It was just agh dehunit...agh... agh... dehumanizing a black people, who had to see that statue every day, they passed by it [looking at the bookshelves for a book].

I. R. – Mhm...

50.00 minutes

E. S. –And it was agh... I need to get somebody in here to organize my...

I. R. –Do you want me to move?

B. R. S. –Would you like me to look for you?

E. S. –Yeah, look for it It's a book done by Teal.

B. R. S. –Oh Rolando's book?

E. S. –Rolando's book.

B. R. S. –You go ahead and talk and I, I'll look for it.

E. S. –Ok, it's somewhere in here. Agh, I got so many of them. It's somewhere in here, it's a little brown book. If someone, somebody didn't borrow it. But it's in there, no it's standing on it's own on the shelf there. On the shelf with the history books. It was a statue of an old black man with his hat tipped and it was put in the center of the square of Natchitoches. It was Natchitoches first tourist attraction.

I. R. –Tourist attraction?

E. S. –Yeah, it was Natchitoches first tourist attraction. Aghhh.. let me see if I can find it.

B. R. S. –She can't hear you over there.

E. S. –No, I know she need to [inaudible] I need to organize all [inaudible, going through boxes of books].

I. R. –I have a good imagination, I can imagine it. I'm more interested in h... how, you know what it meant , you know how did it make you feel, what memories you have about it.

E. S. –I can't find it [dissapointed]

I. R. –Don't worry about it. I'm more interested in your story.

E. S. –It was it was placed there to agh.. it's an, an and and the engraving on it was it's about, this statue and the name of the statue was The good darky this is a statue in reference to our good darkies in Natchitoches parish, agh, you always, if you meet a white person coming on the side walk you step of the side walk you tip your hat until all the white people pass and then you get back on the side walk. And that was that as to keep agh, the darkies in their place, and that's what that was all about and so it was there and it was there from 1926 into 1974 when they finally took it down,

I. R. –52 years [inacurate calculation, 48 years]

E. S. –And they took it to LSU, it's at LSU agh, Rural life museum in the field in Baton Rouge.

I. R. –When you say it was tourist attraction

E. S. –Oh it was the it was the first tourist attraction to Natchitoches, white folks would come from miles around to see it. When they put it up there. It was a huge statue of an old black man tipping his hat with a writing on it, this is dedicated to our good darkies.

I. R. –And you saw it?

E. S. –Yes I saw it, every time I would go to Natchitoches I would see it. It was in the square it was in the square , if you pass that

I.R.– How did it make you feel?

E. S. –Well, it made me feel... well it didn't make me feel inferior, I saw it and I knew about what it was made to do It's like, here is a way you people are supposed to live and Natchitoches hadn't changed, I left Natchitoches in '67 and I came back to Natchitoches in 2011, and that's... the old Natchitoches hasn't changed. Same Natchitoches, it's totaly segragated in it's gonna remain that way. Because that's the thinking. You have the historic societies, who are guaranteeing that things stayed the way they are and agh, they love the daughters of the American revolution all these organiza... the sons of confederate, daughters of the confederacy. And these organizations are pushed and and and it's an honor to be part of them. And they keep that in Natchitoches. Natchitoches has not changed since 1967. Agh...

55.34 minutes

I. R. –So 1967 was about the time when Civil Right movement was coming to...

E. S. –Not in Natchitoches [facetious laughter], it was around the country but not in Natchitoches?

I. R. –There was no black power movement in Natchitoches?

E. S. –No, no, we would have been lynched simply because all the police, there were no black police officers there were no black sheriff officers all the law was all white. Agh... everything, every position in every public office was white. And it was meant for them. It was segregated. Black people couldn't even apply for the job, so if you, if you find yourself with a Phd, you didn't need... Well you sure couldn't use it in Natchitoches. So that life was here, and the people who stayed here, they worked around it. You know, you could still go in offices, public offices like county parish offices, city offices in natchitoches and found totally white, every position, because they was there and they made sure they kept it like that.

I. R. –Aparatus.

E. S. – Yeah. It never changed and and it probably never will because the people who live here, they got used to it, they worked around it. Agh... to get along, because, because that was it. It had to be up here somewhere [comment to his wife]

I. R. –So in a in a in this context, how do you view freedom? You know, the big american dream, freedom, independence, or democracy, how do you... what do you say about those concepts in that context?

E. S. –Well you see, ok. Here is a problem we have class. It's meaning where you are socioeconomically, you can basically go anywhere you want to go, live any where you wanna live... do what you want to do as long as you can afford it. But you still not accepted you will never be accepted.

I. R. –On equal terms.

E. S. –As long as you know you had to be independant, you have to be able to afford it, otherwise you only equal if you spend it equal, that's it.

I. R. –If you spending equal, right. Right.

E. S. –If you're spending equal [laughs] If you're not , YOU'RE not [equal]. And that's all over the world, that is just wither you're in NY, Washington DC or Louisiana or Texas or Oklahoma it's the

same thing, [slapping table with the hand to stress his point] if you can afford it, then yes, you're fine, but if you can't no you can't have it, and you will never have it. But the key it's education. That is the key, without it, you won't even know about it.

I. R. –Yeah, you will be living in the dark.

E. S. –You're in the dark. So without education and experiences, you got to have the experiences you in the dark, you have no clue.

1.00 minutes.

I. R. –So I'm gonna ask the same question, do you are were you around Natchitoches during, end of sixties for black power movement, Civil rights and agh, Black Panthers all of that and were you whitnensing any of that in Natchitoches.

B. R. S. –No.

E. S. –[Chucles]

I. R. –Mhm.

B. R. S. –There was no movement here in Natchitoches only thing I knew about was what I saw on Tv, a little black and white Tv that we had we would watch you know, the riots in the large cities.

I. R. –And what would you talk about it?

B. R. S. –Well you know, we all thought it was agh it was a shame that our people had to go through those things. And there was so much violence and blood shed because you know af inequality. Ahm... but I guess that's what they had to do, they did what they had to do. So agh, it's unfortunate that so many lifes had to be lost agh... yes very sad to witness that happening. I'm so grateful to the people that did what they did, like the Kind, Martin Luther King. Agh and those who were with him for what they did. And agh we all should be forever indepted to him and the movement, because they did pave the way for us to vote and do some things that we were not allowed to do, you know. They helped integrate colleges and things like that and I believe I benefited from that. And I know I did. And lot of of others, we stand on their shoulders, because they they yes they paved the way for us. But it was sad, a sad thing to see that.

I. R. –So in your youth you learned about Dr. Luther King through Tv.?

B. R. S. –Oh yes, yes.

I. R. –And what do you remember? How was the story about Dr. Luther King told on the Tv.?

B. R. S. –Well Dr. King, you know we always you know saw him marching and of course his speeches. And of course we would discuss the speeches, and especially „I have a dream speech"- it

was so powerful. We all thought he was such a powerful man. Of course we knew that he was really risking his life. That's what we all felt, it was just the feeling that, yes,

I. R. –Putting his life on the line.

B. R. S. –Yes, he was putting his life on the line for something that he believed in and yes for for all of us.

I. R. –So what does being American mean to you?

B. R. S. –Well, freedom to live where I want to live, and do what I want to do as long as it's you know, within the law and agh, of course freedom to get a good education, that's the most important thing that, you know everybody needs to to concentrate on if you ever going to accomplish the American dream. First of all you need to be prepared. And that preparation involves education or some kind of training. And that's one of the things that the schools nowadays, the high schools, I believe need to concentrate more on. Getting the kids prepared while they're in high school... When they get out of highschool I believe they should have some kind of skill, to get them started in life. Rather then, you know everybody can't go to college. It's just not possible, but they could train them, give them somethn' that they can use to get a job and you know have a better life. And that's what they did back, you know when I was in high school they were teaching things like industrial arts and home economics,

I. R. –Sewing, so that they can support themselves.

B. R. S. – yes sewing... Right. You were not gonna be rich from you know, those type jobs, but you were able to support yourself...

1.05 Minutes

I. R. – Survive... not go homeless.

B. R. S. –Absolutely, survive, survival skills

I. R. –Don't worry about it now... [asking E.S. not to look for the book]

E. S. –Well I wanted to find it, but someone obviously borrowed it.

I. R. –I'm sure I can find it online.

B. R. S. –Yes.

E. S. –Maybe I'll stop at LSU one day on the way to New Orleans. Yes It's rural Life, LSU rural life museum it stands there, the birds pooping on him. I would have liked to see him inside of the museum. The African American museum in Washington DC tried to get it, but they wouldn't let it go.

I. R. – Who wouldn't let it go?

E. S. –The LSU museum who have it now. Yeah they they tried to take it there put it in there [inaudible] it created so much headache and so much havoc about having it and so they said not, we'll just sit it out there. But I really think it needed it need to be interpreted along with all the other agh.. post slavery statues of great confederate generals and all that s... Now we are trying to fighting it, tear them down and get rid of them agh... they need to be put in the place. Not in the public. They need to be put in the place, to interpret it. What was the reason behind this? To make sure black people know they are still in bondage, they are still captured [snaps his finger, authoritatively]. Because they came 40 years after slavery if you had them doing slavery, they say yeah Ok, he was a big time general for the confederate blah blah blah, But 40 years after slavery, 50 years after slavery, you just put a statue of... Why?! But thats what that was about, during the Jim Crow years, to keep blacks slaves mentally. Keep them a slave mentally so that they never ever try to agh move beyond a station. It's a cast system. It's like you know it's like ... in British hail territories if during the British Empire if your daddy was a janitor [slaps his hand on the table decisively] You're gonna be a janitor. If your daddy was a a gardener you are a gardener you're in the cast. you cannot move out of your cast. You cannot marry...

I. R. –But this is by race.

E. S. –This is by race, to make sure that [inaudible] Now to be an American to me it's only mean one thing to me, was an opportunity. That's all. It's an opportunity.

I. R. –But do you feel that these opportunities are equal?

E. S. –Agh. No! Nothing is equal. But the opportunity for you to fight, compete, push, shove, train, educate if you have to move a thousand miles to get that opportunity, move a thousand miles, move a thousand miles to get that opportunity. Don't stay in one place and complain. Cuz, the decision has already been made we're not gonna let you have it here. But if somebody a thousand miles away say, oh come and do it here... Well, go there. And take the opportunity that's all it means agh agh agh a being an american mean nothing special.

I. R. –You have more choices...

E. S. –Yeah, but you have to be willing, and you have to have the courage to pick up and go, you know. Takes courage to go from one place to another [hits palm on the table continuously], courage. If you have the courage and the opportunity, go! But most people won't dare... They won't dare [whispers].

1.10 minutes

I. R. –Mhm...

E. S. –But I was always a wanderer, so it didn't matter to me, you know. I can move tomorrow. Don't bother me. I can ... [laughs] but I can't take her again you know.

I. R. –[Laughing at B.R.S expression of disagreement]

E. S. –Yeah I can move tomorrow, and go and stay.

I. R. –Why, why did you come back to Natchitoches?

E. S. –Do... the reason why we[stressed] came back to Natchitoches we both from here. And for fourty years we've been different places and we decided, after we retired we decided basically I decided and she agreed that... Tell you what, let's go home, we're from there.

B. R. S. –Yes.

E. S. –When we got married we spent 15 in Houston

I. R. –Houston?

E. S. –Yes, went to school in Houston, everything... 15 years in Houston when we got married...

I. R. –University of Houston?

E. S. –Yes. We started our family in Houston and we stayed there for 15 years. And in 87, 86 the oil bottom bluffed it out [?] and the town went to hell and hah... Said, what we go to Oklahoma. So we went to Oklahoma to work for the core of engineers. She came up and she went to work for the university. and we stayed there 7 years, we moved to Lafayette Louisiana, stayed there about 7 years, we left and went to Washington DC. Stayed there for 10- 11 years. and then we basicaly came back here. But the idea was is that we're going back home to Natchitoches. We had relatives here agh lot of people we knew and lot of our friends who left when we left they all were coming back one by one, two by two and they're coming back, and so you see them, and you know... but then you also see the people that never left. Well they don't want you coming back [giggles]. They're not happy with you coming back.

I. R. – Cuz their offended that you left?

E. S. –No they're offended that you came back with more knowledge and more junk, I guess, you know... You came back, you took advantage of what was out there, that wasn't here and you brought the results of that here. And they remember you when they were you were like that and now you come back and [slaps the table] you drop down in the middle of this town agh... that they've been there their entire life... Never left and you come back with the different attitude...

I. R. –I see. Point of view

E. S. –Your experiences are different and it is not something they're happy about. But...

I. R. –And you feel the same way Betty?

B. R. S. –Somewhat...

E. S. – Yeah, But they got to get over that...

I. R. –Mhm... Same same , I guess I wonder if it's agh man's thing or woman's thing, or or do you still have girlfriend who are just the same dearly as they were when you left?

E. S. –[ironic laugh]

B. R. S. – I tend to believe that they still feel the same.

E. S. –No, no... they do not...

B. R. S. –Hmmm, for the most part...

E. S. – No, no

B. R. S. – I don't [raised voice] I'm...

E. S. –It took them 5 or 6 years to get over that we were back here... [giggles]

B. R. S. –I don't really concentrate on that sort of thing...

E. S. –But I do... [chuckles].

B. R. S. –That's [inaudible] him...

E. S. – I see it all the time...

I. R. –[laughing]

B. R. S. –As I said before I'm type a person who ... I I don't think about things like that what other people really believe or think about me...

E. S. –[bursts out laughing]

B. R. S. –Because I know who I am and I'm comfortable with who I am and I try to make people comfortable around me, so agh.

E. S. –She's very good at that...

B. R. S. –And we can all get along.

E. S. –She's good at that. She's good at that.

I. R. –I know, you learned lithuanian today.

B. R. S. –[laughs]

E. S. –Yeah, she's very good at doing things like that and she don't see the things that I would notice, because it's subtle it is a subtle thing, once you come. It's like why did you come back here? And I'm going I'm from here. And they go well you could have stayed were you were. In their mind they're saying what you came back here for? Well I come back home.

1.15 minutes

B. R. S. –Try not to think that way, you know, I try to think more positive...

E. S. –She's gonna step in the hole one day.

I. R. –You're a good couple, even each other out.

B. R. S. –haha, [laughs] that's true.

E. S. –She's gonna step in a whole one day.

B. R. S. –No i'm not. I'm aware that these things exist. But I just choose not to let it bother me. Absolutely...

E. S. –[laughs]

I. R. –A lot to learn from you.

B. R. S. –It's my masters in behavioral...

E. S. –Yeah, she...

I. R. –Oh...

B. R. S. –...sciences.

E. S. –Yeah, she she she cares about that stuff.

I. R. –I need some book recommendations from you.

B. R. S. –[Laughs]

E. S. –Yeah, she she's ... we're different.

B. R. S. – –But we're good for each other, I can talk him down. He can talk me down...

E. S. –No I can talk you up [laughs].

B. R. S. –Agh, whatever,

E. S. –You talk me down, you put me down [laughing] but I talk you up.

I. R. –Ok so, question about Oakland plantation or that area, when you were living there do you remember the sound of the plantation bell?

E. S. –Well yes, It's it's a bell that start people up in the morning. You're on the plantation, the overseer goes out and he rings the bell.

I. R. –What's overseer?

E. S. –The overseer it's the manager, not the owner of the plantation.

I. R. –i know of the term, but I I want to know what it means to you.

E. S. –I mean, he's the supervisor, he's the boss. As far as you're concerned he is the boss. Ok, it's just like any job you got a supervisor you got an immediate supervisor, then you have overall supervisor.

I. R. –Could could could supervisor imply punishment of some sort. Or no?

E. S. –Oh no basically all he could do is fire you.

I. R. –Yeah that would be the punishment...

E. S. –Tell you to pack up and leave. That's about it. you know, and and that's the difference in slavery because in slavery you get the whip, you see? Or more then that you get hung, if you step too far out of line, because they have to make an example out of you.

I. R. –To not follow.

E. S. – Yeah you have to follow the rules, and you knew, you know the rules, because you've seen them applied.

I. R. –Yes.

E. S. –You know when the time when the time came to whip a slave, they would gather all the slaves and then they would whip that slave. And you know, ok ok I can't do that. So and it's the same thing after slavery. You wanna stay here, you want to work here, here;s what you gotta do. you need to follow these rules. And it's just the way it's always was.

I. R. –So then the overseer would ring the plantation bell?

E. S. –Mhm...

I. R. –And that was his task? One of his tasks?

E. S. –Well yea, he would start the work day, aha, that that that was his , it's not so much him personally, to ring the bell he would send somebody to ring the bell. It didn't really matter to him.

B. R. S. –Hello? [pick up her ringing cellphone]

E. S. –He would say when...

B. R. S. –Oh I'm good how are you?

E. S. –He basically managed the plantation agh, you gotta get up you got to get the mules you got to get the equipment you have to head to the field [taps pointing finger on the table] by the certain time you have to be in the field ok? And then he would make sure that are in the field, and if not why not? Mhm.. You see how that work and it's the same thing today. If you're working and somebody say you're supposed to be here at 8 o'clock where is that person, you see?

I. R. –Yes.

E. S. –Same thing but a little more intrusive then they would come to the shack open the door and say where is...

I. R. –So with the bell, do you remember the sound of it, do you re-call did, does it ring any emotion?

E. S. –No it just left, it's just a typical church bell. Today in our southern Babtist churches when we're having a funeral we ring the bell. That means for people for [pauses] miles around could hear the bell.

1.20 minute

I. R. –Mhm.

E. S. –To bring them somewhere, ok? So that's just like any bell, you know, but it meanted it's time to get up or...

I. R. –That was like your alarm clock...

E. S. –Yeah.

I. R. –And it's something going on, agh... and if something going on if somebody died th, th, they let you know. It was news because you didn't have radio, you didn't have television, you didn't have the newspapers... So, that was the news source. They would ring the bell for important news.

E. S. –Ok so somebody ok go find out what the bell, if it's your day off like Sunday or Saturday evening and the bell ring you send the kid to find out why the bell ringing, ok somebody important died, something happening in the city, they would spread the news, but the bell was the communication device. Time to go to work, time to get off time for lunch.

I. R. – Oh it rang for lunch time too?

E. S. –Yes, yeah... [laughs] it ruled your life, you know. When you hear the bell it means you gotta do something.

I. R. –Mhm. It, yeah, I see...

E.S. Oh yeah, it was your life being controlled by that bell [slaps his palm on the table] and you didn't worry about it and you just, the bell rang you do this, you do that you do that and and it was the way it was life on the plantation and...

I. R. –And it would still be called plantation back then?

E. S. –Yeah,

I. R. –No one re-made the name for that?

E. S. –No, it's plantation, because it was a plantation later on they started calling it a farm... It's a plantation [laughs]. Yeah, it's a plantation because the connotation of the plantation is much different than a farm. A farm is small a farm is ran by a handful of people, a plantation had many people and many parts to it. See? You have many parts to a plantation, you have small manufacturing bates on the plantation, you have processes being done on plantations, actual farming being done on the plantation So all this going on on the plantation, you have the animal husbandry. Egh... you're raising all kinds of animals and you got all this [demonstrates by hitting palm on the table] goin' on on the plantation. It's the plantation is a city within itself. Yes it's a city within itself and its self contained.

I. R. –Yeah. Your parents also came from slavery in one of the plantation's? I forgot did we mention which, which plantation?

E. S. –Yeah, we we came agh , agh now you had Melrose plantation and then we moved to Oakland plantation.

I. R. –So your great grandparents were at Melrose?

E. S. –Was probably, probably on Melrose or any of the others in the area. But they were all they were still in Bermuda area, and the same zipcode. So it really didn't matter, cuz this plantation was maybe bought by this guy,

I. R. –Oh cuz they were selling.

E. S. –It's the same thing. And and they were doing that same jobs, so it didn't really matter, you know.

I. R. –Yes.

E. S. –You was doing cotton here so now you're doing cotton over here.

I. R. –I see.

E. S. –Is is basically that was the life on the plantation. It didn't matter to you whether the plantation owner that you had sold it to another person it didn't make a difference to you, because he brought in an overseer. And that overseer was dealing with you. And in most cases you kept the same overseer. The Overseer were always agh... mixed race, creoles of color.

1.25 Minutes

I. R. – I was gonna ask you just about that now. So, huh, how, how did that happen?

E. S. – Because the overseer was related to the plantation owner.

I. R. –And they, they knew it?

E. S. –Yes, yeah they knew it. Yeah, his uncle agh, granddaddy, agh brother, agh had kids with a slave [slaps his hand on the table 3 times] a black slave woman.

I. R. –Never the other way around?

E. S. –Never the other way around [giggling]. Never [stresses] the other way around. So basically what happened is that they would agh, in other words if I own this plantation here, and brother owned my uncles owned own a plantation here [shows two different spots on the table], you know here. And he slept with one of his slaves and had a child, when that child got huh... he would sell that child to me.

I. R. –He would sell his own child.

E. S. –Yeah, to to his uncle or his brother. And then his brother, because his wife didn't want to see her husband's mixed race kids running around and so he would sell her him and then as they get up in age they would train them to help run the plantation. They weren't going to have them doing the cotton work... Cuz that's my nephew.

I. R. –Mhm.

E. S. –You see how that work?

I. R. –Mhm....

E. S. –So that's how we wound up with Cane River creoles of color. After 1812, 1818, agh 1805 when united states purchaced agh the Louisiana thing, it was only 2 races black or white. So the creoles the actual creoles, which was french they didn't want to be called creoles anymore. Simply because you either be white or black and if you're white, you you much better of. So they stopped using the word creole. And the mix race creole, their mixed children took the word creole of color. But they were still colored, they were still black, so they, but their father gave them land, ok? So that means they are always better of then the dark skin black, ok? So that's why they were always the supervisors of the plantation , cuz they got trained in Plantation management, ok? It's like, I'm taking care of my nephew.

I. R. –Right, right. Have you heard any stories of how, agh, I don't know how... how would the mixed creoles huh, would be born, or would would it be agh, by... Would, would the slave woman supposedly doing, agreeing to the slave owners power on her own will , or not.

E. S. – No it was never her... He owned her, so he do what he wants with her. He could sell her he could keep her, he could agh... wed her away... It's like the same thing as are you looking for? [question addressed to his wife, Betty]

B. R. S. –Something on St. Mathew, that was Junior.

E. S. –Oh please [dismissively] I gave all that stuff to someone else, don't worry about it. Anyway... Agh, just like cattle, you know, you wanna sell that prised bull, you wanna sell that milk cow, the same thing, he do what he wants with her. So when he take to her and have a child by her agh, just like anything else... It didn't matter he was of all master...

1.30minutes

I. R. –She had no right at all [even to her own body]

E. S. –No, she had no rights at all. She had absolutely NO rights and the say...

I. R. –Well, have you heard any stories about it? That were passed down to you?

E. S. –Yes, oh yeah, there were many stories.

I. R. –Could you share some with it, agh with me.

E. S. –Well they were simply just stories that he would, the master or his son or his relatives who's around just wanted to take that black woman and he just took the black woman. That was simple, it was nothing big about it. But they would make sure that that mixed race kid would be taken care of. That's why you see all the mix race people around here. Now it's a big deal, because they're calling themselves creoles. Now, the trouble with that and the problem that I had with that when I moved back here is that they uplive the french blood line and they walk on the black bloodline. They never talk about that black slave woman, they always talk about that french slave master. And they glorify the name of the frenchmen and they forget about their great grandmother, because she's a slave.

I. R. –So let's talk, let's talk a little bit about agh, and I'm wrapping up, I'm keeping you for so long... Agh, about people who were brought to Louisiana from Africa or Haiti, do you agh... have any remenic... or remains of that culture being passed to you through your parents, I don't know, father's father line, mother's mother line. Agh culture of Africa, right.

E. S. –Well, it's here it's our skin color. It's my beautiful nose.

I. R. – Mhm...

E. S. –It's my [points at his head] Oh I don't have any hair... Agh, yeah, oh now. We are... see most people don't get the fact that if I had an opportunity to change, when I wake up in the morning, I would pray that I'm black. You see how that work? And the other people would pray they are what they are. And so somehow it got twisted that we as black people were not proud black people. That got messed up.

I. R. –Well because there were years of...

E. S. –Years of being pushed down and beat upon, no, we were very proud, and the proudest of the black people were killed. They were lynched, they were so lost somewhere, because you know, that's the thing that most people don't get. That they would look at us and say, I wonder if they would have a chance to change, would they? And you would ask them the same thing. And they would go, no. Well we say the same thing. agh.. because I knew, I know everyday when I get up I know what I have to face in this country in this world as a black man, even if I went to Africa I would still have issues, because the Africans there know I'm not one of them, you see how that work[facsciuos laugh]? It just don't work, you know, but, no as an american black man I'm gonna always be that and I don't

wanna change it. But I know what I have to do, to survive as a black man in this society. And it's second nature, it's just what I have to do.

I. R. –It becomes part of you.

E. S. –Yes, it's a part of me, you know. And it came from my grandfather and all of that. They knew. And I got it from my grandfather. If it's not happening for you here, leave. Don't stay there and accept, just go, I'm out of here and be out of here. And to me it's really easy. I can as I say I can pick up any time.

1.35 minutes

I. R. – Betty, did your family had any, I don't know culture or traditions or customs, that would, or came from your ancestors that were brought from Africa or Haiti, or I don't know where?

B. R. S. –Well I think most of the things that agh, we experienced and my parents experienced were things that were brought over from Africa, from instance fixing the big pot of gumbo, that was an african thing that I understand africans brought over, gumbo okra they , okra came from Africa. The africans brought seeds and planted those seeds and cultivated this the agh, grew the okra picked it and made gumbo.

E. S. –Well they didn't call it gumbo [laughs].

B. R. S. –Well, they probably didn't call it gumbo but it was what they were used to eating...

E. S. –Same thing...

I. R. –Or maybe...

B. R. S. –You never know, I don't know where the word came from..

E. S. –Aha, that okra sustained a lot of life on this earth, people don't realize it. And in fact it's 6 bucks for a little pack in the grocery store today, I laugh I laugh I laugh... I grow my own.

B. R. S. –But that's probably the biggest contribution I can think of from the African ancestors, that I remember, you know.

E. S. –But we remember, you also remember agh agh agh medicines, that come out of the woods.

B. R. S. –That's true,

E. S. –We go into the woods and come back with the sack of stuff and ok this is for that make a salve, we we saw that. Take a tea for that... I never seen a doctor till I was 18 years old. And I had all kinds of ailments growing up. But they would say ok this boy's got this, ok you go you dig around this tree.

I. R. –And who would send you or who...

E. S. –The parents, the mother.

I. R. –Every family had that within them, there was no healer...

E. S. –Everybody knew, no there were no healer, no central healer but there were some who knew a lot more then others. In other words if your mother sent you to dig around this tree and come back with that root, and and you didn't seem to get any better, then she would find, talk to somebody down the way and they would say no you got the wrong tree and then, then you learn from that. Or the long leaf or the wrong, you know this is what you got to have for that condition. Kids on the plantation never seen doctors, never.

I. R. –And when they were born they were delivered by midwives?

B. R. S. –Yes, everyone on the plantation was delivered by midwife...

E. S. –Midwives, yes,

I. R. –Was there a midwife per plantation or or you ...

E. S. –No they were just midwives, agh there were some midwife that would handle 3 or 4 plantations it was just some women who were midwives.

I. R. –Do you know who delivered you?

E. S. –Yes, I know who delivered me, yes.

I. R. –Who was that?

E. S. –Agh, her name was Amy Tooscan, and she probably delivered you too.

B. R. S. –No, I think it was Lily, we called her cousin Lily

E. S. –Causin? I don't remember.

I. R. –Causin Lily?

B. R. S. –Yeas, and I forget the last name.

E. S. –In the book I gave you we have all that in there. You should read it.

I. R. – I will, once I have more time, now my hands are full with the move and everything...

E. S. – Well, but scan through it... It's a lot of information in there about the education system, agh, how it got started, it's all in there, how the black churches began to have to build the first schools, public schools for black children. And then we started a schoolboard. To educate the white kids. After the Civil War white kids had no school and then the black churches started developing schools. And years after that, because white kids had no where to go to school.

1.40 Minutes.

I. R. –Mhm...

E. S. –And the agh after that they developed a school board and to for everything, but it was a while before they took in the schools. And we had hundreds of little black church schools to educate black sharecropper kids. And as when they came into the school board, they started shuttign a lot of them down [slaps his palm on the table] and consolidate [snaps fingers]. This year, last year we consolidated agh, shut down the school 35 miles from here in Cleuterwile, there is no school in the parish, agh except in the city. And then we have a couple of west and couple of east 35 miles from here, 35 miles away. There is no school for the kids the parish, they shut it down. And I hated that, because there were 10-12 schools 30 years ago scattered out. But now there is no school. All the kids have to be dragged to Natchitoches.

I. R. –Mhm, one school.

E. S. –Yeah.

I. R. –Ok, well last question, could you talk about what does it mean for you to be a part of fall tour of homes? And how do you feel about being back on the plantation ground?

E. S. –Well, I came back here in 2011. And the two slave cabins which I grew up in were still there. But nothing, they were empty. And I asked the superintendant what what's the intention for them.

And they just had no idea. so the idea was, I said, well then why don't you do something to commemorate the people who lived here? And they said what would that be? I say well you have the Big House, with all the fine french furniture and blah blah blah and all the beauty and the family photos, what can you do over here? And she goes wouldn't know. So then I decided that I decided that I would fund it and actually decorate as a sharecroppers home, as when I was living there. And to be part, because I wanted people to understand that a plantation is more than a big house. Is that we need people to understand that there were 25 - or 30 or 40 little 500 square feet shacks around to support that Big House. But you wouldn't know it when you go to the fall tour of homes. Were all the big houses, and you tour all the Big houses

I. R. –Yes, yes.

E. S. –You wouldn't know that. And most people are very ignorant, they think this is the plantation. All they need is the big house. And they had no knowledge of all the other things that was required. Oakland plantation is the only place within 100 of miles, unless you go around to what they have down at Whitney, which is more of a museum, than a plantation. And then they tried to do few other things agh, to make money. Agh as you come up to what's the one up there in Laurel plantation. It's the money maker. They have a huge book store and and and and I went there and I looked at it, and it's not a whole lot talking about... They talk about the owners[laughs]... Not discussing that. But to part the Fall tour of homes is to be there to inform people that there were black people here and there and they were here for every 20 people you saw 18 of them were black. Not like what you see now, and they were scattered all around and they were doing all the work. So and this is how they lived as a plantation worker , wether you were sharecropping or daylabor or whatever you were doing on the plantation you lived in one of these [points finger at the table].

1.45 Minutes

I. R. – Mhm...

E. S. – And and and and you need to have somebody there to discuss that life as a black person on the plantation not the daughter's weddings, of the big house and their pretty big dresses... And it irritates me that the Park Service were ignoring the entire picture and people would come there and they would look and they [inaudible] and they would walk away more ignorant then they came so in 2012 we had a grand opening and people came from Houston, Dallas what New Orleans over in Jackson, they came from many places. to that grand opening to see that we're opening up, had a grand opening of the Slave cabin. To let them know, this is how sharecroppers lived. This is a typical sharecroppers home, and you go to the big house and you see how they lived then you come over

here and you see how we live. Now when I've done that the Prudhomme family did not like it. There's a lot of them was around old years, a lot of them has died now. They're older brothers and sisters that were older than me. Agh.. they didn't like it. Because they was worried that the discussion was gonna be about slavery. And they wanted to keep the beautiful pictures of the family and their nice... But the idea that my grandfather was slaver, they didn't want that to be a conversation. And if you brought it up with slave shacks, you gotta talk about it. And they don't want it, because they come back with their dresses on, the nieces and and and now you you you you bring up the subject to them so your great grand daddy was a slaver. They make all the crying, you don't want to offend them about slavery. But since I was not a slave, I was a child of a sharecropper, I wanted to put that information out and talk about life here. They talk about life in the big house, I talk about life in the little house. And it wouldn't have happened without me, because the blacks that are left here and never left, want nothing to do with a plantation. They could care less about that. They now since I've been back we have more and more black people coming back some are having family re-unions there... Some are having meetings there, they they begin to warm up to it. But before I opened it up and started talking about it and lecturing about it they never cared about it. But now more and more...

I. R. –They wanted it to be forgotten...?

E. S. –They wanted to be forgotten... But it's not only them, the family of the plantation owner wanted that part to be forgotten. Only the glory part, you know. But you got to talk about all parts.

I. R. –Yes. So Betty, how does it make you feel to be back on the plantation ground?

E. S. – [Giggles]

B. R. S. –Well, I'm not as passionate about all this as Elvin is. He is very passionate and agh.. I support him, I'm his biggest supporter.

I. R. –Mhm...

E. S. –Yeah, she she she could do with it or without it. But the only reason why I got into it I lived in those cabins. If if if... If I haven't lived in those cabins say, the cabins that I lived in was torned down I probably would drive right by too. And then when I got back to find those two cabins still there, said we gotta do something. We can't just let them sit here. So and that's why I'm stuck going down there, I'll be down there Saturday, they're having a thing Saturday I'll be down there Saturday talking to people. But I'll do it and I do it with different groups I invite groups down to talk to them about it. Because my idea is to educate black people - this is where you came from, this is your history.

I. R. –Mhm

1.50 Minutes

E. S. –You don't have to go to Africa. You go to the nearest plantation. And just walk the grounds. You know, the blood of my family is this dirt of that plantation. So that's why. Now there's a lot of people who don't want me there so much, because they may get more information than the Park Service would rather talk about. But, that's why I want the other cabin to be an actual slave cabin. I want people to walk on that plantation and I want them to see 1840 and then I want them to see 1940 for black people. But that would mean you care about the black people. And that's not what the Park Service is really interested in. They'll talk about it, but they don't want to display it. Displaying it means to take the first cabin and turn it to an actual slave cabin. Mats on the floor where they slept agh, whatever. And say this is how they lived. And then of course, oh my god the local families and relatives of the original owner oh, see if the Park Service had built a plantation that would be fine, but this is my grandfather's plantation. You talking about my grandfather, my great grandfather. My great grandfather was a slaver... and this is how he treated his workers. You see how that kept the Park Service from discussing it. Because they didn't want to bring up the black part, of the Park Service that part.

I. R. –You know this is what I realized right before I met you, It took me it took me so long to realize that. I was always thinking, so I've been here since June. And I was thinking something is... it's wrong it wrong, but what is it? Why don't I see representation enough enough how it should be. And I think the week or two weeks before I met you in in the sharecroppers cabin I realized : they feel indebted to that family. The Park Service, feels indebted to the Prudhomme family that's why... they cannot step out that pattern.

E. S. –Well you see they part of it, because they came here and they was embraced by the Prudhomme family and the Cleutier family, and some of the creoles from down Cane river to, when they come here to talk about developing that park, the black preachers told all the black people to stay away, don't talk about that, Ok? So then the creoles down Cane River they came in with their input the Prudhomme family and the Cleutiers family they came with their input. And that's how they build it around who cared... the Prudhommes, the Cleutiers, the Metoyers the Delphins the creoles of color. Down Cane River, so that's how we got the name Cane River Creole. It should have never been named that. It should have been, it should have been Cane River... I thought it should have been Oakland plantation National Park. Or Plantations National Park, or anything, but you don't put creole in it.

I. R. –Mhm...

E. S. –You just don't put creole in it. Because what you're doing, you're elevating that class of people you're saying, oh, this is about the creole... Now, i'm a creole she's a creole because we are all born here. We're creoles, But in this area it is skin color, you have to have direct lineage to the french or spanish blood. I have all that blood. But they separated us. And when they named that creole they separated us. And so that's why black the preachers said, we're not going down there.

I. R. –I see.

1.55 Minutes

E. S. –We're not going down there. We're not going to any of those meetings they've already made up their mind We gonna embrace the Prudhommes, their're gonna embrace the Cluetiers, the Metoyers, they gonna embrace these people, and they gonna push us aside. So when I came here and started attending some of the meetings and brought it up, and... One of the meetings I was gonna tell you about... [inaudible] that was about 12 or 13 creoles sitting there. I hate calling them people creoles but they're not, but there's creoles sitting there. And I was the only black person in the room. So I come I and sit down and say what are we gonna do? Well, the biggest thing, I don't know if you seen it yet, but we did some portraits, murals of Oakland of agh Magnolia plantation and the whole Cane River area. Did you see them yet? It's a murals of plantations, they, Dustin have them over there. They're in there with have them [?] Dustin. We did murals, and when I, cuz this is the funniest thing [giggles]. In the whole wide world. Ok, so we had an artist from South Carolina to come down and do the murals, to represent the Cane river area. Ha, they were 6 months into the project, when I got involved. There were no black peoples. There were no black people only Creoles and whites on , in , on the picture...

I. R. –I felt like that when I went to Folk [Life] Festival, right and I went to some music event on the river. Its all white, it's all washed out white.

E. S. –But that's the way it is. That's that's the way people are separated here. Now, agh, you you you go to folk festival... We go every year... Cuz I used to participate in it. I didn't participate this year, but I, we go. Agh... For the most part it's all white people. The reason why at the Folk Festival is all white folks, and a few black folks doing certain things...

I. R. –Few, very few.

E. S. –But for enjoyment and dancing they're all black. Cuz it's always been that way. It's because the people who are running it gear it towards that. They gear it towards that.

I. R. –Yes, of course. I looked at the list of the bands and I only saw one black band, which I loved the most...

E. S. – There you go... Yeah, but you see that's that's what thisWhatever is working they keep it that way, ok? Now, I might need to change that, but I'm too busy down here. But anyway when we were doing the murals... We done beautiful murals, the farm everything. It was all creoles and whites and I say where are the black people? And of course the creoles turned around and they looked at me and as I was the only black guy in the room and they go, this is the Cane River Creole National Historic Park. I say, but 90% of the people on Cane River, cuz we were doing it based on 1840-1850. I say 90% of the people on Cane River in 1840 were black. So let's get some black people. So the artist, this is so funny, he was drawing, he was drawin', I said, Ok, let's get some black people put a black man behind that plow, put a black woman agh, doing work over here, to cotton, make those people black. Agh, the closer you get to the big house the skin color goes up. And agh, and and the artist he knew what they was doing and he started... I wasn't supposed to be directing him. But he said, let's see what it looks like. And he's a great artist... And he started doing it and he started putting in this and putting in that and he said, and what about over here, I say, ok, you want the misses of the house the big dress the white, she's standing up front, blah blah blah... But the further you get from the Big House they're black. And the creoles, about 8 of them got up and left.

2.00 Minutes

B. R. S. –[Giggles]

E. S. –And we actually done I actually directed the mural.

I. R. –I'm gonna look for them [correction - it] tomorrow.

E. S. –Ask Dustin where is the murals that we done. And I actually directed the mural and and the murals were finished, I set it up at the Sports Hall of Fame. To have the big showing. Dustin we brought them in we had a big showing, people came in none of the creoles came. [laughs and claps]. It was so funny...

B. R. S. –Weren't they displayed somewhere?

E. S. –No, Dustin have them over there. They are not displayed anywhere cuz we don't we don't have anywhere really to display them. Agh... I wanted them to be displayed at the Sports Hall of Fame, upstairs in Northwest history museum. But that's already full, cuz they didn't [inaudible] being nothing but sports stuff. That's why they didn't like the idea of mixing the Northwest history museum and the Sports Hall of Fame together. Because one is all about sports. Then they took a little corner upstairs and put the Northwest history museum. And it's a static display, it's all about the Prudhommes [laughs]...

I. R. –There is a gallery in NSU agh, there's an art gallery, maybe there is a way to get exhibition up there, one day. I don't know who would you talk to...

B. R. S. –Mhm...

E. S. –And I know who to talk to and they're totally worthless.

B. R. S. –[Laughs].

E. S. –Oh we we fell out. I used to do art place, displayed art there. And why did we fall out?

B. R. S. –I don't know...

E. S. –Oh I know, how and why we fell out. I'm always making enemies... we were friends, and agh, I used to display some of my art there... We used to communicate together, and agh... I asked them to work with me, we had an artist, who came down here in 2008, i think and did a lot of work on Cane River. What was his name, Betty?

B. R. S. –Canales...

E. S. –Canales, did a lot of work on Cane River... Well he died, and he did that work raising money for the murals group for the agh, associated of Preservation of agh Historic Natchitoches... that group. I worked with that group for a while too. And and I kind of I just kind of backed off. But anyway, the artist died and his wife came down, and she donated some original pieces of art to I was president of Natchitoches geneology and she donated some art, original pieces of art to us fr safekeeping. And I promised her Id say we're so grateful that you donated this art I would like to make a big show of it and she went... I don't believe, I dont think that could happen. It's gonna happen... So anyway. I talked to that in NSU agh... gallery museum manager and it's Pete Greogory's daughter. And I said I would like you guys to participate in an artist day... to commemorate, cuz I am going to be giving a plaque to the family for this artist, you guys could find somebody to do this same thing for ... and we can

have a big show. And I talked to the Art Guild, which is totally white, old white group. And I know them all, and I say, I want you guys to do the same thing. I want you to figure somebody in your group who died or done something great that you could bestowed a plaque on them and you could bring some of their art and we will have a huge art day and we will do this. Well they decided, we don't want to play. Because first place you're black, you can't we don't wanna play with you. I said fine. So we had it. I had it with just that artist work brought his family from New Mexico down and a whole lot of people from the area down from Cleuterville who understood, seen a lot of his work and we had a great show at the Sports Hall of Fame...

I. R. –What's the artist?

B. R. S. –Canales. Canales.

E. S. – Canales.

I. R. –And first name?

B. R. S. –What was his first name?

E. S. – Psss... you all are trying to make me to remember too much...

I. R. –Don't worry. I'll find it.

B. R. S. –[Laughs]

E. S. –Was it Hector?

B. R. S. –Aghhh... let me see... if I can google it.

E. S. –Canales, anyway it was Canales.... Bu anyway we brought him down, and we had a beautiful show..

I. R. –Well thank you, i'll turn this off of now..

E. S. –And none of the, well, a few of the ladies from the Art Guild showed up and the president agh... Who's also a president of the Association of Preservation of Historic Natchitoches, who was Vicky Parish...

B. R. S. –Ignacio.

E. S. –And we had a beautiful show, beautiful presentation. And after they didn't participate I unfriended them...

I. R. –On facebook? [laughing].

B. R. S. –[Laughing].

E. S. –In person.

I. R. –Ok, good.

B. R. S. –[Laughs]

E. S. –In per-son [slaps his palm on the table]. Oh yeah, i took this picture of the wall. Year I used to present...